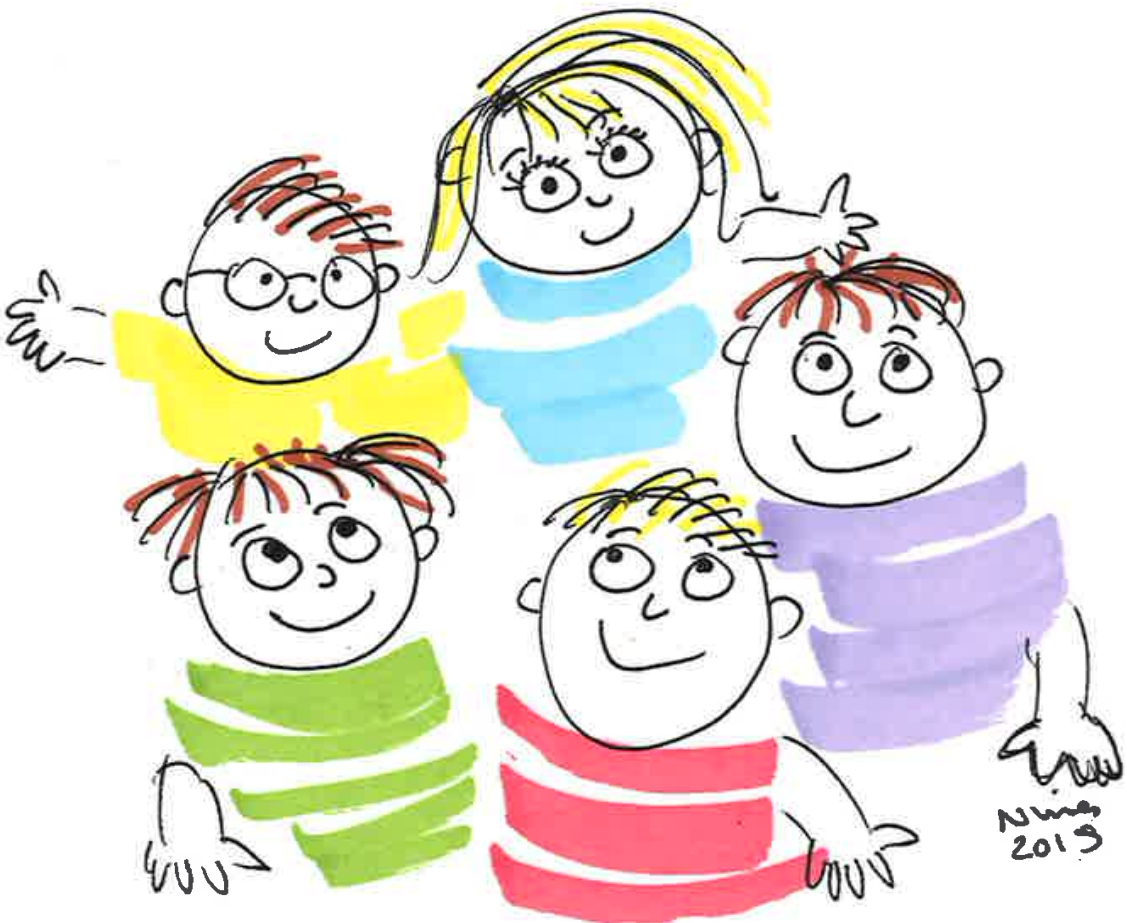

RAPORTTEJA 210

MAASEUDUN LASTEN JA NUORTEN KOKEMUKSIA JA KÄSITYKSIÄ KOTISEUDUSTA

TIMO SUUTARI JA KATJA RINNE-KOSKI (TOIM.)

MAASEUDUN LASTEN JA NUORTEN KOKEMUKSIA JA KÄSITYKSIÄ KOTISEUDUSTA

TIMO SUUTARI JA KATJA RINNE-KOSKI (TOIM.)

2021

MAASEUTUPOLITIikka.FI
LANDSBYGDSPOLITIK.FI

HELSINGIN YLIOPISTO
RURALIA-INSTITUUTTI

Julkaisija Helsingin yliopisto
Ruralia-instituutti
www.helsinki.fi/fi/ruralia-instituutti

Sarja Raportteja 210

Kannen piirros Nina Harjunpää

ISBN 978-951-51-7327-0 (pdf)
ISSN 1796-0630 (pdf)

LASTEN JA NUORTEN KOTISEUTUA TUTKIMAAN

Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin alueiden, ajan ja kulttuurin tutkimusryhmä on vuodesta 2011 kehittänyt kokemuksellista kotiseututeoriaa ja sen menetelmiä lukuisissa kotiseutututkimushankkeissa. Tutkimusten lähtökohtana on ajatus kotiseudun ilmiön universaalisuudesta: jokaiselle kertyy tapahtumiin ja paikkoihin kiinnittyviä kokemuksia, joiden varaan oma käsitys kotiseudusta rakentuu. Kotiseutu on ihmisen koko elämänhistorian ajan rakentuva ja muuttuva kokonaisuus.

Tämä julkaisu on osa *Juuret juniorille – Maaseudun lasten ja nuorten kotiseutukokemusten rakentuminen ja yhteys koettuun elämänlaatuun ja hyvinvointiin* -tutkimushanketta, jossa huomion kohteena ovat peruskouluikäisten maaseudun lasten ja nuorten kokemukset. Hankkeessa tutkitaan, miten lapset ja nuoret rakentavat kotiseutuaan ja juurtuvat siihen, miten kotiseutu koetaan ja miten nämä kokemukset vaikuttavat heidän hyvinvointiinsa ja elämänlaatuunsa. Tutkimuksen pääaineisto on kerätty peruskouluikäisten virikekeskusteluissa eri puolilta Suomea. Aineistoa täydentävät oppilaiden kirjoitustehtävät sekä verkossa toteutettu karttapohjainen kysely.

Juuret juniorille (Juju) -tutkimushanke sai rahoituksen valtakunnallisesta maaseudun tutkimus- ja kehittämishankkeiden hausta vuonna 2019. Hankkeen rahoitti Maa- ja metsätalousministeriö Maatilatalouden kehittämisrahastosta. Hankkeelle muodostettiin seurantaryhmä, jossa oli edustus Helsingin ja Turun yliopistoista, Maaseudun Uusi Aika -yhdistyksestä, Suomen Kotiseutuliitosta sekä Maa- ja metsätalousministeriön maaseutupolitiikan neuvostosta. Hanke toteutettiin vuosina 2019–2021.

Hankkeen projektipäällikkönä toimi Katja Rinne-Koski apunaan Timo Suutari. He kantoivat päävastuun aineistonkeruusta sekä tämän julkaisun toimittamisesta. Aineiston käsittelyyn ja kirjoittamiseen osallistuivat lisäksi harjoittelija Julia Fräntilä, tohtorikoulutettava Marja Enbuska ja palvelukoordinaattori Heidi Väliaho. Julkaisun on taittanut Jaana Huhtala.

Lämmin kiitos kaikille, jotka ovat osallistuneet ja myötävaikuttaneet hankkeen toteutukseen. Eri-tyinen kiitos koulujen opettajille ja oppilaille, jotka innostuneesti osallistuivat virikekeskusteluihin ja kertoivat meille tutkijoille kotiseudustaan.

Sulevi Riukulehto

Aluehistorian ja kulttuuriperinnön tutkimusjohtaja
Helsingin yliopisto Ruralia-instituutti

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	7
ABSTRACT	9
1 JOHDANTO	11
1.1 Juuret juniorille -tutkimushankkeen lähtökohdat	11
1.2 Tutkimuksen menetelmät ja aineistot	13
2 LASTEN JA NUORTEN KOKEMUKSIA JA KÄSITYKSIÄ	
OMASTA KOTISEUDUSTAAN	16
2.1 Rytkyn koulun 0.-2.-luokkalaisten kotiseutu	16
2.2 Juho Oksan koulun kolmasluokkalaisten kotiseutu	25
2.3 Jamalin koulun 3.-4.-luokkalaisten kotiseutu	34
2.4 Hakojärven koulun 5.-6.-luokkalaisten kotiseutu	40
2.5 Vähikkälän koulun 5.-6.-luokkalaisten kotiseutu	49
2.6 Sariolan yhtenäiskoulun kuudesluokkalaisten kotiseutu	60
2.7 Puumalan yhtenäiskoulun seitsemäsluokkalaisten kotiseutu	71
2.8 Uudenkaupungin yhtenäiskoulun seitsemäsluokkalaisten kotiseutu	76
2.9 Toivakan koulukeskuksen kahdeksäsluokkalaisten kotiseutu	82
2.10 Uudenkaupungin yhtenäiskoulun yhdeksäsluokkalaisten kotiseutu	94
3. LASTEN JA NUORTEN KOTISEUTU KARTALLA	112
KIRJALLISUUS	119
LIITE 1. VIRIKKEET	121
LIITE 2. KOTISEUTUKYSELY	130

KARTAT

Kartta 1. Tutkimukseen osallistuneet koulut ja niiden sijainti kartalla.	14
Kartta 2. Kotiseutukyselyn karttamerkinnät koskien tärkeitä ja kotiseutua parhaiten luonnehtivia paikkoja.....	113

KUVAT

Tilaisuus Rytkyn koulussa.	17
Rytkyn koulun oppilaiden piirustuksia ja askarteluja.....	19
Rytkyn koulun oppilaiden käsitöitä	20
Hiihtovälineitä Rytkyn koulun seinustalla	23
Juho Oksan koulun oppilaiden piirustuksia ja askarteluja.....	25
Tilaisuus Juho Oksan koulussa	27
Juho Oksan koulu Oulaisissa	30
Tilaisuus Jamalin koulussa	35
Jamalin koulu Lieksassa.....	37
Tilaisuus Hakojärven koulussa.....	41
Hakojärven koulun oppilaat vastaavat kirjoitustehtävään	45
Vähikkälän koulu	49
Tilaisuus Vähikkälän koulussa.....	51
Oppilaiden piirtämiä vaakunoita Vähikkälän koulussa	53
Suvipuoti.....	54
Metsien hakkuu muuttaa kotiseutua.....	57
Sariolan koulukeskus Sahalahdessa	61
Näkymä Sariolan koulun käytävältä.....	61
Sahalahden keskustaajama	67
Tilaisuus Puumalan yhtenäiskoulussa.....	72
Tilaisuus Viikaisten koulussa.....	76
Uudenkaupungin yhtenäiskoulun Viikaisten koulu.....	79
Tutkijat menossa tutustumaan Toivakkataloon.....	83
Tilaisuus Toivakan koulukeskuksessa	83
K-Market Perälä	88
Tilaisuus Viikaisten koulun auditoriossa	95

TIIVISTELMÄ

Tämä julkaisu on osa *Juuret juniorille – Maaseudun lasten ja nuorten kotiseutukokemusten rakentuminen ja yhteys koettuun elämänlaatuun ja hyvinvointiin* -tutkimushanketta, jossa on tarkasteltu peruskouluikäisten maaseudun lasten ja nuorten kiinnittymistä ja juurtuneisuutta kotiseutuunsa. Hankkeessa on tutkittu sitä, miten lapset ja nuoret kokevat kotiseutunsa ja miten nämä kokemukset vaikuttavat heidän hyvinvointiinsa ja elämänlaatuunsa. Hankkeen tavoitteena on tutkimukseen perustuen myös kehittää koulujen kotiseutuopetusta.

Tutkimusaineisto kerättiin yhdeksässä koulussa ja kymmenen oppilasryhmän kanssa. Tutkimuksen kohdekoulut sijaitsivat Alavudella, Janakkalassa, Kangasalla, Kiuruvedellä, Lieksassa, Oulaisissa, Puumalassa, Toivakassa ja Uudessakaupungissa. Valinnassa keskeisenä kriteerinä oli, että koulut sijaitsevat eri puolilla Suomea ja erilaisilla maaseutualueilla. Aineisto kerättiin 28.11.2019–1.12.2020. Aineistonkeruumentelminä olivat virikekeskustelu, kirjoitustehtävä sekä paikkakokemuksen tutkimukseen kehitetty pehmoGIS-karttakysely.

Virikekeskustelutilaisuuksiin osallistui kaikkiaan 141 oppilasta. Kaikki luokka-asteet esikouluikäisistä yhdeksäsluokkalaisiin olivat edustettuina. Käytännössä tilaisuudet etenivät siten, että paikalla olleet tutkijat esittivät yksi kerrallaan keskusteluvirikkeitä ja antoivat oppilaiden keskustella aiheesta. 0.–2.-luokkalaisia lukuun ottamatta kaikki oppilaat tekivät myös kirjoitustehtävän. PehmoGIS-karttakysely suunnattiin vuosiluokkien 4–9 oppilaille. Vastauksia saatiin viidestä eri opetusryhmästä. Kaikkiaan 43 henkilöä vastasi vähintään yhteen kysymykseen. Kokonaisuutena kyselyn vastaukset seurailivat keskustelutilaisuuksissa käsiteltyjä teemoja ja aiheita.

Tässä julkaisussa esiteltävä keskustelutilaisuuksien dokumentaatio pyrkii etnografisen tutkimusotteen perinteiden mukaisesti tuomaan esiin tutkittavien oman äänen mahdollisimman hyvin. Samalla on pyritty siihen, että jokainen puheenvuoro ja ajatuksellinen langanpää olisi löydettävissä tekstistä. Tässä julkaisussa esitellyn aineiston perusteella luodaan edelleen tulkinta lasten ja nuorten kotiseutukuvien ja -käsitysten kehityksestä ja kokonaisuudesta. Tulkinta julkaistaan erikseen Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin julkaisusarjassa.

ABSTRACT

EXPERIENCES AND VIEWS OF HOME BY CHILDREN AND YOUTH LIVING IN RURAL AREAS

This publication is a part of the *Rooted Juveniles: Interconnection between home experiences of rural children and youth and their perceived quality of life and well-being* research project, which focuses on the rootedness and sense of home among primary school aged children and youth in rural areas. The project has explored how children and youth experience their home and how these experiences affect their well-being and quality of life. The aim of the project is also to develop the teaching about home in schools.

The data were collected in nine schools with ten groups of students. The schools of the study were located in Alavus, Janakkala, Kangasala, Kiuruvesi, Lieksa, Oulainen, Puumala, Toivakka and Uusikaupunki. The key criterion in the selection was that the schools are located in different parts of Finland and in different rural areas. The material was collected from 28 November 2019 to 1 December 2020. The data collection methods were a stimuli based group discussion, a writing assignment and a softGIS map survey developed for the study of place experience.

A total of 141 students participated in the group discussions. All grade levels from pre-schoolers to ninth graders were represented. The discussions progressed in such a way that the researchers presented stimuli one by one and the students discussed the topic. With the exception of grades 0–2, all students also participated in a writing assignment. The softGIS map survey was aimed at students in grades 4–9. Responses were received from five different teaching groups. A total of 43 students answered at least one question. As a whole, the responses to the survey followed the themes and topics observed in the group discussions.

The documentation of the discussions is presented in accordance with the traditions of the ethnographic research approach, which seeks to bring out the subjects' own voice. At the same time, effort has been made to ensure that every thread or an idea presented in discussions can be found in this publication. Based on the material presented in this publication, an interpretation of children's and young people's perceptions of home will be further created. This interpretation is published separately in the publication series of the University of Helsinki Ruralia Institute.

1 JOHDANTO

1.1 JUURET JUNIORILLE -TUTKIMUSHANKKEEN LÄHTÖKOHDAT

Maaseudun elinvoimaisuus rakentuu asukkaiden yhteisöllisyyden varaan. Maaseudun monien palveluiden ja työpaikkojen hiljainen siirtyminen kirkonkylään tai jopa kauemmas maakuntakeskuksiin sekä kyläkoulujen sulkeminen ovat hävittäneet useita tärkeitä yhteisöllisyyttä ylläpitäviä kohtaustilaisuuksia. Tämän seurauksena maaseudun asukkaat eivät enää tapaa eivätkä tunne toisiaan kuten ennen. Naapurien kanssa ei voi vaihtaa kuulumisia kyläkaupassa, jos kauppaa ei enää ole. Paikallisella huoltamolla ei voi enää pitää kyläparlamenttia, kun jäljellä on enää automaattiasema. Lasten vanhemmat eivät enää tapaa toisiaan kyläkoulun pihalla, koska lasten koulunkäynti on siirtynyt kuntakeskuksiin. Samanaikaisesti yhteisöllisyys on saanut uusia muotoja, kun työ, harrastukset ja asiointi kiinnittävät ihmisiä asuinpaikan ohella entistä useampiin paikkoihin ja viiteryhmiin sekä myös osaksi virtuaalisia yhteisöjä. Maaseudun paikallisyhteisöjen elinvoimaisuuden vahvistamiseksi on elintärkeää ymmärtää tätä yhteisöllisyyden murrosta sekä sitä, miten ihmiset ylipäätään kiinnittyvät ja juurtuvat paikkoihin.

Tämä julkaisu on osa *Juuret juniorille* (Juju) -tutkimushanketta, jossa on tarkasteltu peruskouluikäisten maaseudun lasten ja nuorten kiinnittymistä sekä juurtuneisuutta kotiseutuunsa. Hankkeessa on tutkittu sitä, miten lapset ja nuoret kokevat kotiseutunsa ja miten nämä kokemukset vaikuttavat heidän hyvinvointiinsa ja elämänlaatuunsa. Suomessa on tutkittu verrattain vähän maaseudun lapsia ja nuoria, eikä huomiota ole juurikaan kiinnitetty heidän kuulumisen kokemuksiinsa. Esimerkiksi Merja Sinkkonen-Tolppi on väitöskirjassaan (2009) tarkastellut tilastollisesti itäsuomalaisten 9.-luokkalaisten kiinnittymistä asuinpaikansa seitsemässä koulussa toteutetussa kyselytutkimuksessa. Tutkimuksen mukaan tunne kuulumisesta edistää nuorten hyvinvointia. Lasten ja nuorten kotiseutukäsityksiä ei kuitenkaan ole historia- ja -kansatieteellisessä tutkimusperinteessä aiemmin tutkittu tässä laajuudessa, vaikka lasten ja nuorten kotiseutukokemukset ovat olleet osatarkastelujen kohteena joissain tutkimushankkeissa (esim. Mäkinen 1996 ja 2009; Rinne-Koski & Riukulehto 2013).

Hankkeen tavoitteena on tutkimukseen perustuen myös kehittää koulujen kotiseutuopetusta. Opettajien mukaan kouluissa on suuri tarve sellaisille työkaluille ja materiaalille, joilla tavoitettaisiin nykylasten kotiseutukokemuksen monimuotoisuus. Kotiseutuopetukseen tarvitaan välineitä, joilla voidaan tukea erilaisissa tilanteissa eläviä lapsia ja nuoria oman kotiseutukuvansa rakentamisessa sekä herättää kiinnostus omaan kotiseutuun ja sen tärkeisiin merkkipaaluihin, tapahtumiin, paikkoihin ja ihmisiin. Lasten ja nuorten kotiseutukokemukset saattavat erota hyvinkin merkittävästi aikuisten vastaavista. Lasten kotiseutukokemuksessa esimerkiksi kotipihan kuusella tai läheisellä leikkipuistolla saattaa olla paljon suurempi merkitys kuin aikuinen osaa arvatakaan, ja näissä tapahtuvat muutokset saattavat muuttaa lasten ja nuorten kotiseutua perustavalla tavalla. Tämän vuoksi on tärkeää, että heidän ajatuksensa kotiseudusta tulevat kuulluiksi ja huomioiduiksi. Taustalla on ajatus, että kotiseutusuhteen vahvistuminen nuorella iällä luo pohjan sille, että ihminen on halukkaampi pysymään alueella, valmiimpi palaamaan myöhemmässä elämänvaiheessa kotiseudulleen tai ylipäätään kiinnostuneempi toimimaan kotiseutujensa hyväksi riippumatta kulloisestakin asuinpaikastaan.

Kotiseutukäsitysten rakentuminen kokemuksellisenä ilmiönä on suunta, johon kotiseutututkimus on viime aikoina kehittynyt. Yksittäisen paikan tai asuinpaikan sijasta huomion kohteena on yksilön juurtuneisuus, joka näyttäytyy henkilökohtaisen kotiseutukuvan muodostumisena. Ihmismaantieteellisissä englanninkielisissä tutkimusperinteissä tätä on käsitelty muun muassa käsitteillä *'topophilia'*, *'rootedness'* ja *'sense of belonging'*. Historiatieteissä samaa ilmiötä on perinteisesti tarkasteltu kotiseudun muodostumisena (ks. Riukulehto 2013a). Muun muassa humanistisen maantieteen tutkija Yi-Fu Tuan rinnastaa juurtuneisuuden käsitteen saksalaiseen kotiseudun käsitteeseen *Heimat* (ks. Tuan 2011, 156–157; Blickle 2011).

Helsingin yliopiston Ruralia-instituutissa on kehitetty vuodesta 2011 alkaen kokemuksellista kotiseututeoriaa sekä toteutettu lukuisia kotiseutututkimushankkeita. Näiden lähtökohtana on ollut ajatus, että jokaisella ihmisellä on oma, henkilökohtainen, kokemuksiin perustuva kotiseutukuvansa. Kotiseutukuva rakentuu tilan ja ajan rajapinnassa. Tilan ja ajan leikkauskohdissa yksilölliset kokemukset ja tulkinnat luovat erityisiä merkityksiä: kokemukset kiinnittyvät tapahtumiin ja paikkoihin, joilla on yksilölle erityinen merkitys. Kotiseutu ymmärretään näin ollen ihmisen koko elämänhistorian ajan rakentuvaksi ja muuttuvaksi kokonaisuudeksi, johon kerrostuu paikkoihin ja tapahtumiin liittyviä omakohtaisia muistoja, koettuja maisemia sekä muilta kuultuja kertomuksia ja yhteisön ylläpitämiä traditioita, jotka liitetään osaksi omaa kotiseutua. (Mm. Riukulehto ja Suutari 2012, Riukulehto 2013a ja 2013b, Riukulehto ja Suutari 2016, Riukulehto 2020.)

Kotiseudun kokonaisuudessa voidaan tutkimuksellisessa mielessä erottaa luonnonympäristön, rakennetun ympäristön ja henkisen tai sosiaalisen ympäristön ulottuvuudet. Yksilön kokemuksissa ne kuitenkin ovat aina toisiinsa sulautuneita. Kotiseutukokemuksen tasolla luontoa, rakennettua ja sosiaalista osatekijää ei ole mielekästä erottaa toisistaan. Omakohtaisten muistojen lisäksi kotiseudun ajallisiin kerrostumiin liittyy aina myös muiden välittämiä tulkintoja tapahtumista eli kertomuksia. Lasten kotiseutukokemusten muodostumisessa erittäin merkittäviä voivat olla tulkintojen siirrokset, jossa esimerkiksi vanhemmat ja sukulaiset näyttelevät keskeistä osaa. Itse koetuista ja muiden välittämistä maisemien, muistojen ja kertomusten kokonaisuudesta rakentuu omaksi kotiseuduksi koettu kokonaisuus: tältä meillä päin näyttää, näin meillä käyttäydytään ja ajatellaan, näin puhutaan ja pukeudutaan, tällaisia ruokia meillä syödään.

Vaikka kokemuksellinen kotiseutu on aina yksilöllinen, on kokemuksissa paljon myös yhdistäviä piirteitä. Samaan aikaan ja samoilla paikoilla eläneet ihmiset hahmottavat kotiseutunsa keskenään samansuuntaisesti. Esimerkiksi 2000-luvulla syntyneiden lasten ja nuorten kotiseutukokemukset ja kotiseutukuvat poikkeavat monilta osin aiempien sukupolvien vastaavista. Vielä 1970- ja 1980-luvulla syntyneet viettivät lapsuutensa tyypillisesti yhdessä paikassa. Asuinpaikan muuttaminen oli heille kokonaisvaltainen kertaluonteinen mullistus. Nykylasten ja -nuorten kotiseutukokemuksia sen sijaan leimaa uudenlaiset perhemuodot ja elämäntapojen yleinen monipaikkaistuminen: yhä useamman vanhemmat saattavat asua eri paikkakunnilla, minkä vuoksi asuminen saattaa olla hajautunut. Useimpien ihmisten kotiseutukokemuksissa onkin nykyisin peräkkäisiä tai rinnakkaisia osia, jolloin kotiseutu määrittyy monipaikkaisena. Useimmat lapset ja nuoret eivät kuitenkaan välttämättä pidä kotiseutuaan erityisen hajanaisena. Monipaikkaisuus on monelle lapselle ja nuorelle arkipäivää, jossa ihmissuhteiden ja toimintojen jakautuminen eri paikkojen välille muodostaa koherentin kotiseutukokemuksen. Lisäksi verkkoon luotujen virtuaaliympäristöjen merkitys kotiseudun osana kasvaa entisestään (Riukulehto 2020).

1.2 TUTKIMUKSEN MENETELMÄT JA AINEISTOT

Juuret juniorille -tutkimushankkeessa mielenkiinto on kohdistunut siihen, mitä maaseudun lapset ja nuoret puhuvat kotiseudustaan ja miten he kuvailevat omaa kotiseutusuhteitaan. Ruralia-instituutin toteuttamissa aiemmissa kotiseutututkimuksissa on kehitetty ja käytetty lukuisia aineistonkeruumentelmiä kuten virkkeellisiä keskustelutilaisuuksia, eläytymismenetelmäkirjoituksia, kotiseutukävelyitä ja -ajeluita sekä pehmoGIS-menetelmän (*GIS, Geographical Information System*) karttasovelluksia (menetelmistä enemmän Rinne-Koski & Riukulehto 2013, Suutari & Rinne-Koski 2015, Suutari 2020, Riukulehto & Suutari tulossa).

Tässä tutkimuksessa menetelmiksi valittiin virikekeskustelu, kirjoitustehtävä sekä pehmoGIS-karttakysely. Erityisesti virikekeskustelut ovat osoittautuneet hyväksi tavaksi tavoittaa omaäänisiä kotiseutukokemuksia. Käytettävät virikkeet laadittiin kohderyhmän koostumuksen ja opetusohjelmien mukaisesti. Kiinnostuksen kohteena olivat kotiseutukokemusten sisällöt ja niiden rakentuminen. Tarkasteltaviksi tulivat yksipaikkaiset ja monipaikkaiset kotiseudut, kotiseudun muutokset ja myös paikkaan sitoutumattomat virtuaaliset ympäristöt (Eichmanns & Franke 2013, Riukulehto 2020). Virikekeskustelun runko on esitetty liitteessä 1.

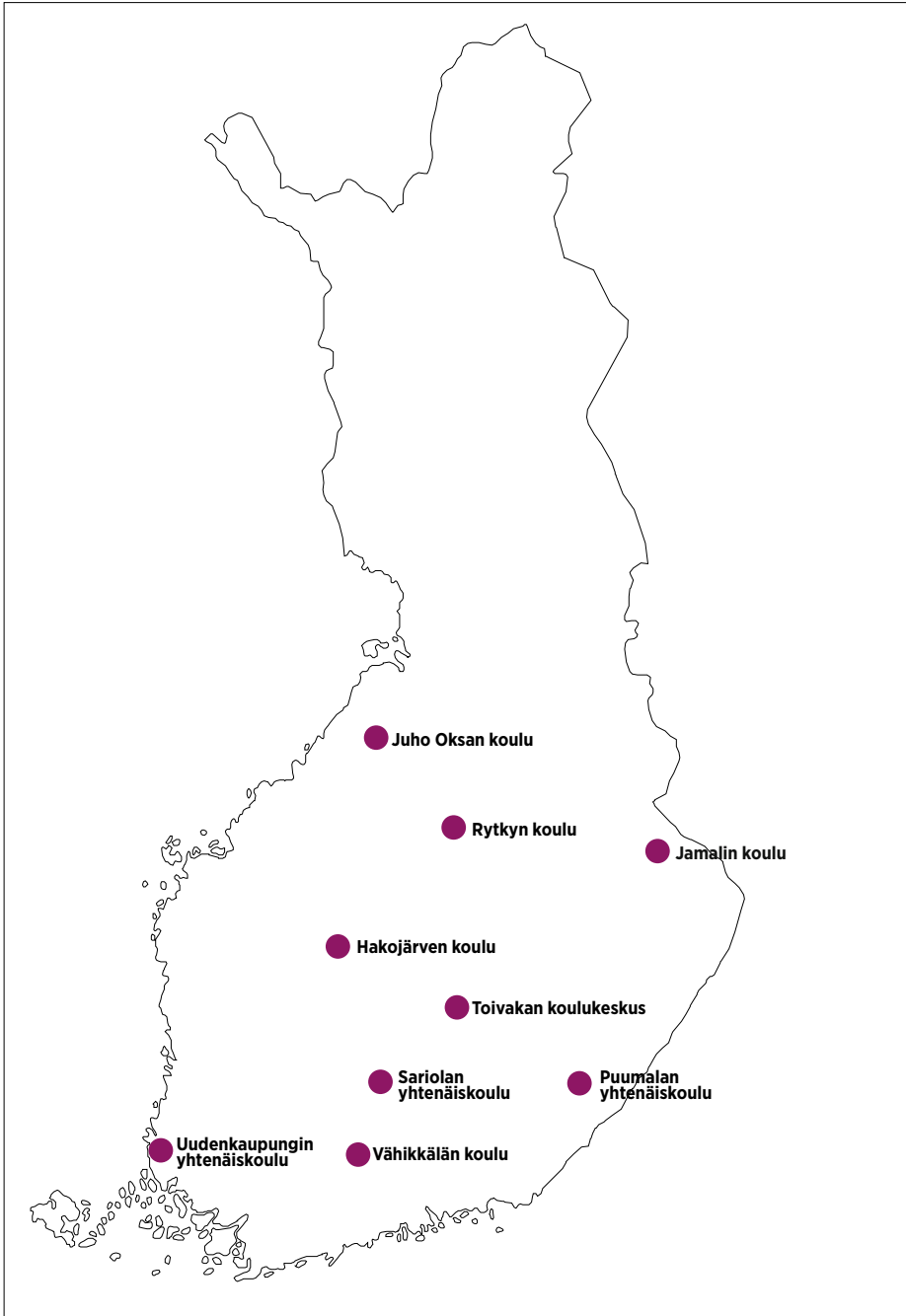
Jotta kokemuksen tilallisia ulottuvuuksia voitiin kartoittaa, aineistoa täydennettiin paikkakokemuksen tutkimuksessa käytetyn pehmoGIS-menetelmän avulla. Kyseessä oli internet-työkalu, jonka avulla vastaajat pystyivät merkitsemään kokemuksiaan koskevaa tietoa, kuten esimerkiksi itselleen tärkeitä paikkoja, digitaaliseen karttapohjaan ja kertomaan sanallisesti valitsemistaan kohteista. Karttatehtävän kysymykset ovat nähtävissä liitteessä 2.

Tutkimusaineisto kerättiin yhdeksässä koulussa ja kymmenen oppilasryhmän kanssa. Koulujen valinnassa keskeisenä kriteerinä oli, että ne sijaitsevat eri puolilla Suomea ja että ne edustavat eri maaseututyppejä. Aineistonkeruun ajankohdan mukaisessa järjestyksessä koulut olivat Hakojärven koulu Alavuden kaupungin Töysän Hakojärven kylässä, Toivakan koulukeskus Toivakan kunnassa, Rytlyn koulu Kiuruveden kaupungin Rytlyn kylässä, Jamalin koulu Lieksan kaupungin Jamalin kylässä, Vähikkälän koulu Janakkalan kunnan Vähikkälän kylässä, Uudenkaupungin yhtenäiskoulu, Sariolan yhtenäiskoulu Kangasalan kaupungin Sahalahden kirkonkylässä, Juho Oksan koulu Oulaisten kaupungissa sekä Puumalan yhtenäiskoulu Puumalan kunnassa. Koulujen sijannit on merkitty karttaan 1.

Mikäli kyseisiä kuntia tarkastellaan kaupunki–maaseutu-luokituksen mukaan, jossa alueet on jaettu elinkeinopohjan ja väestörakenteen perusteella eri luokkiin (mm. Helminen ym. 2018), havaitaan, että Alavus, Kiuruvesi, Oulainen ja Uusikaupunki ovat on valtaosin ydinmaaseutua. Toivakka, Janakkala ja Kangasala muodostuvat pääosin kaupungin läheisen maaseudun alueista. Lieksa on pääosin harvaan asuttua maaseutua ja Puumala muodostuu yksinomaan harvaan asutusta maaseudusta.

Tutkimusaineisto kerättiin yhteistyössä koulujen kanssa. Hankkeeseen osallistuvia kouluja etsittiin loppukesällä 2019 ilmoituksella, jossa aiheesta kiinnostuneita kouluja pyydettiin ilmoittautumaan mukaan tutkimukseen. Tietoa hankkeesta ja osallistumiskutsu välitettiin Ruralia-instituutin, maaseutupolitiikan neuvoston sekä kotiseutuliiton verkostoisissa. Lähtökohtaisena ajatuksena oli, että tutkimus sisällytetään koulujen vuosisuunnitelmiin, jolloin se on osa normaalia opetustoimintaa ja kotiseutuopetuksen kokonaisuutta.

Koska tutkimus kohdistui pääosin alle 15-vuotiaisiin lapsiin, kiinnitettiin erityistä huomiota tutkimuseettisiin kysymyksiin. Helsingin yliopiston ihmistieteiden eettisen ennakkoarvioinnin toimikunnalta pyydettiin ennakkoarviointia tutkimushankkeelle, ja hankkeen toteutuksessa huomioitiin arvioinnin suositukset. Tilaisuudet järjestettiin yhteistyössä koulujen

Kartta 1. Tutkimukseen osallistuneet koulut ja niiden sijainti kartalla.

ja opettajien kanssa ja kouluja pyydettiin toimittamaan huoltajille kotiin lähetettävä tiedote tilaisuuksista. Itse tilaisuuksien toteutus sujui ongelmitta. Opettajille kerrottiin, että he voivat olla paikalla ja että oppilaat saavat poistua tilaisuudesta aivan kuten muustakin luokkaopetuksesta opettajan luvalla. Suurimmassa osassa tilaisuuksia opettaja olikin koko ajan läsnä. Opettajat eivät kuitenkaan osallistuneet aineiston tuottamiseen vaan lähinnä seurasivat luokan työskentelyä ja pitivät huolta tauoista.

Tilaisuudet järjestettiin 28.11.2019–1.12.2020. Aineistonkeruuseen vaikutti covid-19-tilanne, joka johti siihen, että koulut olivat kokonaan suljettuina kevään 2020 aikana ja osin vielä saman vuoden syksylläkin. Tämän vuoksi aineistonkeruu viivästyí suunnitellusta aikataulusta ja kahden ennalta sovitun koulun kanssa tilaisuudet jouduttiin perumaan. Lopulta kuitenkin aineisto saatiin kerättyä alun perin suunnitellussa laajuudessa ja menetelmillä. Pääosin keskustelut käytiin koululuokissa, ainoana poikkeuksena Uudenkaupungin yhtenäiskoulu, jossa keskustelut järjestettiin koulun auditoriossa. Käytetty virikekeskustelumenetelmä edellytti, että tilaisuus toteutettiin kasvokkain oppilaiden kanssa.

Tilaisuuksiin osallistui kaikkiaan 141 oppilasta. Kaikki luokka-asteet esikouluikäisistä yhdeksäsluokkalaisiin olivat edustettuina. Käytännössä tilaisuudet etenivät siten, että paikalla olleet tutkijat esittivät keskusteluvirikkeitä yksi kerrallaan valkokankaalle heijastettuina ja antoivat oppilaiden keskustella aiheesta. Pääasiallisesti yksi tutkijoista toimi tilaisuuden juontajana. Keskustelun kulkuun ei puututtu muuten kuin tarvittaessa esitettiin tarkentavia lisäkysymyksiä. Tilaisuuksissa toimittiin siten, että oppilaat pysyivät viittaamalla puheenvuoroja, joita tilaisuuden juontaja heille antoi. Tällä pyrittiin siihen, että yksi keskustelija kerrallaan pääsi ääneen ja että keskustelun kulkua pystyttiin seuraamaan. Tutkijoilla ei kuitenkaan ollut aikomusta estää spontaania keskustelua, vaan ajatuksena nimenomaan oli, että oppilaat keskustelisivat myös keskenään. Tämän vuoksi luokkiin sijoitettiin tilaisuuden aikana kolme tallenninta eri paikkoihin, jotta eri puolilla luokkahuonetta käytävät keskustelut tallentuisivat. Samalla tämä osin päällekkäisten ja rinnakaisten keskustelujen tallentuminen hankaloitti aineiston aukikirjoitusta ja käsittelyä.

0.–2.-luokkalaisia lukuun ottamatta kaikki oppilaat tekivät tilaisuuden viimeisenä osiona myös kirjoitustehtävän. Kirjoitustehtävällä haluttiin varmistaa, että luokan hiljaisimmatkin oppilaat saivat tuoda julki ajatuksiaan kotiseudusta. Lopuksi keskustelu- ja kirjoitusosion jälkeen oppilaille kerrottiin mahdollisuudesta käydä täyttämässä joko myöhemmin omalla ajalla tai joissain tapauksissa heti tilaisuuden jälkeen verkossa täytettävä pehmoGIS-karttakysely. Kysely suunnattiin vuosiluokkien 4–9 oppilaille. Vastauksia saatiin viidestä koulusta: Jamalin koulusta (Liekka), Juho Oksan koulusta (Oulainen), Puumalan yhtenäiskoulusta, Sariolan koulusta (Sahalahti) sekä Toivakan koulukeskuksesta. Kaikkiaan 43 eri henkilöä vastasi vähintään yhteen kysymykseen. Karttakysely on nähtävissä liitteessä 2. Kyselyn tulokset on esitetty luvussa kolme.

Tallennetut keskustelut aukikirjoitettiin eli litteroitiin tekstimuotoon, minkä lisäksi niihin lisättiin kirjoitustehtävän vastaukset. Näiden litterointien pohjalta laadittiin tässä raportissa esiteltävä keskustelutilaisuuksien dokumentaatio, joka pyrkii etnografisen tutkimusotteen perinteiden mukaisesti tuomaan esiin tutkittavien oman äänen mahdollisimman hyvin. Samalla on pyritty siihen, että jokainen puheenvuoro ja ajatuksellinen langanpää olisi löydettävissä tekstistä. Raportoinnissa on kannettu huolta siitä, että välillä innokkaaksikin yltäneet keskustelut olisivat lukijan seurattavissa ja erityisesti siitä, että yksittäisten osallistujien henkilöllisyys ei olisi tunnistettavissa. Keskustelutilaisuuksien dokumentaatio on esitetty luokka-asteiden mukaisessa järjestyksessä.

Tässä julkaisussa esitellyn aineiston perusteella luodaan tulkinta lasten ja nuorten kotiseutukuvien ja -käsitysten kehityksestä ja kokonaisuudesta. Tulkinta julkaistaan Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin julkaisusarjassa. Tulkintaosassa lasten ja nuorten omaäänisiä kokemuksia peilataan kokemuksellisen kotiseututeorian viitekehyksessä juurtumisen keskusteluihin sekä esitetään kotiseutuopetuksen rooliin perusopetuksessa kohdistuvia kehittämis- ja politiikkasuosituksia.

2 LASTEN JA NUORTEN KOKEMUKSIA JA KÄSITYKSIÄ OMASTA KOTISEUDUSTAAN

2.1 RYTKYN KOULUN 0.-2.-LUOKKALAISTEN KOTISEUTU

MARJA ENBUSKA JA JULIA FRÄNTILÄ

Rytkyn koulu sijaitsee Kiuruveden kaupungissa Rytkyn kylässä. Koulussa annetaan opetusta luokilla 0–6. Vuonna 2019 koulussa oli 42 oppilasta perusopetuksessa. Tilaisuus järjestettiin 30.1.2020 esiopetuksen sekä ensimmäisen ja toisen luokan oppilaille. Paikalla oli 16 oppilasta.

Tilaisuuden alussa oppilaat odottavat innokkaina päästä vastaamaan, ja tutkijoilta kysytään aluksi: *”Mitä jos vastaakin sillee... UPPLNMKLL.”* *”Että niiku ei tehä sillee jos niiku kaks puhuu yhtä aikaa niin siitä ei saa selvää että äöijizghzgh, mitä niiku siitä saa selvää jos niiku sanotaan...”* Intoa hieman toppuutellaan, mutta kun kysymyksiä odotetaan jo malttamattomana, niin tilaisuudessa siirrytään ensimmäiseen kysymykseen. Se käsittelee kotiseutua ja lapsia pyydetään kertomaan, mitä heille tulee sanasta kotiseutu mieleen. Ensimmäinen vastaaja lukee sanan ytimekkäästi taululta. Seuraava vastaa varmanolaisesti kysymykseen, onko kotiseutu hänelle sanana tuttu: *”On, koska meillä on kotona kotiseutua... että kun me asutaan maalla, niin siellä on tosi paljon sitä kotiseutua.”* Seuraava oppilas kehittelee ajatusta pidemmälle ja painottaa: *”Meilläkin on tosi iso piha.”* *”Mekin asutaan maalla ja se on mejän kotiseutu ja siellä on jättimäinen piha ja kaikkea”,* toteaa seuraava. Keskustelu jatkuu kuvailulla siitä, millaisissa maisemissa oma koti sijaitsee. *”Siitä kun me asutaan metsän vieressä, niin on kiva aina käydä metsässä niiku kävelemässä ja... kun me asutaan kans järven vieressä on kiva käyä venneilemässä ja kalastaa voi... voi verkoillakin lähtee... se on kivvaa.”* Keskustelu siirtyy mökkilomaan liittyviin leikkeihin: *”Meiän lempileikki on juosta paarmoja pakkoon ja aina kun mökille kun me mennään sinne lomalle, me ollaan semmosta leikkiä, että me mennään sinne laiturille ja aina kun tulee joku paarma niin me hypätään sieltä suoraan sinne veteen.”* Joku toteaa, että heillä ei ole laituria, mutta *”aina uidaan siellä kesällä”.*

Keskustelu jatkuu kuvailulla siitä, että kotiseutu on viihtyisä ja läheinen paikka. *”No kotiseutu on sellanen alue, missä sää varmaan viihdyt tai oot elämäs ajan eniten ja silleen niiku kotona vietät aikaa eniten ja se on sulle läheisin paikka missä sää oot.”* Seuraavana vastaava oppilas tuo kotiseudun kuvaukseen mukaan pihan lisäksi myös eläimet. *”Mä tykkään siitä isosta pihasta, koska meillä on koiranpentu ja se jahtaa mejän eläimiä niin se huulee että hän on se paimentaja... ja hän aina paimentaa hevosia ja kaikkia semmosia mejän kotieläimiä niin me ollaan sitte.... sen nimi on se Jekku –.”* Koirasta kerrotaan, että *”se on saanut melkein rikkomisen maailmanmestaruuden kun se on rikkonut sellaisen tosi kestävän lankadumminkin”.* Koirista siirrytään muihin perheenjäseniin, kun eräs oppilaista kertoo perheen vauvasta, joka osaa jo kontata. Oppilas kertoo, kuinka vauva syö sitä, mitä kontatessaan matkallaan löytää, ja että erityisesti pesuhuone on vauvalle mieleinen ryörimisen kohde.

Tilaisuus Rytlyn koulussa.
Kuva Sulevi Riukulehto

Kotiseudun kuvailua jatketaan kertomalla mukavista kotoa löytyvistä paikoista. *”Meillä on sairaan kivaa kun meillä on semmonen iso halkoliiteri, mä aina kiipeen sinne... mä aina meen sinne piiloon.”* Kotiseutua pohditaan myös suhteessa kaupunkiin ja samalla myönnettään, että kotiseutu sanana on vaikea ymmärtää: *”Joskus aina se kun sanotaan kotona se... mun kummi asuu toisessa kaupungissa, siellä kerrostalossa. Mun kotona kotiseutu on tätä kotiseutuu... mä oon vähän silleen että mikä kotiseutu on, koska mä en oo muistanu sitä sanaa...”*

Seuraavaksi oppilaita pyydetään kertomaan, miten he kuvailisivat kotiseutua sellaisille henkilöille, jotka eivät tiedä heidän kotiseudustaan ennestään mitään. Ensimmäisessä puheenvuorossa kuvaillaan tarkasti paikkaa, jossa on mukava ja mielenkiintoista viettää aikaa. *”Meillä on tosi iso jaa... Siellä on kaikkia rakennuksia, joissa me tykätään käyä ja joissain on yläkerta ja tykätään käyä kun... Siellä ennen asu kahdeksanhenkinen perhe, niin sitten me tykätään käyä siellä missä ne ennen asu ennen kun ne muutti siihen mejän nykyiseen taloon... niin me tykätään käyä siellä ja löydetään sieltä aina jotain kiinnostavia juttuja... Vanhalla puolella ja sitten on kiva siellä käyä ja tutkia niitä paikkoja. Ja hallilla voijaan käyä nikkaroimassa. Kun meillä on ollu kolme hallia. Ja meillä on aika paljon työkaluja voijaan rakentaa kaikkee ja siellä on kivaa. Ja sitten voijaan käyä uimassa millon huvittaa.”* Juttu jatkuu kertomuksella siitä, miten kyseisessä paikassa on mahdollista tehdä yllättäviä löytöjä. *”Löydettiin sellanen puhelin.. Näitten vanha koulukirja ja me koitettiin saaha jottain selvää, me ei saatu yhtään mittään selvää kun siellä oli jotain semmosia tuntemattomia kirjaimia. Mennään aina tonkimaan sitä vanhaa puolta, kuhan on pitkät housut, koska siellä on kaikenmaailman hämähäkkejä, niin aina sieltä tongitaan jotain vanhoja koulukirjoja ja yhestä me löydettiin sieltä semmonen pokaali. Mä oon kysynyt isältä, että kun siellä on vanhoja pöytiä ja semmonen ihmeen sahauskone ja sitten siellä on kaiken maailman laudanpätkiä ja semmosia nauvoja töröttämässä niistä laudoista. Mä kyllä tongin ens kesänäkin sitä.”*

Seuraavat lapset kuvailevat myös kodin ympäristöä. Ensimmäisen oppilaan kotiseutukertomuksen keskeisenä asiana on hamsteri: *”Meillä on iso vanha talo, ja mä sain sieltä meidän hamstereille semmosen pöydän, koska sit saatiin akvaario meidän hamsterille.”* Seuraava jatkaa, miten kodin piiri on laajentunut, kun oppilaan perhe on ostanut läheisen talon tontteineen: *”Meillä on kaks taloa, yks mies kuoli, niin sitten ostettiin se talo siitä ja meillä on kaks pihaa ja joskus käyään siellä.”* Kertomus jatkuu kuvailulla talon kunnosta, matkalle osuvista teistä ja uimarannasta: *”Se on semmonen vihree talo, vihree ku keltanen talo, joka pitää kunnostaa. Sitten siellä on tie, joka pitää ylittää. Siellä on semmonen ranta, ollaan käyty joskus uimassa, siellä on aika paljon simpukankuoria ja kaikkea semmosia. Omassa rannassa aina uijaan aika usein.”* Vastaaja myös kertoo, millä nimillä taloja nimitetään. Seuraavakin oppilas kuvailee yksityiskohtaisesti sitä, mitä kaikkea oman kotitalon piiriin kuuluu. On sikala ja lähellä sijaitseva mummola. *”Meillä on semmonen sairaan iso semmonen jättimäinen talo, sit meillä on kaikkee, – – meillä on sikaloita ja sit meill on kaikkea, sit mejän ihan sairaan, sairaan lähellä on mejän mummula. Siellä me aina käyään uimassa. Sitten... ja meillä on kaikkea, kaikkea, kaikkea...”* Aiemmin kahdesta talosta puhunut oppilas kertoo aiemmasta asukkaasta, joka on jo siirtynyt ajasta iäisyyteen. Viimeiseksi yksi oppilas kertoo muiston siitä, mitä vanhoista rakennuksista voi löytyä. *”Me kerran löydettiin sieltä matka semmonen salkku ja me koitettiin serkun avata sitä, kun siinä oli numerolukko. Sitä oli kiva, kun minä heti ekana kokkeilin jottain muuta, niin sitä oli kiva rämpyttää sitä lukkaa.”*

Rytkün koulun oppilaiden piirustuksia ja askarteluja. Kuva Sulevi Riukulehto.

Tärkeät paikat ja asiat: eläimet ja luonto osana kotiseutua

Tärkeistä paikoista viriää vilkas keskustelu. *"Mää ainakin tykkään käyä metässä... se on mulle tärkeä paikka!" "Koti on tärkeä." "Mulle on elämä." "Mun koti on mulle tärkeä paikka."* Useampi oppilas mainitsee eläimet tärkeiksi. Mainintoja saavat niin kilpikonnat kuin kissatkin. *"Mulle on tärkeitä eläimet, koska mä tykkään puuhata niitten kanssa."* *"Mulle tärkeät paikat on mejän koti ja sitten yks vanha rakennus, koska siellä on mejän kissat... koska kissat on niin lähellä mun sydäntä, koska kissat on niin ihania. Koska kissat pysyy paikoillaan. Niitä voi rapsuttaa ja mejän kissa ei välitä, vaikka sille tekis mitä, vaikka ottais niskasta. Se on niin ihana."* *"Mulle on tärkeää... mun kilpikonnat, mutta kun toinen kuoli – – ja toinen kuoli yksinäisyyteen"* *"Mulle on tärkeä paikka myös luonto ja kisu miumau kisu, meiän kissat on ihania, varsinkin soturikissat ja villikissat."* Kilpikonniin palataan, kun vastaaja kertoo, että toinen kilpikonna kuoli siihen, kun ei antanut toisen syödä. Myös koirat mainitaan: *"Mulle oli tärkeä yks mun koira, se kuoli sitten vanhuuteen."* Joku mainitsee tärkeäksi paikakseen navetan.

Tärkeäksi paikaksi mainitaan myös oma koti, ja erityisesti oma huone ja siellä olevat tavat: *"Mun koti ja tuo-oo ja mun oma tyyny. Se on lämpönen ja pehmeä ja mun peitto kans."* *"Tää on mulle tärkeä, tää ei oo mikään paikka, mutta mun pehmis on mulle tärkeä."* *"Jäätelö",* joku tarkentaa. *"Mulle on tärkeää se mun huone, kun sinne saa mennä... ja sitten saa sanoa... Meillä on perheessä semmosia... kun sanotaan 'mene pois mun huoneesta' niin sillon pitää mennä, niin mä saan sinne aina rauhattua."* Tärkeänä ei koeta välttämättä paikkaa, vaan esimerkiksi merkityksellinen lahja: *"Mulle on tärkeitä yks mun pehmolelu, joka on tavallaan tuo mun kastelahja, mä oon saanu sen yksvuotiaana."*

Eläimet ja ystävät saavat useamman maininnan eri oppilailta, kun heiltä kysytään, minkä parissa he viettävät aikaa mieluiten. Eläimistä mainitaan kissat, koirat ja hevoset. *"No eniten mä vietän aikaa kissojen kanssa tai askartelemalla, mutta enemmän kissojen kanssa."* *"Ja sitten minulla sama, minä askartelen, rakastan kissoja mä vaan halaan mun kissaa."* *"Mä eniten ehkä viihdyn mun lelujen kanssa. Pehmolelujen ja sitte ... Kavereitten ja eläinten kanssa. Minä haluaisin hevosen ja kissan, mutta äiti ja sisko on allergisia niin tyhmää. On-*

Rytlyn koulun oppilaiden käsioita.
Kuva Sulevi Riukulehto.

neks kun mä käyn kavereitten luona niin melkein kaikilla mun kavereilla on kissoja.” Sama oppilas myös kertoo, että hän käy ratsastamassa.

Eläinten ohella mieluisina asioina maininnan saavat myös kännykkä, tabletti ja Xbox. Puhelimella pelataan, mutta mitään erityistä pelaamaansa peliä kukaan ei mainitse nimeltä. Myös kalastus, perhe ja autot mainitaan, sekä synttärarit ja karkit yleisesti. Pari oppilasta kertoo siitä, mikä kesällä on mukavaa. *”Me aina kesällä, kun jotkut sudenkorennot tulee, niin me räiskitään päälle vettä ja sukelletaan”,* ensimmäinen aloittaa. *”Ja sitte tuota meillä on... me otetaan aina vesipyssy ja me ammutaan se ötökkä alas”,* toinen jatkaa.

Seuraavana näytettävä kuvavirike saa aikaan suurta innostusta ja hilpeyttä. Erityisesti luonnonympäristön kohteita pyritään tuomaan keskusteluun esittämällä kuvakenttä, jossa on kuvat metsästä, järvestä sekä laitumella olevasta lehmästä. Seuraa innostunutta huudahdetaa ja selostusta lehmistä ja siitä, kenen perheellä on lemmiä ja minkälaisia nämä lemmät ovat. Jollakin on ylämaankarjaa, toisella lemmiä on *”melkein sata”*. Useampi oppilas vakuuttaa yhteen ääneen, että maisema kuvassa näyttää tutulta. Joku mainitsee, että heilläkin on ollut lemmiä, mutta siitä on kauan aikaa.

Samoin metsää esittävä kuva herättää keskustelua. *”Että tuo mettä näyttää aika paljon mejän mökin mehtältä.”* Toinen oppilas myöntele näin olevan. Joku kertoo, että on retkeilyt perheensä kanssa samanlaisissa maisemissa. Matka kyseiseen metsään oli pitkä, ja matka taittui autolla. Metsäkokemuksia on muillakin: *”Tuosta metsästä mulle tuli mieleen luontopolku, kun ollaan menty mejän perheen kans luontopolulle... Oli aika jyrkkiä ne vuoret.”*

Kotiseudun rakennettu ympäristö

Keskustelu jatkuu uusilla kuvilla, jotka myös herättävät oppilaissa paljon ajatuksia. Nyt esitetään kuvia suurkaupungin tornitaloista, vanhan rakennuksen sisäänkäynnistä, pientaloalueesta sekä puuhun tehdystä majasta. Ovea esittävä kuva tuo useammalle mieleen mökin ja siihen liittyvät asiat: *”Mulle tulee mieleen tuosta ovesta meiän koti ja meiän mökki ja toisesta kuvasta tulee mieleen mejän hirvimaja.”* *”Tuo ovi näyttää ihan tuota mejän entisen mökin ovelta... Mä oon nähny tommosen vajan, ihan samanlaisen.”* *”Mökki ja soudettiin ja ongittiin kallaa ja ollaan käyty mummon ja ukin luona... ja siis meille kottiin.”* Majan kuva tuo jollekin mieleen myös *”tähyilytornin”*.

Ovikuvasta keskustelu siirtyy kaupunkia esittävään kuvaan: *”kaupungin kuvasta mulle tulee mieleen, kun mulla on toinen mummi... asuu Oulussa.”* Lapsilta kysytään, haluaisiko joku asua isommassa kaupungissa. Ajatus saa ristiriitaisen vastaanoton: osa innostuu asiasta, osa tyrmää idean tykkänään. Yksi huudahtaa haluavansa asua kaikissa kuvissa olevissa paikoissa. Joku kuvailee kerrostaloasumisen hyviä puolia, mutta päätyy kuitenkin siihen, että maaseudulla on parempi asua erityisesti siksi, etteivät koulut ole niin isoja kuin kaupungissa. *”No mä oon joskus halunnu [asua] mun isosiskon luona Oulussa, kun hänellä on niin ihana asunto, kun se asuu kerrostalossa. Mä oon joskus halunnu asua kerrostalossa, mutta nyt en usko, että haluaisin... Voin asua ihan niiku tälläsessä pienessä tuppukylässä, enkä suurkaupungissa, kun jos mun isä asuu Oulussa niin jos me oltais muutettu sinne niin sitten mun pitäis olla valtavassa koulussa... jossa on tuhat ihmistä varmaan.”*

Maaseudulla asuminen saa kannatusta myös muiden keskuudessa. Maalla on rauhallista ja vähän ihmisiä: *”Maalla on paljon kivempaa, siellä rauhoittuu, autot ei herätä, voi nukkua.”* *”Sen takia en haluais asua kaupungissa, tuolla kerrostalossa koska siellä koulussa ei saa hetken välitunnilla rauhaa, kun koko ajan oot semmosessa tilassa – –.”* Kaupunkia kuvaillaan paikaksi, jossa on roskaa kaikkialla ja ihmisten välinpitämättömyyttä roskien suhteen ihmetellään: *”Ja se on täynnä roskaa! Hei haloo eikö kukaan osaa laittaa roskiin*

roskia? Aina pitää heittää jonnekkain huitsin nevadaan se roska!” Seuraava oppilas palaa jälleen maaseudun hyviin puoliin, joita ovat retkeily ja nuotiot: *”Ihan parasta sillo kun menee retkelle... parasta mitä voi tehdä on nuotio ja retket ja kaikki nämä jutut.”* Toinen jatkaa: *”Mä rakastan käydä meidän toisessa mummolassa, koska silloin me aina mennään nuotiolle paistamaan makkaraa.”* Kolmas myöntelee näin olevan: hänkin pitää nuotiopaikoista.

Kun oppilailta kysytään, puuttuuko kuvista jotain, seuraa väittelyä. Vastakkain ovat *”eläinten hoito”* ja *”puhelimet”*. Lisäksi *”puuttuu leikki, puuttuu leluja”*. Yksi huomauttaa, että: *”Sieltä puuttuu sänky... Nukkuu varmaan suksien päällä tai nuotiossa...”* Jonkun mielestä puuttuu *”Pehmolehujen pureskelu”*. Erään mielestä kuvista puuttuu kissa.

Välitunnin jälkeen keskustelu jatkuu siitä, kuinka monta kotia oppilailla on. Tästä seuraa pitkiä selontekoja, kun oppilaat luettelevat missä kaikkialla heillä on koti. Koti pitää sisällään paitsi oman kodin, myös eläinten koteja, jotka koetaan omaksi, sekä esimerkiksi kesämökit. *”Että mun koti on, mun oikee koti, sit mun koti on mun kissan alusta.”* *”Mun koti on mun oikee koti, sit on navetta, sit on se koirankoppi ja koiran häkki ja nurmikko ja yks koti on leikkimökki ja yks koti on... housut.”* *”Minun koti on oma koti, yks koti on metsä.”* *”Minulla on kahdeksan, eiku yhdeksän kotia... Luonto, koirankoppi, oikee koti.”* Sama oppilas jatkaa kertomalla, että kotiin kuuluu myös perheen koiran peti ja häkki, kissan kanssa oleminen, mökki, saari, kummien kodit, enon koti ja vuokramökki. Yhdelle koti on *”karjakoti”*. Toisella oppilaalla koteja on kaksi: *”yks koti ja sitte se toinen koti... mut siellä ei vielä asuta.”* Kotona tuntee olonsa turvalliseksi, ja yksin ollessa eläimestä on seuraa ja lohtua: *”No mä tunnen oloni turvalliseks ainakin omassa kodissa ja jos oon yksin kotona, niin mä otan meidän kissan mun viereen, se saa mun olon turvalliseks... Etten mä oo yksin.”* Jollekin kodilta tuntuu maja: *”Mun yks koti on maja.”*

Kotiseudun muutos ja kotiseutuun liittyvät muistot

Keskustelu siirtyy kotiseudussa tapahtuneisiin muutoksiin. Ensimmäisenä ääneen ehtivän mielestä muutosta ei ole tapahtunut. Moni oppilas kuitenkin on yhteen ääneen sitä mieltä, että kotiseudussa on tapahtunut muutoksia. Muutokset liittyvät ensinnäkin kotitalon remontteihin ja kotipihassa tehtyihin muutoksiin: *”Me rempattiin meidän koti ja rakennettiin autotalli.... Puita kaadettiin.”* Oppilaan mielestä paikka tuntuu silti edelleen kodilta, *”koska mä asun siellä”*. Toisenkin oppilaan kotona on tehty remontteja, joka ovat muuttanneet kotia, mutta paikka tuntuu silti vielä kodilta: *”Meillä on muuttunu silleen, että kun äitin mummo on asunu siinä samassa talossa. On jouduttu korjaamaan sitä äiii-ka paljon. Enskin kesänä tehdään remonti. Se on kuitenkin ihana ja tuntuu hyvältä kodilta. Ja se on ihan ehjä...”* Joku huikkaa väliin, että heille on ostettu kerrossänky. Huonejärjestyksen muutos mainitaan yhtenä muutoksena: *”Meillä on rempattu sillee vaan... Että ollaan vaihettu huoneita.”* Toinen toteaa: *”Sängyn paikka vaihdettu. En oo tottunu siihen.”* Muutoksia on myös tapahtunut luonnonympäristössä. *”Me tehtiin kesällä maja maahan.”* *”Meillä oli silleen kerran, että yks vanha rakennus, missä oon viettänyt paljon aikaa... Kerran on salama iskeny siihen taloon ja se ei oo enää pystyssä.”* *”Että viime syksyllä meillä muuttu sillee, meillä on kolme omenapuuta ja yks kaatu. Iskä löi sen pois.”* Joku selvittää: *”Meillä on kasvanu omppuja ja marjoja kesällä ja piikkipensas.”*

Seuraa virike, jossa oppilaita pyydetään jatkamaan lausetta *”Muistatko silloin kun...”* Ensimmäisenä joku toteaa, että hänelle ei ole tapahtunut mitään. Toinen muistaa kolarikertomuksen: *”Mä muistan silloin kun ajettiin taksilla kolari.”* Useampi muukin oppilas ilmoittaa

muistavansa kyseisen sattumuksen, joka tapahtui edellisellä viikolla. Joku muistaa hevoseen liittyvän tapauksen: *”Minä muistan kun meidän heppa karkas aitauksesta... Minun piti juosta äkkiä.”* Moni oppilas kertoo muistoista, jotka liittyvät eläimiin ja niiden hankintaan: *”Ja minä muistan sen, kun tuli koiranpentu.”* *”Minä muistan kun me saatiin meidän ensimmäinen koira... Sillon kun se haettiin mä olin kuusi tai viisi.”* *”Muistan kun me haettiin meidän hamsteri.”* Myös traktoreihin ja kesätapahtumiin liittyy muistoja: *”Muistan kun ollaan haettu traktoriin bensaa ja voijaan tankata sinne... Hei yks asia... Ollaan menty mansikkajuhlisiin kesällä.”* Tilaisuuden juontaja kysyy, onko juhlat pidetty paikallisesti. Siihen saadaan myöntävä vastaus: *”joo, Suomessa.”*

Merkittävä muisto voi liittyä myös tärkeisiin pehmoleluihin. Yksi oppilas kertoo, kuinka hänen pehmolelunsa katosi hänen ollessaan noin kolmivuotias. Toiselle pehmolelu on ollut turvaa antava asia. *”Mä muistan kun joskus kun joskus kolme kautta neljä vuotiaana sain paniikkikohtauksen kun mulla oli joku... Kummin antama tunnearvoinen pehmolelu, se oli silloin mun lempipehmolelu... En saanu unta ilman sitä, sen oli pakko olla tallessa.”* Kolmaskin oppilas kuvailee pehmoleluun liittyvää muistoa. *”Mä muistan sillon, kun mun piti juosta kolme kertaa meidän talon ympäri... Olin unohtanu sen pienen pehmolelun.”* Joku muistelee, kuinka oli pelaamassa juoksuraudalla. Jollekin mieleen tuleva muisto liittyy bensan loppumiseen kesken matkan: *”Minä muistan sen kun isi ajo autolla tietä... Just onneks kerkkes ajaa syrjään, kun sillä loppu siinä se bensa.”*

Virtuaalinen kotiseutu

Oppilaille näytetään kuvakenttä, jossa on kannettava tietokone, jonka näytöllä näkyy pelejä, virtuaalilasien käyttäjiä sekä älypuhelimien käyttäjiä. Kuvavirike herättää heti mielle yhtymiä, ja moni oppilas huudahtaa yhtä aikaa, että kuvasta tulee mieleen Fortnite. Kuvissa tutulta näyttävät myös *”Vr-lasit”*, eli virtuaalilasit, sekä *”kännykällä pelaaminen”*. Moni oppilas kommentoi virtuaalilaseja. Yksi oppilas esimerkiksi kertoo: *”Mä tykkään sairaasti noista vr:n laseista... käyn kaverin luona pelaamassa niillä.”* Samainen oppilas tarkentaa, että kaverin kanssa pelataan yleensä kissapeliä. Myös toinen kertoo pelaavansa ja luettelee eri

Hiihtovälineitä Rytlyn koulun seinustalla. Kuva Sulevi Riukulehto.

pelien nimiä. Joku kertoo, että hänellä on peliajat, ja että viikolla ei saa pelata, vaan viikonloppuisin: *”Lauantaisin on karkkipäivä ja pelipäivä lauantaisin ja sunnuntaisin... Ja sitten joskus elokuva katotaan.”* Keskustelu saa äkillisesti uuden suunnan, kun Fortniten pelaamisen ikäraja aiheuttaa vilkkaan keskustelun. *”Täällä on kaheksanvuotiaita ja ylikin... Eli tuo fortti on kakstoistavuotiaiden peli.”* Tämä aiheuttaa vastakommentteja ja joku huomauttaa: *”Fortti on kakstoistavuotiaiden sotapeli. Mä tiän kun mejän veljellä on se ja se aina pelaa sitä.”* Jollakin muullakin on tietämystä pelin ikärajoista: *”Mä tiän tuon fortin ... Melkeen oon pyytänyt äitiltä sitä ennenkun katoin ikärajoituksia. Mutta sitte äiti huomasi sen ikärajoituksen.”* Eräs pistää väliin: *”Mä pelaan välillä kuustoistavuotiaiden pelillä.”* Joku toinen sitä vastoin kertoo pelaamiseen liittyvistä säännöistä ja rajoituksista. Lopuksi virtuaalilaseja kehutaan uudemman kerran: *”Mä oon kerran käynyt vr-laseilla, me tehtiin aivan jotain ihan mahtia. – – Ainoat jutut mitä mä käytän puhelimella on joskus pelaaminen... Mä käytän YouTuubbia siinä, että etsin YouTubesta askarteluvideoita.”*

Kissat ja koirat kotiseutuaiheisen valokuvan kohteina

Seuraa valokuvatehtävä. Tilaisuuden juontaja pyytää oppilaita kuvailemaan, mistä tärkeästä asiasta tai paikasta oppilaat ottaisivat kuvan, jos heillä olisi mahdollisuus ottaa vain yksi valokuva. Seuraa innostunutta keskustelua, kun oppilaat luettelevat mitä valokuvassa olisi. Moni mainitsee, että haluaisi kuvaan kissan tai koiran. Joku tarkentaa, että kuvassa näkyisi myös kissanpeti ja kuva olisi otettu kotona sohvalla. Toinen selostaa, miten kuvassa olisi koira ja kuva olisi otettu omalla pihalla majan edustalla. Kuvassa olisi kertoja yhdessä koiran kanssa. Lisää eläimiin liittyviä kuvailuja seuraa, kun joku kertoo, että hänen valokuvassaan perheen kissat olisivat kuvassa metsässä aurinkoisella säällä: *”No mejän kissat ja ne on jossain metsässä, ja aurinko. Se ois mejän... kun meillä on yks semmonen mettä, missä on muitakin kissoja, siellä aurinko paistaa aina. Siinä lähimetsässä, siinä on semmonen polku, jota pitkin pitää hetken kävellä.”* Kissojen lisäksi joku haluaisi kuvaan mukaan kaverinsa yhdessä kahden kissan kanssa, ja kuva olisi otettu kertojan pihalla. Koirien ja kissojen lisäksi yksi oppilas ottaisi kuvan, jossa olisi *”lehmä, joka on navetassa”*. Joku haluaisi kuvan itsestään yhdessä pikkuveljen kanssa. Kuva olisi otettu kotona sängyllä. Jonkun valokuvassa olisi *”valkoinen paperi”*. Yhden oppilaan kuvan aiheena olisi pelaaminen.

Tilaisuuden lopuksi lapsilta kysytään, onko heillä koulussa ollut kotiseutuun liittyviä opitunteja. Vastaus on yhtenä kuorona huudettu *”ei”*. Luokan opettaja tarkentaa, että kotiseutu on ollut opetuksen teemana, mutta oppilaat vastaavat jälleen yhdestä suusta, ettei heille ole jäänyt aiheesta mitään mieleen.

2.2 JUHO OKSAN KOULUN KOLMASLUOKKALAISTEN KOTISEUTU

HEIDI VÄLIAHO

Oulaisten keskustaajamassa sijaitsevassa Juho Oksan koulussa on 320 oppilasta. Perusopetusta annetaan vuosiluokille 0–6. Tilaisuus järjestettiin 10.11.2020 kolmannen vuosiluokan oppilasryhmälle. Paikalla oli 11 oppilasta sekä opettaja.

Tilaisuus alkaa tutkijaryhmän selostuksella äänitteiden käytöstä ja keskustelun tallentamisesta. Tämän jälkeen siirryttiin ensimmäisen virikkeen pariin, jossa oppilaille näytettiin sana ”Kotiseutu”. Hiljaisuuden vallitessa opettaja sekä tutkijat kannustavat oppilaita kertomaan, mitä heidän mielestään kotiseutu-sana tarkoittaa ja mitä siitä tulee heille mieleen. Opettaja muistuttaa: *”kyllä me on kotiseudusta puhuttu.”* Hetken mietiskelyn jälkeen yksi oppilaista vastaa, että *”se on semmoinen hauska”*. Tämän jälkeen muutkin oppilaat uskaltavat kommentoimaan kertomalla, että *”pihalla saa leikkiä”* ja tuumaamalla, että *”meillä joskus kesälki pystytetään telta pihalle”*. Lisää vastaajia uskaltautuu mukaan keskusteluun, ja ryhmässä tulee useita mainintoja eläimistä ja kysyttäessä tarkennusta saadaan vastauksia: *”Koiria ja kissoja.”* *”Meillä on sitten villi, koska meillä on koira.”* Toisella vastaajalla eläimiä on jo useampi: *”Meilläkin on villi, koska meillä on kuus koiraa ja kolme kissaa.”* Villi-sanaan keskustelun juontaja ei sen kummemmin puutu ja koettaa seuraavaksi saada luokan muitakin oppilaita keskusteluun mukaan.

Oppilailta ei tähän enää saada uusia kommentteja, joten keskustelussa siirrytään toiseen virikkeeseen: *”Miten kuvailisit kotiseutuasi sellaiselle, joka ei sitä tunne entuudestaan?”* Tämä nostaa keskusteluun metsän. *”Meillä on aika paljon metsää siinä ympärillä”*, kertoo ensimmäinen ja tarkentaa vielä: *”Ku me asutaan maaseudulla.”* Seuraava vastaaja mainitsee naapurit: *”meillä o aika paljon siinä lähellä ni naapureita”* ja lisää vastaukseen vielä maininnan: *”ja sitte meillä on mehtiä”*, jonka keskustelun juontaja kuulee aluksi väärin: *”Lehmiä?”* Vastaaja korjaa painokkaasti: *”mehtiä.”* Seuraava keskustelija alkaakin samassa kertoa: *”Meillä on aika paljon juttuja siinä pihalla.”* Pyydettyäessä tarkennusta, kerrotaan leikkivälineistä: *”esim leikkimökki ja trampoliini ja uima-allasta ja jalkapallomaaleja, kaikkea semmosta.”* Seuraava vastaaja palaa vastauksessaan eläimiin ja maatilaan: *”No me asutaan tuolla maatilalla ni siinä vieressä on aika paljon lehemii, lähemmäs jotakin kahdek-*

Juho Oksan koulun oppilaiden piirustuksia ja askarteluja. Kuva Sulevi Riukulehto.

sankymmentä.” Tämä muistuttaa toista keskustelijaa maalla asumisen tosiseikoista: *”Meiän pihalla joskus se haisee ku siel on peltoja ihan vieresä.”*

Keskusteluun liittyy uusi oppilas, joka mainitsee aiemmasta hieman poikkeavan seikan: *”Sitte jää yhtäkkiä semmonen väli et siinä oo mitään.”* Toinen oppilas kertoo pihan rakennuksista: *”Meillä on kaikkia halleja talon eessä.”* Tästä kiinnostuneena keskustelun juontaja kysyy: *”Halleja? Joo-o, mitä teillä on niissä halleissa?”* Vastaaja jatkaa: *”No emmä tiä mitä mutte hallisa on mutta meillä on ainaki autoja, mopoja ja kaikkea pyöriä.”* Toiselle keskustelijalle tulee tästä mieleen heidän pihansa: *”Sitte meil omistettaa kaikkia konneita ja sitte semmonen firma ja me omistettaa – – niin siitä pihalta niitä halleja...”* Rakennuksista keskusteltaessa seuraava oppilas kertoo painokkaasti oman pihansa rakennuksista ja niiden käyttötarkoituksesta: *”Meiän pihalta löytyy neljä eri – – [liiteriä] josta kaks on samassa rakennuksessa sitte meillä on paja mutta se on ihan täynnä kahesta traktorista niin mun isovelj ja isä on puhkassu meiän navettaan ku sitä ei oo ollu käytössä pitkään aikaa niin puhkassu seinään reiän ja pannu oven semmosen nostettavan oven niin siitä on tullu toinen autonkorjaustila.”* Tähän kommenttiin saadaan vastaus muistakin pihan rakennelmista: *”Ja sitte meillä on autotalli vieressä.”* *”Meillä on ite hirsistä rakennettu leikki...hiekkalattikko.”* Tutkija yrittää vielä johdattaa oppilaita kertomaan kotiseudustaan kysymällä, mitä he halusivat kertoa heille, kun Seinäjoelta on tänne tultu. Seinäjoen mainitseminen herättää yhdessä vastaajassa heti muiston: *”Mun mummun olikse, oota niitten, papan olikse pikkusisko ni assuu siellä Seinäjoella ja siellä assuu – – en muista sitä toista.”* Sukulaisuuden huomioituaan kysymystä tarkennetaan: *”Mitäs ku me tultiin kylään tänne teille Oulaisiin, niin mitäs te täältä haluaisitte meille kertoa?”* Kysymykseen saadaan moninaisia vastauksia: *”No täällä on aika paljon tota, kaikkia rakennuksia.”* *”Jonku verran kauppa.”* Lisäksi jälleen kuullaan maininta paikoista, joissa ei ole oikeastaan mitään: *”Jos menee vaikka niin voi tulla semmosia yhtäkkiä kohtia, ettei oo mitään.”* Yksi vastaajista nostaa kaverit keskusteluun, jolloin saadaan useita myötäileviä vastauksia.

Myös Oulaisten keskustasta halutaan kertoa vierailijoille. *”Pankin pihalta löytyy pari leikkivehettä siinä pankin pihalla.”* Tämän myötä myös puistot ja kesäkioskikin halutaan tuoda esiin: *”Sitte täältä löytyy vähän eri puolelta kaupunkia kaikkia puistoja.”* Kesäkioskin olemassaolo mainitaan, vaikka vastaaja itse ei siellä olekaan käynyt. *”Pankin pihalta tai ainakin siitä tosi läheltä löytyy kesäkioski”,* ja jatkokysymykseen kesäkioskilla käymisestä vastataan: *”Mä oon vaan nähäny sen.”* Toinen vastaaja kuitenkin on käynyt kesäkioskilla: *”Mä käyn melkeen aina ostamassa siitä jäätelöä.”* Edellinen vastaaja vielä lisää kommenttinsa kioskin nimestä: *”Siitä nimestäkin voi oikeestaan päätellä, että se toimii vain kesäisin koko kioski.”* Keskustelun juontaja vielä houkuttelee kertomaan paikoista, joissa oppilaat mahdollisesti vierailevat tai viettävät aikaa. Eräs vastaaja toteaa hieman aiheesta erillisesti: *”ja isä on meille laittanu meille lehemii vaa.”* Jatkokysymys aiheuttaa kuitenkin lähinnä hiljaisuutta ja juontaja päättääkin siirtyä seuraavaan virikkeeseen, jossa tiedustellaan oppilaille tärkeistä paikoista.

Kauaa ei tarvitse odotella, sillä peräkkäisiä ja nopeita vastauksia saadaan useita. Koti nousee keskustelussa vahvasti ensimmäiselle sijalle, jonka jälkeen heti tulee isovanhemmat. *”Mummola”* mainitaan myös lähes yhtä useasti kuin koti, koulukin kuullaan pari kertaa. Eräs vastaa *”kauppa”*. Tästä halutaan tietää vähän enemmän ja kysyttäessä selviää, että kyseessä on K-Market. Kysymystä jatketaan: *”K-Market, onko se teidän lähikauppa”,* johon oppilas toteaa lyhyesti vain *”ei”*. Keskustelu asiasta loppuu jo seuraavan kommentin alkaessa, jossa kaupan lisäksi mukaan keskusteluun tärkeistä paikoista nousevat serkut: *”Kauppa ja kaikki serkut.”* Serkkujen asuinpaikkaa tiedustellaan, kuinka kaukana he asuvat: *”kauempana jok-*

Tilaisuus Juho Oksan koulussa.
Kuva Sulevi Riukulehto.

ku ja lähempänä joku”, johon toinen vastaaja jatkaa: ”toiset asuu ihan meidän kodin vieressä, melkein vieressä ja toiset asuu Oulussa.” Yksi vastaaja mainitsee vielä hieman kaukaisemmat sukulaiset: *”serkut ja pikkuserkut.”* Toinen oppilas jatkaa luetteloiden vielä itselleen tärkeät paikat, joissa koulun piha mainitaan uutena tärkeänä paikkana: *”Kauppa ja koulun piha ja mummulat ja sitte mun veli.”* Tämän kommentin jälkeen myös muut oppilaat mainitsevat koulun pihan osana omien tärkeiden paikkojen listaansa. Yksi oppilas lisää listaan vielä oman ystävänsä nimen ja tarkentaa että hän on paras kaveri.

Keskusteluun halutaan lisätä vielä maininta pihapuusta: *”Puu, missä voi kiipeillä.”* Oppilas innostuu kuvailemaan kiipeilypuuta kysyttäessä vielä tarkemmin: *”Meillä on pihalla kiva kuusi jossa voi kiipeillä ja sinne voi mennä puihon jos leikitään puihossa sinne kun siinä on niin paksut oksat ja neulaset siinä reunassa ni siellä pystyy kiipeillä ja mennä puihossa. Ja sitte siihen on kasvanu ihan luonnostaan istumapaikka sinne, jossa on hyvä olla puihossa. Ja se on just pellon puolella siinä puussa, ni se runkokin vähä estää näkymää ni sieltä on vaikea löytää sieltä.”* Tämän jälkeen toinen oppilas haluaa mainita leikkipaikkana mäen, jota *”me lasketaan aina mun siskon kans sitä, talvella”* ja jatkaa vielä kysyttäessä onko mäki lähellä, että *”on, mutta me törmätään melkein joka kerta koiranhäkkiin”.* Naurahdusten saattelemana vielä kaksi muutakin oppilasta kertoo mäenlaskusta: *”Mun serkkujen pihalla on mäki nii siitä saa laskea, me saadaan käydä siellä laskemassa mutta pitää vaan varoa että ei osuta autoihin.”* Tähän toinen vastaaja jatkaa: *”Meillä on sellanen aika syvä oja, ja siitä lähtee talvella veet, ni me voidaan laskea sinne.”*

Keskustelu tärkeistä paikoista jatkuu värikäänä. Oppilaat intoutuvat kertomaan vielä muistakin tärkeistä paikoista: *”sänky”, ”oma huone”, ”puumaja”, ”pelto.”* Innostuessaan yksi oppilas värittää keskustelua edelleen sanomalla *”pommisuoja”,* johon opettaja puuttuukin kysymällä, että onko oikeasti ja torumalla pelleilystä. Oma huone ja oma sänky saa toisiakin mainintoja, mutta mahtuu mukaan myös pari muunlaistakin vastausta: *”oma porras... portaatan alunen, mää asun meillä portaitten alla”, ”oma kirja”* ja jopa *”mielikuviutus.”*

Seuraavaksi keskustelussa siirrytään konkreettisempiin paikkoihin: *”skuuttiipuisto ja ”uimahalli.”* Etenkin uimahalli toistuu useissa vastauksissa, ja haastattelija toteakin: *”voi hyvän aika, nämähän ei lopu ollenkaan nämä paikat.”* Eräs vastaaja sanoo *”kaappi”* ja kuullaan tarkennus *”piilokaappi”.* Toinen mainitsee kellarin ja saunan ja kysyttäessä mitä hän kellarissa tekee, kuuluu toteamus: *”No lämmitän, taloa.”* *”Meidän koirahäkki”,* kertoo seuraava vastaaja. *”Sauna, pesuhuone, uimahalli”,* kuuluu viimeinen osion vastaus.

Keskustelussa siirrytään seuraavaan virikkeeseen, jossa tiedustellaan, minkä parissa oppilaat viihtyvät parhaiten. Melko nopeasti useista vastauksista nousee muutama toistuva teema: *”mun koiran kanssa”, ”kavereiden” ja ”serkkujen.”* *”Kissa, koira... nyt tähän hätään ei tuu muuta.”* *”Kissan, koiran, kavereiden, veljen ja pleikkarin kaa.”* Mahtuu joukkoon myös elokuvat, videot, tietokoneet ja pleikkarikin. Vastausten jälkeen tiedustellaan tarkennuksia siihen, millaisia videoita katsotaan, mitä tietokoneella tehdään tai mitä pelejä pelataan. Videoiden kerrotaan olevan *”semmosia hauskoja”* sekä kerrotaan niiden olevan pituudeltaan mieluummin pidempiä kuin lyhyitä. Erään vastaajan mainitseman pelin tarkennetaan olevan Minecraft, ja myös toinenkin kertoo pelaavansa sitä. He molemmat kertovat pelaavansa yksin. Seuraava vastaaja luettelee useamman laitteen pelaamisen yhteydessä: *”pleikkari, telekkari, puhelin.”*

Pari oppilasta tuo keskusteluun mukaan lelut, joiden parissa viihdytään. Perheenjäsenet pääsevät myös mukaan useissa vastauksissa: *”Äitin, isän, siskon veljen, vauvojen kaa, serkkujen kaa.”* Eräs oppilas listaa vielä kaikki edelliset yhteen: *”Tietokone, puhelin, pikkusisko,*

isoveljet kaksi, äiti, isi, lelut, televisio, koira ja kissa, nyt ei tuu enää mieleen.” ”Siskon kaa, veljen kaa ja sitten mä viihdyn kaapissa.” Tarkennusta pyydettyä vastaaja ei osannut kertoa enempää kuin, että ”mä oon siellä”. Uutena teemana keskusteluun eräs oppilas lisää huvipuiston, jonne tulee kuitenkin lähteä vähän Oulaisia kauemmas. ”Kavereitten, mummun, isän, äitin ja papan.” ”Papan”, toteaa myös seuraava oppilas. ”Mummu, pappa, mummu, vaari, huvipuisto, kaverit”, luetellaan. Erään oppilaan pihassa on linja-auto, jossa hän kertoo viihtyvänsä ja toinen oppilas taas kertoo toivomuksestaan korjata isän kanssa autoja: ”Mä haluaisin tosi paljon korjata meidän autoja isän kaa, mutta isä ei vaan jaksu korjata.” Harastuksista yksi vastaaja nostaa pyörän ja pyöräilyn. Myös puhelin ja pehmolelut mainitaan.

Kotiseudun luonnonympäristö

Haastattelija siirtyy seuraavaan virikkeeseen, jossa oli kolme kuvaa luonnonympäristöistä. Ilman eri pyyntöä oppilaat alkavat kertoa, mitä kuvista tulee mieleen: ”sonni”, ”lehmä”, ”maito”, ”metsä.” Yksi oppilas innostuu listaamaan mahdollisimman monta asiaa niin nopeasti kuin vain osaa: ”maatila, lehmä, maito, jogurtti, juusto, jäätelö, metsä, mmm... marjat.” Vesi mainittiin myös, ja juontaja kannustaa pohtimaan, mikä kuvista erityisesti tuntuu kotoisalta. Tämän jälkeen mainittiin maatila useasti, ja yksi oppilas halusi kertoa omaan maatilaan liittyvän muiston: ”Maatila, ku me asutaan, ennenhän se meidänkin koti oli maatila, mutta me ne meidän lähimmille serkuille myytiin ne pellot siitä, ne sen tontin pellot.” Myös joki mainitaan: ”joki, koska meidän takapihalla on joki.” Tämän huomion mukana mieleen tuli myös uiminen mukavana kesätekemisenä. Metsä mainittiin useassa vastauksessa, ja juontaja toteaaakin lopuksi, että kaikki kuvat taitavat näyttää kotoisilta. Hän jatkaa kysymällä, puuttuuko jokin kuva oppilaiden mielestä. Tässä yhteydessä vastaajat halusivat kertoa erityisesti rakennetun ympäristön kohteista, joita olivat: ”leikkimökki”, ”koti”, ”talo”, ”autotalli”, ”kauppa”, ”leikkipuisto.” Tilaisuuden juontaja johdattelee oppilaita vielä keskustelemaan luontoympäristöstä, jolloin vastauksina nousevat nytkin useaan kertaan mainittava metsä sekä joki. ”Meillä on tommosta mehtää, samanlaista kuin tuo mehtä.” Tämän jälkeen juontaja vaihtaa seuraavaan kuvavirikkeeseen.

Kotiseudun rakennettu ympäristö

Ensimmäisenä mainitaan puumaja, joka saa useamman vastauksen: ”meidän serkuilla on puumaja”, ”meilläkin on puumaja.” Tämän jälkeen oppilaiden huomio keskittyy korkean rakennuksen kuvaan. ”Hotelli”, kuullaan kommenttina. Toinen tutkijoista kysyy tarkentavan kysymyksen, että mistä tulee mieleen hotelli, jolloin saadaan vastaus: ”tuosta kerrostalosta.” Oppilaat vuorotellen kertovat mitä muissa kuvissa on: ”ovi”, ”kaupunki”, ”keskusta.” Kysyttäessä mikä kuvista tuntuu kaikkein kotoisimmalta, saadaan useita vastauksia, joissa puumaja saa selvästi eniten mainintoja. Puumajan lisäksi oppilaat mainitsevat oven kuvan. Yksi vastaaja osoittaa kuvaa, jossa on korkeita rakennuksia ja tarkentaa: ”No varmaan tuo keskusta ku mä asuin ennen siellä mutta me muutettiin tuonne.” Tämän juontaja tiivistää: ”Ai sä oot muuttanut sitte maalle, että sulle on molemmat vähän niinku kotoisia.” Muutama oppilas mainitsee keskustan. Toinen tutkijoista pyytää kertomaan mitä kuvaa tarkoitetaan, kun puhutaan keskustasta. Tähän saadaan nopea, joskin hieman yllättävä vastaus: ”Espanjan keskusta.” Seuraavat vastaukset ovatkin jo hieman lähempänä. ”Oulaisten keskusta”, vaikka vastaajan mielestä Oulaisten keskusta ei kuitenkaan näytä kuvan mukaiselta. Yksi vastaaja arvelee kuvan olevan Oulun keskustasta.

Oven kuvasta saadaan vielä hieman keskustelua aikaiseksi. Eräs oppilas sanoo oven olevan kotoinen varsin järkeenkäyvästä syystä: *"Ovi, se on oikeestaan kotosin ku aika lailla joka talossa on ovi."* Juontaja kiinnostuu ja kysyy, onko Oulaisissa sen näköisiä ovia, johon vastaaja antaa kieltävän vastauksen. Hetken mietinnän jälkeen toinen oppilas kuitenkin toteaa: *"Kirkon ovi ehkä."* Tähän ajatukseen muut oppilaat yhtyvät: *"tossahan on kirkko"*, ja edellinen vastaaja toteaa aikaisempaa varmemmin: *"niin, tuo ovi on kirkosta."* Juontaja varmistaa, että kyse on juuri kuvassa esitetyistä ovista ja saa vielä painokkaan vahvistuksen, että kyseinen ovi on vastaajan mielestä kirkosta. Samoin kysyttäessä, mikä kuvista ei tunnu kotoisalta, ovi saa useamman maininnan ilman mitään erityistä selitystä. Yksi oppilas mainitsee oven olevan jopa ruma. Myöskään kuva, jossa on korkeita rakennuksia, ei herätä kotoisuuden tunnetta: *"Talot ei tunnu oikein, koska tommosia isoja taloja ei muutaku omakotitaloja oikein löydy maalta, muita isoja taloja."*

Kotiseudun sosiaalinen ympäristö

Seuraavassa kuvavirikkeessä on esitetty sosiaalista elämää ja erilaisia harrastuksia. Kuvista ensimmäisenä keskusteluun nousee talvinen kuva. Juontaja kysyy, mitä siitä tulee mieleen ja mitä vastaaja haluaisi talvesta kertoa. *"Se on kiva"*, on ensimmäinen vastaus, joka jatkuu toteamuksella: *"sillon voi tehdä lumiukkoja."* Talvi mainitaan myös toisenkin kerran. Seuraava oppilas tarttuu nuotion kuvaan ja hänellä onkin kertomus aiheesta. *"No siksi koska meillä on semmonen tehty oma semmonen paikka, missä me aina pistetään sinne tuli, ni me voiaan, ku meillä on semmosia likasia ku niihin on jääny joku polttojuttu, ni me ollaan raavittu ne siitä irti ni me ollaan, ku niitä ei oo enää käytetty, ni me ollaan viety semmoseen ja me ollaan sytytetty tuli ja leikitty että me tehhään oikeaa ruokaa."* Ruoka tuo seuraavan oppilaan mieleen makkaranpaiston. Heti makkaroiden jälkeen yksi vastaaja kiinnittää huomion lautapeli-aiheiseen kuvaan ja siitä syntyykin vähän enemmän jo keskustelua.

Vastaajat kertovat pelaavansa lautapelejä, ja klassikkopelit mainitaan, kun juontaja kysyy tarkemmin mitä lautapeliä pelataan. *"Muuttuva labyrintti"*, *"Kimble"*, *"Afrikan tähti"*, luetellaan pelejä. Väliin todetaan jälleen vuodenaajoista: *"talvi, kesä ja lautapelit."* Tämän jälkeen tiedustellaan, keiden kanssa lautapelejä pelataan. Vastaukseksi saadaan nopeasti: *"iskän ja äidin"*, *"siskojen"*, *"kavereiden."* Yksi vastaaja mainitsee myös perheen lemmikin:

Juho Oksan koulu Oulaisissa. Kuva Sulevi Riukulehto.

"Koko perheen, serkkujen, mummun, papan, kissan ja koiran kaa jos. Koirallekin meillä on oma lautapelinsä kotona. Se on semmonen, että siihen mihin pannaan napuja joihinki semmisiin kuppeihin ja kaikki sitte panna kaikki kupit laitetaan jalustalle ja sitte se ottaa sen pois ja syö semmosen". Yksi oppilas mainitsee pelaavansa lautapelejä koko sukunsa kanssa.

Keskustelun juontaja kokoaa yhteen ne asiat, joista on puhuttu. Hän huomauttaa, että kuvavirikkeen musiikkiaiheisesta kuvasta ei ole vielä mainittu mitään. Tähän ensimmäinen vastaaja toteaa: *"Koska siitä ei tullu mitään mieleen."* Kuitenkin useampi vastaaja kertoo soittavansa joko pianoa tai laulavansa kuorossa. Yksi oppilas kertoo soittavansa selloa. Myös hiihto mainitaan tämän keskustelun yhteydessä: *"Mä oon pianotunneilla ja mä tykkään hiihtää."*

Musiikkikeskustelun päätyttyä juontaja siirtyy seuraavaan aiheeseen ja kysyy, montako kotia vastaajilla heidän mielestään on. Suurin osa vastaajista kertoo kokevansa, että heillä on vain yksi koti. Kaksi vastaajaa kuitenkin kertovat kahdesta kodista, ja tarkennusta pyydettyä saadaan vastaus: *"Se meidän vanha koti ja nii me on vuokrattu sitä ja me vuokraamme sitä ni se on vuokralla."* Toisellakin on esittää sama perustelu. Molemmilta kysytään, että tuntuvatko vuokratut asunnot kuitenkin vielä omalta kodilta, joihin saadaan myöntävä vastaus. Eräs vastaaja kertoo, että hänellä on kolme kotia, mutta ei halua kertoa asiasta tarkemmin. Seuraava oppilas toteaa, että: *"Meillä on ollu viisi taloa, mutta mä oon asunu kolmessa."* Hän kertoo kaikkien tuntuvan edelleen kodilta. Samoin vastaa edelleen toinen keskustelija omistamastaan neljästä kodista. Viimeinen maininta saadaan myös rivitalosta: *"Meillä on kyllä vielä yks rivitalo ollu."*

Kotiseudun muutos

Uudessa virikkeessä tiedustellaan kotiseudun mahdollisista muutoksista. Ensimmäisenä kuullaan: *"En oo ihan varma onko se edes muuttunu ku mä en oo ollu siellä kun tämän vuoden ja viime vuonna loppupuolella."* Käy ilmi, että kyseinen vastaaja oli muuttanut vähän aikaa sitten. Toinen oppilas kertoo muutoksista pihapiirissä: *"linja-auto, on tullu meidän pihhaa."* Vastaaja myös tarkentaa tapahtunutta muutosta lähiympäristössä: *"No että meillä on lähteny jottai, ja sitten on tullu uus, takasi joku uus lelu tai pihalle semmonen."* Pihapiirin muutoksia kuvaavat myös seuraavat oppilaat mainitsemalla autotallin rakentamisen sekä leikkivälineet. *"Meille on tullu kiikut ja leikkimökki."* Yksi vastaaja palaa jo aikaisemmin mainitsemaansa navettaan tapahtuneeseen muutokseen: *"Se navetta oli. Navetta on, ku sehän tehtiin tänä vuonna tai viime vuonna, ku avattiin se reikä siihen seinään."*

Juontaja koettaa saada vastauksia vielä muilta oppilailta, mutta keskustelu aiheesta tyrehtyy. Hiljaisuuden vallitessa vaihdetaan seuraava virike. Oppilaita pyydetään jatkamaan seuraavaa lausetta: *"Muistatko silloin kun..."* Tähän ensimmäisenä saadaan kaksi samanlaista vastausta: *"kun olin vauva"*, minkä jälkeen mainittiin leikkiminen. Mitään erityistä leikkikertaa ei oppilaalla muistunut mieleen. Seuraavalla vastaajalla mieleen tuli sukulaiset: *"olin serkuilla."* Uusi oppilas liittyy keskusteluun ja muistaa syntymäpäivät. Eräs oppilas muistellee hoidossa olemista. Juontaja kysyy, onko oppilailla jotain yhteistä muistoa, johon saadaan useampi kieltävä vastaus.

Yksi oppilas kuitenkin toteaa innostuneesti: *"Muistatko silloin kun saatiin nokkahuilut!"* Tämän jälkeen toinen oppilas jatkaa: *"Muistatko kun ope luki satuja."* Saduista jäädäänkin keskustelemaan hieman lisää. Toinen tutkijoista tiedustelee, mikä satu oli kyseessä. Edellinen oppilas vastaa: *"Se luki ennen kun te tulitte, no äskenkin."* Sadun kerrotaan olevan nimeltään Kolme sitruunaa. Juontaja kysyy muistavatko oppilaat tätä satua, johon jo aikai-

semmin vastannut oppilas tuumaa: *"Me luettiin se aika vasta ni se on heleppo muistaa."* Oppilailta tiedustellaan, lukevatko he muita satuja, mutta keskustelu jatkuu edelleen Kolmesta sitruunasta. *"Tuossa on meidän iso satukirja", "sieltä se on lukuukki sen Kolme sitruunaa sadun."* Sama oppilas hakee varmistusta opettajalta asiasta: *"Joo, eikö se tuolta kirjasta ollut ja miksei ope vastaa mihinkään?"* Opettaja tyytyy vastaamaan, ettei ole tällä kertaa itse tutkimuskohteena, jonka jälkeen välituntikello soi ja keskeyttää keskustelun hetkeksi.

Virtuaalinen kotiseutu ja kotiseutu kuvissa

Oppilaille näytetään kuvia, joissa esiintyy kannettava tietokone, jonka näytöllä näkyy pelejä, virtuaalilasien (VR-lasien) käyttäjiä sekä älypuhelimien käyttäjiä. Pian kuvan esillepanon jälkeen oppilaiden joukosta todetaan *"Minecraftin pelaaminen"*. Kuullaan seuraava kommentti: *"tietokoneella pelataan."* Kysyttäessä mitä tietokoneella pelataan, saadaan vastaus PlayStation-pelikonsolista: *"Mä en pelaa tietokoneella, mutta pleikalla Fortnitea."* Seuraavat oppilaat jatkavat pelien luettelointia: *"Minecraftia", "melkein kaikkea", "Minecraftia ja Simssiä"*. Eräs vastaaja kertoo omistavansa neljä peliä tietokoneella ja harmittelee, kun hänellä ei ole Minecraft-peliin omaa käyttäjätiliä. Oppilailta kysytään, keiden kanssa pelejä pelataan. Vastauksissa nousee esiin kaverit ja sisarukset, mutta pelejä pelataan oppilaiden mukaan myös paljon yksin. Kavereiden kanssa pelaamisesta todetaan: *"jotai pelejä mitä meillä on samoja"* ja *"me pannaan puhelu taustalle ni me voidaan jutella, watsappipuhelu ja sitten me pelataan."* Pelejä luetellessa mainitaan myös sotapeli Call of Duty ja Fortnite. Oppilaat eivät mielestään pelaa pelejä välttämättä samojen henkilöiden kanssa kuin lautapelejä.

Juontaja tiedustelee, pärjäisivätkö oppilaat ilman älypuhelinia. Oppilaat vastaavat hyvin eri tavoin, ja kuullaan sekä myöntäviä että kieltäviä vastauksia. Eräs vastaaja kertoo, että selviäisi *"heleposti"* ilman älypuhelimia. Yksi oppilas kertoo, miten toimisi ilman älypuhelinia: *"Jos mä haluaisin olla kaverin kaa, ni mä voisin vaan mennä kaverille ja koputtaa ovelle, että voinko mää tulla teille."* Toinen taas toteaa, että *"jos niitä ei ois keksitty niin niistä ei tietäis"*.

Keskustelussa jatketaan eteenpäin. Oppilailta tiedustellaan, jos heitä pyydetäisiin ottamaan yksi valokuva heille tärkeästä paikasta tai asiasta, niin mitä kuvassa olisi. Oppilaat saavat vastata kysymykseen vuorotellen. Vastauksissa toistuu monia jo aiemmin kuultuja asioita, erityisesti perhe, lemmikit ja kaverit useampaan kertaan: *"kaverit", "kavereitten kanssa", "omasta kodista ja perheestä", "kissasta ja koirasta", "serkuista", "isoisästä", "koko suvusta."* *"Kissasta, koirasta, perheestä ja mulla on jo yksi kuva jostakin joesta, en oo ihan varma, mistä"*, toteaa eräs. Yksi vastaaja ottaisi kuvan itsestään ja yksi joulukuusesta. Muutama ulkomaihin keskittyväkin vastaus saadaan: *"Espanjan keskustasta", "Ruotsista" ja "Norjasta."*

Kuvakeskustelusta siirrytään kysymykseen, mitä koulussa on puhuttu kotiseudusta. Vastaus mietityttää oppilaita, mutta yksi mainitsee, että: *"No, että missä assuu."* Luokkaan laskeutuu hiljaisuus ja opettaja toteaa väliin, että toisella luokalla on kotiseudusta puhuttu, mutta ei vielä kolmannella luokalla. Kysytään vielä, että onko sanaa kotiseutu koskaan mainittu koulussa. Joku myöntää, että on, mutta ei muista, mistä silloin on puhuttu. Vihdoin yksi oppilas vastaa: *"Että missä kaikki assuu."* Keskustelua aiheesta ei synny, joten oppilaita pyydetään ryhtymään kirjoitushommiin.

Kotiseudun tärkeät paikat ja asiat

Tilaisuus päättyi kirjoitustehtävään, jossa oppilaita pyydettiin nimeämään kolme heille tärkeää kotiseutunsa paikkaa tai asiaa ja perustelemaan, miksi ne ovat heille tärkeitä. Kaikki 11 oppilasta vastasivat kirjoitustehtävään.

Kolme vastausta lukuun ottamatta jokaisessa vastauksessa saadaan ainakin yksi maininta perheestä tai sukulaisuudesta, joka on selkeästi kolmasluokkalaisten maailmassa tärkeää. Vastauksissa mainitaan perhe, isovanhemmat, sisarukset ja serkut. *"Serku koska voin käydä kylässä."* *"Veli koska siellä on kivaa."* *"Suku on mukava aina löytyy tekemistä jostain sukulaisesta."* *"Perhe on mukava ja paras asia maailmassa."* *"Perhe koska voi leikkiä ja olla meidän koiran kanssa ulkona ja perhe on tärkeä."*

Myös mummolat saavat erityisen paljon mainintoja. *"Kuopion mummula siellä on kivaa."* *"Mummula siellä voi syyä karkkia ja leikkiä."* *"Mummula siellä on mummu ja pappa."* Eräs vastaaja haluaa mainita kolme asiaa erityisesti pelkästään mummolasta: *"Mummolat. 1. mummola on maalla jossa on maatila. Siellä on kiva hoitaa eläimiä. 2. mummola jossa mummu tekee aina herkuja saamme aina päättää mitä herkuja. 3. mummola mummo-lassa käymme aina metsissä meidän koiran kanssa."*

Perheen lisäksi huomattavan tärkeänä asiana koettiin koti, joka mainittiin seitsemässä vastauksessa. Koti sellaisenaan saa maininnan kahdelta vastaajalta, mutta viidessä vastauksessa asiaa on perusteltu hiukan enemmän: *"Koti ettei tuu kylmä ja saa lämmintä ruokaa ja myös siksi, kun siellä on oma huone."* *"Koti on rauhallinen ja mukava paikka."* *"Talo koska siellä on oma huone."* *"Koti koska siellä on äiti ja isi ja siskot ja veljet."* *"Koti koska siellä voi pelata ja olla."*

Leikkikaverit ovat selvästi tärkeitä, ja kaverit mainitaankin neljässä vastauksessa: *"Kaverit koska voin käydä kylässä."* *"Kaverit koska he auttavat ja rohkaisevat."* *"Kaverit koska niitten kanssa voi leikkiä."* *"Kavereiden kanssa voi leikkiä."*

Asuinympäristö vaikuttaa olevan myös merkittävässä roolissa puhuttaessa tärkeistä paikoista. Kodin oma piha ja siinä olevat leikkivälineet saavat mainintoja neljältä vastaajalta: *"Piha koska siellä on kiikut."* *"Minulle tärkeää on piha alue ja luonto ja leikki tavarat ja leikki mökki ja ulko leikit ja peltoauto."* Sama vastaaja myös toteaa muitakin asioita pihas-
ta: *"kiipeilypuu ja hiekka laatikko."* Seuraavissa vastauksissa jatketaan kertomalla omasta pihapiiristä: *"Leikkimökki siellä voi nukkua."* *"Pihapuu siellä voi kiipeillä."* Joki mainitaan tärkeänä paikkana yhdessä vastauksessa: *"Joki koska siellä voi uida kesällä."*

Koulu mainittiin niin ikään neljässä vastauksessa, joista kahdessa ensimmäisessä huomio kiinnittyy oppimiseen: *"Koulu koska siellä opitaan asioita esim. matikkaa."* *"Koulu koska siellä oppii."* Seuraava vastaus kertoo koulun leikkikentästä, jossa voi leikkiä ja yksi vastaus tyyty toteamaan ilman selityksiä: *"koulu."*

Yhdessä vastauksessa nostetaan esille maatila, jossa *"on hauskaa ja siellä on paljon eläimiä"*. Eläimet ja perheen lemmikin mainitaan lisäksi kahdessa vastauksessa: *"Koirat niiden kanssa voi leikkiä."* *"Perhe koska voi leikkiä ja olla meidän koiran kanssa ulkona ja perhe on tärkeä."*

Paikallinen lähikauppa on myös tärkeä paikka kahdelle vastaajalle: *"Kauppa koska sieltä voi ostaa herkuja ja limukkaa."* *"Kauppa koska voi hakea karkkia."* Myös viihde-elektroniikka saa yhden maininnan: *"TV koska sieltä voi kattoo Youtubee."*

2.3 JAMALIN KOULUN 3.–4.-LUOKKALAISTEN KOTISEUTU

MARJA ENBUSKA JA JULIA FRÄNTILÄ

Jamalin koulu sijaitsee noin 10 kilometrin päässä Lieksan keskustasta. Opetusta annetaan luokilla 0–6. Jamalin koulussa oli vuonna 2019 perusopetuksessa 51 oppilasta. Tilaisuus pidettiin 31.1.2020 kolmannen ja neljännen luokan oppilaille, paikalla oli 14 oppilasta.

Kotiseutu: rauhallinen paikka, jossa on metsää, eläimiä ja mieluista tekemistä

Tilaisuus alkaa keskustelulla siitä, onko sana kotiseutu oppilaille tuttu ja mitä sanasta tulee mieleen. *"Koti"*, *"Oman kodin piha"*, *"Kaupunki tai paikkakunta"*, kuullaan vastauksina. Viimeisimpänä vastannut selvittää, että hän tarkoitti kaupunkia tai paikkakuntaa yleisesti, ei jotain tiettyä paikkaa. Lisäksi mainitaan, että kotiseutu tarkoittaa: *"Sitä missä asuu tai missä on ollu paljon."*

Tämän jälkeen oppilaita pyydetään kuvailemaan kotiseutuaan sellaiselle henkilölle, joka ei ole käynyt siellä aikaisemmin eikä tunne seutua. *"Että on pieni kaupunki"*, *"paljon metsää"* ja *"semmonen rauhallinen paikka"*, ovat ensimmäiset vastaukset. Joku oppilaista on hieman eri mieltä aiempien kuvailujen kanssa. Hän kuvailisi kotiseutua kertomalla, että siellä on *"paljon eläimiä"*, tarkemmin sanottuna paljon kotieläimiä. Toinen lisää, että *"paljon peltoa"*. Paikallisista nähtävyyksistä joku mainitsee *"kesällä Pikkukilti"*. Selviää, että kyseessä on muutaman kymmenen kilometrin päässä oleva eläinpiha. Joku mainitsee myös Kolin: *"Siellä on kauniit maisemat."*

Siirrytään keskustelemaan tärkeistä paikoista. Mainintoja saavat *"koti"*, *"kesämökki"*, *"sauna"*, *"rantasauna"* ja *"kesällä metsä"*. Metsästä maininnut oppilas kertoo, että: *"Mä oon yleensä siellä mun serkun kanssa. Se on kesällä ja syksyllä niin kaunis."* Joku pitää metsästä ja purosta, koska siellä on rauhallista. Kesämökki on tärkeä paikka samasta syystä: siellä on rauhallista, vaikkei siellä tehdä mitään. Kotia kuvaillaan tärkeäksi paikaksi: *"Mä oon ehkä siellä eniten."* Kysytään vielä, onko jollain jokin aivan muu tärkeä paikka kuin mitä on sanottu. Yhdelle vastaajalle tulee vielä sauna mieleen itselle tärkeänä paikkana.

Kun oppilailta tiedustellaan, minkä parissa he viihtyvät parhaiten, ensimmäisenä vastauksena saadaan puhelin. Puhelimella pelataan tai soitellaan kavereille. Kissan ja koiran kanssa vietetty aika saavat mainintoja, kuten myös kalastus. Joku sanoo viihtyvänsä parhaiten yksin. Harrastuksia kysyttäessä vastauksina kuullaan *"ammunta"*, *"sähly"*, *"tanssi"*, *"taitoluistelu"*, *"jääkiekko"*, *"jalkapallo"* ja *"mäkihyppy"*. Erityisesti sähly ja tanssi saavat useamman maininnan. Joku toteaa, ettei harrasta mitään. Tanssia harrastetaan Lieksan keskustassa sijaitsevan kulttuurikeskuksen alakerrassa, ja sählyä koulun liikuntasalissa. Kalastusta harrastava kertoo vielä kysyttäessä hyvästä kalapaikasta. Tilaisuuden juontaja tiedustelee, että mitä kavereiden kanssa tehdään. *"Pelataan"*, kuuluu luokasta kuiskaus. Tarkennetaan, että pelataan muun muassa sählyä.

Kotiseudun kolme ympäristöä: luonnonympäristö, rakennettu ympäristö ja sosiaalinen ympäristö

Seuraavana näytetään kuvakenttä, jossa on kuvat metsästä, järvestä sekä laitumella olevasta lehmästä. Ensimmäisenä puheenvuoron ottava oppilas kertoo, että kuvasta mieleen tulee Lieksa: *"Lieksassa on paljon eläimiä ja paljon metsää ja järviä."* Jollekin tulee mieleen maa-seutu. Seuraavankin vastaajan mielestä kuvassa on paljon tuttua: *"No kun meillä on lemmiä, niin meidän lehmät. Ja tuo meidän mehtiä ja kesämökin järvi."* Joku mainitsee metsän, kos-

Tilaisuus Jamalin koulussa. Kuva Sulevi Riukulehto.

ka hänen kotinsa lähellä on metsää. Toisaalta monen oppilaan mielestä kuvassa oleva metsä näyttää toisenlaiselta kuin paikallinen metsä. Joku tarkentaa, että metsä näyttää muuten tutulta, mutta *"noita pitkospuita ei oo"*. Metsää kuvaillaan, että siellä on *"kuusia ja mäntyjä"*.

Seuraava kuvavirike, jossa on kaupunkikuva, kuva vanhan talon sisäänkäynnistä sekä puussa olevasta majasta, aiheuttaa huudahduksia: kuvakenttä ei näytä tutulta. Joku kysyy, onko kuva otettu Saksasta, koska kuvassa oleva punainen väri tuo mieleen Saksan. Jollekin rivitalosta tulee mieleen serkun asunto. Kaupunkia esittävästä kuvasta mielleyhtyminä nousevat myös *"Amerikka"* ja *"Miami"*. Oppilaat huudahtavat yhdestä suusta vastauksen *"ei"*, kun heiltä kysytään tuntuvatko korkeat talot heistä kotoisilta. Joku luokassa empii, että yksi kuva saattaisi olla kotoinen, mutta varmuutta ei saada siihen, mikä kuvista. Moni on yhteen ääneen sitä mieltä, ettei kuvissa esiintyneet paikat ole sellaisia, missä he haluaisivat asua. Yksi oppilas kuitenkin huudahtaa, että haluaisi asua kuvassa esiintyvässä puumajassa. Tilaisuuden juontaja kysyy, mikä on syynä siihen, etteivät oppilaat haluisi asua kuvien kaltaisissa paikoissa. *"No koska siellä on kaupunki"*, kuullaan vastauksena. Toinenkin oppilas luokassa myönteilee, ettei hänkään haluaisi kaupunkiin. *"Liikaa hälinää"*, joku perustelee. Eräs oppilaista suhtautuu varovaisen myönteisesti ajatukseen kaupunkiasumisesta. Todetaan, että kaupungin hyvä puoli on lähempänä sijaitseva kauppa. Keskustelu siirtyy kaupassa asiointiin, kun oppilailta kysytään missä he käyvät kaupassa. *"Riippuu minne mennään"*, kuuluu ensimmäinen vastaus. Kesäisin esimerkiksi käydään serkun kanssa lähikaupassa, joku käy Lieksan keskustan Citymarketissa ja kolmas lähimpänä olevassa K-Marketissa. Kysyttäessä puuttuuko kuvista jotain tai haluaisivatko he lisätä jostakin kuvan, saadaan erilaisia vaihtoehtoja. *"Varmaan keskustasta"*, kuuluu ensimmäinen vastaus. Oppilaiden mielestä kuvista puuttuu myös eläimiä, erityisesti kissa, koira, hevonen ja hiiri. Viimeisenä eräs oppilas päättää: *"Kaikista paras on tuo puumökki tossa."*

Tilaisuudessa siirrytään eteenpäin ja seuraavaan kuvasarjaan. Retkeilyyn, musisointiin sekä perheen kanssa yhdessäoloon liittyvät kuvat saavat ensimmäiset kommentit. *"Paras on tuo missä nuo kahvii keittää."* Vastaaja tarkentaa, että kuva on sen takia paras, koska siinä on nuotio ja ollaan metsässä. Nuotiota esittävä kuva on mieleinen luokassa toisellekin oppilaalle. Seuraava jatkaa, että kuvien joukossa huomion kiinnittää se, missä ollaan perheen kanssa. Sama oppilas kertoo, että heidän perheessään pelataan yhdessä lautapelejä. Jonkun mielestä mukavalta kuvalta näyttää se, joka esittää soittamista. Kyseinen oppilas on itsekin soittanut pianoa. Eräälle oppilaalle hiihtämistä esittävä kuva on mieleinen, ja hän kertoo olevansa innokas hiihtäjä. Tilaisuuden juontaja kysyy, tehdäänkö koulussa mitään kuvissa näkyviä asioita. Oppilaiden mukaan hiihtämistä harrastetaan *"joskus"*. Muita kuvissa näkyviä asioita tehdään oppilaiden parissa vaihtelevasti. Kun oppilailta kysytään tarkemmin, mitä kuvissa olevia asioita he eivät tee, useampi vastaa soittamisen. Lisäksi mainitaan kahvin keittäminen nuotiolla sekä näiden molempien yhdistelmä. *"En mä keitä ite kahvia nuotiolla enkä soita, paitsi jos koulussa pitää soittaa."* Sen sijaan kuvista puuttuu *"puhelimien kanssa oleminen"*, *"Kalastus tai metästys"* sekä *"hulavanteen pyöritys"*.

Kotien lukumäärä ja kotiseudun muutos

Tilaisuudessa siirrytään keskustelemaan kodista. Kysyttäessä kuinka monta kotia oppilailla on, enemmistö oppilaista vastaa *"yksi"*. Joillakin koteja on kaksi: *"Iskän ja äidin kodit."* Joillakin koteja on kolme: *"Isin ja äitin ja sitten isin ja [nimi]."* Jotkut oppilaista laskevat kodikseen myös isovanhempien talon. Eräs kysyy, lasketaanko metsä mukaan koteihin, ja päätyy tämän jälkeen siihen, että hänellä koteja on kaksi, joista toinen on metsä. Samainen oppilas selventää, että hän tarkoittaa ennen kaikkea kesäistä metsää. Tähän joku huomauttaa väliin, että: *"Talvella se on just parasta."* Kysymykseen, mikä tekee jostain paikasta kodin, saadaan yhdeltä oppilaalta selkeä vastaus: *"että assuu siellä."* *"Se ei ookaan isin talo vaan papan ja isoäidin"*, täsmentää joku.

Luokassa aletaan pohtia tarkemmin isovanhempien kotien merkitystä sekä läheisyyden olemusta. Pari oppilaista kertoo, että isovanhempien koditkin tuntuvat kotoisilta paikoilta. *"No mummilakin on melkein kuin koti."* Jonkun oppilaan isovanhemmat asuvat neljännentoista kilometrin päässä, mikä vastaajan mielestä on aika lähellä. Toisella puolestaan isovanhemmista lähempänä asuvat ovat reilun kymmenen kilometrin päässä ja toiset isovanhemmat löytyvät useamman sadan kilometrin päästä. Joku kertoo asuvansa samassa pihapiirissä mummin ja ukin kanssa. Kysytään: *"Onko ne lähellä?"* *"No on aika... ne asuu viereisessä huoneessa... ukki alakerrassa"*, kuullaan vastauksena.

Näiden pohdintojen jälkeen aloitetaan keskustelu kotiseudun muutoksesta. Ensimmäinen vastaaja huudahtaa, että kotiseutu ei hänen mielestään ole muuttunut. Toisen mielestä kotiseudun maisema ja luonto ovat muuttuneet, kun metsiä hakataan. *"Siellä hakataan mehtää."* Vastaajaa pyydetään kertomaan lisää aiheesta. *"Että hakataan aukoks mehtiä, mettä."* Tiedustellaan, mistä metsää on hakattu, ja kuullaan, että metsää on kaadettu myös kertojan kotitalon läheisyydestä. Vastaajan huomiota on kiinnittänyt metsien hakkuut: *"Siinä meidän takapihalta on... Siinä näkyy sikaiso aukko."* Puiden kaataminen tuntuu *"pahalta, siitä on neljä vuotta"*. Seuraavakin oppilas mainitsee, että *"metsää hakataan meiltä päin"*. Hänenkin mielestään asia tuntuu pahalta, vaikkakin paikka tuntuu edelleen kodilta. Muita vastauksia kysymykseen kotiseudun muutoksesta ovat: *"lumet sullaa"* ja *"isoveli ei enää pella niin paljon."*

Tilaisuuden juontaja pyytää oppilaita jatkamaan lausetta *"Muistatko silloin kun..."* Kuullaan kuiskuttelua. Ensimmäisenä ääneen uskaltautuvalle mieleen tulee lumiukko ja kuinka

Jamalin koulu Lieksassa.
Kuva Sulevi Riukulehto.

se oli hajotettu, toinen muistaa Lapin lomamatkalla sairastetun vesirokon. Oppilailta kysytään, ovatko he matkustelleet paljon, johon muutama oppilas vastaa kieltävästi. Eräs kertoo muistavansa *"kun me muutettiin Espoosta tänne"*. Tämä tapahtui oppilaan ollessa kolmivuotias. Hän kertoo talosta, jossa he asuivat ja siitä, kuinka muuttivat mummin ja ukin luokse. Nykyisin Espoo tuntuu *"ehkä"* kotiseudulta, koska kertojan eno asuu vielä siellä. Yksi oppilas jatkaa, että hän on matkustanut Turkissa nelisen vuotta sitten, toinen kertoo matkustaneensa Teneriffalla vuosi tai kaksi sitten.

Keskustelu palaa luokan yhteisiin muistoihin. *"Käytiin virsivisassa"*, kerrotaan. Kun tiedustellaan, mistä tässä on kyse, niin kuullaan, että: *"Pitää tunnistaa virsiä mahdollisimman hyvin."* Selviää, että osa luokasta oli mukana Kuopiossa pidetyssä visassa, joissa sijoituttiin toiseksi. Alkaa pohdinta siitä, keitä kaikkia osallistui virsivisaan. Muistoina mainitaan myös tapaus, kun kertoja oli lyönyt toista oppilasta aurausviitalla silmään. Ilmeisesti tapahtuman osalliset olivat paikalla.

Seuraavaksi mainitaan *"nenäpäivärahakeräys"*. Keräykseen liittyen: *"juostiin pururalalla"*, *"maratoni"*. Eräälle oppilaalle muistui mieleen, kun: *"isosisko asu vielä meillä."* *"Kun Vuokatissa oltiin yöttä"*, muistelee joku. Lisäksi mainitaan kissan kidnappausyritys. Toinenkin kertoo kissasta: *"Mun pikkuveljen kissa tuli avaamaa keskiyöllä mun oven."* Muistoina mainitaan lisäksi yöllinen viestittely sekä metsämessut Joensuussa, jossa oltiin yhdessä koko koulun kanssa. Messumuistona mainitaan, että *"kaikki eksyi"* messualueella, koska portteja oli kaksi ja yhteinen tapaaminen oli sovittu toiselle näistä porteista.

Virtuaalinen kotiseutu

Oppilaille näytetään kuvakenttä, jossa on kannettava tietokone, jonka näytöllä näkyy pelejä, virtuaalilasien käyttöä sekä älypuhelimien käyttäjiä. Kuvasarjasta ensimmäisenä mieleen tulevat Minecraft ja YouTube. Eräs oppilaista kertoo katsovansa YouTubesta joskus videoita, toinen kertoo pelanneensa yhdessä isoveljensä kanssa. Kolmas mainitsee puhelinpelit. Kysymykseen pelaamisen määrästä saadaan vaihteleva vastaus: joku kertoo pelaavansa paljon, toinen pelaa joskus. Kolmannen oppilaan vastaus on *"en mä nyt tiää"* ja neljännen *"ehkä"*. Kun paikallaolijoilta kysytään, tekevätkö he itse videoita, niin pari oppilasta mainitsee tekevänsä videoita TikTok-sovelluksessa. Netflixin katsominen mainitaan myös. Kysyttäessä, katsooko kukaan *"muuta kuin tubettajia"* saadaan vastaukseksi yleistä muminaa. Tubettajista nimeltä mainitaan Lakko, jonka videoita eräs oppilas kertoo seuraavansa. Koulutehtävänä on myös jonain vuonna tehty videoita ja animaatioita, tosin koulussa tehtävät videot eivät ole nähtävillä julkisesti vaan *"kaikki on poistettu"*, kuten yksi oppilas muotoilee.

Viimeisenä keskustelutehtävänä oppilaita pyydetään kertomaan, mistä asiasta tai mistä paikasta he ottaisivat valokuvan, jos mahdollisuus olisi ottaa vain yksi kuva. Ensimmäisissä vastauksissa toistuvat eläimet ja rakennukset: joku ottaisi perheen koirasta talon sisällä otetun kuvan, kaksi oppilasta ottaisi ulkokuvan omasta kotitalosta. Joku paikallaolija kysyy luokkatoveriltaan *"mistä niistä kolmesta"* ja tarkennuksena kuullaan *"siitä ekasta"*. Eräältä kotitalosta kuvan ottavalta tiedustellaan, millainen rakennus on kyseessä. Kuullaan lyhyt vastaus: *"vaan talo"*. Yhden kuvassa olisi kissa metsässä, toisella kuvassa olisi koira yksinään. Seuraavan kuva olisi otettu Lapissa Saariselältä, missä on vietetty lomaa. Yhden oppilaan kuva olisi otettu kodista, ja lisäksi: *"Joki siellä takana ja pelto ja hirsitalo."* Kuvaan pääsisi myös sisätiloissa otettu kuva perheen kissasta. Kissa olisi myös sen oppilaan kuvassa, jossa: *"Meidän kissa oottamassa katiskaa... Se oli kattomassa tulleeeko kallaa."* Tämä mainittu kuva on vastaajalla huoneessaan kehyksissä. Joku arvelee, että hänen kuvassaan olisi ehkä perheen

koira. Myös ihmisistä otettaisiin kuvia: kuvaan pääsisi naapurissa asuva serkku. Eräs oppilas ottaisi kuvan omasta perheestä, ja samassa kuvassa olisi myös kaverit. Vaihtoehtoisena kuvana olisi hevonen, jonka selässä kyseinen oppilas on.

Lopuksi oppilailta kysytään, onko koulussa ollut puhetta kotiseudusta. Kysymyksestä seuraa yleistä hälinää, kieltäviä ja myöntäviä vastauksia kuullaan. Joku muistelee, että yhteiskuntaopissa tai ympäristöopissa olisi puhuttu kotiseudusta, vaikkei muista tarkalleen, mitä asiasta on puhuttu. *"Ei kai missään"*, joku arvelee. Yksi oppilaista päättää tarkistaa asiaa oppikirjasta, mihin joku kommentoi, ettei saa tarkistaa kirjasta ja luntata. Tilaisuuden juontaja kuitenkin antaa luvan katsoa ja muutama paikallaolija etsii yhteiskuntaopin kirjasta kohdan, jossa puhutaan viihtyisästä ympäristöstä ja kodin turvallisuudesta. Tästä seuraa lisää yleistä hälinää, joku löytää kirjasta mielestään kotiseutua käsittelevän kohdan: *"Eikun tää olikin huolehdi kotisi turvallisuudesta."* Luokassa paikalla oleva opettaja selvittää, että yhteiskuntaopissa on ollut puhetta lähiympäristöstä ja lähiyhteisöistä. Oppikirjojen tutkiminen jatkuu edelleen ja etsinnän lomasta kuuluu yksittäisiä kommentteja kuten: *"Maalla on mukavaa."*

Kotiseudun tärkeät paikat tai asiat

Tilaisuuden lopuksi oppilaita pyydetään osallistumaan pieneen kirjoitustehtävään. Tehtävän tarkoituksena on, että oppilaat nimeävät kolme heille tärkeää kotiseutunsa paikkaa tai asiaa ja perustelevat, miksi ne ovat heille tärkeitä. Kolmesta oppilasta vastasi kirjoitustehtävään kirjallisesti, ja lisäksi yksi oppilas oli vastannut tehtävään piirtämällä kuvia.

Eniten mainintoja sai koti, jonka oli kirjannut yksitoista oppilasta: *"Koti on aina koti."* *"Koti, sen takia kun oon siellä paljon."* *"Koti on mulle tärkeä koska siellä on mun tavarat."* *"Koti koska siellä on minun tavaroita."* *"Olen paljon kotona ja siellä on tekemistä."* *"Koti, kiva olla."* Lisäksi neljä oppilasta oli perustellut kodin tärkeyttä sillä, että se on paikka, jossa itse asuu. Yksi oppilas oli tarkastellut kodin merkitystä perheen kautta. Koti oli valittu tärkeäksi paikaksi, koska siellä voi pelata perheen kanssa.

Seuraavaksi eniten mainintoja sai metsä, joka oli mainittu kuuden oppilaan kirjoitustehtävässä. Metsässä on mukava tehdä erilaisia asioita ja viettää aikaa, ja lisäksi metsää kuvailtiin rauhallisena paikkana: *"Siellä on mukavaa."* *"Metsä koska siellä on rauhallista."* *"Metsässä on rauhaa."* *"Hiihdän siellä talvella."* *"Kiva metästää."* *"Kesäinen metsä, voi viettää aikaa perheen kanssa."*

Eri tavoin eläimiin liittyviä mainintoja oli myös yhteensä kuusi. Koiran oli maininnut kolme oppilasta. Koiran valintaa perusteltiin sillä, että koira on kiva ja sen kanssa voi leikkiä. Joku kirjoitti, että hänellä on hyvä metsästyskoira. Kissa oli mainittu kerran, ja sitä kuvailtiin rakkaaksi. Lisäksi yksittäisen maininnan sai hiiret, joiden kerrottiin olevan söpöjä, sekä eläimet yleisesti, koska: *"Ne on hyviä ystäviä."*

Lopuissa kirjoitustehtävän vastauksissa oli enemmän hajontaa ja niiden sisällöt hajautuivat yksittäisiksi maininnoiksi. Kaksi oppilasta oli maininnut perheen: *"Perheen kanssa voi pelata ja perheeni on tärkeä"* ja *"Perhe, koska perhe on tärkeä."* Kavereihin liittyen kaksi oppilasta oli maininnut *"3-4 lk. tytöt"*, koska *"ne on kivoja"* ja *"ne on hyviä ystäviä."*

Yksittäisiä mainintoja saivat harrastuksiin, luontoon ja kotipihaan liittyvät asiat. Yksittäisen maininnan saivat kalastus: *"Kalastus on kivaa. Saa jännitystä"*, mummila: *"Siellä on kivaa"* sekä ranta: *"Kaunista ja kivaa."* Myös puu mainittiin kerran, koska puussa on kiva kiipeillä. Niin ikään oman kodin piha, jossa voi: *"Veljien kanssa pelata sählyä."* Yhdelle oppilaalle oma huone oli tärkeä paikka, koska: *"siellä saa olla yksin."*

Lisäksi oli mainittu asioita, jotka ulottuvat omaa pihapiiriä huomattavasti kauemmaksi. Yksittäisen maininnan saivat Thaimaa, Hong Kong, Suomi ja Eurooppa: *"Hong-Kong koska siellä on kauniit maisemat ja kieli mut en oo käyny."* *"Suomi koska kotini on siellä"* ja *"Eurooppa koska Suomi on siellä."*

Yksi vastaaja ei ollut kirjoittanut paperiin mitään, mutta oli piirtänyt neljä pientä kuvaa. Yhdessä kuvassa oli kolmikerroksinen harjakattoinen talo, toisessa todennäköisesti puu ja sen ympärillä lentäviä lintuja, kolmannessa naulaa lyövä vasara ja neljännessä hakku, joka lyö kiveen tai kallioon. Jokaisen kuvan edessä oli kysymysmerkki.

2.4 HAKOJÄRVEN KOULUN 5.-6.-LUOKKALAISTEN KOTISEUTU

MARJA ENBUSKA JA JULIA FRÄNTILÄ

Hakojärven koulu sijaitsee Alavuden kaupunkiin vuonna 2013 liittyneen Töysän kunnan Hakojärven kylässä. Koulussa järjestetään opetusta vuosiluokilla 0–6, ja vuonna 2019 perusopetuksessa oli 33 oppilasta. Tilaisuus järjestettiin 28.11.2019 koulun viides- ja kuudesluokkalaisten oppilasryhmille. Paikalla oli 11 oppilasta.

Rauhallista ja metsää: kotiseutu ja sen tärkeät paikat

Tilaisuus alkaa kysymyksellä, mitä sanasta kotiseutu tulee mieleen. Kysymys aiheuttaa aluksi hämmennystä ja naurattelua. Joku vastaa *"en mä tiää"* ja joku supisee, mitä tilaisuudessa oikein on tarkoitus tehdä. Joku vastaa *"pelto"*, mikä aiheuttaa myös naureskelua. Yksi oppilaista aloittaa: *"Sellainen paikka vaan, missä asuu."* Toisaalta useampi oppilas nyökyttelee myöntävästi, kun heiltä kysytään, onko kotiseutu heille tuttu sana. Tilaisuuden juontaja patistelee oppilaita kertomaan, millainen heidän kotiseutunsa on: *"Tuttu."* *"Kaunis."* *"Se on semmonen pieni ja turvallinen paikka."* *"Metsä."* Oppilaat kertovat, että kotiseutu koostuu taloista, eläimistä, maataloista, lammista ja järvistä.

Tilaisuuden juontaja jatkaa kysymällä, miten oppilaat kuvailisivat Hakojärveä sellaiselle, joka ei tunne paikkaa ennestään. *"Paras paikka"* ja *"hiljainen"* ovat ensimmäiset vastaukset. Oppilas, joka kuvaili Hakojärveä *"parhaaksi paikaksi"* tarkentaa, että syy on se, ettei paikka ole niin iso. Eräs oppilas kuvailisi paikkakuntaa sanalla *"rauhallinen"*. Tilaisuuden juontaja pyytää oppilaita kertomaan, millaisia Töysä ja Hakojärven kylä ovat paikkoina ja kotiseutuna: *"Hieno paikka"*, *"ainakin ihan erilainen kuin kaupungit"* ja *"paljon metsää."* Todetaan, että paikkakunnalla on *"omaa rauhaa, kaupungissa on aina kauheesti porukkaa"*. Tähän joku supattaa, että rauhallinen asiana oli jo mainittu. Kun tilaisuuden juontava haastattelija kysyy, mikä tekee tästä paikasta juuri kotiseudun, koska rauhaa ja metsää voi olla monessakin paikassa, saadaan vastaukseksi yleistä mielteliästä hyminää ja hiljaisuutta. Oppilailta kysytään, onko jotain paikallista nähtävyyttä, minne he veisivät henkilön, joka ei tunne paikkakuntaa ennestään. *"Liesjärvelle!"*, joku innostuu. *"Siellä on semmonen järvi ja sitten siellä on ihan pieni hiekkaranta."* Luokan keskelle laskeutuu hiljaisuus, kun muilta oppilailta tiedustellaan, olisiko Liesjärvi hyvä vierailukohde ulkopaikkakuntalaiselle.

Seuraavaksi keskustellaan oppilaille tärkeistä paikoista. Ensimmäisenä moni oppilas mainitsee yhdestä suusta kodin. Koulu mainitaan, kuten myös metsä, pihat ja kaupat. Joku oppilaista kuiskuttelee kaverilleen, kuuluuko Töysäkin kotiseutuun. Haastattelija tiedustelee perusteluja sille, miksi koti on tärkeä paikka: *"Koska se on turvallinen paikka"* ja *"siellä on perheenjäseniä."* Pari oppilasta kuiskaa, miten koti tosiaan on tärkein paikka. Koulu sitä

Tilaisuus Hakojärven koulussa.
Kuva Aurora Lähteenniitty.

vastoin on tärkeä paikka *"Koska siellä oppii."* Muita perusteluja koulun valinnalle on, että siellä on kivaa ja koulussa on kavereita. Aiemmin mainittua Liesjärveä joku pitää epäröiden tai varovaisen myönteisesti *"vähän"* tärkeänä paikkana.

Piha on tärkeä paikka eräälle oppilaalle siksi, että omalla pihalla on frisbeegolf-rata. Kauppojen tärkeydestä puhuttaessa joku huomauttaa: *"Täällä ei oikein ole kauppvoja."* Niimeltä kaupoista mainitaan Sale. Joku mainitsee kuiskuttamalla kyläkauppa Veljekset Keskinen nimen.

Eräs oppilas kysyy uudemman kerran, lasketaanko Töysäkin mukaan kotiseutuun. Toinen oppilas epäröi, kuuluuko Töysä tähän mukaan. Kotiseudun laajuudesta syntyy pieni keskustelu, jossa mielipiteet eriaavat. Jollekin kotiseutuun kuuluu Alavus, joku puolestaan vastustaa ajatusta, ja kotiseudun laajuus aiheuttaa luokassa yleistä muminaa. Vastausta kotiseutuun kuuluvista alueista ja kotiseudun laajuudesta ei kuitenkaan saada.

Tilaisuuden juontaja lähestyy asiaa eri suunnasta ja kysyy, onko oppilailla tärkeitä paikkoja jossain aivan muualla. Useampi oppilas vastaa yhtä aikaa näin olevan. Yksi oppilas tarkentaa: *"Melkein kaikki sukulaiset asuu ainakin tunnin matkan päässä."* Tärkeä paikka kodin lisäksi voi olla mummola. *"No mä tykkään ainakin tuolla mummolassa, kun siellä on semmonen uima-allas."* Muillakin on tärkeitä paikkoja muualla ja yksi oppilas mainitsee serkkujen kodin tällaisena paikkana.

Kaverit ja eläimet: mieluista ajanvietettä

Seuraavaksi tilaisuudessa keskustellaan siitä, minkä parissa oppilaat viihtyvät parhaiten. *"Kavereitten", "perheen", "eläinten" ja "harrastusten."* Kavereitten kanssa leikitään hippaa, tehdään lumiukkoja ja *"ollaan jännäjuttuja"*, jonka kerrotaan olevan pallopeti. Kavereita on samalla luokalla, mutta myös muualla. Joku kertoo kyläilevänsä kavereilla päivittäin ja joku vähän harvemmin, joku kertoo menevänsä seuraavaksi yöksi kylään kaverialleen. Tässä yhteydessä pari oppilasta kertoo, että he menevät koulun jälkeen kotiin pyörällä tai kävellen. Joku kertoo asuvansa vähän kauempana, mutta myöntelee silti, että kavereita on. Yksi vastaaja kertoo, että mennessään tapaamaan kavereita, hän sanoo *"aina heti ekana moi"*.

Kavereiden lisäksi moni sanoo viettävänsä aikaa mieluiten eläinten kanssa. Eräs selostaa, kuinka: *"Mä sain kissan pennun niin mä leikin aina sen kanssa."* Toinen mainitsee leikkivänsä oman lemmikkinsä kanssa ja antaa sen kulkea vapaana. Erilaisia lemmikkejä tai kotieläimiä on paljon, ja niitä pidetään tärkeinä. Useammalla oppilaalla on kissa ja koira tai useampikin, jollakin on myös hamsteri tai kani. Lisäksi joidenkin kotoa löytyy hevonen, possu, kanoja, ankoja, kalkkunoita ja lemmiä.

Yksi mieluista tapa viettää aikaa ovat harrastukset, joten niitä käydään läpi tarkemmin. Eräs oppilas kertoo pelaavansa jääkiekkoa, jota pelataan Alavudella. Jääkiekon parista on löytynyt myös kavereita, joita tavataan jääkiekkoharrastuksen ulkopuolella. Joku supattaa väliin, että luokasta löytyy myös pleikkarin pelaaja. Seuraava oppilas kertoo soittavansa pianoa kotona, toinen tykkää pelata sähköä. Joku kertoo harrastavansa Alavudella voimistelua. Joku mainitsee, että hän tykkää olla ulkona. Oppilaat kertovat, että lähin paikka harrastaa liikuntaa on kylätalolla, jossa pidetään maanantaisin kerhoa. Se vaikuttaa olevan suosittu, sillä moni kertoo käyvänsä siellä usein ja säännöllisesti. *"Se on puoliksi liikuntaa, siellä saa tehdä melkeen mitä vaan"*, yksi oppilas tarkentaa. Myös perheen kanssa viihdytään ja vieteetään aikaa jutellen ja joskus leikkimällä. Joku tosin kuiskaa kaverialleen, että hän ei tee juuri mitään perheensä kanssa. Tilaisuutta johtava juontaja kokoaa yhteen mainitut asiat ja kysyy, onko niin, että oppilaat tykkäävät olla kotona, käydä koulussa ja koulun jälkeen harrastetaa

liikuntaa ja viettää aikaa perheen parissa. Vastaukseksi saadaan naurahtelua ja varovaisen myönteistä nyökyttelyä.

Keskustelu jatkuu käsittelemällä niitä asioita, joiden parissa oppilaat viihtyvät parhaiten. Aiemmin listatuista asioista on jäänyt puuttumaan netti, pelaaminen ja viihde-elektronikkaan liittyvät asiat. Joku aloittaa kuiskaamalla, että hän viihtyy parhaiten YouTubessa ja netissä. Joku kertoo naurahdellen, että hän tykkää pelata pleikkarilla. Kun oppilailta kysytään, kauanko he pelaavat, saadaan vaihtelevia vastauksia. Joku vitsailee pelaavansa *”koko päivän”*, toinen *”yleensä joku tunti tai kaks tuntii päivässä”*. Tähän joku toteaa: *”Sulla on ainakin se kuus tuntia”*, mikä aiheuttaa naurunremakan. Yksi oppilaista kertoo: *”Ruudulla pitäis muutenki olla suurinpiirtein niiku kaks tuntia vaan ettei oo ihan koko ajan käytä aikaa kaiken ruudun kattamiseen.”* Kun oppilaalta tiedustellaan, onko tämä hänen oma mielipiteensä vai onko joku sanonut hänelle noin, saadaan vastaus naurahdellen: *”Nooo se on myös mun oma mielipide.”*

Keskustelu peliajoista jatkuu. Joku kiusoittelee toisen luokkakaverin pelimääriä naureskellen: *”Sä et yhtään pelaa.”* Eräs oppilaista kertoo pelimääräkseen *”suurin piirtein puolet päivittäin”*. Toinen jatkaa: *”Äiti on sanonu, että saan kattoo ruutuu siihen asti kunnes se tulee kotiin koulun jälkeen.”* Selviää, että *”ruudulla”* tarkoitetaan pelikoneita ja TV:n katsomista ja ylipäättään kaikkea katsomista, missä käytetään jotain ruutua. Keskustelu siirtyy TV:n katsomiseen. Tilaisuuden juontaja kysyy, katsovatko oppilaat televisiota joka päivä. *”Mä en oikeestaan ees kato”*, *”en mä tiää joskus vähemmä, joskus enemmän.”* *”En ihan joka päivä, mutta melkeen joka päivä.”* Joku kuiskaa kaverilleen: *”Tavallaan mä katon, kun mä pelaan.”* Joku kertoo katsovansa harvoin, kun toinen puolestaan sanoo vain vilkaisevansa muttei katsovansa. Myös tiettyjä sarjoja seurataan, kuten Salkkareita tai Simpsonsia. Useat paikallaolijoista on samaa mieltä, että Simpsonit on hyvä sarja. Eräs oppilaista kertoo pitävänsä elokuvailtoja. *”Mä tykkään pitää elokuvailtoja viikonloppuisin perheen kanssa. Me pidetään yleensä lauantaisin sitte elokuvailta.”* Sama oppilas jatkaa, että kukin perheenjäsen saa valita elokuvan vuorollaan, mutta yleensä katsotaan sellaisia uusia elokuvia, joita ei ole vielä nähty.

Oppilaat kertovat myös käyttävänsä älypuhelimia, jopa jonkun verran enemmän kuin televisiota. Jonkun puhelimen käyttöä myös rajoitetaan. *”Meillä on nyt niin, ettei saada käyttää puhelinta, kunnes ollaan tehty jotain tärkeitä... kunnes ollaan siivottu jotakin.”* Monen oppilaan mielestä tällaiset rajoitukset eivät kuulosta tutulta, ja yksi kertookin käyttävänsä puhelinta *”niin paljon kuin haluaa”*. Joku kuiskaa kaverille, että saa käyttää puhelinta niin paljon kuin haluaa, mutta ettei jaksaa. *”Sama”*, vastaa toinen oppilas. Puhelinta käytetään Netflixin katsomiseen ja kavereiden kanssa viestittelyyn. Moni kertoo katsovansa YouTubea videoita, tarkemmin sanottuna *”Kahdenkymmenen minuutin kestoisia videoita”* ja *”joidenkin tubettajien tekemiä videoita”*. Oppilaat kertovat katselevansa *”vähän kaikkien”*, heitä vanhempien tekemiä videoita. Kun kysytään, onko jotain tiettyä tubettajaa, jota seurataan jatkuvasti, ensimmäisenä vastataan kieltävästi. Useammasta suusta kuuluu kuitenkin, että Lakko on tubettajista sellainen, jota moni kertoo seuraavansa säännöllisesti. Myös tubettaja Aada Lähti mainitaan. Kun kysytään, minkälaisia videoita oppilaat eivät seuraa, eräs vastaa: *”No joitakin tyhmiä juttuja.”* Puhelinta käytetään myös hyödyllisiin asioihin, minkä kerrotaan tarkoittavan tärkeiden puheluiden soittamista. Jos jollekin soitetaan, mainitaan useimmiten soiton kohteina äiti tai isä. Eräs mainitsee siskon. Joku mainitsee soittavansa äidille ja isälle lähes joka päivä. Kavereille soitetaan harvemmin. Toinen kertoo lähettävänsä pikemminkin tekstiviestejä puhelimella soittamisen sijaan. Moni muukin kertoo, ettei soita puhelimellaan joka päivä. Tekstiviestejä kuitenkin lähetetään *”melkein joka päivä”*, kuten eräs oppilaista tarkentaa.

Yksi tilaisuudessa paikalla olevista tutkijoista haluaa tietää, tekeekö luokassa kukaan itse videoita. Ensimmäisenä ääneen ehtivä kertoo, ettei tee itse videoita. Joku sanoo tekevänsä joskus, toinen kertoo serkkunsa joskus tehneen videoita. Yksi myös kertoo itse tehneensä videoita ollessaan pienempi. Videoita tehdään omaksi iloksi, ei julkaistavaksi. *"Tai me tehdään iha semmosia normaaleja... tai niitä ei lähetetä mihinkään, me tehdään ihan vaan huvikseen."* TikTok-sovelluksen mainitseminen sitä vastoin saa useammassa oppilaassa aikaan innostusta ja sen kerrotaan olevan *"kaikille tuttu"*. Moni kertoo katsovansa videoita TikToksissa. Eriäviäkin näkemyksiä on: yhdellä ei ole kyseiseen sovellukseen käyttäjätunnusta, ja toinen ei käytä sovellusta ylipäätään. Epäselväksi tosin jää se, minkälaisia kavereita oppilailla TikToksissa on.

Luonto osana kotiseutua

Tilaisuus jatkuu uudella kuvavirikkeellä. Oppilaita pyydetään kertomaan, mitä kuvista tulee mieleen. *"Lehmä", "puita", "luonto", "lehmien hoitaminen", "maatila", "uiminen", "retkeily", "lakkojen kerääminen" ja "karpaloitten etsiminen."* Marjastusta ja metsästystä harrastetaan vaihtelevasti: joku kertoo käyvänsä, toinen kertoo menevänsä *"joskus"*, joku käy sienestämässä. Pari oppilasta mainitsee, ettei metsään tule mentyä keräilemään niin usein ja kuten eräs asian ilmaisee: *"Ei jaksa kerätä."* Myös kalastus mainitaan listan jatkoksi.

Keskustelun aihe vaihtuu seuraavaksi metsään. Oppilailta tiedustellaan, kuinka usein he käyvät metsässä. *"Me asutaan keskellä metsää"*, toteaa ensimmäinen. Toinenkin oppilas kuiskaa kaverilleen, että: *"No mähän oon siellä koko ajan."* Muutkin kertovat käyvänsä metsässä *"aika usein"* tai *"melkein joka päivä"*. Metsässä myös kävellään tai ollaan laavulla. Metsässä ollaan kaikkina vuodenaikoina, joku mainitsee viettävänsä aikaa metsässä enemmän talvisin. Joku kertoo kaverilleen: *"Iskä haluaa aina mennä jonnekin laavulle ja mä joudun mennä sen mukaan."* Luokassa näytetyssä kuvassa oleva metsä ei kuitenkaan näytä täysin siltä, missä oppilaat liikkuvat. Kuvassa näkyvässä metsässä puita on liian vähän, *"ei noin puuttoman näköistä"*, kuten joku muotoilee.

Myös tärkeitä järviä mainitaan nimeltä. Yksi oppilaista mainitsee Vuorijärven. Toiselle tärkeä järvi on Kivijärvi, koska siellä sijaitsee isovanhempien mökki. Useampi oppilas mainitsee Vetolan tärkeäksi järveksi. Myös oma mökkijärvi on tärkeä. Järvellä käydään pääasiassa uimassa. Luokasta löytyy myös kalastajia. *"Koska mun iskäkin on kalastaja ollu parikymmentä vuotta, niin oon pienestä asti aina käynyt pilkillä ja ongella."* Toisinaan kalastus ja mökkeily kuuluvat yhteen: *"Mekin tehdään silleen, jos me mennään mökille, niin me yleensä kalastetaan ja sitte talvella mennään pilkille."* Kaikilla oppilailla ei ole omaa mökkiä, joillakin mökkejä on kaksi. Mökki voi olla myös kauempana, esimerkiksi Lapissa. Joku kuiskaakin kaverilleen: *"Meillä on Lapissa toinen, me ei ees käy siellä."*

Kotiseudun tutut ja vieraat piirteet

Oppilaille näytettävä kuva kaupunkiympäristöstä saa aikaan yksimielisen vastauksen: kuva näyttää kaupungilta, mutta ei kotiseudulta. Kuvassa on liikaa rakennuksia. Lisäksi kotiseudulla rakennusten pitäisi olla *"aika pieniä"*. Rakennusten ei myöskään pitäisi olla lähekkäin: *"Harvasempia, ei noin lähellä toisiaan."* Kuten eräs oppilaista toteaa, kuvassa näkyvä talo ei näytä kotiseudulta.

Eniten kotiseudusta kyseisessä kuvasarjassa muistuttaa kuva *"etuovesta"*. Useampi oppilas hyväksyisi kuvassa näkyvän oven osaksi kotiseutunsa rakennuksia. Kuva ei silti kuiten-

kaan näytä erityisen kotoisalta: kun oppilailta kysytään, onko kuva etuovesta kotoista, joku vastaa: *"No ei, mutta kotoisin noista."* Toinen oppilas on samaa mieltä. *"Ei tuo kyllä kauheen kotoisalta näytä."* Sitä vastoin kuva puumajasta kirvoittaa innostuneen kommentin: *"Iskä rakensi meille puumajan!"*

Kotiseudun sosiaalista elämää esittävästä kuvasarjasta tulevat mieleen *"talvi"*, *"perheen yhteinen aika"* ja *"retkeily"*. Kuva pelejä pelaavasta perheestä ei kuitenkaan näytä täysin tultulta. *"Me yleensä pelataan perheen kaa vaan korteilla."* Eräs oppilaista myös kertoo, että hänen isänsä ei pidä erityisen paljon lautapeleistä.

Keskustelunaihe vaihtuu harrastuksiin. Talvisin hiihdetään, joku hiihtää omilla pelloillaan. Yksi oppilas kuiskaa kaverilleen, ettei pidä hiihtämisestä. Muita mainittuja harrastuksia ovat pianon soittaminen, tanssiminen, jota eräs vastaaja kertoo harrastavansa kotona pikemminkin kuin ryhmässä, sekä frisbeegolf. *"Frisbeegolffi, iskä tehny semmosen radan sinne kotipihaan."*

Harrastusten jälkeen pohditaan sitä, kuinka monta kotia oppilaat kokevat heillä olevan. Moni vastaa pontevasti, että koteja on yksi, *"koska ne kaikki paikat on melkeen saman tuntusia, tavallaan"*, kuten eräs oppilaista kuvailee. Kuitenkin monella oppilaalla koteja on kaksi, eräällä omien sanojensa mukaan kaksi ja puoli. Jollakin koteja on kolme. Kolmanneksi kodiksi lasketaan esimerkiksi mummolat. Ajatus kolmesta kodista aiheuttaa vastaväitteitä, ja joku toteaa, ettei mummolat voi olla koti. Myöhemmin kolme kotia maininnut oppilas päätyy siihen, että hänellä koteja on kaksi, koska: *"Se yksi ei oo periaatteessa."* Eräs oppilas tarken-

Hakojärven koulun oppilaat vastaavat kirjoitustehtävään. Kuva Sulevi Riukulehto.

taa, että hänellä on kaksi kotia siksi, että vanhemmat ovat eronneet ja asuvat kahdessa eri paikassa, joten kotejakin on silloin kaksi. Toinenkin oppilas myöntelee asian olevan samalla tavalla hänenkin kohdallaan.

Kesämökkiä kukaan ei laske kodiksi, vaikka siellä vietetäänkin aikaa. *"No me ollaan joskus mökillä enemmän kun viikko... ja se on semmosella saarella, ettei sieltä oikeen pääse mihinkään."* Sama oppilas jatkaa: *"Musta kumminkin tuntuu että mä vaan asun tuolla meidän kotona."* Joku laskee koteihin mukaan mummolan, tosin kaikilla ei mummolassa tule kotoisa olo. Jollekin kodin tuntu muodostuu ihmisistä, jollekin paikasta ja ihmisistä. Eräs kertoo, että kodin tuntu tulee siitä, että mummolassa on hauskaa ja sisaruksia, joiden kanssa leikkiä. Useampi oppilas on samaa mieltä siitä, että lähekkäin sijaitsevat mummolat tuntuvat kodilta myös läheisen sijaintinsa vuoksi. Eräs oppilas pohdiskelee, miten mumkola lasketaan kotiin kuuluvaksi ja samalla kotiseudun alue laajenee. *"Toinen mumkola on vähän kauempana, mut sekin on tossa Töysässä joten ei sekään kovin kaukana oo."* Vaikka koteja olisi useampiakin ja niiden välillä olisi etäisyyttä, ne voivat silti tuntua yhdeltä ja samalta kodilta.

Kaadetut puut kotiseudun muutoksena ja pohdintoja elämästä ilman puhelinta

Kotiseudun muutoksista puhuttaessa ensimmäisenä oppilaille mieleen tulevat metsään liittyvät muutokset. *"Täällä on kaadettu tosi paljon puita."* Oppilaan mukaan puita on kaadettu nopeasti, ja *"ne oli tosi kauniit ne metät"*. Sama oppilas jatkaa: *"Tuli vähän outo olo, että oli kaadettu kaikki."* Toisellakin on samantapainen kokemus. *"Kerran kun oltiin matkalla ja sit kun tultiin takasin, niin metsä oli kaaettu."* Jollekin huomionarvoinen muutos on ollut pyörätien rakentaminen. Kotiseutu voi muuttua myös kodin piiriin kuuluvalla alueella. *"No mummolan pihassa on ollu navetta, mutta nyt siihen on tulle heppatalli."*

Muistelutehtävässä oppilaita pyydetään jatkamaan lausetta *"muistatko silloin kun?"* Joku haluaa tarkennuksen tehtävänantoon: pitääkö tarinan liittyä kotiseutuun? Tilaisuuden juontaja selvittää, että tarkoitus on kertoa tapahtuma, joka on jäänyt erityisesti mieleen ja että kysymys saa liittyä siihen, mitä oppilas itse kokee. Ensimmäinen aloittaa: *"Perheen kanssa kaikki evisreissut."* Selvää, että kyseessä ei ole eväsreissut, vaan evikset järjestetään eri kaupungeissa eri vuosina. Tosin sama oppilas jatkaa, että: *"Nyt ei oo hetkeen aikaa päästy kun on ollu kaikkee aina sillon."* Matkat ulkomaille perheen kanssa ovat jääneet myös mieleen. *"Ja sit mä oon käynyt Euroopan korkeimmassa vuoristokylässä. Se on Espanjassa."* Toisella oppilaalla ulkomaanmatkaan liittyy veneilymuisto, kun veneestä oli tippunut *"vähä niiku laskuvarjo"*. Kysymyksen siitä, onko oppilailla kotiseutuun liittyviä muistoja, saadaan aluksi vastaukseksi hihittelyä. Yksi muisto kuitenkin löytyy, joka voidaan jakaa: *"kiivettiin ikkunasta trampoliinille."*

Lisää kuvia seuraa, kun näytetään kuvakenttä virtuaalisista ympäristöistä ja erilaisista älylaitteista. Ensimmäisenä joku toteaa, ettei mikään kuvissa näytä kotoisalta. Kukaan ei kuitenkaan halua perustella, miksei kuvissa näytä olevan kotoisia asioita. Yhdelle vastaajalle kuvista löytyy tuttuakin. *"No me joskus katotaan vaikka elokuva, vaikka puhelimelta Netflixiä niin... vaikka sisarusten kanssa."* Oppilaiden keskuudessa kahtiajakoa aiheuttaa kysymys siitä, muuttuisiko kotiseutu, jos tietokone ja älylaitteet otettaisiin heiltä pois. Osan mielestä asia haittaisi, osaa älylaitteiden pois ottaminen ei haittaisi lainkaan. *"Kyllä mä voisin elää ilman niitä"*, todetaan. Joku empii, että jäisi ehkä kaipaamaan televisiota, joku *"ehkä kaikkia valokuvia"*. Älypuhelin toimii myös yhteydenpitovälineenä kauempana asuviin kavereihin. Joku kuiskaa kaverilleen: *"Se kun jotkut kaverit asuu kauempana niin sitte ei vois pelata niitte kans, ei tarte mennä mihinkään sadan kilometrin päähän..."*

Elämä ilman ”ruutua” kirvoittaa oppilaita pohtimaan, millaista elämä silloin olisi. *”Niin, pitäis keksiä tekemistä enemmän.”* Toinen jatkaa. *”Jos on tylsää niin voi kattoo jonkun...”* Myös luovia ratkaisuja keksitään. *”Tai sitte vaan tekee sellasen lakin ja siihen kiinni semmonen tanko ja sitten tekee pahvista semmosen telkkarin näkösen ja sitten kattoo teeveetä.”* Oppilaat pohtivat, että mikäli nettiyhteyttä ja älypuhelinta ei olisi, mihin aika silloin käytettäisiin. *”Leikkisin”, ”olisin perheen kanssa”, ”pelaisin lautapelejä” ja ”olisin ulkona”,* kuullaan vastauksina.

Tärkeät asiat ja paikat

Lopuksi oppilaita pyydetään miettimään, mistä itselle tärkeästä asiasta tai paikasta he ottaisivat kuvan ja mitä kuvassa olisi, jos heillä olisi mahdollisuus ottaa vain yksi valokuva. Luokassa vallitsee lähes yksimielisyys siitä, että kuvassa olisi oma perhe. Lähes kaikki oppilaat ottaisivat kuvan perheestä eri tilanteissa tai tekemässä erilaisia asioita. *”Siinä ois varmaan meiän perhe ehkä luistelemassa”, ”perhe kun on joulu.”* Jouluista tunnelmaa kuvastaisivat ainakin päässä olevat tonttulakit. Seuravaa jatkaa: *”Että ois perhe ja sit siinä ois koti ja sitte niiku leikittäis pihalla.”* Leikki sisältäisi palloilua ja keinumista. *”Perheen kans hiihtämässä”, ”perheen kans tallilla”, ”ottasin vaan kuvan missä on ihan koko perhe ja sellanen ja kaikki serkut ja tälläset, niin jossakin vaan hienossa paikassa, sellasessa jossa on hauskaa.”* Kuva voisi olla myös kertojan kotipihalla otettu. Lista jatkuu: *”perheen kanssa pilkillä”, ”perheen kanssa lammella”,* ja tarkennetaan vielä, että Hautalammella. Lammella ei minkään tietyn paikan välttämättä tarvitsisi olla kuvassa, mutta ranta on kertojan mukaan hieno, joten sen voisi sisällyttää kuvaan.

Valokuva-aiheiden läpikäynti jatkuu. *”Kotoa. Talo.” ”Perheen kans varmaan.” ”Mä aatelin että se voi olla niin, että ois kuva että perheen kans ois niiku uimassa.” ”Mulla ois kans et sais serkut siihe mukaan ja mummut ja papat.”* Joku vielä lisää *”jotain eläimii mukaan”.* Yksi oppilas tosin ei innostu valokuvaamisesta ja toteaaakin naurahtuen: *”Ei mua oikeestaan kiinnosta valokuvata. En mää tiä. Jostai seinästä kuva.”*

Tilaisuuden juontajat kysyvät vielä, onko koulussa ollut opetusta kotiseudusta. Joku kysyy kaverilleen: *”Ei paljo mitään.” ”En mä tiedä”,* kuullaan. Samansuuntaisissa mielteissä ovat muutkin: kukaan ei tunnu muistavan, että kotiseudusta olisi puhuttu ja jos on, vielä vähemmän muistuu mieleen, mitä asiasta on puhuttu. Oppilailta tiedustellaan, että onko puhuttu mitään? *”On” ja ”luultavasti, mutten muista”,* todetaan. *”En mä muista yhtään mitään”, ”en mäkään”,* vahvistetaan. Joku tosin arvelee, että jollain tunnilla kotiseutu kyllä on mainittu, ja jotain asiasta on puhuttu, mutta ei tule mieleen mitä. Eräs oppilaista muistelee: *”Jos muistan oikeen, niin me ollaan kyl puhuttu tästä meiän mettäympäristöstä tai tästä koulun mettäympäristöstä.”* Keskustelu päättyy pohdintaan: *”Että onks ollut, mun mielestä se oli, että kotiseudun lähellä sellanen Sepänpajasta tai sellanen.” ”Niin joo.” ”Me oltiin silloin siellä Sepän... vai mikä se oli?” ”Sepänniemessä”,* täsmentää toinen. Kerrotaan, että sinne on tehty retki.

Tämäkin tilaisuus päättyy kirjoitustehtävään, jossa oppilaita pyydetään kirjaamaan paperille kolme itselle merkityksellistä paikkaa ja asiaa, sekä perustelemaan tekemänsä valinnat. Tehtävään vastasi kaikki yksitoista oppilasta. Eniten mainintoja sai koti, joka oli kirjoitettu vastauksiin yhteensä seitsemän kertaa. Vastauksissa toistui koti turvallisena ja mukavana paikkana. *”Koti, koska se on turvallinen ja siellä tulee vietettyä aikaa.” ”Kotona on yleensä perhe ja siellä on mukavaa.” ”Koti, koska se on turvallinen paikka.” ”Oma koti koska siellä*

on perhe ja hyvä olla. Ja turvallinen olo.” ”Se on tärkeä ja turvallinen paikka, jossa on perhe ja lemmikit.” ”Koti on tärkeä koska se on turvallinen paikka.”

Seuraavaksi eniten mainintoja sai perhe, jonka oli maininnut tärkeäksi kuusi oppilasta. *”Perhe on tärkeä koska niitten kanssa on kiva viettää aikaa.” ”Rakastan perhettäni.” ”Perhe koska perhe on tärkeä ja heidän kanssaan on kiva tehdä kaikkea ja heille pystyy puhumaan joka asiasta.” ”Perhe on tärkeä koska perheen kanssa on kiva tehdä kaikkea.” ”Perhe auttaa elämän läpi.”*

Mummula tai ”sukulaiset ja mummolat” oli mainittu neljästi. *”Mummula. Kiva nähdä vanhempia ihmisiä ja tulee vietettyä yhteistä aikaa perheen kanssa kun myös mummu ja pappa on mukana.” ”Mummula koska siellä on mummut ja papat ja niiden kanssa on kiva olla.”* Kirjoitettiin myös, että mummolassa on turvallista, ja että mummola ja sukulaiset ovat rakkaita.

Koulun oli maininnut tärkeänä paikkana neljä oppilasta. *”Siellä oppii ja näkee kavereita”, ”koulu siksi että saa oppia”, ”koulu, koska siellä oppii ja on hauskaa” ja ”koulussa näkee muita ihmisiä.”* Niin ikään lemmikit ja eläimet oli mainittu neljä kertaa. Eläinten kanssa on mukava viettää aikaa, niitä kuvailtiin luotettaviksi ja niiden kanssa voi leikkiä. *”Lemmikit ovat tärkeitä koska niitten kanssa on kiva leikkiä.” ”Eläimet ovat tärkeitä koska he ovat ystävällisiä ja niihin voi luottaa.”*

Ystävät ja kaverit oli mainittu vastauksissa kolme kertaa. Joku kirjoitti, miten ystävät auttavat elämän läpi. Lisäksi mainittiin, että kaverit ovat tärkeitä *”koska he ovat kivoja”* ja että heidän kanssaan saa *”tehdä kaikkea kivaa”*.

Yksittäisiä mainintoja saivat harrastuksiin ja luontoon liittyvät asiat. Joku mainitsi mökin, koska *”uiminen on hauskaa”*. Joku mainitsi *”papan laavun keskellä metsää”* tutuna ja turvallisena paikkana, jossa on mukava viettää aikaa. Myös metsä ja luonto mainittiin kumpikin kerran. *”Metsä koska siellä voi leikkiä ja marjastaa.” ”Luonto on kaunis ja siellä voi rauhoittua.”* Harrastuksiin liittyviä asioita mainittiin myös. Yhden oppilaan vastauksessa oli mainittu jäähalli ja koulun lähellä oleva jääkiekkokaukalo. Jonkun vastauksessa tärkeäksi paikaksi oli kirjoitettu hevostalli: *”Talli on tärkeä paikka koska siellä on ystävällisiä eläimiä ja ihmisiä joiden kanssa saa touhuta kaikkea.”* Yksi oppilas oli maininnut itselleen tärkeänä asiana ”koneet”, eli elektroniset laitteet, joiden kautta voi pitää yhteyttä kauempana asuviin ystäviin. *”Useat ystäväni asuvat kaukana, joten heidän kanssa voi olla oikeastaan vain koneiden välityksellä.”*

2.5 VÄHIKKÄLÄN KOULUN 5.-6.-LUOKKALAISTEN KOTISEUTU

MARJA ENBUSKA JA JULIA FRÄNTILÄ

Vähikkälän koulu sijaitsee Janakkalan kunnassa, noin kahdeksan kilometrin päässä Tervakosken taajamasta. Lukuvuonna 2020–2021 koulussa oli 37 oppilasta luokilla 1–6. Tilaisuus järjestettiin 9.9.2020 koulun 5.- ja 6.-luokkien oppilaille. Paikalla oli 10 oppilasta.

Kotiseutu ja sen merkittävät kohteet

Ensimmäisenä virikkeenä paikallaoleville oppilaille näytettiin sana kotiseutu ja heiltä tiedusteltiin, millaisia ajatuksia sana tuo mieleen. Heti ensimmäisenä kuullaan vastaus: *”Et missä on syntynyt.”* Tilaisuuden juontaja kyselee, onko sana tuttu oppilaille, ja vastauksena saadaan hyväksyvää nyökyttelyä. Seuraavana ääneen uskaltautuva toteaa sanan tuovan mieleen harrastukset. Tarkennusta kysyttäessä oppilas vastaa: *”Kaikki mitä voi harrastaa maalla.”* Sanasta kotiseutu ei viriä enempää keskustelua, joten tilaisuuden juontajat pyytävät oppilaita kuvailemaan kotiseutuaan sellaiselle henkilölle, joka ei tunne paikkaa entuudestaan. Ensimmäisenä mainitaan kyläkauppa. *”Meillä on tossa lähellä semmoinen kyläkauppa. Se on mennyt jo kiinni.”* Seuraavassakin vastauksessa mainitaan rakennettu ympäristö. *”Sitten on semmonen iso punainen talo tuolla. Se on seuratalo.”* Kun kysytään tarkennusta siihen, millaista toimintaa seurantalolla on, kuullaan, että *”joskus me liikutaan siellä liikkatunneilla”, ”meillä on kaikkia joulu- ja kevätjuhlia” ja ”siellä on kaikki tapahtumat”.* Eräs vastaaja jatkaa: *”Sitten meillä on käynyt Olavi Uusivirta seurantalolla. Sit meillä on futiskenttä siinä lähellä.”* Joku myös huomauttaa, että yksi oppilaista asuu seurantalonsä lähellä, mutta asianosainen ihmettelee, mitä vaikutusta tällä asialla on mihinkään. Keskustelu palaa takaisin Olavi Uusivirtaan. Tilaisuutta juontavaa tutkijaa kiinnostaa se, miksi Uusivirta oli seurantalolla

Vähikkälän koulu. Kuva Katja Rinne-Koski.

esiintymässä. *"Olavi Uusivirta on meidän koulun kummi. Se siis oli keikalla siellä seurantalolla."* Yksi oppilas mainitsee olleensa kuuntelemassa kyseistä esitystä, toinen taas toteaa olleensa samaan aikaan hammaslääkärissä eikä siksi päässyt paikalle.

Keskustelu palaa takaisin aiemmin mainittuun kyläkauppaan. Tilaisuuden juontaja kysyy, milloin kyseinen kauppa on suljettu *"Viime lauantaina"*, saadaan vastaus. Keskustelun edetessä käy ilmi, että Suvipuodin nimellä tunnettu kauppa on auki vain kesäisin. Moni oppilas kertoo käyvänsä Suvipuodissa. *"Sieltä saa jäätelöä ja pullaa ja kahvia ja karkkia ja sipsejä ja kaikkee."* Ja ihan perusruokaakin", kuten yksi oppilaista selventää. Kauppakeskustelun jälkeen jatketaan edelleen siitä, miten oppilaat kuvailisivat paikkakuntaa henkilölle, joka ei sitä ennestään tunne. Oppilaiden joukosta mainitaan: *"Tää valittiin... oliko se viime vuoden vai tämän vuoden Hämeen kyläks."* Toinen jatkaa kertomalla paikallisista tapahtumista: *"Sitten täällä on futisturnaus melkein joka kesä."* Tilaisuuden juontaja tiedustelee, minkäikäiset kyseisissä otteluissa pelaavat. *"Kaikki. Tai no silleen et ykkös-kakkoiset ja kolmos-nelöiset ja vitos-kutoset."* Selviää, että kyseessä on koulujen väliset jalkapallo-ottelut, ja oppilaita tulee paikkakunnalle pelaamaan lähialueilta. Kysymykseen siitä, pelaako moni paikallaolijoista jalkapalloa, saadaan yksi vastaus: *"Oon pelannu, mutten pelaa enää."* Eräs oppilas haluaa puheenvuoron ja keskustelu palaa vielä hetkeksi aiemmin mainittuun kesäisin auki olevaan Suvipuotiin. Hän kertoo Suvipuodin pitäjän olevan sukulaisensa. Tätä kautta keskustelu siirtyykin luontevasti vielä hetkeksi paikallisiin kauppoihin, kun oppilailta kysytään missä on lähin kauppa, joka on auki talvisin. Oppilaat vahvistavat haastattelijan arvelut, että lähin kauppa on Tervakoskella. Eräs oppilas täydentää: *"Sitten on Tervakoskella, sitten jos haluaa isoon kauppaan niin Riksussa."* Riksun eli Riihimäen kaupoissa käydään perheen kanssa, ja kuten eräs oppilaista mainitsee: *"Mä oon mennu mun siskon kaa bussilla ja Tervaan mä oon mennu pyörällä."*

Mieluisat ja tärkeät paikat

Seuraavaksi tilaisuudessa paikallaolevat tutkijat pyytävät oppilaita kertomaan heille mieluisista ja tärkeistä paikoista, joissa on mukava olla. Ensimmäisenä kysymykseen vastaava toteaa: *"Espanja."* Tarkentavaan kysymykseen siitä, miten usein kyseinen oppilas Espanjassa vierailee, saadaan vastaus: *"Joka kesä, paitsi nyt kun tuo korona."* Sama oppilas jatkaa vielä, että matkoja on tehty *"Malagassa ja vähän kaikkialla. Me mennään sinne omalla autolla"*. Espanjasta tekee mieluisen paikan se, että: *"siellä on kivaa ja sit siellä on kivoja ihmisiä."* Seuraavana vastaava oppilas kertoo, että hänen mielipaikkansa on *"meijän mökki"*, joka sijaitsee Askolassa. Oppilas kertoo, että mökillä vietetään aikaa kesäisin, ja että siellä on myös hänen äitinsä sukua. Tilaisuuden juontaja kysyy, mitä kyseinen oppilas tekee mökillä, jolloin vastauksena saadaan: *"No siis tehdään niitä kotitöitä, kun siellä ei oo sisävessoja tai semmoisia."* Kolmanneksi ääneen ennättävällä vastaajalla on selkeä vastaus valmiina kysymykseen paikasta, joka tuntuu kotoisalta ja mukavalta: *"Japani."* Sama oppilas jatkaa ja kertoo, että on käynyt Japanissa kahdesti, ja lisäksi hänen sukulaisensa asuu siellä. Vastaajan mielestä hienointa Japanissa on sen kulttuuri, ja hänen tekisi taas mieli matkustaa kyseiseen maahan.

Seuraavassa vastauksessa palataan kotimaan kohteisiin: *"Sitten moporata on kiva paikka kun siellä saa ajaa mopolla. Ja jäähalli."* Molemmat, moporata ja jäähalli, sijaitsevat Riihimäellä. Seuraavana vastaava oppilas puolestaan kertoo mökistä. Käy ilmi, että mökki sijaitsee Posiolla ja tekemisenä siellä on uiminen ja kalastus. Juontaja kysyy, kuinka usein kyseinen oppilas käy mökillä. *"No joka kesä käytiin, mutta enää ei pysty kun se ei oo enää"*

Tilaisuus Vähikkälän koulussa.
Kuva Katja Rinne-Koski.

meidän mökki.” Mökki on myyty, ja oppilaalla on ”*pikkasen*” ikävä mökille. Seuraavaksi eräs oppilas mainitsee lempipaikakseen Helsingin. Helsingissä käydään ”*joskus*”, koska siellä asuu oppilaan kaksi kummitätiä. Vierailut Helsinkiin tehdään autolla.

Tilaisuuden juontaja keksii kysyä, onko koulu kenellekään tärkeä paikka. Vastaukseksi saadaan useamman oppilaan suusta yksimielinen ”*ei*” ja yleistä naurahتلua. Lähikauppa Suvipuoti mainitaan jälleen: ”*Tykkään viettää aikaa kavereitten kans tuossa Suvarilla.*” Suvarilla voi kokoontua myös talviaikaan, mutta kuten sama oppilas täsmentää: ”*Siellä ei saa tehdä mitään tyhmää, rikkoa mitään...*” Sisälle kauppaan ei pääse, mutta kaupalla on katos, jossa voi kokoontua.

Harrastuksia paikkakunnalla ja sen ulkopuolella

Tämän jälkeen keskustellaan oppilaiden mielipuehista ja harrastuksista. Oppilailta tiedustellaan, mikä on mukavaa tekemistä. ”*Olla kavereitten kans ja sitten harrastaa ja sitten pelata*”, kuten ensimmäinen aloittaa. Useampi muukin oppilas myöntelee ja kertoo pelaavansa. Nimeltä peleistä mainitaan Fortnite. Joku oppilaista mainitsee, että he tulevat koululle kavereiden kanssa puhumaan. Tarkentavan kysymyksen jälkeen selviää, että koulun sisälle ei pääse, mutta aikaa vietetään kavereiden kanssa jutellen koulun pihalla. Seuraavaksi kaksi oppilasta kertoo olevansa vapaapalokuntalaisia ja eräs harrastavansa: ”*sählyä, motocrossia, lätkää ja ei muuta.*” Selviää, että ”*Suvarin lähellä semmonen iso talli*” eli paikka, jossa VPK kokoontuu. Myös useampi muu oppilas viittaa, kun kysytään, onko luokassa muita vapaapalokuntalaisia. Eräs oppilas toteaa väliin, että hän pelaa sählyä Tervakoskella. Toinen mainitsee, että hän pelaa lätkää Riihimäellä. Eräs oppilas myös lisää aiemmin lueteltuun harrastuslistaan koodaamisen. Sitä ei suinkaan harrasteta yksin kotona, vaan joka perjantai Hämeenlinnassa: ”*Siellä on kodarit. Mä oon kuudennella kurssilla, me tehdään nyt ihan oikeita pelejäkin jo.*” Sama oppilas jatkaa kertomalla, että hän on harrastanut koodaamista kolmisen vuotta: ”*Vuodessa on kaks kurssi.*” Samalta kylältä ei ole muita koodaamisen harrastajia, ”*mutta Tervakoskelta yks.*”

Harrastusaiheissa jatketaan, kun seuraava oppilas ottaa puheenvuoron: ”*Mä harrastan tanssia ja soitan ukulelea.*” Näiden harrastaminen onnistuu ”*Ryttylässä ja tuolla Lopella. Oon harrastanu sitä jo viis vuotta.*” Seuraavaksi esille tuodaan mopoharrastus, kun yksi oppilaista mainitsee, että on harrastunut mopoilua kolmevuotiaasta. Hän jatkaa, että Miehikkälässä järjestetään asian tiimoilta viikonloppuleiri, ja että tulevana viikonloppuna Heinolassa on kilpailut. Luokasta löytyy toinenkin mopoharrastaja. ”*Mä oon alottanu kaksvuotiaana mopoilun.*” Hän kertoo harrastavansa mopoilua omassa kotipihassa ja huoltavansa itse mopoa, mutta ”*en nyt niin hyvin kuin iskä*”. Moottoriharrastusten lista jatkuu, kun seuraavaksi puheenvuoron ottava kertoo harrastavansa mönkijällä ajoa kotipihassa. Oppilaan mukaan kotipihalla on oma rata ajelua varten. Toinenkin oppilas sanoo väliin, että hänelläkin on moporata. Kun kysytään, ajavatko muut mönkijällä vai mopolla kotona, saadaan vastaukseksi muutaman oppilaan suusta: ”*mopolla.*”

Mopoilusta palataan vielä takaisin musiikkiharrastukseen, kun oppilailta kysytään, onko muilla musiikkiharrastuksia. Tähän saadaan kieltävä vastaus. Oppilas, joka aiemmin kertoi soittavansa ukulelea, kertoo soittavansa tällä hetkellä yksin kotona. ”*No tässä koululla oli ennen semmonen tunti. Pienen ryhmän kanssa. Mutta se loppu, mä nyt soittelen ittekseni, yritin ettiä opettajaa.*”

Oppilaiden piirtämiä vaakunoita Vähikkälän koulussa. Kuva Katja Rinne-Koski.

Luonto ja rakennettu ympäristö osana kotiseutua

Keskustelussa siirrytään eteenpäin. Oppilaita pyydetään kertomaan, mitä heille tulee mieleen kuvavirikkeestä, jossa on kolme erilaista luonnonympäristöön liittyvää kuvaa. Ensimmäisenä keskustelu viriää lehmästä: *"Mulle tulee tosta lehmästä mieleen lehmä."* Keskustelu kuitenkin siirtyy nopeasti paikallisiin vesistöihin: *"Mulle tulee tosta järvestä mieleen toi Valajärvi, mikä on tuolla."* Seuraava jatkaa: *"Niin se on tässä lähellä ja sitten Ojajärvi... Onks se Ojajärvi."* Joku vahvistaa kyseessä olevan Ojajärven. Sitten huomio kiinnittyy metsäkuvaan. *"Tosta mettästä tulee mieleen mejjän mökin mettä."* Tämän jälkeen keskustelu palaa taas järviin: *"Sitten meilläkin on kahen kilsan päässä semmonen järvi."* Toinen oppilas lisää järvistä ja metsistä: *"Mejjän mökki on vaan semmonen ranta, missä on laitur..."* Oppilailta kysytään, ovatko he käyneet aiemmin nimeltä mainituilla paikallisilla järvillä, johon moni vastaa myöntävästi. Jollekin muistuu mieleen kunnan keskustaajamassa oleva järvi. *"Sitten tuo järvi muistuttaa kun Tervakoskellakin on yks semmonen paikka."* Viimeisenä huomiona järvistä mieleen tulevana asiana mainitaan, että: *"joo mejjän mökillä on myös tommonen järvi."*

Järvistä ja metsistä keskustelu palaa lehmän kautta seikkaperäiseen selontekoon eri eläimistä. Ensimmäisenä keskustelun aloittavalle lehmä yhdistyy läheiseen maatalaan: *"Tuosta lehmästä tulee kun.. siinä Valajärven vieressä on semmonen maatila, missä on lehmiä ja muita kaikkia eläimiä."* Oppilailta kysytään, asuuko joku heistä maatilalla. Eräs oppilas aloittaa, että luokalta löytyy yksi, joka asuu. Toinen oppilas huomauttaa tähän, etteikö hän itsekin asu maatilalla, johon oppilas toteaa asuvansa. *"Asun. Meillä on peltä, mikä on vaan heinäillä."* Maatilalla asuvia löytyy enemmänkin, kun oppilaat alkavat luetella kaikkia niitä luokkalaisia, jotka asuvat maatilalla. Edellisten lisäksi heitä löytyy ainakin vielä kaksi lisää. Tämän selvityksen jälkeen keskustelu kääntyy koiriin. *"Ja meillä kasvatetaan koiria."* Joku mainitsee, että yhdellä luokkakaverilla on *"kanoja ja kukkoja, sitten sillä on pupuja ja koiria ja kissoja"*. Tämän jälkeen useampi oppilas kertoo, mitä kotieläimiä heiltä löytyy: *"Koiria."* *"Mulla on kolme koiraa ja yks kissa."* *"Meillä on jotakin parikymmentä koiraa."* *"Me ol-*

laan ostamassa uutta koiraa.” ”Meillä on basshundeja ja maatiaiskissa.” ”Meillä on kissa.” ”Meillä on kolme kissaa, kaks koiraa ja kaks marsua.” Listaan pääsevät myös suunnitteilla olevat eläimet: ”Me ollaan ottamassa espanjanvesikoiraa.” ”Me ollaan ostamassa corgia.”

Eläinten jälkeen keskustellaan vielä hetki metsistä ja niihin liittyvistä kokemuksista. Metsäkuva herättää muistelemaan metsään liittyviä kimmelluksia. Yksi oppilas aloittaa: ”Ja sit-ten tuo mettä muistuttaa eilisestä, kun oltiin suunnistamassa.” ”Mikä ei päättynyt todella-kaan hyvin”, seuraava jatkaa. Käy ilmi, että jotkut oppilaista olivat eksyneet, ja yhden kenkä oli miltei jäänyt suohon.

Metsistä aihe vaihtuu matkailuun ja asuntovaunuihin. Eräs oppilas kertoo: ”Me ollaan lähössä sinne leirille, niin meillä on asuntovaunu.” ”Mulla on vielä noihin harrastuksiin,

Suvipuoti. Kuva Katja Rinne-Koski.

että me harrastetaan asuntovaunuilua”, joku mainitsee. Asuntovaunumatkailua harrastava täsmentää: ”Me kierrellään eri puolilla Suomea. Ja sitten joskus me mennään Viroon ja Latviaan.” Toinen jatkaa: ”Me ollaan käyty... Mekin ollaan käyty vaan Suomessa. Heinolassa, sitten mä en muista, ollaan me jossakin pidemmälläkin käyty... Seinäjoella. Me ollaan käyty siellä Duudsonit Activity Parkissa.”

Oppilaille näytetään seuraava kuvavirike, jossa on rakennetun ympäristön kohteita. Aluksi käynnistyy vilkas keskustelu puumajoista. *”Toi puumaja... Meillä oli mökillä semmonen puumaja, mut se meni rikki.”* Toinen jatkaa: *”Mulla tulee mieleen kun mejän lähellä semmonen tie... Sinne on ehkä neljä kilsaa... Siinä on tommonen vähän samannäkönen, mutta se on vaan niin kun semmonen metsästyskoppi.”* Kuvavirikkeessä oleva kuva ovesta yhdistyy yhden oppilaan ajatuksissa mökkiin: *”Ja sitten tuosta ovesta tulee mulle hyvin mieleen mökki.”* Toinenkin oppilas toteaa väliin, että hänelle tuli sama mielleyhtymä. Eräs kertoo omista mökkimuistoista ja kertoo olleensa Muuramessa mökillä.

Korkeita taloja esittävä kuva sitä vastoin on ensimmäisen vastaajan mielestä vieraan tuntuinen. *”Mä en oo ees varmaan nähny noin korkeita taloja”, ”Espanjassa on aika matalia.”* Japanissa matkustanut oppilas kertoo nähneensä korkeita taloja ja toteaa Tokiossa melkein kaikkien talojen olevan vastaavanlaisia. Oppilailta kysytään, haluaisivatko he asua kuvassa olevien kaltaisissa korkeissa taloissa. Kukaan ei kerro haluavansa, päinvastoin moni pyörittää kieltävästi päätään. *”Siellä on liikaa ihmisiä,”* joku täsmentää. Toinen jatkaa kertomalla omista muistoista korkeisiin rakennuksiin liittyen. *”Kerran me oltiin semmosessa kaupungissa, missä kaikki talot oli kiinni. Se oli tosi ahasta.”* Viimeisenä joku mainitsee, että vähän samansuuntaisia maisemia muistuu hänelle mieleen Saksan reissulta, kun kyseistä maata oli ajettu läpi autolla ja yövytty eri paikoissa.

Sosiaalisen ympäristön kuvista herääviä muistoja

Seuraavana oppilaille näytettävästä yhdessäoloa ja sosiaalista toimintaa esittävästä kuvavirikkeestä nousee oppilaille mieleen erilaisia muistoja. *”Mulle tulee tosta... Missä noi tyypit pelaa tossa niin me pelataan mökillä tosi paljon lautapelejä.”* Toinen jatkaa: *”Mulle tulee tosta hiihtokuvasta, kun me oltiin laskettelee ja en tota... Olin pieni ja lähin yksin laskettelee, laskin semmoseen verkkoon ja sitten se hissi jäi jumiin.”* Pari oppilasta kertoo partioon liittyvistä muistoista: *”Mulle tulee tosta, missä noi keittää jotakin... Niin partioleirit, kun mä ennen harrastin partiota.”* *”Joo mullekin tulee tosta nuotiokuvasta kun me paistettiin semmosia leivänpaloja.”* Myös useai muu oppilas kertoo olleensa aiemmin partiossa, mutta monikaan ei ilmeisesti ole enää. Partiota on järjestetty Tervakoskella ja Lopella.

Konserttiin liittyvästä kuvasta jollekin tulee mieleen aiemmin mainittu Olavi Uusivirran keikka. Toinen oppilas kertoo, että: *”Mulle tulee myös tuosta konserttijutusta se kun me mennään melkeen joka vuosi Tervakoskelle, siellä on semmosii konsertteja.”* Kyseisiä vuosittaisia konserttimatkoja tehdään koulun kanssa: *”Me istutaan lattialla ja lavalla ne tyypit tekee jotain, soittaa musiikkii tai tanssii.”*

Myös muita koulun retkiä mainitaan, tällä kertaa muiston virittää hiihtämiseen liittyvä kuva. *”Mulle tulee tuosta hiihtokuvasta mieleen, kun me mentiin koulun kaa jonnekin laskettelemaan.”* Toinen oppilas innostuu muistelemaan, miten rinteessä syöksylasku oli aiheuttaa törmäyksen toiseen luokkatoveriin. Joku toteaa ykskantaan, että laudalla on paljon helpompi lasketella ja että hänellä on oma lumilauta. Joku kertoo, että on käynyt laskettelemassa Himoksella, Sappeella ja *”sitten tuolla”*, jonka tarkempaa sijaintia kertoja ei muista.

Hiihtokokemukset liittyvät myös kouluun. Tilaisuuden juontaja kysyy, hiihtävätkö oppilaat murtomaahiihtoa koulussa. *"Joo tuossa pellolla"*, kuuluu vastaus. Joku tarkentaa: *"tehty semmoset polut."* Kerrotaan myös omille pelloille tehtävistä laduista. Kaikki kertovat hiihtävänsä, koska *"kaikkien on pakko"*. Oppilaat kertovat, että mikäli suksia ei ole mukana, pitää kävellä jokin tietty reitti. Oppilaat kertovat, että hiihtämisen lisäksi talvisin myös luistellaan, tosin pakkasten puuttumisen takia viime vuonna luistinarata jäi jäädyttämättä. Lopuksi käydään vielä lyhyt sananvaihto pelaamisesta, kun muutama oppilas kertoo tietokonepelaamisesta. Joku sanoo pelaavansa yksin netissä, toinen kertoo pelaavansa *"pleikalla"* ja kolmas mainitsee pelaavansa *"kahen seiskaluokkalaisen kaa yleensä jotain räiskintäpelejä"*.

Kotoisimmat paikat ja kotiseudun muutos

Oppilailta kysytään seuraavaksi, montako kotia heillä on. Seuraa luettelointi nykyisistä ja entisistä kodeista. *"Mulla on ollut kolme."* *"Neljä."* *Mulla on ollu kolme."* *"Yks on Ryttylässä, Launosissa, sitten en muista ja sitten täällä."* *"Mulla on ollut yks."* *"Mulla on ollut Lahessa vaikka kuinka monta kotia. Sitten Humppilassa kaks ja sitten täällä."* *"Mulla oli Tervakoskella joskus, mutta mä olin sen verran pieni et en mä siitä paljon mitään muista. Mä sanoisin, että mulla on ollu vaan yks koti ja se on ollu tämä Vähikkälässä,"* *"Mulla on ollu kaks – mulla on täällä ja sitten mulla oli viel siellä Seinäjoella yks."* Tähän toinen luokkatoveri kommentoi hämmästyneenä väliin, että hän ei tiennytkään mistä lähtien vastaajalla on ollut koti myös Seinäjoella. Seuraa selvennys, että kyseessä on edesmenneen sukulaisen perintönä tullut talo. Keskustelu jatkuu: *"Mulla on kaks kotia, mä asun mun äidillä ja isällä."* *"Mulla on ollu Kouvolassa, Lahessa ja sitten siellä –"* Aiempiin vastauksiin tulee myös tarkennuksia: *"Mulla oli – yks koti, mutta se myytiin silloin kun mä olin seittämän. Ja sitten mulla on se mökki siellä vielä ja sitten meillä on tää mejän koti ja Seinäjoella äiti yrittää myyä sitä."* Tilaisuuden juontaja kysyy, tuntuuko joku paikoista eniten kodilta, johon vastaus on lyhyt ja ytimekäs: *"mökki."* Toinen oppilas jatkaa vastaamalla kotoisimmalta tuntuvasta paikasta: *"Humppilassa... Kun se on mun oma kun mä perin sen mun isältä."* Kolmas sitä vastoin toteaa: *"mulla on Ryttylässä, kun sieltä mä kolmevuotiaana ekana muutettiin."* Kun oppilailta kysytään, voiko koteja olla monta samanaikaisesti, saadaan kuitenkin kieltävä vastaus.

Tämän jälkeen tilaisuudessa keskustellaan kotiseudun muutoksesta. Ensimmäiset vastaajat toteavat heti, että kotiseutu on muuttunut. Tämän kerrotaan olevan seurausta puiden kaatamisesta aiheutuneesta maiseman muutoksesta. *"Siis joku pari päivää sitten naapurit raapas niitten metän ja kaato myös mejän mettää vähäsen."* *"Meilläkin on semmonen... kauhee aukea."* Oppilaan mielestä puiden kaataminen tuntuu tyhmältä. Myös seuraava oppilas jatkaa aiheesta: *"Meilläkin ollaan varmaan yks... kaks hehtaaria kaadettu."* Muuttunut maisema näkyy oppilaan kotiin asti, ja asia tuntuu ikävältä: *"Tyhmää. Siinä meni semmonen mun moporata. Sen päälle kaatu puita."* Toinen oppilas tarkentaa, että metsän kaataminen ei haittaa niinkään häntä, vaan äitiä: *"Hakattiin semmonen valtava aukea siihen mejän mettään, se ei mua oikeastaan mitenkään haittaa, mutta mutta mun äiti se haittas paljon."* Keskustelu jatkuu vielä hetken metsään liittyvillä asioilla: *"Meilläkin kaadettiin pari puuta mejän mettästä."* *"Me hakattiin siitä meidän takapihalta, että saatiin mun mönkijärata tehtyä."*

Kotiseutu voi muuttua myös perhettä koskettaneen onnettomuuden takia. Eräs oppilas kertoo vanhemmastaan, jolla oli pitkä toipuminen kolarin jälkeen. Tilaisuuden juontaja kysyy vielä, onko kylälle muuttanut uusia oppilaita. *"On tullut kaks. Nelosella ja kolmosella"*, vastataan. Toinen huomauttaa, että heidänkin luokalle on tullut uusi oppilas, noin puolitoista

Metsien hakkuu muuttaa kotiseutua. Kuva Timo Suutari.

vuotta sitten. Tältä oppilaalta tiedustellaan, kokeeko hän kotiutuneensa. *"No jotenkin"*, kuullaan lyhyt vastaus.

Oppilaille esitetään seuraavaksi muistelukysymys. Heitä pyydetään kertomaan yhteinen tai itselle tärkeä muisto, ja jatkamaan lausetta *"muistatko silloin kun..."* *"Sillon kun meidän koira kuoli"*, joku aloittaa ja tarkentaa: *"Meillä oli kaks koira. Kun mä olin kakkosella. Ja sitten meillä oli semmonen Toivo, se kuoli myös."* Toinen muistelee siskolle tapahtunutta pyöräilyonnettomuutta.

Tilaisuuden juontaja esittää tarkentavia kysymyksiä koulun yhteisistä tapahtumista, kuten keskustelussa aiemmin mainitusta suunnistusretkestä. Siihen osallistui Vähikkälän koulun lisäksi muitakin kouluja, ja joku mainitsee osallistujia olleen 180. Tapahtuma on joka vuosi, ja aiempina vuosina se on järjestetty Kiipulassa. Kysyttäessä, osallistuivatko he kaikki kyseiseen tapahtumaan, saadaan myöntävä vastaus ja tarkennuksena: *"Joo pakotettiin."* *"Ykkös-kakkoset oli luontopolulla ja me etittiin niitä rasteja."* Koulun yhteisten retkien kerrotaan olevan *"Ihan ok"*. Yhteisistä retkistä mainitaan myös sähköturnaus, joka järjestettiin Turengissa. Paikalle mentiin bussikyödyllä ja siellä oltiin koko päivä. Kyseessä oli tapahtuma *"missä voi voittaa SM-kilpailuihin liput"*, kuten eräs kertoo. *"MM-kilpailuihin"*, joku korjaa. Oppilaat innostuvat kuvailemaan tapahtumaa ja suorituspaikkoja sekä sitä, mitä kaikkea siellä oli mahdollista voittaa. Listasta löytyvät niin Tupla-patukka, avaimenperä kuin vesipullokkin. *"Sitten siellä oli sisällä pomppulinna ja korisjuttuja"*, joku päättää listauksen.

Keskustelun edetessä selviää, että oppilaat käyvät uimahallissa ja lähin löytyy Tervakoskelta. Kirjastoa ei kylällä ole, ja kirjastoauton olemassaolosta nousee aluksi pieni väittely. Joku oppilaista sanoo, ettei kylällä kulje kirjastoautoa, johon esitetään kiivaita vastaväitteitä: kyllä kirjastoauto tulee! Oppilaat käyvät kirjastoautossa, joka saapuu koulun pihaan tiettyinä aikoina välitunnilla.

Sosiaalinen media ja pelaaminen osana arkea

Oppilaille näytetään seuraavana kuvakenttä virtuaalisista ympäristöistä, ja ennen kuin päästään kysymyksen loppuunkaan, joku huudahtaa *"Fortnite!"* Virtuaalilaseja esittävään kuvaan liittyy omakohtainen muisto: *"Siis tuo yläkulmassa oikealla puolella, meillä oli täällä"*

koulussa pari vuotta sitten semmonen opettaja, joka toi tommosia. Niin kun avaruudessa oltiin.” Oppilailta kysytään, miten he pitävät kavereihin yhteyttä. Aiemmin mainittu Suvari on yksi paikka. Joku kertoo, että nyt kun moni kavereista on kipeänä, yhteyttä pidetään viestein, soittamalla tai pelaamalla tietokoneella, esimerkiksi Kahoot!-peliä. Tilaisuuden juontaja haluaa tietää, kuinka paljon oppilaat viettävät aikaa älypuhelimien kanssa. Yksi paikallaolijoista kertoo: *”YouTubeen mulla on joskus ollut viiskytä tuntia ja TikTokia joku kymmenen tuntia.”* Jollakulla toisella on puhelimeen ladattu sovellus, jolloin puhelinta on mahdollista käyttää korkeintaan kolme tuntia päivässä. Useampi oppilas kuitenkin toteaa, ettei heillä ole rajoituksia puhelimen käytössä. Yksi oppilas tosin mainitsee, että rajoituksia pitäisi olla. Kavereita tavataan kuitenkin myös kasvatustien, ja oppilaat innostuvat luettelemaan missä kaikkialla heillä asuu kavereita. Kavereita löytyy niin Tampereelta, Ryttylästä kuin Äänekoskelta. Joku kertoo, että entisellä kotipaikkakunnalla on useita kavereita, mutta hän lisää, ettei pidä heihin yhteyttä. Jonkun kaveri asuu Hyvinkäällä, ja yhteyttä pidetään virtuaalisesti pelaamalla Discord-sovelluksessa.

Keskustelu sosiaalisen median sovelluksista jatkuu. *”Sit tulee mieleen missä on tuo äiti ja tytär... Siitä tulee mieleen kun mun äiti aukas ekan kerran snäpin.”* Tilaisuuden juontaja haluaa tietää, tekevätkö oppilaat omia TikTok-videoita. Moni kertoo tehneensä omia videoita, mutta kokemukset vaihtelevat: *”En oo kuvannu kahteen vuoteen.”* *”Kerran kun oltiin kakkosella laitoin vahingossa YouTubeen yhden videon.”* *”Mäkin oon laittanut youtubeen yhen videon, mut mä poistin sen.”* Itse tehtyjen videoiden aiheiksi mainitaan oman pelaamisen kuvaaminen sekä tanssiminen. Yksi oppilas huomauttaa väliin: *”No mä oon ainoa joka ei käytä TikTokiä ollenkaan, joka ei oo asentanu, enkä ees tiää mikä se on.”* Tilaisuuden juontaja kertoo, ettei hänkään tiedä, mistä on kyse. Seuraa lyhyt opetus siitä, mistä TikTokissa on kyse: *”Katotaan videoita... Sitten sä selaat niitä, ja tykkäät niistä ja voit jakaa niitä ja kommentoida.”* Joku täydentää: *”Se on vähän niin kun Tinderi.”* Vertaus aiheuttaa nauhua oppilaiden keskuudessa. Joku oppilas yrittää kuvailla, että TikTok on periaatteessa kuin Instagram. Seuraava oppilas yhtyy näkemykseen ja tiivistää asian: *”Jos Tinderi ja Instagram niin kun yhdistettäis niin siinä ois TikTok. Mutta TikTokissa ei oo sitä ominaisuutta, että sä voit ettii sieltä treffejä.”*

Seuraa kuvatehtävä. Oppilaita pyydetään kertomaan, että jos he saisivat ottaa valokuvan yhdestä tärkeästä paikasta tai asiasta, mitä tällaisessa kuvassa olisi. Kolme oppilasta kertoisi ottavansa kuvan moposta, yksi ottaisi kuvan mönkijästä. Keskustelun juontajaa kiinnostaa millaisia mopoja oppilailla on. *”Mulla on semmonen 125.”* Kahdella on Kawasaki 85, ja yhdellä 65. *”Ne on crossimopoja”,* kuten eräs tarkentaa. Keskustelu valokuvista jatkuu. Mopon lisäksi eräs oppilas sijoittaisi mopokuvaan myös perheen: *”Mä ottaisin moposta, missä on mun perhe siinä vieressä.”* Myös asuntovaunu ja perhe mainitaan kuvauskohteina. *”Japani ja ATK”,* on yhden oppilaan vastaus. *”Se meinaa kaikkee elektroniikkaa periaatteessa”,* on kyseisen oppilaan tarkennus mitä kaikkea ATK sisältää. Myös eläimiä haluttaisiin valokuvata: *”Mä ottaisin kuvan mökistä, jossa on koira ja kissa siinä seisomassa.”* Toinen oppilas haluaisi kotona otetun kuvan, jossa olisi mukana perhe ja lemmikit. Tilaisuuden juontaja tiedustelee, ottaisiko kukaan koulusta kuvaa. *”En ikinä”,* kuuluu ensimmäinen tokaisu. Toinen vastaaja jatkaa samoilla linjoilla, mutta menee äärimmäisyyksiin: *”Mä voisin ottaa ja laittaa se keskelle ydinpommia.”*

Viimeisenä virikekysymyksenä oppilailta tiedustellaan, onko koulussa puhuttu kotiseudusta. *”Ei mitään”,* aloittaa ensimmäinen. Toinen oppilas tarkentaa: *”ympäissä on puhuttu.”* Muistellaan, että yhteiskuntaopissa on mainittu kotiseutu. Kotiseutuun liittyvästä opetuk-

sesta ei ainakaan yhden oppilaan mukaan ole jäänyt mitään mieleen. Tilaisuuden lopuksi käydään lyhyt keskustelu vaakunoista, joita on luokkahuoneen seinällä. Jokainen oppilas on saanut tehdä haluamansa näköisen oman vaakunan. Yhdessä vaakunassa on esimerkiksi pleikkari, toisessa muumi. Jonkun vaakuna on punasinen, jollakulla on vaakunassa musta jääkiekkomaila ja kiekkoja. Puhe vaakunoista päättyy keskusteluun siitä, mitä missäkin vaakunassa on kuvattuna.

Koti tärkeimpänä kotiseudun paikkana

Tilaisuus päättyy kirjoitustehtävään. Siinä oppilaita pyydettiin nimeämään kolme heille tärkeää kotiseutunsa paikkaa tai asiaa ja perustelemaan, miksi ne ovat heille tärkeitä. Kymmenen oppilasta vastasi kirjoitustehtävään. Lukumääräisesti eniten mainintoja sai koti, jonka kahdeksan oppilasta mainitsi tärkeimmäksi paikaksi. *"Koti koska olen asunut siellä koko elämäni."* *"Koska kotona voi nukkua."* *"Kotoisa ja hyvä olla."* *"Koti on missä mä asun."* *"Koti on tärkeä koska siellä on kavereita ja harrastuksia ja muutenkin mukavaa."* Kotiin läheisesti liittyvänä tärkeänä asiana kaksi henkilöä mainitsee perheen ja sisarukset.

Myös mökki tärkeänä paikkana saa useita mainintoja. Mökin oli kirjannut ylös neljä oppilasta. Mökki tuntuu kotoisalta paikalta. *"Mökki on tärkeä koska se tuntuu kodilta ja siellä on asunu mun äidinäidin äiti."*

Seuraavaksi eniten mainintoja saavat mopoiluun ja harrastuksiin liittyvät asiat. Mopon tai crossimopon mainitsee tärkeäksi asiaksi neljä oppilasta. Lisäksi yksittäiset maininnat saavat moporata, autotalli ja "harrastus" yleisesti. Mopoilussa ja harrastuksissa kerrotaan olevan hauskaa, mihin liittyy läheisesti myös kaverien kanssa vietetty aika. *"Mopolla on kiva ajaa. Kaverien kaa on kiva olla."* *"Crossimopo koska sillä voi ajaa koska vaan."* *"Harrastukset on tärkeitä koska sielläkin on kavereita ja hauskaa + me tehdään kaikkee kiva siellä."* *"Harrastus on hauskaa ku siellä on kavereita."*

Kolme oppilasta mainitsee tärkeäksi paikaksi kesäisin auki olevan lähikauppa Suvipuodin, jossa vietetään aikaa kavereiden kanssa: *"Suvipuoti on tärkeä koska siellä ollaan kavereiden kanssa niin paljon naurettu ja muuten vain pidetty hauskaa!"* Myös koulu paikkana saa kaksi mainintaa: *"Koulussa tavataan kavereita"* ja *"Koulu ja mökki ovat tärkeitä mulle koska siellä tuntee olonsa turvalliseksi ja mukavaksi."* Yksi oppilas mainitsee kaverit erikseen tärkeänä asiana. Muita yksittäisiä mainintoja saavat lisäksi Valajärvi, Animal Jam ja Animal Jam Classic -pelit.

2.6 SARIOLAN YHTENÄISKOULUN KUODESLUOKKALAISTEN KOTISEUTU

TIMO SUUTARI

Sariolan yhtenäiskoulu sijaitsee Kangasalan kaupungin Sahalahden taajamassa. Sahalahti on liitetty Kangasalaan vuoden 2005 alussa. Koulussa on 270 oppilasta luokilla 0–9. Tilaisuus järjestettiin 7.10.2020 toiselle koulun kuudesluokkalaisten oppilasryhmistä. Paikalla oli 15 oppilasta ja heidän opettajansa.

Ensimmäisenä virikkeenä oppilaille näytettiin sana kotiseutu ja heiltä tiedusteltiin, millaisia ajatuksia sana tuo mieleen. Supina alkaa välittömästi oppilaiden keskuudessa ja hiihtyksen säestämänä kuullaan lyhyet ja samansuuntaiset kommentit: *”asun hevon kuusessa”, ”peräkylä”* ja *”pusikko.”* Kysyttäessä herättääkö kotiseutu muissa oppilaissa vastaavanlaisia tuntemuksia, laskeutuu luokkaan hiljaisuus. Tilaisuuden juontaja kysyykin, onko kotiseutu kaikille tuttu sana. Tähän vastataan usealta taholta yhtä aikaa myöntävästi. Vaikka oppilaita rohkaistaan tuomaan esiin ajatuksiaan, ei ensimmäisen keskustelu ensimmäisen virikkeen kohdalla käynnisty.

Siirrytään seuraavaan virikkeeseen, jossa oppilaita pyydetään kuvailemaan kotiseutuaan sellaiselle henkilölle, joka ei sitä tunne entuudestaan. Nyt keskustelu käynnistyy ja aletaan kuulla kommentteja: *”Lähellä Tamperetta, mutta kukaan ei tiedä, missä se on.”* *”Peltoa ja pusikkoa”*, kommentoi seuraavana ääneen uskaltautuva. Keskustelu siirtyy varsin nopeasti keskusteltavan palveluihin: *”On täällä sentään kauppa. Ja parturi ja baari.”* *”Baari on”*, säestää joku taustalta. Koulurakennuksen vieressä oleva Saarioisten tehdas mainitaan ja kerrotaan sen olevan ensimmäinen laatuaan: *”Saarioisten ekan tehtaan vieressä.”* Palvelujen listaa jatkaa moni paikallaolija vuorollaan: *”apteekki”*, *”terveysasema”*, *”koulu, päiväkot, kirjasto”*, *”eskari”*, *”nuokkari, tanssistudio.”* Nuokkari herättää tilaisuuden juontajan kiinnostuksen ja hän tiedustelee siihen tarkennusta. Selviää, että kyseessä on kaupan vieressä olevat nuorisotilat. Kysyttäessä käyvätkö oppilaat siellä usein kuullaan useasta suusta yhteen ääneen myöntävä vastaus.

Palveluista käytävä keskustelu johdattaa puhujat pitsan ääreen: *”Krouvista saa hyvää pitsaa.”* Kun tiedustellaan, käyvätkö oppilaat siellä usein pitsalla, niin vastauksista saa sen käsityksen, että sieltä haetaan toisinaan pitsaa, mutta ei niinkään syödä siellä paikan päällä. Lisäksi krouvista muistetaan mainita: *”Ainoa ravintola koko kylässä.”*

Keskustelu siirtyy seuraavaksi eläimiin ja maaseudun hajuihin. Joku paikallaolija toteaa: *”Täällä haisee tosi pahalle”*, mihin vastakommenttina kuullaan: *”Pellot haisevat hyvälle!”* Eläimistä todetaan, että niitä on alueella paljon, mutta samalla hämmästellään: *”Missä sä niitä eläimiä täällä näet?”* Kerrotaan, että *”aika paljon lehmiä ja sitten hevosia”* ja paljastuu, että erään keskustelijan kotona on useita hevosia. Eläimistä mainitaan vielä koirat, joita kerrotaan olevan paljon. Ikään kuin sivumennen eläinaiheisen keskustelun lomassa kommentoidaan: *”Täällä kaikki tuntee toisensa.”*

Tilaisuuden juontaja haluaa tietää, mikä olisi sellainen paikka tai nähtävyys, jota oppilaat veisivät vieraan katsomaan. Saarioisten ranta mainitaan ensimmäisenä. Kerrotaan, että ranta on melko lähellä, kohtuullisen kävelymatkan päässä. Kysyttäessä, mitä erityistä paikassa on, todetaan suoraviivaisesti: *”Siellä on vettä.”* Mainitaan toinenkin ranta, Rahakallio, jonne kerrotaan olevan kymmenen kilometrin matka koululta. Seuraavaksi muistetaan Jauksa, jonka vedenlaatua moititaan: *”Jos haluaa ruskeaksi.”* Kun kysytään vielä uudelleen, mitä erityistä mainituilla rannoilla on, kuullaan: *”No ei siellä oo mitään.”* Laituri sekä kalastus- ja uimamahdollisuus kuitenkin mainitaan. Järvistä käytävä keskustelu jatkuu ja mainituksi tulevat muun muassa Längelmavesi, Pakkalanjärvi sekä Kirkkojärvi.

Sariolan koulukeskus Sahalahdessa. Kuva Sulevi Riukulehto.

Näkymä Sariolan koulun käytävältä. Kuva Sulevi Riukulehto.

Kun oppilailta kysytään, mitkä ovat heille henkilökohtaisesti tärkeitä paikkoja, ensimmäisenä mainitaan kauppa. Seuraava vastaaja toteaa: *"Sahrami ja pururata."* Selviää, että Sahrami on keskustaajaman kaupan nimi. Tärkeänä paikkana tuodaan esiin myös kotipihan ympärillä olevat pellot. Peltojen kerrotaan olevan heinäpeltoja, ja kun tiedustellaan, mitä vastaaja pellolla yleensä tekee, kuullaan selitys: *"Koirien kanssa sinne on kiva mennä."* Seuraava vastaaja kertoo oman pihan olevan tärkeä paikka, koska siellä on paljon eläimiä. Paljastuu, että heillä on kotieläiminä *"kanoja ja pupuja"*. *"Mullakin on oma piha"*, kuuluu taustalta kommentti. Nyt palataan hevosiin, kun oppilas kysyy toiselta, kuinka monta hevosta heillä on. Kuullaan, että hevosia on peräti kahdeksan. Pienen hiljaisen hetken jälkeen eräs vastaaja muistaa: *"Sauna on muuten tärkeä kanssa."* Vastaajalle tärkeä sauna on *"sata metriä meidän kodista, se on ihan erillinen rakennus"*. Tilaisuuden juontaja rohkaisee oppilaita kertomaan mielipaikoistaan ja tiedustelee samalla aiemmin mainitusta pururadasta. Ilmenee, että

pururata on kotiseudun merkittävä kohde sen lähistöllä asuvalle oppilaalle. Hetken kysymystä tuumaillut oppilas päätyy toteamaan: *"Kyllä se varmaan on lähiranta tärkein paikka."*

Mielipaikkojen pohtimisen jälkeen paikallaolijoita pyydetään kertomaan, minkä parissa he viihtyvät parhaiten ja mitä he tekevät erityisen mielellään. *"Istun ja pelaan Fortnitea"*, kuuluu ensimmäinen vastaus. Seuraavat vastaajat kertovat katselevansa maisemia, ratsastavansa ja olevansa yksin. Eräs oppilas näyttää pelaavansa, mutta kysyttäessä viihtykö hän parhaiten pelien parissa, hän kieltää sen olevan mieluisinta tekemistä. *"Kaikki pelaa"*, kuuluu kuitenkin kommentti luokasta. Seuraavaksi mainitaan kaverien kanssa oleminen koululla. Eräälle oppilaalle piirtäminen on erityisen mieluista tekemistä. Keskustelu siirtyy liikuntaharrastuksiin, joista ensin mainitaan lentopallo: *"Jos mä pelaan lentopalloa, niin se on kivaa."* Vastaaja pelaa LP Kangasalassa, ja hän kertoo, että harjoitukset ovat yleensä Kangasalla. Lentopalloharjoitukset herättävät eräässä paikallaolijassa ihmetystä: *"Yleensä lentopalloharjoitukset on jollain koululla. Mutta ei ikinä meidän koululla. Miksi?"* Hän arvelee syynä olevan sen, että *"kukaan ei tiedä Sahalahden olemassaoloa"*. Muina liikunnallisina harrastuksina mainitaan jääkiekko, partio ja ratsastus. Kun tiedustellaan, kuinka moni oppilaista ratsastaa, kolme kättä nousee ylös. Harrastuskeskustelun lopuksi paikallaolija kertoo omasta harrastuksestaan: *"Mä oon kerran, tai vähän aikaa sitten harrastanu täällä tankotanssia."* *"Sama, tai mä harrastan nytkin"*, kertoo toinen. Kolmaskin oppilas viittaa olevansa tanssin harrastaja. Tanssistudion kerrotaan olevan nuorisotilojen vieressä.

Kotiseudun luonnonympäristö

Erityisesti luonnonympäristön kohteita pyritään nostamaan keskusteluun esittämällä kuvakenttä, jossa on kuvat metsästä, järvestä sekä laitumella olevasta lehmästä. *"Lehmä"*, huikataan heti kuvakentän näyttämisen jälkeen. Lehmiin liittyen kerrotaan: *"Meidän naapurissa on ammuttu kaikki lehmät."* Tätä hämmästellään ja tarkennetaan: *"Siellä ei oo ainuttakaan lehmää, siellä on ollut 180 lehmää."* Kuullaan, että nyt tilalla olisi kanoja. Seuraavana kommentoidaan metsäkuva: *"Tuosta polusta tulee mieleen Laipanmaa."* *"Niin, sitä mäkin just mietin ekan."* Kerrotaan Laipanmaasta: *"Se on ollut ainakin ennen virallinen erämaa-alue, mutta en mä tiedä onks se enää. Mutta tosta kun menee Kuhmalahteen päin. Siinä kirjassa, joka kertoo siitä, niin sitä kutsutaan kolmen kunnan takamaaksi."* Juontaja kysyy, ovatko oppilaat kuulleet ja lukeneet alueesta koulussa. *"Mulla on oma kirja"*, saadaan vastauksena. Lisäksi kysytään, ovatko oppilaat kulkeneet alueella. Vastauksina kuullaan, että *"tarpeeks monta kertaa"*. Joku kertoo käyneensä alueella kalassa.

Keskustelua Laipanmaasta jatketaan. Oppilailta kysytään, onko alue tuttu kaikille. Moni sanoo yhteen ääneen, että on ja kaikki vakuuttavat kuulleensa Laipanmaasta, tosin viisi oppilasta ilmoittaa, että ei ole käynyt siellä. *"Joo, mä oon käynyt siellä aika monta kertaa, kun se on aika lähellä meitäkin, niin käydään siellä."* *"Mun pappa asui siellä"*, kertoo eräs. Tiedustellaan, mitä alueella tehdään muuta kuin käydään kalassa tai kuljetaan metsässä. *"No suurimmaksi osaksi sinne mennään vaan, siellä on aika paljon mökkejä siellä alueella."* Lisäksi kuullaan, että alueella on pitkospuut.

Oppilailta tiedustellaan, onko heillä mielessään muita sellaisia luontokohteita, jotka ovat heille tuttuja ja tärkeitä. Seuraa ensin hiljaisuus ja kommentti: *"Tosta järvimaisemasta tulee mieleen lähiranta."* Vastaajalta tiedustellaan, onko kyseessä aiemmin mainittu Saarioisten ranta: *"Ei oo, kun mä asun tuolla peräkylillä, niin kun jonkun kilsan pyöräilen, niin siinä on ranta."*

Kotiseudun rakennettu ympäristö

Kuvakentän aihepiiri vaihtuu. Nyt esitetään kuvia suurkaupungin tornitaloista, vanhan rakennuksen sisäänkäynnistä, pientaloalueesta sekä puuhun tehdystä majasta ja kysytään, onko kuvissa sellaisia ympäristöjä, joissa olisi mukava asua. Majakuva herättää ensimmäisenä huomiota. *"Toi oikee yläkulma vaikuttais sellaiselta mukavalta."* Vaikka kyseinen vastaaja ei ole tehnyt itse majoja, löytyy luokasta kuitenkin monta majanrakentajaa. Kun heiltä tiedustellaan, mihin he ovat majoja rakentaneet kuullaan selostuksia: *"puuhun"*, *"johonkin mettään, sit se jäi sinne."* *"Me tehtiin meidän mettään sellainen maja ja siinä oli lukko ja yläkerta --."* Aivan omin avuin majoja ei ole rakennettu, vaan: *"Mä pistin mun veljen siihen."* *"Mä ja mun siskolla, ollaan joskus rakennettu, kun meidän pihan vieressä on ihan pieni metsä, niin sinne."* Majakuvasta tulee mieleen myös muita itselle tuttuja rakennelmia: *"Tosta tulee mieleen tosta oikeasta yläkulmasta, kun meillä oli se riistakoppi, se on ehkä 200 metriä meidän talosta."*

Majakeskustelun jälkeen oppilailta tiedustellaan, mitä ajatuksia kaupunkimaisema tornitaloineen heissä herättää. *"Siitä tulee epämiellyttävä olo heti"*, *"yäk"* ja *"liikaa ihmisiä"*, kuullaan välittömästi. Kaupunkimaisema saa kuitenkin kannatustakin: *"Than ookoon näköinen."* *"Jos mä saisin päättää, niin mä asuisin mielummin siellä kuin täällä."* Kommenteissa palataan kuitenkin maaseutumaisempaan ympäristöön: *"Mä asun siellä perämettäs."* *"Mä mielummin asun täällä maaseudulla. On niinkun tilaa ja kaikkia metsiä lähellä ja kaikkea."*

Paikallaolijoilta tiedustellaan, muistuttaako jokin kuvista heidän omaa kotiaan. Vastauksena saadaan pitkä hiljaisuus, jonka yksi keskustelija rikkoo kommentillaan: *"No väreiltään. Keltainen on meidän koti."* Kukaan ei ole innokas kertomaan omasta kotitalostaan tai mieluisasta asuinpaikastaan, mutta kysyttäessä haluaisivatko he lisätä kuvakenttään jonkin kuvan, saadaan pari kotoisaa asumismuotoa kuvaavaa vastausta: *"Pitäisi olla omakotitalo, joka on jossain pellon reunassa."* *"Jossain metsän keskellä oleva omakotitalo."*

Kotiseudun sosiaalinen ympäristö

Kotiseudun sosiaalista ympäristöä koskeva kuvavirike tuo vastaajien eteen erilaisia harrastuksia ja kuvia yhdessäolosta: on kuva perheestä pelaamassa lautapelejä, orkesteri esiintymässä, lapsi hiihtämässä sekä nuotio nokipannukahveineen. *"Partio tulee mieleen tosta yhdestä ja hiihtäminen on tietenkin aina lähellä sydäntä."* Orkesterikuva puolestaan tuo vastaajille mieleen tutun rakennuksen ja yhteiset tapahtumat: *"Tosta ylimmästä, mis noi soittaa, niin tuli jotenkin mieleen Kontula."* *"Niin muuten tulee, näyttää ihan samalta"*, toteaa muutama paikallaolija yhteen ääneen. Selviää, että Kontula on *"vanha suojeluskuntatalo tuolla"* ja että siellä lauletaan muun muassa joululauluja: *"No siis kun Vilpeilässä oltiin, niin siellä laulettiin joululauluja. Ja sitten siellä pidetään kaikkia juhlia."* Oppilailta myös tiedustellaan, käyvätkö he nykyisin Kontulassa: *"No silloin kun siellä on niitä diskoja niin silloin."*

Hiihdon maininnut oppilas kertoi hiihtävänsä Lapissa: *"No Lappiin kun mennään joka vuosi varmaan kaks kertaa, niin siinä se tulee."* Hiihto ei kuitenkaan saanut laajempaa kannatusta oppilaiden keskuudessa. Sen sijaan neljä oppilasta nosti käden ylös, kun tiedusteltiin partion harrastajia. Partio innosti myös kertomaan viimeaikaisista kommelluksista: *"Me ollaan kyllä todella hyviä eksymään sinne metsään"*, *"siis me ollaan hyviä suunnistaan."* *"Me viime viikolla, olikse viime viikolla, oltiin, me ei kävelty metriäkään oikeeseen suuntaan."* *"Ei me nyt varsinaisesti eksytty, mutta mentiin väärään suuntaan."* *"Partiokisoissa me eksyttiin tunniksi mettään"*, kuullaan selitys tapahtuneelle. Pois metsästä löydettiin, kun seurattiin toisia partiolaisia. Kuultiin myös, että kyse ei ollut aivan ainutkertaisesta tapahtumas-

ta. *"Me oltiin leirikoulussa, niin me etittiin metsässä niitä rasteja, niin kukaan ei löytänyt, niin me kaikki eksyttiin ja tultiin vaan takas sinne keskustaan, mistä meidän piti lähteä."*

Muut kuvakentän valokuvista eivät herättäneet keskustelua, minkä vuoksi erikseen tiedusteltiin, että näyttääkö kuva lautapelejä pelaavasta perheestä tutulta ja kotoisalta. Vastauksina kuultiin, että *"no ei"* ja *"tosta tulee kuusvuotiaitten synttärit mieleen"*.

Kuvavirikkeiden jälkeen esitettiin ytimekäs kysymys: montako kotia sinulla on? Ensimmäinen vastaaja totesi, että *"kaks"*. Häntä pyydettiin kuvaamaan hieman tarkemmin: *"Yks on kerrostalo ja yks omakotitalo."* Toisena ääneen uskaltautuvalla myös on kaksi kotia, jotka sijaitsevat Sahalahdessa. Kaksi kotia on myös oppilaalla, jolla on *"yks omakotitalo ja yks kerrostalo"* sekä oppilaalla, jonka kodeista *"toinen on omakotitalo, joka on täällä ja toinen on kerrostalo, joka on Kaukajärvellä"*. Kaksi keskustelijoista toteaa lyhyesti, että heillä on vain yksi koti.

Myös isovanhempien asunnot koetaan osaksi omaa kotia. *"Mulla on varsinaisesti yks koti, mutta kyllä mä laskin mun mummulan toiseksi kodiksi."* *"No meillä on äitillä yks talo ja sitten isällä, siä on niinkun asunu meiän mummu kans, niin siinä samalla tontilla on kaks semmosta isoa taloa."* *"Meillä on oma talo ja sitten ihan vieressä mummun talo, niin ehkä niinkun kaks."* Lisäksi kesämökki mainitaan: *"Mulla on periaatteessa kaksi, jos meidän kesämökki lasketaan, koska me ollaan siellä melkein aina!"* Vastaajan mukaan kesämökki on kotoisa paikka, mutta kun häneltä tiedustellaan, muodostaako kotitalo ja kesämökki yhden kodin, joka sijoittuu kahteen paikkaan, vai onko kyseessä pikemminkin kaksi erillistä kotia, hän menee selvästi hämilleen kysymyksenasettelusta: *"ööö... een tiä."* Muiltakin paikallaolijoilta tiedustellaan kesämökeistä ja saadaan yksi myöntävä vastaus. Mökki on *"jossain Jämsässä"*, eikä vastaaja kokenut, että se olisi hänelle koti: *"Ei se koti ole, mutta se on mökki, joka on mummun oma."*

Kotiseudun muutos

Seuraavaksi oppilailta kysytään, onko heidän kotiseutunsa muuttunut jollain tavalla. *"Koko ajan muuttaa pois väkeä"*, kuullaan välittömästi. Seuraava vastaaja kertoo muuttaneensa neljä vuotta sitten paikkakunnalle ja että se tuntui oudolta. Hän kertoo asuneensa tätä ennen sijaisperheessä ja että aikaisempi asuinpaikka ei enää tunnu kodilta. Palataan väen vähenemiseen ja tiedustellaan, miten se on vaikuttanut kotiseutuun. *"No tuolla suljettiin justin pari, kuus vuotta sitten, mun vanha koulu ja sitten siellä on ollut toi ja toi ainakin [osoittaa luokkatovereitaan]. Mutta se tuntuu vähän oudolta nykyään, kun se on kesämökinä vaan jollekin."* *"Jossa on vaan viikonloppuisin ne tyypit siellä"*, jatkaa toinen keskustelija. Keskustelu jatkuuikin toimintansa lopettaneista kyläkouluista. Tiedustellaan, ovatko kolme äsken mainittua oppilasta tulleet samalta kyläkoululta. Vastataan myöntävästi, mutta tarkennetaan, että he ovat aloittaneet siellä esikoulunsa. Kysytään vielä, onko paikalla muita oppilaita, jotka ovat aloittaneet koulunkäyntinsä kyläkoululla. Pari oppilasta viittaa ja kertoo: *"Se on Pakkala, joka suljettiin."* Pakkalan koulusta tulleet olivat käyneet siellä koulua neljänteen luokkaan asti. Pakkalan koulusta eräs vastaaja kertoo: *"Oli sekin ihan kiva paikka, siellä oli... puuta."* Kuullaan vielä tarkennuksena, että ensin mainittu kyläkoulu oli Lahdenkulman koulu. Luokassa paikalla oleva opettaja kommentoi, että myös Tursolassa on ollut joskus koulu, mutta kukaan oppilaista ei ole ollut siellä. *"Mun isä tais käydä siellä"*, todetaan oppilaiden joukosta. Viimeisenä kotiseudun muuttumista koskevana kommenttina joku mainitsee muuttaneensa 3–4-vuotiaana paikkakunnalle.

Kotiseudun muutoksista jatketaan luontevasti muistoihin. Oppilaita pyydetään jatkamaan lausetta: *"Muistatko silloin kun..."* Ensimmäisenä aletaan muistella lastenohjelmia ja luetaan useita ohjelmia. *"Kun tuli niitä vanhoja parhaita lastenohjelmia. Ei tuu enää."* *"Ainakin prätkähiiret oli parhaimpia."* *"Pingu oli paras!"* *"Postimies Pate."* Aiheesta käynnistyy supina luokassa, ja uudet tai uudistetut ohjelmat saavat tylyn tuomion. *"Uudet muumit on ihan huonoja."* *"Melkein kaikki on uudistettu ja aina kun lastenohjelmia on uudistettu, niin tulee paljon huonompia. Esim. Winxit on pilalla."* *"Winxissä 3D-animaatio ei oo hyvä."*

Seuraava muisto liittyy paikalliseen huoltoasemaan: *"Kaikki kyllä varmaan muistaa, silloin kun tossa oli vielä Neste eikä ST1."* *"Muistan"*, kommentoi joku. *"Se oli puoli vuotta sitten, kun siihen tuli ST1."* Tarkennetaan vielä, että kyse on automaattiasemasta.

Monien oppilaiden yhteisesti jakamista muistoista kuultiin jo aiemmin eksymistarinan yhteydessä. Tapahtuma kerrattiin vielä: *"Viime viikonloppuna me mentiin väärään suuntaan partioleirillä."* Luokan yhteisistä tapahtumista mainittiin leirikoulu Marttisessa Virroilla. Kun kysytään, mitä kaikkea siellä tapahtui, keskusteluun nousi edellä mainittuja ohjelmia. *"Katottiin Winx-klubia."* *"Mä olin just sanomassa ihan samaa."* *"Noi katto telkkarista ja tubesta koko ajan jotain Winx-klubia"*, esittää eräs hieman paheksuvaan sävyyn. *"Älä valita, se oli hyvä ohjelma."* Keskustelu yhteisistä muistoista pysyy aihepiirissä: *"Joka aamu menttiin kattomaan poikien kaa telkkarii."* *"Joo. Seittämältä herättiin, niin äkkiä olkkariin kattomaan telkkaria."* Tätä kummastellaan: *"Miten te jaksoitte herätä silloin, me ainakin nukuttiin."* *"Arvaa mitä, meidät tultiin herättämään, heti noustiin, puettiin ja lähdettiin kattoon telkkaria."* Leirikoulun tapahtumista supistaan vielä hetki luokassa ja kerrotaan, että leirikoulussa oltiin syyskuussa, joten kyse on varsin tuoreista tapahtumista.

Seuraava yhteinen muisto on koulun kevätretkeltä. *"Sen varmaan kaikki muistaa, kun menttiin Jauksaan silloin uimaan."* *"Nii joo"* ja *"en ollut paikalla"*, kommentoidaan. Alkaa keskustelu siitä, tapahtuiko retki neljännen vai viidennen luokan viimeisenä koulupäivänä. Täyttää yksimielisyyttä ei ajankohdasta kuitenkaan saavuteta. *"Silloin menttiin uimaan luokan kanssa tuonne likasimmalle järvelle koko kylässä."* *"Silti tyypit käy siellä."* Joku tarkentaa, että kyseessä on Jauksanjärvi, mihin kommentoidaan, että *"se ei ole järvi, se on lampi"*. Kerrotaan, että *"se on vaan hauska ranta"*, vaikka vesi onkin likaista. Retki tehtiin pyöräillen ja perillä osa ui ja osa teki muuta: *"Me haudattiin toisemme hiekkaan siellä."* Kaikki eivät uskaltautuneet veteen: *"No se oli kevättä justiinsa sillain, että osa ei uskaltanut mennä uimaan, kun oli senverran kylmää."* *"Mä menin, mä menin"*, täsmentää joku. Eräs paikallaolija kertoo, että hänet tönäistiin veteen, eikä kyseessä ollut ainoa kerta: *"Ja sit sut tönättiin siellä leirikoulullakin."* Oppilaita tiedustellaan, käyvätkö he vielä nykyisin uimassa Jauksassa. Moni vastaa myöntävästi yhteen ääneen.

Tilaisuuden juontaja kysyy, tuleeko oppilaille mieleen muita yhteisiä tarinoita tai onko Sahalahdessa tapahtunut jotain sellaista, minkä kaikki muistavat. Erityinen tapahtumaketju nouseekin heti puheenaiheeksi. *"Ovikellorumbaa veti täällä jotkut. Köh-köh. Siitä puhu varmaan puoli vuotta kaikki."* Keskustelun aloittanut peräänkuuluttaa muitakin kertomaan tapauksesta: *"No, siitä voi kertoa, jotka kävi pimpottelemassa. Ketkäs on käynyt, ketkä on käynyt?"* Paikallaolijoilta tiedustellaan, kävivätkö he soittelemassa ihmisten ovikelloja. *"No, yhen ihmisen lähinnä. Ravas sitä kerrostalon rappua. Tai näin mä oon kuullu."* *"Tiedän henkilön, kenen ovella sitä ollaan käyty."* Vaikuttaa siltä, että moni tietää tapauksesta, ja luokassa supistaakin siitä, ketkä mahdollisesti ovat käyneet soittamassa kelloja. *"En mä oo käynyt kertaakaan"*, sanoo henkilö, joka otti asian ensimmäisenä puheeksi ja vakuuttelee, ettei ole käynyt. *"Eksä oo käynyt siellä, vitsi mä oon käynyt monesti"*, joku toteaa. Tiedetään myös kertoa, että *"se tyyppi ei enää asu siinä"*. *"Kaikki sano, että se on ihan sairaan pelot-*

tava.” *”No se oli.”* Paljastuu, miten asia on saanut alkunsa: *”Joo, me oltiin joskus tiistaina joskus talvella ja saatiin täällä hyvä idea, että mennään pimpottamaan ton pelottavan tyyppin ovee.”* Sitä ei osata kertoa, mistä tieto henkilön pelottavuudesta on saanut alkunsa: *”Ei mitään hajua, se vaan alko jostain.”* Joku kertoo tavanneensa kyseisen henkilön pari kertaa.

Paikallisiin asukkaisiin liittyen kysytään, onko Sahalahdessa sellaisia henkilöitä, jotka tiedetään ja tunnetaan yleisesti. *”Liikaakin”*, kuuluu ensimmäinen kommentti. *”Kaikki niinkun vähän tuntee”* ja *”kaikki varmaan tietää jonkun”*, jatketaan kommentointia. *”Musta tuntuu, että aina kun joku tyyppi kävelee sua vastaan, niin tiedätsä, ainakin kerran oot nähnyt sen ennenkin.”* *”Ja täällä on jotain random juoppoja.”* *”Sit se on aika lailla sama, jos sä meet ohi kaupasta tiettyyn aikaan monta kertaa viikosta, niin siinä on ne samat oman elämänsä sankarit istuskelemassa ja puhumassa.”* *”No hei, Sahramin kahviossa on aina se sama mies sillä sen iPadillä.”* Innostunut keskustelu jatkuu ja mainitaan henkilö, jonka *”kaikki tuntee liian hyvin täältä koulusta”*. *”Kaikki tietää varmaan kuka se on. Ei oo sellaista suurempaa syytä.”* *”Se erottuu”*, todetaan. Oppilailta tiedustellaan, ovatko esimerkkeinä mainitut henkilöt sellaisia, että paikkakunta ei tuntuisi samalta ilman heitä. *”No ei nyt ehkä sillain, mutta...”*, kuuluu empivä vastaus. Samassa huikataan nimi ja kerrotaan henkilöstä ja hänen edesottamuksistaan luonnehtien hänen olevan: *”Vähän yks semmonen ja tämmönen.”*

Kotiseutua luonnehtiviin henkilöihin liittyen tiedustellaan, onko paikkakunnalla niin sanottuja kuuluisuuksia. Heti kuullaan, että ei ole. Henkilöitä aletaan kuitenkin luetella: *”No varmaan on tuon yhden toisen luokkalaisten ainakin isovelj, niin sen ainakin varmaan tietää suunnilleen koko Sahku.”* Henkilön nimi ja lempinimi mainitaan ja todetaan, että: *”se ajaa tossa ainakin sataaviittäkymppiä sen kevarilla.”* Osion lopuksi maitaan vielä yksi henkilö, jonka arvellaan olevan yleisesti tunnettu. *”Ja varmaan, joka pitää sitä tanssistudiota siinä nuokkareitten siinä vieressä.”*

Virtuaalinen kotiseutu

Kotiseudulla tunnettujen henkilöiden jälkeen keskustelu siirtyy virtuaaliseen kotiseutuun. Oppilaille näytetään kuvakenttä, jossa on kannettava tietokone, jonka näytöllä näkyy pelejä, virtuaalilasien käyttäjiä sekä älypuhelimien käyttäjiä. Välittömästi kuvakentän esittämisen jälkeen kuullaan ensimmäinen kommentti: *”Fortnite!”* Kannettavan tietokoneen näytössä näkyvät pelit kiinnittävät heti paikallaolijoiden huomion ja kyseisen pelin nimi toistetaan. Myös Minecraft mainitaan monta kertaa. *”Tosta tulee vaan mieleen koulun ATK-luokat tosta...”*, kommentoi eräs. *”Niin, koneet on tyyliin samanlaisia.”* *”Niin, eikä kukaan koskaan tee niillä, mitä pitäis, vaan pelaa vaan siellä tai kattoo jotain meemejä.”*

Oppilailta tiedustellaan, pelaavatko he paljon vapaa-ajalla. *”Joo”*, *”ihan liikaa”*, *”ei”*, kuullaan ensin. Seuraavat kommentoijat tarkentavat pelaamistaan: *”No enimmäkseen pelaan... Minecraftia.”* *”Mä pelasin ennen aivan liikaa, nykyään mä en pelaa juuri ollenkaan.”* Kun kysytään, pelaavatko oppilaat keskenään verkon välityksellä, kuullaan usealta taholta yhtäaikainen myöntävä vastaus. Kolme oppilasta kertovat yksityiskohtaisemmin pelistä, jota he pelaavat yhdessä: *”Se on yks sellainen tosi hassu peli, missä sä oot avaruusaluksella ja sitten yks tyyppi yrittää tappaa kaikki.”* *”Siinä pitää miettiä, että kuka on tappaja.”* Taustalla selostetaan pelin yksityiskohtia: *”Ei se pelkästään avaruusaluksella...”* Keskustelu pelaamisesta jatkuu: *”Kröhöm, pelaan ehkä liikaa toisten kanssa...”* *”Mä en pelaa juur ollenkaan, mutta toi pelaa, toi pelaa ja sit pari A-luokkalaista pelaa.”* *”Mitä sä mua syytät! En mä pelaa Fortnitea kauheesti”*, puolustautuu oppilas, jota äsken osoitettiin. Mainitaan vielä ni-

Sahalahden keskustaajama. Kuva Jarno Lahti.

meltä toinenkin oppilas, joka pelaa Fortnitea. *"Mä en pelaa Fortnitea"*, kuullaan jonkun vielä sanovan.

"Me pelataan ihan liikaa", toteaa eräs paikallaolija keskustelua kuunneltuaan. Kun oppilailta kysytään, mikä on *"ihan liikaa"*, kuullaan arvioita aikamääristä. *"Kolme tuntia."* *"Viis tuntia päivässä."* *"Kymmenen tuntia päivässä."* *"Sanotaan, jos kymmenen tuntia päivässä, yhdeksän on vielä ihan ookoo, mutta kymmenen jos vetää, niin se on jo vähän yli."* *"Se on vähän sairasta."* *"Se viis tuntia niin kesälomalla, mutta muuten se on ehkä neljä tuntia."* *"Mä pelasin 24h kerran"*, tunnustaa eräs oppilas. Tätä muut ihmettelevät ja kysyvät, miksi. *"Teki mieli"*, kuuluu vastaus. Oppilailta kysytään, rajoitetaanko heidän pelaamista. *"Ei"* ja *"ei tietenkään"*, vastataan välittömästi. *"On ne yrittänyt"*, toteaa joku. Mainitaan myös, että *"iskä antaa pelikiellon"*, mikäli koulutehtävät jäävät pelaamisen jalkoihin.

Vielä kysytään suosikkipeleistä. Fortnite ja Minecraft tulevat jälleen mainituiksi, mutta mainitaan myös ajopelit Ferrari ja GTA. *"Fortnite on jonneille"*, kommentoidaan. Keskustellaan vielä hetki peleistä, joita oppilaat ovat aikaisemmin pelanneet, mutta eivät enää. Pelaamisesta keskustelu siirtyy yhteydenpitoon, kun oppilailta tiedustellaan, miten he yleensä pitävät yhteyttä toisiinsa. *"WhatsAppissa"*, *"Snapchatissa"*, joissa on luokan ryhmät. *"Meillä on periaatteessa kolme, kun yksi on Discordissa"*, kuullaan tarkennuksena. Discord vaatii selvennystä, mikä aloittaa keskustelun sovelluksen toimivuudesta: *"Se on sellanen tietokoneelle tehty viestintäsovellus."* *"Sen saa myös puhelimelle!"* *"Niin saa, kyllä mä nyt sen..."* *"Mutta ei sitä oo tehty puhelimelle."* *"Mulla on puhelimella."* *"Kyllä se ihan ookoo puhelimella toimii."*

Seuraavaksi oppilailta tiedustellaan, tapaavatko he toisiaan koulun jälkeen. Kuullaan pari myöntävää vastausta ja kommentti: *"Mä en muuta kuin nuokkareilla, kun mä asun niin kaukana."* Yleisimpinä tapaamispaikkoina mainitaan kauppa tai nuokkari. Erikseen tarkennetaan, että kahviossa, joka on kaupan yhteydessä. Hetkeksi keskustelu palaa kotiseudun henkilöihin: *"Siellä on se pelottava mies aina."* *"Se on se parrakas mies aina siinä kahvion edessä."* *"Se on pelottava."* Kerrotaan myös tapauksesta, kun joidenkin polkupyörät olivat

ilmeisesti olleet tiellä: *"Mikä se oli se, joka heitti ne pyörät siitä pois?" "Se on se, joka keittää kiljua", tietää joku kertoa. "Se asuu siellä kerrostalolla", täsmennetään.*

Kotiseudun henkilöistä olisi riittänyt puhetta pidempäänkin, mutta keskustelu siirrettiin takaisin älylaitteisiin kysymällä, mitä muuta oppilaat tekevät laitteilla kuin pelaavat. *"Kato-taan videoita", "katotaan elokuvia, katon laittomasti elokuvia", vastataan. Joku paikallaoli-ja kiinnostuu aiheesta ja tiedustele, missä sovelluksessa. "Google Docsissa", kuullaan tar-kennuksena. "Mä piirrän", kertoo eräs. Kun kysytään, tekevätkö oppilaat itse videoita, niin saadaan kuulla, että varsin moni tekee. "No jos sanon TikTok, niin aika moni meidän luokas-ta varmaan tekee videoita." Eräs paikallaolija ilmeisesti häpeää tekemiään videoita, koska hän sanoo menevänsä pulpetin taakse piiloon. "No aika moni on tehnyt, ainaki joskus." "Mä en oo ikinä", vannoo joku. "Mä teen ihan liikaa", tunnustaa puolestaan toinen. "Aika suuri osa tekee TikTokkeja", todetaan. Kun kysytään, millaista sisältöä oppilaat tekevät, supinan keskeltä kuuluu muun muassa, että tanssivideoita.*

Osion viimeisenä teemana keskustellaan siitä, kumpi on tärkeämpi väline, tietokone vai älypuhelin. Molemmat saavat kannatusta. *"Siis se riippuu vähän. Kone on parempi joissain tilanteissa, mutta sitten joissain tilanteissa kännykkä on parempi." "Kuka kantaa sitä tie-tokonetta koulussa mukana", kysyy eräs oppilas luokkatovereiltaan. "Minä! Mä kannan re-pussa mukana", kuullaan heti vastaus. Tähän vitsaillaan, että kyseessä on pöytäkone "johto aina perässä". "Puhelimella on hyvä just kattoo jotain videoita tai kuunnella musiikkia, tietokone on muuten paljon parempi." "Mutta tietokoneesta kuuluu paljon kovempi ääni. Mul se ainakin pöhisee, prrrrr..." Se, kumpi on tärkeämpi väline, jää loppujen lopuksi rat-kaisematta: "No periaatteessa tietokone, kun se makso enemmän." "Kyllä läppäri on hyvä." "Kännykkä on vielä parempi."*

Kotiseudun kuvat

Kaikkia oppilaita pyydetään vastaamaan, että mikäli heitä pyydetäisiin ottamaan yksi ainoa valokuva heille tärkeästä paikasta tai asiasta, niin mitä kuvassa olisi? Välttömästi kuullaan *"pelinäppäimistö". "Ittestä ottaisin kuvan", toinen vastaaja toteaa. Kun tiedustellaan, mitä kuvassa tapahtuisi, niin vastaaja olisi pelaamassa. Viidellä vastaajalla kuissa olisi pääosassa eläimet. "Kissa. Tumppi. Pelkkä Tumppi nukkumassa." "Mä ottaisin meidän koirasta mei-dän tontilla sillain, että se näkyy taustalla." Kun tiedustellaan, mitä tontilla näkyy, kerrotaan, että "no, meidän sauna ja puuvaja ja talo sieltä vähän". "Omasta ponista", "mun omasta koirasta" ja "varmaan meidän kissoista", kuullaan vielä vastaukset. Kun tiedustellaan, mis-sä ympäristössä nämä kuvat otettaisiin, niin vastaukseksi saadaan, että kotona ja metsässä. Seuraavan vastaajan kuvassa näkyisi kaverit: "Mä ottaisin mun parhaiden kaverien kans-sa." Kuvanottopaikalla ei olisi vastaajalle väliä. Eräälle toisellekin vastaajalle kaverit olisivat kuvan aiheena. Hetken asiaa mietittyään yksi oppilasta oivaltaa hyvän kuva-aiheen: *"maa-pallo."* Kun jotkut tätä kummastelevat, hän perustele vastaustaan: *"Siinä olis kaikki."* *"Mä tunkisin koko meidän perheen siihen kuvaan ja kaikki meidän eläimet",* kommentoidaan seuraavaksi. Pienen hiljaisuuden jälkeen kerrotaan matkustamiseen liittyvästä muistosta. *"No silleen, jos mun pitäisi valita joku paikka niin mun perhe on ihan siitä asti kun mä oon ollut pieni, niin matkannu. Ja mä oon käynyt vähän kaikkialla, niin se kuva liittyisi jotenkin sitten siihen."* Yksittäistä kuva-aihetta vastaaja ei osaa valita, mutta hän pyrki tallentamaan kuvaan matkustamisen tunnelman. Vielä kuullaan ratsastusaiheinen kuvaehdotus, jossa vas-taaja olisi kotonaan tai tallilla ratsastamassa, kotipihasta ja tarkemmin sanottuna takapihalta otettu kuva, jossa ei näkyisi ihmisiä sekä kuva, jossa olisivat kaikki läheiset henkilöt. Lopuksi*

varmistetaan ensimmäisenä pelinäppäimistön maininneelta, että haluaako hän pysyä vastauksessa. ”Sovitaan niin”, hän vastaa ja vastaus lukitaan.

Kotiseutuopetus

Viimeisenä keskustelukysymyksenä esitetään: ”Mitä koulussa on puhuttu kotiseudusta?” ”Tätä, mitä me äsken puhuttiin”, vastaa heti joku ja muut nauravat nokkeluudelle. ”Eipä juur mitään”, toteaa seuraava. ”Ollaan tyyliin vaan puhuttu jostain koulumatkoista ja jostain suurin piirtein, että missä kaikki asuu. Ei mitään tarkempaa olla puhuttu.” Kun vielä tiedustellaan, ovatko oppilaat esimerkiksi käyneet katsomassa luonnonnähtävyyksiä, muistuu jotain mieleen: ”Mentiin Saarioisten rantaan äikäntunniks kerran.” Erikseen vielä kysytään, muistuuiko mieleen sellaista oppituntia, että opettaja olisi kirjoittanut taululle ”kotiseutu” ja aiheesta olisi keskusteltu. Tällaista ei kukaan muista.

Kotiseudun tärkeät paikat tai asiat

Tilaisuus päättyi kirjoitustehtävään, jossa oppilaita pyydettiin nimeämään kolme heille tärkeää kotiseutunsa paikkaa tai asiaa ja perustelemaan, miksi ne ovat heille tärkeitä. Kaikki viisitoista paikallaolijat vastasivat kirjoitustehtävään.

Eniten mainintoja kotiseudun yksittäisenä tärkeänä asiana tai paikkana sai metsät. Kaikkiaan seitsemän vastaajaa oli maininnut läheiset metsät itselleen tärkeänä kohteena. ”Lähimetsät tai pururata. Tykkään käydä yksin tai koirien kanssa metsissä kävelemässä.” ”Se on pururata/takapihani metsä, koska siellä on kiva tunnelma, ja joskus menen pururalle lenkille tai hiihtämään.” ”Metsät on täynnä marjoja ja sienii että niitä saa poimia ja syödä.” ”Lähimetsä. Siellä on kiva olla.” ”Lähimetsä, koska sieltä on jäänyt tosi paljon hyviä muistoja nuorempana.” ”Metsä on tärkeä minulle, koska siellä on rauhallista ja siellä voi joskus nähdä myös jotain eläimiä.” – – metsä, koska metsään voi rakentaa majoja – –.

Oman kodin mainitsi viisi vastaajaa. ”Koti, koska se on paikka jonne on aina mukava tulla ja se on myös paikka jossa pystyy rauhoittumaan.” ”Koti, koska olen asunut siellä aina.” ”Oma kotini on tärkeä, koska olen asunut siellä melkein koko ikäni / niin kauan kuin muistan, enkä pystyisi kuvitella asuvani jossain muussa paikassa.” ”Koti: koska siellä on turvallista asua ja on siellä myös oma pupu.” ”Koti, no ei kai sitä muuten voi selittää kun rauha.”

Lisäksi kolme vastaajaa mainitsi oman kodin pihapiirin. ”Oma kotipiha, siksi koska tykkään puuhastella kaikkea pientä omalla pihalla.” ”Kotipiha, sinne voi rakentaa kaikkea.” ”Oma piha – – omassa pihassa voi hyppiä trampalla ja ajaa pyörää ja mönkiä ja kaikkee muuta.” Kotipihan lisäksi yksi vastaaja oli erikseen maininnut oman huoneensa. ”Oma huoneeni on tärkeä, vaikka se kuuluukin kotiini, koska siellä voin olla omassa rauhassa jos haluan, siellä on kiva sisustus ja minulla on kiva työpöytä, missä minulla on läppäri ja mähdun piirtämään.” Kotipiha laajenee erällä vastaajalla myös naapurin pelloille: ”– – naapurin pellot on hyviä koska niissä sai ajaa mönkiä kunnes se hajos ja niitä saa käyttää sillain ette niitä ei tuhoa.”

Viisi vastaajaa oli nostanut kotiseudun tärkeäksi asiaksi läheiset ihmiset ja ystävät. ”Perhe on minulle kaikista tärkein koska se on minun tukena ja turvana kaikessa ja perheelle voi myös kertoa kaikki huolet jos niitä on.” Monissa näistä vastauksista myös lemmikit ja yleisemmin eläimet koettiin osaksi lähipiiriä. ”Läheiset, perheenjäsenet, ystävät ja lemmikit on tärkeitä koska niiden kanssa vietän aikaa ja niiltä saan aina apua ja tukea.” ”Perhe ja

kaikki eläimet – – ovat tärkeitä ja perhe koska pystyy elämään syödä, juoda, leikkiä, pelata ja pukea puhtaita vaatteita ja käydä pesulla. Eläimet on osa perhettä mulla!” ”Mummola, koska siellä tulee/tuli aina hyviä muistoja ja näkee niin sanotusti muitakin lähimmäisiä ja siellä oli paljon lemmikkejä joiden kanssa viettää aikaa.” Eräs vastaaja kuvaa tuttavapiiriään asuinpaikkojen mukaan: ”Pälkäne: mun paras kaveri asuu siellä ja muita tuttuja.” ”Sahalahdi: täällä on turvallista asua ja on täällä kavereitakin.”

Vastaajista viisi mainitsi erikseen eläimet kotiseudun tärkeänä asiana. Oma kissa ja koira olivat tärkeitä kahdelle heistä: ”*Tumppi on mun kissa. Se tykkää nukkua ja syödä. Välillä se voi yrittää lohduttaa, jos on surullinen.*” ”*Minun oma koira on minulle tärkeä kun sain sen 10-vuotis lahjaksi.*” Kahdelle puolestaan hevoset, hevostalli, ratsastuskoulu sekä ratsastaminen muodostivat tärkeän kotiseudun kokonaisuuden: ”*Ratsastuskoulu Kangasalla, jossa käyn joka viikko ratsastamassa. Rakastan hevosia ja ratsastusta, niin se on tärkeä paikka joka tuntuu kodilta ja siellä vois olla koko ajan.*” ”*Heppatalli: koska hevoset on lähellä sydäntä ja oma poni on BEST.*” Yhdelle vastaajalle kotieläinten lisäksi myös muut pihapiirissä ja luonnossa näkyvät eläimet muodostivat kotiseudun: ”– – myös kotieläimet ja kaikki hiiret, rotat, ketut ja supikoirat ja jänikset koska niitä näkyy usein.”

Niin ikään viisi vastaajaa mainitsi lähikauppa Sahramin itselleen tärkeänä kotiseudun paikkana. ”*Kauppa eli Sahrami on mulle tuttu oon siellä joka päivä. Kaupasta saa kaiken tarvittavan.*” ”*Sahrami on kauppa. Sahramista saa ruokaa ja sen vieressä on Krouvi, joka on periaatteessa ravintola.*” ”*Sahramista voi ostaa ruokaa.*” ”*Kauppa, koska sieltä saa ostettua tärkeitä tavaroita.*” ”*Kauppa koska sieltä saa ostettua paljon erilaisia tavaroita, syötävää ja juotavaa.*”

Kolmelle vastaajista koulu on tärkeä paikka, koska sieltä on saanut ystäviä ja siellä voi tavata kavereitaan. ”*Koulu, koska olen käynyt tätä koulua koko ikäni ja tutustunut moniin hyviin ystäviin täällä.*” Kolme vastaajaa mainitsi nuorisotilat. ”*Nuokuilla [nuorisotilat] voi olla kamujen kanssa yms.*” ”*Nuokut, saa nähdä kavereita ja vaan oleskella.*” ”– – nuorisotilat on tossa Tanssistudion vieressä oleva rakennus – – nuorisotilat on kiva paikka näkeä kavereita.”

Lähirannat ja järvet olivat kolmelle vastaajalle kotiseudun tärkeimpiä kohteita. ”*Järvi on hyvä, että se on lähellä että pääsee kalastamaan ja uimaan.*” ”*Niissä [Jauksa/Saarioisten ranta] voi käydä muuten vaan.*” ”*Uimarannat koska siellä on kivaa olla kavereiden kanssa ja pelata esim. lentopalloa ja uida.*” Kesämökki mainittiin kahdessa vastauksessa. ”*Kesämökki, koska sai olla perheen kanssa ja viettää yhteistä aikaa, eikä vain pelata ja olla omassa huoneessa.*” ”*Myös meidän mökki Saimaalla on tosi tärkeä paikka, vaikka se onkin aika kaukana.*”

Kahdelle vastaajalle kirjasto oli mieluinen paikka. Toiselle heistä kirjasto tarkoitti Sahalahden lähikirjastoa ja toiselle Kangasalan pääkirjastoa: ”*Kirjastosta saa hyviä kirjoja ja se on lähellä.*” ”*Kangasalan pääkirjasto, koska sinne voi mennä lukemaan tai lainaamaan kirjoja, koska lukeminen on kivaa.*” Urheiluun ja liikuntaan liittyen kaksi vastaajaa mainitsi urheilutilat. ”*Mikä tahansa sali, missä minulla on lentopallotreenit, on tärkeä, koska rakastan lentopalloa ja minulla on kiva joukkue.*” ”*Tanssistudio – – siellä on tankotanssia ja tuihtotanssia ja kaikkea muuta jännää ja kivaa.*”

Liikkuminen lähialueilla tai matkustaminen kauempana nousi esille kahdessa vastauksessa: ”*Bussipysäkit, koska minulla on 5 km kouluun, jonka takia on hyvä että niitä on.*” ”*Ulkomaat – – varmaan Espanja tai Viro, koska perheeni on aina matkustanut joissain paikoissa. Käymme vähintään kerran vuodessa, joten niistä on tullut tärkeitä paikkoja.*”

2.7 PUUMALAN YHTENÄISKOULUN SEITSEMÄSLUOKKALAISTEN KOTISEUTU

MARJA ENBUSKA JA KATJA RINNE-KOSKI

Puumalan yhtenäiskoulu sijaitsee Puumalan kunnan keskustaajamassa ja se on kunnan ainoa peruskoulu. Opetusta järjestetään luokka-asteille 0–9. Perusopetuksessa oli 114 oppilasta vuonna 2019. Tilaisuus järjestettiin 1.12.2020 koulun seitsemäsluokkalaisten opetusryhmälle. Paikalla oli 11 oppilasta.

Tilaisuuden ensimmäisenä kysymyksenä oppilaita pyydetään kertomaan, mitä heille tulee mieleen sanasta kotiseutu. Muutama oppilas mainitsee heille sanasta mieleen tulevia asioita: ”*Kotipaikkakunta*”, ”*siellä missä asuu*” ja ”*asuinalue*.” Muut eivät rohkene ottaa puheenvuoroa, mutta moni oppilas nyökyttelee, että sana on heille tuttu.

Keskustelu lähtee hieman arastellen käyntiin, joten siirrytään seuraavaan kysymykseen. Siinä oppilaita pyydetään kuvailemaan kotiseutuaan sellaiselle henkilölle, joka ei tunne sitä ennestään. Pienen patistelun jälkeen saadaan vastauksia. ”*No tää on aika pieni paikka*”, millä oppilas tarkoittaa sitä, ettei paikkakunnalla asu paljoa ihmisiä. Seuraava jatkaa: ”*No, täällä on aika paljon metsää*.” Tilaisuutta juontava tutkija kysyy tarkentavana kysymyksenä yhdeltä oppilaalta, käykö hän metsässä tai harrastaako ulkona liikumista. ”*No, kyllä mä oon ulkona*.” Paikkakunnan kuvailu jatkuu: ”*vähän ihmisiä*”, ”*paljon vettä*” ja ”*kaikki tuntee kaikki*.” Se, että ihmiset tuntevat toisensa, arvellaan johtuvan siitä, että ihmisiä ei ole paljon. Joku jatkaa: ”*Täällä on paljon mökkiläisiä varsinkin kesällä*.” Joistain mökkiläisistä tiedetään tarkemminkin: ”*No meidän ainakin mökkinaapurit siitä läheltä, niin osa tulee Helsingistä ja Lappeenrannasta, että se vähän vaihtelee*.” Sama oppilas jatkaa, että hän tuntee mökkinaapurinsa, koska he ovat hänen serkkujaan. Osa oppilaista nyökyttelee myönnellen, että heillä itselläänkin on mökkejä.

Koti tärkeänä paikkana

Seuraavaksi oppilailta kysytään, mikä on heille tärkeä paikka. Useampi oppilas vastaa ”*koti*”. Monelle oppilaalle kotona tärkeä paikka on oma huone, joillekin kotona tärkeintä on perhe ja yhdelle vastaajalle tärkeää on kaikki mitä kotona on. Omassa huoneessa mainitaan tärkeäksi paikaksi sänky. ”*Siellä saa olla rauhassa, kun on koko päivän ollut koko luokan kanssa niin sitten saa olla hetken ihan hiljaa itsekseen*.” Omassa huoneessa on myös mahdollista piirtää rauhassa, kuten eräs oppilas kertoo. Jollekin oppilaalle omassa huoneessa on kotoisaa ”*aika lailla kaikki*”, ja hän on sisustanut huoneensa mieleisekseen.

Tärkeitä paikkoja on myös kodin ulkopuolella. Eräälle oppilaalle tärkeä paikka on ”*varmaan talli*”, joka sijaitsee ”*jossain tuolla*”. Kyseinen oppilas ei kerro tapaavansa tallilla muita kavereita tai ratsastuksen harrastajia, vaan aikaa vietetään hevosten kanssa. Seuraava oppilas mainitsee tärkeäksi paikaksi laskettelurinteen: ”*No, mä käyn, mä kävin syyslomalla niin Levillä laskettelemassa*.” Puumalassa ei ole laskettelurinnettä, mutta Ruokolahdelta sellainen löytyy. Paikka on auki talvisin. Sama oppilas jatkaa ja kertoo aiemmista asuinpaikoistaan.

Keskustelu siirtyy asioihin, joiden parissa oppilaat viihtyvät parhaiten. ”*Piirtäminen*”, mainitsee ensimmäinen. ”*Kaverit*”, toinen jatkaa. Kavereita tavataan ”*kylällä*”, mutta ei missään tietyssä paikassa. Toinenkin oppilas mainitsee kaverit, joiden kanssa vietetään aikaa oppilaan kotona. Kavereitten kanssa tapaamisista sovitaan chatissa tai viestiä laittamalla. Kylällä aikaa voi viettää kavereiden kanssa viikonloppuisin nuorisotalolla, joka ”*on tuolla jossain*”. Moni nyökyttelee myöntävästi, kun kysytään käyvätkö he nuorisotalolla. Yksi oppilaista kertoo, ettei ole käynyt nuorisotalolla, mutta tietää kyllä paikan.

Virike 3.

Minulle tärkeät paikat

kun oli myrsky.” Majaa ei myrskyn romahtamisen jälkeen enää korjattu, ja kyseinen maja oli aavistuksen saman näköinen kuin kuvassa näkyvä maja.

Kuvat taloista eivät näytä oppilaista tutulta. Kun kysytään, minkälainen asunnon pitäisi olla, joku oppilaista vastaa: *”No joku omakotitalo.”* Muutkin oppilaat nyökyttelevät hyväksyvästi tälle näkemykselle. Kuvassa näkyvä kaupunkimaisema ei oppilaista näytä tutulta. Kukaan ei tuo esille, että kyseisen kaupunkikuvan maisemissa olisi mukava asua.

Luokassa näytetään uutta kuvasarjaa, jossa on kuva yhtyeestä musisoimassa, perheestä pelaamassa lautapelejä, hiihtokuva sekä kuva nuotiokahveista. Oppilaita pyydetään kertomaan, mikä näyttää kotoisalta tai mukavalta. *”Meillä ei oo mökillä sähköä, niin me pelataan yleensä just jotain lautapelejä.”* *”No, toi pelit ja sit toi, missä on noita ihme tulijuttuja.”* *”Toi retkikuva.”* Yksi retkikuvan valinneista oppilaista kertoo olleensa retkellä laavulla, tosin retki ei kohdistunut lähiseudulle. Seuraava jatkaa: *”Me käytiin siellä tunturissa aina hiihtämässä jonnekin laavulle tai kävelemässä jossain kuruissa.”* Sama oppilas kertoo, että on myös retkeillyt Puumalassa. Joku toinenkin on ollut retkeilemässä Lapissa, joten retkikuva näyttää tutulta: *”No, me oltiin tuolla Lapissa, niin sitten tehtiin sinne jonnekin tunturin alle joku nuotio.”* Kun oppilailta kysytään, hiihtävätkö he talvisin, ei kukaan tunnusta hiihtävänsä.

Keskustelu siirtyy soittamista esittävään kuvaan. Eräs oppilas mainitsee, että kuvasta tulee mieleen koulun keväťjuhla, *”jossa joku bändi soittaa”*. Käväťjuhlassa esiintyvät oman koulun bändit, mutta kukaan luokassa ei kerro, että olisi soittanut koulun bändissä.

Kotien lukumäärä ja pieniä kotiseudun muutoksia

Kuvavirikkeiden jälkeen keskustellaan kotien lukumääristä. Oppilailta kysytään vastausta kysymykseen: *”Kuinka monta kotia sinulla on?”* Ensimmäisillä vastaajilla koteja on kaksi: äidin ja isän luona. Jotkut vastaajat laskevat myös mummolan toiseksi kodiksi sen kodin lisäksi, missä itse asuvat. Yhden oppilaan kokemuksissa koteja on useampia, johon kuuluu myös Oulussa sijaitseva mummon omakotitalo: *”No, sinänsä neljä tai viisi, koska mä oon muuttanut jonkin verran niin sitten on niitä tulee, sinänsä mummolassakin tuntuu välillä, kun olis kotona.”* Puumalaan sopeutumisessa on kertojan arvion mukaan mennyt suunnilleen vuosi. Muilla vastaajilla koteja on yksi.

Kotiseudulla tapahtuneet muutokset ovat seuraavan keskustelun aiheena. Oppilailta kysytään, onko kotiseutu muuttunut jollain tavalla. Ensimmäisenä vastaava peilaa kotiseutujen muutoksia ajallisesti omiin muuttokokemuksiinsa paikkakunnalta toiselle: *”Jotain joo ja sinänsä ei, kun maisemat vähän vaihtuu.”* Sama oppilas tarkentaa maiseman muutoksia: *”Alun perin oli metsämaisemaa ja sitten oli tunturimaisemaa ja sitten on järvimaisemaa.”* Muutos voi liittyä myös omaan asumiseen, kun muutoksia tapahtuu kotitalossa: *”No sekin kun meidän oikeassa talossa oli jossain vaiheessa vuokralaisia, niin se näytti ihan eri tavalla tai erilailla tai eri näköiseltä se talo.”*

Enempää ajatuksia kotiseudun muutoksista ei tule, joten seuraa muistelutehtävä. Oppilaita pyydetään täydentämään lause: *”Muistatko silloin kun...”* Seuraa hiljaisuus, eikä kukaan luokassa ala kertoa yhteisistä muistoista. Tilaisuutta juontava tutkija kysyy, onko luokka mennyt yhdessä vaikkapa leirikouluun, johon joku vastaa kieltävästi. Luokassa paikalla oleva opettaja kuitenkin pyytää oppilaita muistelemaan, miten leirikouluasiassa kävi. *”No, meidän piti mennä viime vuonna, mutta se peruttiin kun tuli korona”,* joku kertoo. Sama kävi toisenkin retken suhteen, joka peruttiin koronan takia: *”No meidän piti käydä yrittäskylässäkin, mutta sekin meni pieleen.”* Yrittäskylän sijainnista ei ole varmuutta, mutta joku pohtii olisiko kyseinen kylä sijainnut Savonlinnassa tai Mikkelissä.

Virtuaalisen ympäristön rooli oppilaiden elämässä

Siirrytään tarkastelemaan seuraavaa kuvakokonaisuutta. Ensimmäisenä huomiota kiinnittää kannettava tietokonetta esittävä kuva, josta jollekin tulee mieleen oma huone. *"No toi, missä on toi läppäri ja puhelin, niin oma huone."* Tilaisuuden juontaja kysyy, löytyykö luokasta innokkaita tietokonepelien pelaajia ja vastaukseksi pari oppilasta vastaa *"välillä"*. Nimeltä peleistä eräs oppilas mainitsee pelaavansa *"ehkä NHL:ää ja kaikkia mitä sen kaltaista saa"*. Myös Roblox mainitaan, joka oppilaan kuvailun mukaan on *"peli, jossa on monta peliä"*. Kysymyksen siitä, kumpi oppilaille on tärkeämpi, älypuhelin vai tietokone, saadaan yksimielinen vastaus, että puhelin on tärkeämpi. Lisäkysymyksenä tiedustellaan, mitä oppilaat puhelimella tekevät: *"Mä katon yleensä Netflixii. Sekin on sellainen, millä mä voin rentoutua tai silleen."* Toinen kertoo katsovansa puhelimella YouTubeista *"jotain videoita"*. Seuraava mainitsee Snapchat-sovelluksen: *"No, snäppään ja ehkä välillä pelaan."* Myös TikTok-sovellus mainitaan. Joku on tehnyt sovellukseen aiemmin omia videoita, joku puolestaan tekee videoita *"välillä"*.

Kun oppilailta kysytään, rajoitetaanko heidän verkossa olemistaan tai puhelimen käyttöä, ensimmäinen vastaus kuuluu, ettei rajoituksia ole. Samainen oppilas ei osaa sanoa, kuinka kauan hänellä puhelimen kanssa päivittäin menee aikaa, mutta ei kuitenkaan omasta mielestään liikaa. Toinenkin oppilas kertoo, että hänellä ei ole mitään *"puhelinaikaa"*. Yksi oppilas mainitsee, että hänellä on aiemmin ollut rajoituksia puhelimen käytössä. Kukaan muukaan ei osaa kertoa puhelimen kanssa kuluva ajasta, vaan kysymys saa aikaan lähinnä yleistä tirsakuntaa. Puhelinkeskustelu jatkuu, kun oppilailta kysytään, mitä tapahtuisi, jos heidän pitäisi olla viikko ilman älypuhelinia. Ensimmäinen vastaaja sanoo, ettei pärjäisi, koska tulisi tylsää. Joku pohtii mahdollista tilannetta: *"No, yleensä jos mulla on tylsää niin mä otan sen käteen niin emmä tiedä, mitä mä sitten tekisin, kun sitä puhelinta ei olisi."* Toinenkin oppilas arvelee, että hänellä tulisi tylsää ilman puhelinta, eikä oikein tiedä, mitä tekisi aikansa kuluksi ilman puhelinta. Moni oppilas kuitenkin vakuuttaa pärjäävänsä ilman älypuhelinia. Joku sanoo, ettei ole kokeillut olla kokonaista viikkoa ilman älypuhelinia, mutta hän kuitenkin arvelee, että keksisi muutakin tekemistä. Oppilaat, jotka arvelevat pärjäävänsä viikon ilman puhelinta käyttäisivät yli jäävän ajan ulkona olemiseen, piirtämiseen ja kavereiden kanssa olemiseen. Yksi oppilaista käyttäisi ajan hevostallilla olemiseen.

Oppilaat kertovat, että erilaisissa pikaviestisovelluksissa viestitellään kavereiden kanssa. Kaverit ovat sekä samalta luokalta, että *"muita kavereita"*, jotka asuvat toisella paikkakunnalla. Eräs oppilas selventää: *"No yleensä kaikki, jotka ei asu Puumalassa, niin niiden kaa juttelen."* Viestejä vaihdetaan myös perhetuttujen, sukulaisten, serkkujen ja pikkuserkkujen kanssa.

Valokuvatehtävässä oppilaita pyydetään kertomaan, että jos he ottaisivat yhden valokuvan heille tärkeästä paikasta tai asiasta, niin mitä kuva esittäisi. *"Oma huone"*, kuuluu ensimmäinen vastaus. Kuvassa näkyisi huoneesta oppilaan sänky. Toinenkin oppilas ottaisi kuvan huoneestaan, jossa näkyisi *"sänky ja varmaan ruokaa"*. Yksi oppilas kertoo, että hän ottaisi kuvan hoitoponista. Joku ottaisi kuvan kodista ulkoa päin, ja jos kuvassa olisi ihmisiä, he olisivat talon sisällä. Koti saa kannatusta muiltakin: kuvassa näkyisi kotitalo ulkoapäin kuvattuna, kuten eräs oppilaista kertoo. *"Varmaan pikkusisko tai tunturimaisema"*, mainitsee seuraava. Jonkun kuvassa olisi perhe, mutta kuvanotto paikalla ei olisi väliä. Joku oppilaista ottaisi kuvan *"koirasta tai sitten mökistä"*. *"Mä ottaisin kattoo ehkä ulkoapäin kuvan tai sitten mä ottaisin laskettelurinteestä"*, arvelee seuraavana puheenvuoron ottava oppilas. Laskettelurinnekuva olisi otettu Leviltä. Myös ihmisiä kuvattaisiin: joku kertoo, että hän ottaisi kuvan kavereista, mutta paikalla ei olisi väliä. Kuullaan myös yhdistelmiä kotitalosta ja

kavereista. Eräs kertoo, että hän ottaisi kuvan talosta ulkopuolelta siten, että kuvassa näkyisi kavereita ja perhe.

Kun oppilailta kysytään, mitä koulussa on puhuttu kotiseudusta, saadaan vastaukseksi: *"Sitä, että se on tylsä."* Opettaja muistuttaa väliin, että muutama vuosi sitten koulussa on ollut teemavuosi kotiseudusta. Kellekään ei kuitenkaan tunnu aluksi muistuvan mieleen, mitä aiheesta on puhuttu. Eräs oppilas kuitenkin muistaa, että Saimaasta on puhuttu ja se on jäänyt mieleen. Eräs oppilas muistaa senkin, että hänen entisessä koulussaan asiasta puhuttiin vuosittaisen lasketteluretken yhteydessä.

Tärkeät asiat ja paikat kirjoitettuna

Lopuksi oppilaille annetaan kirjoitustehtävä, jossa tarkoituksena on mainita kolme itselleen tärkeää paikkaa ja asiaa, ja perustella valintansa. Kaikki 11 oppilasta vastasivat kirjoitustehtävään. Useimmiten Puumalan oppilaiden vastauksissa toistui sana *"koti"*. Sen oli maininnut kahdeksan oppilasta. Lisäksi mainittiin koti samassa yhteydessä perheen kanssa sekä yhdistelmä *"koti, perhe, rauha"* yhtenä kokonaisuutena. Monessa vastauksessa kodin tärkeyttä perusteltiin perheen kautta: *"Koti: Koska vanhemmat ja siskot ovat siellä ja koti on kiva paikka kun siellä on piano ja oma huone. Eikä tarvitse asua kadulla."* *"Koti, koska siellä näkee perhettä."* *"Kodit koska niissä on turvallinen olla ja siellä on lämmin ja saa ruokaa."* *"Koti, koska perhe on siellä ja olen asunut siellä aina."* *"Koti, koska siellä on mukavaa."* *"Koti koska asun siellä."* *"Koti, koska siellä on turvallista ja lämmin."*

Seuraavaksi eniten mainintoja saivat erilaiset sosiaaliset suhteet, erityisesti perhe, joka oli joissain tapauksissa yhdistetty kodin lisäksi samaan kohtaan yhdessä kavereiden tai sukulaisien kanssa. Kaikkiaan erilaisissa yhteyksissä perhe oli mainittu kahdeksan kertaa, osittain yhdessä aiemmin mainitun kodin kanssa. *"Kaverit ja perhe, koska ne on tärkeimpiä ihmisiä minulle."* *"Perhe: he ovat rakkaita ja tukevat kaikessa."* Yksi oppilas oli maininnut tärkeäksi asiaksi parhaan kaverin: *"Paras kaveri, koska se on ollut aina mun paras kaveri ja olen sen kanssa lähes joka päivä."* Myös mummola oli mainittu kerran: *"Mummola, koska siellä on kivaa."*

Mökki oli mainittu kahdesti: *"Mökki koska siel käyn välillä kesällä."* *"Mökki, jää hyvät kesämuistot."*

Niin ikään kaksi oppilasta oli maininnut nuorisotalon merkittävänä paikkana. *"Nuorisotalo, koska siellä on kiva viettää aikaa viikonloppuisin kavereiden kaa."* *"Nuorisotalo, näkee kavereita viikonloppuisinkin."* Yksittäisissä maininnoissa vaihtelivat muun muassa harrastuksiin liittyvät asiat ja harrastuspaikat, luontokohteet sekä lähikauppa. Yksi oppilas oli kirjoittanut vastaukseensa tärkeäksi paikaksi kylän: *"Kylä, koska siellä näkee kavereita."* Muina paikkakunnan kohteina oli mainittu Nesteen bensa-asema sekä lähikauppa: *"Sale, koska sieltä saa ostettua ruokaa ja se on lähellä."* Muita paikallisia tärkeitä paikkoja olivat *"Uintipaikka, jossa on sauna, Veeran ranta"* sekä Sappulan uintipaikka. Perusteluina kerrottiin, että *"niissä on tapahtunut kaikenlaista"*. Muina tärkeitä paikkoina mainittiin tunturi, jossa: *"pääsee laskettelemaan, retkeilemään, vaeltamaan ja ottamaan hienoja kuvia"* sekä Elimäki, jossa kerrottiin olevan kavereita ja perhettä.

Harrastuksiin liittyen yksi oppilas mainitsi hevoset ja hevostallin. Talli oli tärkeä, *"koska siellä voi olla hevosten kanssa ja ratsastaa."* Myös hoitoponi oli mainittu kerran. *"Hoitoponi. Koska se on ihana, rakas, kiltti ja vaan täydellinen. Ja ylipäätään tykkään eläimistä."* Yhdelle oppilaalle paikallinen metsästysmaja oli tärkeä paikka. *"Hirviseurien metsästysmaja koska metsästys on hauskaa."* Harrastuksiin liittyi myös maininta paikallisesta pururadasta

ja hiihtoradasta, koska ”se on kodin vieressä ja olen ihan pienestä asti hiihtänyt.” Puhelin oli mainittu kerran: ”Puhelin, koska sillä vois snäpätä ja kattoo TikTokiä ja YouTubea.”

2.8 UUDENKAUPUNGIN YHTENÄISKOULUN SEITSEMÄSLUOKKALAISTEN KOTISEUTU

KATJA RINNE-KOSKI

Uudenkaupungin yhtenäiskoulu on Uudenkaupungin kaupunkialueen keskuskoulu, jossa järjestetään opetusta 1.–9. vuosiluokille. Oppilaita koulussa on 650. Koulukokonaisuus muodostuu kahdesta rakennuksesta, jossa Pohitullin koulussa opetusta saavat 1.–6.-luokkalaisten ja Viikaisten koulussa 7.–9.-luokkalaisten. Samassa rakennuksessa sijaitsee myös lukio sekä Vakka-Suomen kansalaisopisto. Koulukeskus sijaitsee lähellä Uudenkaupungin keskustaa. Uudenkaupungin yhtenäiskoulun tilaisuus pidettiin 22.9.2020 Viikaisten koulun auditoriossa, ensin yhdeksäsluokkaisille ja sitten seitsemäsluokkaisille. Seitsemäsluokkalaisten tilaisuuteen osallistui 22 oppilasta.

Tilaisuus alkaa tilaisuuden tarkoituksen selittämisellä. Oppilaille kerrotaan, että kyseessä on tutkimushankkeen aineistonhankintatilaisuus, jonka tarkoituksena on kuulla nuorten omia käsityksiä kotiseudusta. Hankkeen esittelyn jälkeen oppilaille kerrotaan tilaisuuden kulusta ja keskustelun tallentamisesta. Ennen ensimmäisen virikkeen esittelyä tähdennetään, että kyseessä on ryhmäkeskustelu, jossa kaikki näkemykset kotiseutuun ja esitettyihin virikkeisiin liittyen ovat oikeita.

Mikä on kotiseutu?

Juontaja esittää oppilaille ensimmäisen virikkeen. Seuraa hiljaisuus. Juontaja katsoo parhaaksi avustaa keskustelua alkuun ja yrittää provosoida keskustelijoita: ”Kenellekään ei tule

Tilaisuus Viikaisten koulussa. Kuva Katja Rinne-Koski.

mitään mieleen kotiseudusta?” Hetken hiljaisuuden jälkeen auditorion penkkiriviltä kuuluu *”kotipaikkakunta”*. Auditorion toisessa päässä on hiljaista. Hetken päästä joku esittää epäroivään sävyyn, että kotiseutu voisi olla oma koti. Tämän jälkeen hiljaisuus jatkuu, kunnes joku avaa keskustelun siitä, missä yhteydessä on kuullut puhuttavan kotiseudusta. Joku muistelee puhuneensa kotiseudusta kotona äidin kanssa, mutta keskustelu ei kuitenkaan etene tämän pidemmälle.

Toisella puolella auditoriota jollekulle tulee mieleen kaupunki ja jäähalli, joka on puhujalle ilmeisen tärkeä paikka: *”Meitsi elää siellä jäähallilla.”* Jollekin toiselle kotiseutu tarkoittaa kotikaupunkia. Kotikaupungiksi ja asuinympäristöksi tarkentui Uusikaupunki, jota luonnehdittiin keskustelussa maisemaan olennaisesti liittyvän meren ja lampien kautta. Joku huomautti kokevansa Uudenkaupungin asuinympäristökseen, mutta ei kuitenkaan varsinaisesti asu kaupungissa. Tämän jälkeen kotiseutua luonnehdittiin myös kodin näkökulmasta, josta merkityksellisinä asioina esiin nostettiin jääkaappi ja Playstation, pleikkari.

Seuraavassa virikkeessä kysyttiin, miten oppilaat kuvailisivat kotiseutuaan sellaiselle, joka ei sitä tunne entuudestaan. Tämä herätti enemmän keskustelua. *”Että on pieni paikkakunta”*, aloitti joku. Tämän jälkeen keskustelu kulki kohti luonnonympäristöä, josta mainittiin jälleen meri ja puut. Myös kaupat, S- ja K-market, saivat omat mainintansa. Joku nosti esiin myös Hesburgerin, joka sai kannatusta muilta oppilailta. Tämän jälkeen keskustelu jatkui ruoka-paikkoihin, joita todettiin olevan kaupungissa vähän. Tämä toistettiin keskustelun myöhemmässä vaiheessa vielä uudelleen.

Keskustelu eteni muihin kohteisiin. Huomiota sai muun muassa jäähalli ja autotehdas: *”Niin, täällä tehdään Mersuja!”* Urheilun osalta mainittiin Uudenkaupungin koripalloseura Korihait. Koripallo osoittautui sangen suosituksi lajiksi oppilaiden keskuudessa. Yksi oppilaista nostaa esiin Uudenkaupungin lähistöllä sijaitsevan Kalannin kylän vierailun ansaitsevana paikkana.

Juontaja vaihtaa paikkaa auditorion toiselle puolelle ja toistaa virikkeen kysymyksen. Esiin nostetaan samoja kohteita kuin toisella puolella salia: mainituiksi tulevat kauppa, jäähalli ja autotehdas. Uutena ympäristön kohteena mainitaan hienot luontopolut.

Tärkeitä paikkoja ja tekemistä

On seuraavan virikkeen vuoro: minulle tärkeät paikat. Ensimmäisenä mainituksi tulee frisbeegolfrata, myös jäähalli mainitaan. Tämän jälkeen keskustelu siirtyy sisätiloihin, joista ensimmäisenä nostetaan esiin koti. Tämän jälkeen keskustelu tarkentuu: *”jääkaappi!”*, *”pleikkari!”*, *”oma huone!”*, *”mun huone!”*. Joku summaa keskustelun: *”huone, sänky, ruoka, kaappi, koris, vettä.”*

Juontaja haluaa tarkennuksen: miksi oma huone? Siellä on oma sänky, pleikkari ja oma rauha, täsmentävät oppilaat. Joku tuo frisbeegolfradan uudelleen esiin. Juontaja tarttuu tähän ja kysyy lisätietoja. Hänelle kerrotaan radan sijaitsevan Kalannissa, joka mainittiin myös aikaisemmin. *”Vietätkö siellä paljon aikaa”*, kysyy juontaja. Vastaus on myönteinen, frisbeegolf on mieluinen harrastus puhujalle. Koulu taas ei niinkään, on kuulemma tylsä paikka. Toisella puolella auditoriota keskustellaan vapaa-ajan viettämisestä ja sovitaan tulevasta kyläilystä: *”mä tuun moroon joku päivä.”*

Virikkeiden käsittelyä jatketaan. Seuraavaksi tutkijat haluavat tietää, mikä parissa oppilaat viihtyvät parhaiten. Luettelo on kovin tekniikkapitoinen: *”puhelin!”*, *”Netflix!”*, *”pleikkari!”*, *”puhelin ja ruoka!”*, *”telkkari!”*. Juontaja selventää: *”Ne on siis verkkopalvelut ja tietokoneet ja laitteet?”* Listaa täsmennetään: tärkeitä ovat myös ruoka ja kaverit. Tekniik-

kaa käytetään pelaamisen lisäksi myös jutteluun muiden kanssa. Yhteyttä pidetään pääosin kauempana asuvien ihmisten kanssa. Puhelimen äärellä vietetään paljon aikaa, joskus jopa liikaa.

Kavereiden lisäksi aikaa vietetään perheen ja sukulaisten kanssa. Perheeseen lukeutuvat vanhempien ja sisarusten lisäksi myös isovanhemmat. Tämän jälkeen keskustelu irtautuu käsittelemään harrastuksia, joista frisbeegolfin ja koripallon lisäksi mainitaan ratsastus ja jääkiekko.

Kotiseutu kuvina

Virikkeiden tyyli vaihtuu. Virikkeessä ei ole tekstiä lainkaan, esillä on kokoelma luontoaiheisia kuvia. Juontaja auttaa keskustelua alkuun: *”mitä tästä tulee mieleen?”* Ensimmäisenä mieleen tulee kesätyöpaikka, jota ei kuitenkaan täsmennetä tarkemmin. Seuraavan puhujan mielestä kuvat vievät ajatukset Suomeen. Toinen oppilas täydentää: *”Mulle tulee Suomi mieleen, koska Suomi on järvien ja metsien maa.”* Joku ajattelee kuvat nähdessään isovanhempiaan.

Juontaja toteaa Suomen saaneen paljon kannatusta keskustelussa kotiseutuna. Hän varmistaa, kokevatko oppilaat Suomen kotiseudukseen. Vastaukset ovat yksimielisiä: Suomi koetaan kotiseuduksi siitäkin huolimatta: *”Vaikka Suomi on ihan huono urheilussa, paitsi jääkiekossa, koska siinä se pärjää.”* Keskustelu jatkuu Suomen urheilumenestyksen pohittamisella. Suomen urheilumenestyksen kautta päädytään puhumaan Ruotsista, jossa monella oppilaalla asuu sukulaisia ja kavereita.

Luonnonympäristön kuvat tuovat jollekin mieleen mökin: *”Siellä on lehmii ja lehmät on kivoja.”* Mökki ei kuitenkaan kuulu vastaajan kotiseutuun, vaikka siellä onkin hauskaa viettää aikaa. Keskustelu siirtyy matkailuun, mutta ei etene yksityiskohtiin. Rakennetun ympäristön kuvavirike ei myöskään herätä keskustelua.

Juontaja vaihtaa virikekuvaa. Valkokankaalle heijastuu kuvakokoelma, jonka kuvat käsittelevät yhdessä tekemistä. Jollekin kuvat tuovat mieleen koripallopelimatkat. Juontaja kiinnostuu asiasta ja kysyy, kuuluuko koripallo vastaajan harrastuksiin. Vastaus on myönteinen. Samalla ilmenee koripallon olevan monen muunkin harrastus: melkein puolet osallistujista harrastavat koripalloa. Tämä kirvoitti oppilaat muistelemaan koripallon parissa vietettyjä hetkiä, joita tuntuu riittävän. Jollain on kokemusta siitä, kuinka soittoharrastus muuttuu pakoksi. Se ei tuntunut vastaajasta enää mukavalta. Harrastuksista keskusteltaessa moni kertoo muisteluja kavereiden ja sukulaisten kanssa vietetystä ajasta, joka vie keskustelun takaisin kuviin: *”Tuo hiihto pitäisi vaihtaa lasketteluun, ehkä.”* Vaihtoehtoina mainitaan myös koripallo ja bändissä soittaminen. Lopuksi hiihtokin kelpaa: *”Joo, toi hiihto pitäisi kyllä vaihtaa kolmeen, että siinä olisi koripallo, laskettelu ja hiihto, koska hiihtokin on kivaa.”*

Montako kotia?

Keskustelu etenee uuden virikkeen johdolla koskemaan kotien lukumäärää. *”Montako kotia sinulla on”,* lukee juontaja virikkeen ääneen. Ensimmäisellä vastaajalla on kaksi kotia, toinen äidin luona ja toinen isän. Kaksi muuta sanovat samaa. Seuraava toteaa hänellä olevan kolme kotia: *”Mulla on kolme, mä voin mennä mun mummon ja paapankin luo...”* Lista jatkuu: monella vastaajalla on kaksi kotia. Koti saa myös uusia merkityksiä, kun mukaan lasketaan paikassa vietetty aika: *”Ja jos jäähalli lasketaan, niin kolmas, kun mä asun siellä.”* Juontaja kiinnostuu ja saa täsmennyksen: *”Joo, jos lasketaan, kun mä oon siellä melkein koko ajan.”*

Uudenkaupungin yhtenäiskoulun Viikaisten koulu. Kuva Sulevi Riukulehto.

Tämä innoittaa muutkin pohtimaan kodin käsitettä laajemmin. Vanhempien ja isovanhempien kotien lisäksi mainitaan Poharin kenttä, hevostalli ja kaverin koti. Todetaan, että kotoisia ja kodiksi koettuja paikkoja voi olla monta.

Muuttuva kotiseutu

Keskustelu jatkuu uudella virikkeellä. Juontajaa kiinnostaa, onko oppilaiden kotiseutu muuttunut jollain tapaa. Ensimmäisenä esimerkkinä kotiseudun muutoksesta mainitaan uusi K-Market. Toisen mielestä kotiseutu sai uusia piirteitä sen jälkeen, kun kaveri muutti lähemmäs. Keskustelu hajoaa. Juontaja kysyy auditorion toisella puolella istuvien ajatuksia kotiseudun muutoksesta. Siellä ajatellaan samalla tavalla: *"No onhan tänne tullu kaikkee uutta."* Juontaja kaipaa täsmennystä ja saa sen: *"No kaikkii uusii kauppoi. Ja semmoisia."* Luetellaan lisää uusia kohteita: kaupungille on tullut Sale ja Subway.

Yksi keskustelijaryhmä on uppoutunut keskustelemaan mopoista. Viereinen keskustelijaryhmä puolestaan nostaa esiin kotiseudun muutoksen, kun keskustelijalle läheinen metsä hakattiin pois uuden rakennuksen tieltä. Metsällä oli suuri merkitys kaveriporukalle: *"Se oli legendaarinen se meidän kujan päädyssä oleva metsä."* Juontaja kysyy, mikä metsästä tekee ainutlaatuisen: *"Siellä oli lapsuuden muisto. Siellä oli majoja ja sitten siellä oli semmoinen kallio, josta aina pienenä laskettiin pulkkamäkee ja sitten kun ne muutti siihen, ne sanoivat, että kotirauha, ettei me saada olla siellä."* Metsä on vielä olemassa, mutta pienempänä. Keskustelun edetessä ilmenee, että keskustelijat asuvat samalla asuinalueella, mutta ovat leikkineet kahdessa eri metsässä. Jossain keskustelussa metsä muistettiin paikkana, josta etsittiin rouskuja. Siellä on leikitty monet leikit, joita oppilaat intoutuivat muistelemaan värikkäästi.

Muistoihin liittyen viriää uusi keskustelu asuinalueen puistossa tapahtuneista muutoksista, joista oppilaat puhuvat pitkään. Puhutaan puiston roskakorin vaihdosta ja liukumäestä: *"Muistatteko sen vanhan punaisen liukumäen?"* Vanha liukumäki on jossain välissä vaihdettu uuteen. Vaihto ei kuitenkaan ollut keskustelijoiden mieleen: *"Niin, siitä mä just puhuin. Se oli paljon parempi ja hienompi. Nyt siellä on joku sellainen..."* Vanha punainen liukumäki on ollut suuri osa keskustelijoiden kotiseutua ja jättänyt syvän muistijäljen: *"Muis-*

tot, muistot! Kerran mut työnnettiin pulkalla mäkeä alas...” Käyttäisittekö sitä enää tänä päivänä, tiedustele juontaja, ja saa vastauksen: ”Mut kyl mä, jos se olis se sama liukumäki, mä laskisin siitä vieläkin.”

Muistojen innoittamana joku nostaa vielä esiin paikallisen alakoulun pihassa tehdyt muutokset. Muutoksilla on ollut suora vaikutus lasten kotiseutuun: *”Ja Saarniston koulun piha on pilattu, sillä vitsin kentällä. Siinä olis hyvä kirkkispuu.”* Paikkaan liittyy muitakin muistoja, jotka ovat jättäneet pysyviä jälkiä – kirjaimellisesti: *”Ja sit siinä oli se maaliseinä ja sen eteen mä kaadu in silloin kun mulla on täällä se arpi ja mulla oli huulet turvonneet ja tää oli veres ja...”* Juontajaa kiinnostaa, millainen nykyinen kenttä on ja saa vastauksen: *”No se on sellainen häkkikenttä, joka on ihan kauhee. Siinä oli paljon parempi, siinä oli isompi sellainen hiekka-alue, jossa oli parempi pelata sokkoo.”* Joku muistaa myös pihan pöytään tehdyt tuhotyöt: pöytä oli kesän jälkeen täynnä tupakantumppeja ja kaiverruksia. Hämähäkikkeinukin on vaihdettu ja rengaskeinu lähtenyt, muisteli joku.

Lisää muistoja

Juontaja vaihtaa uuden virikkeen ja kannustaa oppilaita kertomaan lisää muistoja. Virikkeenä on lauseen alku: *”Muistatko silloin kun...”* Laustetta saa jatkaa saa ihan omin sanoin, kehoittaa juontaja. Keskustelu on hajanaista, sillä muistoja kerrotaan yhtä aikaa ympäri auditoriota. Joku muistelee, kuinka tyhmistä tempuista joutui tekemään tiliä vanhemmille. Toinen kertoo juosseensa poikia karkuun ja kolmas kertoo, kuinka pienempänä pelkäsi tatuoitua sukulaistaan. Joku puolestaan kertoi pelänneensä kaverinsa isoaveljeä. Yksi keskustelijoista kertoo, kuinka hänen pikkusisarensa varasti häneltä kaikki karkit.

Juontaja kuuntelee muistoja ja haluaa hetken päästä tietää, onko luokalla yhteisiä, kaikkia koskevia muistoja. Osa oppilaista on ollut samalla luokalla jo pitkään, mutta joukossa on myös uusia tulokkaita. Tämän vuoksi yhteisiä muistoja ei luokalle ole vielä ehtinyt muodostua kovin paljon.

Pelit ja puhelin

Vuorossa on jälleen kuvavirike. Kuvassa on kannettava tietokone, älypuhelin, VR-lasit ja lapsi katsomassa vanhemman kanssa puhelinta. *”Tulevaisuus”*, huutaa joku. Kannettavan tietokoneen näytöltä tunnistetaan Fortnite ja Minecraft-pelit. Joku jatkaa tulevaisuusteemaa: *”Se on se perustulevaisuus. Oikee alanurkka.”* Tällä tarkoitetaan kuvaa lapsesta, vanhemmasta ja puhelimesta. Kahdelle kuva tuo miellelyhtymän laivasta ja kahden mielestä kuvan vanhempi muistuttaa tuttua aikuista. Kuva VR-laseista tuo jollekin mieleen museon ja palauttaa mieleen vanhan museokäynnin.

”Te vissiin pelaatte aika paljon”, toteaa juontaja. Miltei yhteen ääneen luokka kiistää moiset epäilyt ja tahtoo tietää, mistä juontaja tällaiseen johtopäätökseen tuli. Juontajaa nauattaa: *”Aattelin vain, että kun tässä on pari kertaa mainittu...”* Keskustelu jatkuu hieman yllättäen toisenlaisen pelaamisen tiimoilla: *”Pelataan frisbeegolfia ja koripalloa.”*

Juontaja palauttaa keskustelun tekniikkaan ja kysyy, kuvaavatko oppilaat videoita itse. Joku kertoo tekevänsä videoita joskus. Jollain on jopa oma YouTube-kanava videoiden jake-lua varten ja siinä useampi tilaaja. Juontaja kääntyy toisen oppilasryhmän puoleen ja kysyy, kuvaavatko virikkeen kuvat heidän kotiseutuaan. Tässä ryhmässä pidetään puhelinta eniten kotiseutuun liittyvänä. Puhelimesta katsotaan videoita ja sarjoja, pelataan ja tehdään Tik-Tokeja. Tämän lisäksi puhelin on keino pitää yhteyttä kavereihin ja perheenjäseniin. Joku ryhmästä valitsisi puhelimen sijaan Minecraft-pelin. Juontajaa kiinnostaa, pelaavatko nuoret

muitakin pelejä. Muista peleistä mainitaan Fall Guys ja Hay Day.

Kaikki oppilaat eivät pelaa. Juontajaa epäilyttää: *”Ei tietokonepelit kulu millään laitteella? Vaikka vietäisiin tietokoneet pois, tuossa nyt on vr-lasitkin, se ei haittaisi yhtään. Entäs jos puhelin nypätään teiltä pois?”* Tämä herättää vastustusta oppilaissa: *”Itku tulis.”*

Kotiseutu kuvin ja sanoin

Virikkeet jatkuvat kuvateemalla. Juontaja pyytää jokaista valitsemaan yhden tärkeän paikan tai asian, josta vastaaja ottaisi valokuvan. Yksi oppilaista kaivaa taskustaan puhelimen ja näyttää sieltä itselleen tärkeän kuvan. Toinen haluaisi ottaa kuvan tietokoneestaan. Kierros etenee oppilaasta toiseen. Kuvaan pääsisivät kaverit, koti, luonto, meri, lemmikit ja harrastuspaikat. Tärkeiksi asioiksi mainittiin myös jääkaappi, oma huone ja laturi. Omat mainintansa saivat lisäksi kahvinkeitin, puhelin ja pleikkari.

Keskustelu etenee viimeiseen virikkeeseen. Siinä kysytään, mitä koulussa on puhuttu kotiseudusta. *”Eipä oikein mitään”*, kuuluu yleisin vastaus. Joku lieventää lausumaa: *”No voi olla, mutta pätkii muisti nyt.”* Tämän jälkeen tilaisuus etenee kirjoitustehtävään.

Kirjoitustehtävässä oppilaita pyydettiin kirjoittamaan paperille kolme tärkeää kotiseudun paikkaa tai asiaa sekä kertomaan lyhyesti, mitä ne ovat ja miksi ne ovat tärkeitä. Kirjoitustehtävään vastasivat kaikki paikalla olevat oppilaat.

Eniten mainintoja saivat kaverit ja koti. Kaverit on mainittu 13 kertaa, mutta tarkempia perusteluja valinnalle ei ole annettu. Joissain vastauksissa oppilaat ovat luetelleet lähimpiä kavereita nimeltä. Koti on saanut kirjoitustehtävässä 12 mainintaa. Koti saa vastauksissa monia merkityksiä: *”Koti, rauhaisa paikka”*, *”Koti, nukkumapaikka”*, *”Koti, koska koti on tärkeä paikka, koska asun siellä”* ja *”Koti siel on ruokaa”*. Myös mummo saa yhden maininnan: *”Minulle tärkeitä paikkoja ovat: koti ja mummo = tärkeä paikka.”* Kotoisuutta ja kotia tavoitellaan myös vastauksissa, joissa mainitaan *”Oma talo. Valitsin oman talon koska siellä saat rauha ja nukkua rauhassa”* sekä *”Olohuone, koska tv ja netflix ja sohva”*.

Seuraavaksi eniten mainintoja ovat saaneet kaupat, jotka ovat nousseet seitsemään vastaukseen. S-market mainitaan kahdesti ja K-market kolmesti. Kaksi mainintaa käsittelee kaupoja yleisesti. Kauppa on tärkeä paikka: *”Valitsisin kaupan, koska sieltä voit ostaa ruokaa ja juotavaa, ja ne on tärkeitä asioita meidän elämässä.”*

Palomettä, yksi Uudenkaupungin asuinalueista, on tärkeä paikka viidelle vastaajalle. Vastaajille alue merkitsee kotia ja asuinpaikkaa. Asumisen myötä paikkaan liittyy muistoja: *”Palomettä se on legendaarinen paikka.”* Paikkoihin liittyen yhdessä vastauksessa nimetään ulkomailla sijaitsevia kotiseudun alueita.

Neljässä vastauksessa korostetaan perheen tärkeyttä ja merkityksellisyyttä. Perustelut ovat yksimielisiä: *”Perhe/läheiset koska perheen jäsenet ovat tärkeitä.”* Myös sukulaiset ja lemmikit mainitaan kertaalleen. Samoin ruoka ja jääkaappi ovat saaneet neljä mainintaa, joita ei kuitenkaan perustella tämän enempää.

Kolmessa vastauksessa korostetaan oman huoneen tärkeyttä. Omaan huoneeseen yhdistyy oma rauha, oma sänky sekä pleikkari: *”– – koska omassa huoneessa voi pelata pleikkarilla.”* Yhdessä vastauksessa nostetaan esiin tärkeitä kulkuvälineitä: *”Skuutti ja pyörä koska niillä voi mennä kaupungille, kauppaan tai kouluun.”* Myös mopo mainitaan.

Harrastuspaikoista on mainittu Pohitullin liikuntasali, Poharin kenttä, koriskenttä, jäähalli, talli ja pallokenttä. Liikuntalajeista mainitaan kahdesti frisbeegolf ja kertaalleen koripallo sekä jalkapallo. Muista paikoista mainintoja ovat saaneet Saarniston koulu ja koulu yleisesti sekä tori.

2.9 TOIVAKAN KOULUKESKUKSEN KAHDEKSASLUOKKALAISTEN KOTISEUTU

MARJA ENBUSKA JA JULIA FRÄNTILÄ

Toivakan koulukeskus on kunnan keskustaajamassa sijaitseva yhtenäiskoulu, jossa järjestetään perusopetusta vuosiluokilla 1–9. Tämän lisäksi koulukeskuksessa toimii myös esikoulu. Koulussa oli lukuvuonna 2019–2020 oppilaita 319 ja opettajia lähes 30. Tilaisuus järjestettiin 4.12.2019 kahdeksannen vuosiluokan oppilaille. Paikalla oli 13 oppilasta.

Aluksi tilaisuuden juontaja kysyy, kuinka läheltä Toivakan keskustaa oppilaat ovat kotoisin. *”Kahen kilometrin päästä”, ”kaheksan”, ”seittämän”, ”kolme kilsaa”, ”no varmaan joku seittämän”,* kuullaan vastauksina. Asuinpaikkoina mainitaan muun muassa Lievestuore, jonka etäisyys Toivakasta on *”joku kaksikyt kilsaa ehkä”*. Eräs vastaaja kertoo olevansa Huiikon kylästä, josta on matkaa keskustaajamaan *”joku seittämän kilsaa”*. *”Mä oon Ruuhimäestä, ehkä joku viistoista kilsaa”,* kerrotaan. Myös Toivakan keskustasta on oppilaita: *”Mä oon ihan keskustasta, joku alta kaks kilsaa.”* Joku kertoo etäisyyden kotoa kouluun olevan viisisataa metriä.

Ensimmäiseksi tilaisuudessa keskustellaan kotiseudusta, kun oppilaita pyydetään kertomaan, mitä heille tulee sanasta mieleen. *”Paikka, jossa on koti”, ”kotipaikkakunta”, ”no sitä, että missä asuu”* ja *”missä on syntynyt ja on siellä edelleen”,* kuullaan ensimmäisinä vastauksina. Moni oppilas ei kuitenkaan ole syntynyt paikkakunnalla. Synnyinpaikkakunniksi mainitaan muun muassa Heinola ja Jyväskylä. Joku kertoo syntyneensä sairaalassa, mutta sen jälkeen asuneensa Toivakassa koko ajan. Heinolassa aiemmin asunut oppilas kertoo, että hän kävi Heinolassa esikoulun ja muutti sen jälkeen Toivakkaan. Keskustelu kotipaikkakunnasta jatkuu, kun juontaja kysyy, ovatko kotiseutu ja kotipaikkakunta sama asia. Joku kuiskaa kaverilleen *”en mä tiää”,* joku toinen sanoo, ettei hänellä ole vastaväitteitä: hänen mukaansa sanat tarkoittavat samaa.

Toivakka, pieni kylä jossa ei tapahdu mitään ja tapahtuu kaikenlaista

Tämän jälkeen keskustellaan Toivakasta paikkakuntana tarkemmin. Oppilailta tiedustellaan, miten he kuvailisivat kotiseutua sellaiselle, joka ei tunne sitä entuudestaan. Kysymys aiheuttaa ensimmäisenä reaktiona naurua. Ensimmäisissä vastauksissa korostuvat kotiseudun syrjäinen sijainti ja paikka, jossa ei juurikaan ole tapahtumia: *”Kylä, joka on Jumalan selän takana.”* *”Ei yhtään mitään, kaks kauppa ja siinä se.”* *”Pieni tuppukylä, jossa juorut kulkee.”* *”Syrjäkylä.”* *”Mummoja enemmän kuin nuoria.”* *”Täällä ei tapahdu ikinä mitään ihmeellistä.”* Viimeisestä väittämästä joku on kuitenkin eri mieltä ja toteaa, että kyllähän kotiseudulla ryöstetään pankkejakin. Joku jatkaa: *”Tää on just sellanen paikka, missä tapahtuu välillä... kaikkee rikollista.”* Eräs mainitsee apteekkivarkaudet, toinen kuiskaa kaverilleen, että viime viikolla metsässä oli ollut huumekoira juoksemassa. Tämän kuullessaan toinen oppilas vaikuttaa epäuskoiselta, joten kertomuksen aloittaja jatkaa, että tarina on tosi: *”Kaks samanlaista miestä, jotka metässä juoksenteli ja piilotteli huumeita.”* Tämän kotiseutukuvauksen päätteeksi yksi oppilaista toteaa: *”Täällä sattuu vaikka ja mitä täällä paikassa... Ei kannata muuttaa, voin sen sanoa.”* Myös muut oppilaat ovat samaa mieltä: *”Mahollisimman nopeesti täältä pitää vaan koulut käydä ja äkkiä Jyväskylään.”* Jotkut kuiskailevat keskenään, että paikka vain pienenee ja pienenee, eikä sinne kannata muuttaa. Joku kuitenkin pistää väliin, että paikkakunnalla on kuitenkin rauhallista. *”Tää on sopivan rauhallinen.”* Joku oppilaista jatkaa: *”Niin ei oo semmosta et kun sää kävelet kylällä, niin siellä kuulee vaan kun tuulee...”*

Tutkijat menossa tutustumaan Toivakkataloon. Kuva Sulevi Riukulehto.

Tilaisuus Toivakan koulukeskuksessa. Kuva Sulevi Riukulehto.

Paikalliset merkittävät nähtävyydet

Seuraavaksi keskustellaan kotiseudun nähtävyyksiä ja vierailemisen arvoisia paikkoja. Oppilailta kysytään, mihin sellaisen henkilön joka ei tunne paikkakuntaa kannattaisi mennä. *"Sora-Manniselle"*, vastaa joku heti. Toinen jatkaa aiheesta. *"No ei kun se on vaan semmonen tosi hyvä paikka... Se on vaan semmonen firma, joka on tehnyt kaikki alustat tänne."* Tilaisuuden juontajaa myös kehoitetaan tilaamaan hiekkaa kyseisestä yrityksestä. Sora-Mannisen lisäksi toisena merkittävänä paikkana mainitaan Salen penkki: *"Jos se vielä olis, niin salen penkin näyttäisin."* Kyseinen penkki oli merkittävä: *"Siinä on tapahtunut vaikka ja mitä... siinä on hyviä muistoja."* Eräs toivakkalaisista mainitsee, että penkki oli merkittävä *"kaikille meille"*, mutta tästä ei joku ole täysin samaa mieltä. Moni kuitenkin sanoo ikävöivänsä penkkiä ja harmittelee sen poistamista. Penkki poistettiin yhden oppilaan kertoman mukaan, koska *"siinä oli kaikkia juoppoja ryypäämässä"*. Joku ikävöi myös leikkikenttää, jonka päälle on nyttemmin pystytetty rakennus: *"Ja sitten mulla on ainakin ikävä tota, mikä toi... tuo leikkikenttä tuossa C-rakennuksen kohalla oli. Siinä on ollu vaikka kuinka kovat futispelit siinä nurmikkokentällä."* Toinen jatkaa: *"Niin oli, mutta sit se vedettiin tasaseks."* Mainittu C-rakennus *"pilasi kaiken."* Oppilaiden kesken kuiskaillaan, mutta se ei selviä mikä on kuiskinnan syy. *"Ei liity tähän mitenkään, ei oikeesti liity"*, joku toteaa.

Keskustelu merkittävistä paikoista jatkuu. Eräs oppilas selvittää toivakkalaista elämäntymppiä: *"Toivakan kierto on semmonen, että ekaks juurutaan täällä Toivakan penkillä, sit mennään Salelle, sit mennään Upille ja sit ollaankin jo haudassa."* Vieraille esiteltävinä kohteina mainitaan seuraavaksi Toivakkatalo, josta selviää, että kyseessä on kunnantalo ja samalla eräänlainen kylätalo. Myös luontokohteita mainitaan: *"Suomen isoin puu."* *"Se ei ole Suomen isoin puu, se on havupuu, niitä on isoimpia niitä puitakin."* *"Suomen isoin havupuu"* ja *"Suomen syvin kohta"*, joka sijaitsee järven rannalla. Käydään keskustelua paikan sijainnista. Paikallaolijoilta kysytään, tietävätkö kaikki esimerkiksi sen, missä tämä puu on. Oppilaat vakuuttavat tietävänsä ja kertovat, että sen luona on vierailtu. Taustalla jatkuu vielä keskustelu syvimmän kohdan syvyydestä ja arvellaan, että se on *"joku 98 metriä, et sinne vaan uppoaa"*.

Oppilailta kysytään, mitä Toivakkatalolla tapahtuu: *"Se on ihan freshi ja sit on kuvattu YouTube-video siellä.... Sillä on varmaan yli satatuhatta..."* Samainen oppilas ehdottaa, että sitä voidaan katsoakin. Toinen jatkaa: *"Ja kaukaloltakin on kuvattu, sekin on legenda paikka!"* *"Ja Ei kiusata YouTube -laulu, sillä on varmaan yli kuusikymmentä näyttökertaa, meidän luokkalaisten on laulanut siinä."* *"Shhh"* ja *"eei"* kuuluu monesta suusta. Ilmeisesti videosta ei haluta puhuttavan, saati että se katsottaisiin. Joku kuitenkin huutaa, että *"kuunnelaan Ei kiusata!"* *"Se oli tosi hyvä, siis Ei kiusata, se on niin hyvä biisi, että terve. Kuusikymmentä näyttökertaa!"* *"Se on ainaki kolme kertaa enemmän, mitä Toivakassa on ukkoja."* Joku mainitsee, että Toivakassahan on kaksi tuhatta ihmistä. Kerrotaan, että *"näät esiintyy siinä, ainakin osa näistä"*, millä puhuja viittaa joihinkin luokkatovereihinsa. Osa luokan oppilaista tosiaan näkyy videolla, mutta he tarkentavat, etteivät laula siinä. Käy ilmi, että video on kuvattu lähietäällä ja se herättää runsasta keskustelua. *"Siinä on vanhoja muistoja tuolta, kun oli se keinu, mikä nyt on..."* *"Ja ne pusikot ja kaikki."* *"Ai että"*, kommentoidaan. *"Aidat ja kaikki"*, *"rengaskeinu"*, mainitaan vielä muistojen kohteita.

Seuraava jatkaa: *"Ja lumilinnatappelut, nekin oli legendaarisia."* Toinen huomauttaa, että kyse oli kukkulan kunkku -leikistä. *"Ja sitten toi, no tää menee kyllä vähän liian... semmonen kuoppasotahomma, niin se oli aika läppä."* *"Mikä"*, ihmettelee joku. Oppilaat innostuvat muistelemaan lisää ulkoleikkejä.

Yhteisiä muistoja löytyy muitakin, kun eräs oppilaista muistelee: *"Ja sitten kun se possu juoks koulun läpi..."* Seuraa lyhyt ja innostunut selonteko siitä, miten joitain vuosia sitten jostain oli karannut minipossu, jonka perässä alakoulun oppilaat juoksivat ja heittivät sen perään kiviä. Joku toteaa, että minipossu-tapahtuma on edelleen vuosienkin jälkeen muistissa: *"Ei sitä voi olla muistamatta! Yhtäkkiä kuuluu vaan TUOLTA TULEE POSSU!"* Toinen täydentää: *"Jengi juoksee... Osa kivittää sitä. Mikä sen possun nimi oli?" "Nasu",* kuuluu vastaus.

Toivakasta löytyy vielä lisää paikkoja, jotka ovat esittelemisen arvoisia henkilölle, joka ei tunne paikkakuntaa entuudestaan. Tällainen kohde olisi uimaranta, vaikka jonkun mielestä rannalla pitäisi olla hyppytorni. Uimarannalle mennään kavereiden kanssa. *"Me käyään aina, vaikka sellasen lukaalin omistan, niin silti käyn uimarannalla uimassa kavereitten kanssa."* Kysytään vielä aiemmin keskustelussa mainitusta "pusikosta". Luokassa syntyy naurua ja joku toteaa: *"Siellä leikittiin kaikkia leikkejä! Juostiin..."* Myös aiemmin mainittu C-rakennus herättää närkästystä, koska tärkeät pusikot ovat jääneet C-rakennuksen jalkoihin: *"Ne on nykyään ton C-rakennuksen alla... Eipä paljoa leikitä."* *"Sekin on ihan turha rakennus",* toinen jatkaa. *"Niin, kuka jotain C-rakennusta kaipaa."*

"Metsä on tärkeä paikka", todetaan. Joku kuiskaa kaverilleen, miten metsässä mentiin lipun ryöstöä. Metsässä ei kuitenkaan tarvitse aina tehdä mitään erityistä, vaan siellä on mukava vain viettää aikaa: *"Siellä voi vaan olla, ei tarvi tehdä mitään, tulee hyvä olo."* Useampi muukin oppilas myöntee, että metsä on tärkeä paikka: *"Onhan se, mä muistan yhen puskan lähimetsästä, johon pääsee hyvin piiloon."* Joku mainitsee merkitsevästi puumajan, jolloin toinen jatkaa: *"Joo se yks puumaja, mikä oli mejän rantasaunan pikkumetässä... Siellä oli parin tyypin kanssa ihan hauskaa rakentaa sitä."*

Muitakin lempipaikkoja luetellaan: *"Kyllä se Sora-Manninen, tää koulu ja sitten ehkä Perälä."* Perälä on paikallinen K-Market. *"Ja koti",* kuiskaa yksi oppilaista kaverilleen. Perälän kerrotaan olevan mukava paikka hyvän henkilökunnan takia. Joku mainitsee sukulaisensa omistavansa paikan. Kaikkea ei ole vielä sanottu Sora-Mannisestakaan: kuullaan, että se on erään paikallaolijan sukulaisen omistama.

Keskustelu palaa aiemmin mainittuun leikkipaikkaan. Tilaisuuden juontaja kysyy, leikkivätkö siellä pelkästään pojat, vai oliko tyttöjäkin mukana. *"No se oli ihan hitti",* ensimmäinen toteaa. Selviää myös, että leikkipaikalla olivat "kaikki", mukaan lukien tytöt. Rengaskeinua muistellaan, joka oli *"paras ikinä"* sekä sitä, miten jotkut olivat lentäneet kyseisestä keinusta.

Muita lempipaikkoja löytyy kavereiden luona ja yksi tietty kuja Toivakassa: *"Se on söpö paikka."* Lempipaikaksi mainitaan myös pellon reuna, joka saa aikaan naurua. Muita lempipaikkoja ovat *"kotona," "urheilukentällä"* ja *"liikuntasali",* joka on koulun läheisyydessä. Lisäksi joku mainitsee *"kirjasto ai että",* mikä myös saa aikaan naurua. *"Joo mitäköhän sä siellä teet",* joku kysyy. *"En mitään... Se on kuitenkin tärkeä paikka",* kuuluu vastaus. *"Niin se näyttää kivalta",* kerrotaan. Muille oppilaille kirjasto ei ole tärkeä paikka ja kirjaston maininnutkin täsmentää toteamustaan: *"Ei se siis mulle tärkeä paikka oo, mutta..."* Kirjaston merkitykseksi mainitaan siihen liittyvät muistot sekä se, että *"ois aika tyhjää, jos ei sitä ois".*

Paikallisten lempipaikkojen listaus jatkuu. Seuraavana mainitaan useammasta suusta Huikon helmi: *"Semmonen kesäkahvila. Kun lähetään tonne Huikkoon päin."* Oppilaat kertovat, että kyseisessä kahvilassa käytiin ennen, mutta ei käydä enää: *"Ihan ylikallis paikka", "porvaripaikka."* *"Sinne menee vaan rikkaat ja kaikki kuuluisuudet."* Keskustasta sitä vastoin löytyy Sun Toive ja Upi. *"Kyllä Sun Toive on parempi."* *"Kunnantalo on kaikista paras",* eräs toteaa. Selviää, että Toivakkatalo ja kunnantalo ovat sama asia ja että sieltä *"saa ilmaista kahvia".*

Seuraavaksi tilaisuudessa keskustellaan siitä, minkä parissa oppilaat viihtyvät parhaiten: *"töitten parissa"*, *"pelit"* ja *"Netflixin"*, josta katsotaan sarjoja. Listaus jatkuu: *"ehkä kaverit ja salibandy"*, *"punnittsalin se on hyvä, legendaarinen"*, *"kaukalolla luistelemassa"*, *"järven rannalla – ja joet."* Siitä ei tosin saada selvyttä, onko kyseessä joku tietty järvi. Joku kuiskaa kaverille: *"Tykkään syyä herkkuja ja itkee yksin omassa sängyssä."*

Harrastuksia luokasta löytyy erilaisia: *"salibandy"*, *"ei mitään"*, *"ratsastus"*, *"tanssi"* ja *"partio."* Tanssia harrastetaan Jyväskylässä, mutta partio löytyy Toivakasta. *"Mulla on vaan tiivistettynä urheilua"*, yksi oppilas mainitsee. Tilaisuuden juontaja haluaa tietää, mitä Toivakassa voi harrastaa. Kuullaan vastauksia laidasta laitaan: *"ei oikeen mitään...juoksua"* ja *"kalastusta"*, *"yksinäisyyttä"*, *"hiihtoa"*, *"musiikkia, kansalaisopiston kaikki..."* ja *"suunnistusta, frisbeegolfia, ralliauton ajamista, rc-auton ajamista."*

Kotiseudun luonnonympäristö

Mieluisia paikkoja ja mieluista tekemistä koskevan keskustelun jälkeen siirrytään luonto- ja eläinkuvia sisältävään kuvavirikkeeseen, joka herättää heti ajatuksia. *"Aaa, toihan on Toivakasta kuvaa! Lehmii paljon... Tuo näyttää vähän mejän rannalta tuo kuva"*, joku innostuu. Muidenkin mielestä kuvan maisema näyttää tutulta. Myös lehmät näyttävät tutuilta elävässä elämässä nähtyihin verrattuina. Ainoastaan yksi oppilas viittaa, kun kysytään, onko jollain maatilaa kotona. Kuvissa näkyvä metsäkään ei ole samanlaista, mitä aiemmin kuvailtiin mieluisaksi paikaksi. *"No ei, ei noin rehevää... Semmonen kalliometsä."* *"Ja järviä ja jokia ja koskia"*, täydennetään.

Aihe vaihtuu paikalliseen pulkkamäkeen. *"Ja siihen yhteen juttuun on, että se pulkkamäki, se on aika läppä paikka mun mielestä. Siellä on ollut semmoset rallit."* Selviää, että paikka sijaitsee urheilukentällä. *"Kantsii käydä tsikaan"*, suositellaan. Pulkkamäki on monelle merkittävä paikka, jossa on oltu yhdessä eskari-ikäisenä *"monet kerrat"*.

Kuvakentästä tulee myös muuta mieleen. *"Juhannus tulee tosta vasemmasta alanurkasta, sillon kun ei sada lunta ja vettä."* Paikallisiin juhannusperinteisiin kuuluu kokon polttaminen. Huikon Helmellä kerrotaan poltettavan kokkoa. *"Mä en ole ikinä ollut siellä"*, tuhahtaa joku, toinen toteaa olleensa kerran ja joku puolestaan *"melkein joka vuosi"*. Lisäksi tarkennetaan, että *"jos ei oo metsäpalovaroitusta"*. Eräs oppilaista kuvailee valvovansa kahteen yöllä: *"Kattelen maisemia ja juon paljon nestettä."* Myös musiikki, makkara ja nuotio mainitaan. Yhdeltä tilaisuudessa paikalla olevista tutkijoista tiedustellaan tässä kohtaa, tykkääkö hän suklaasta ja makkarasta. Tutkija myöntää kyllä pitävänsä makkarasta. Kysyjä haluaa kuitenkin tietää, onko suklaa ja makkara yhdessä hyvä yhdistelmä. Selviää, että kyse ei ole paikallisesta perinteestä, mutta heidän opettajansa on sanonut pitävänsä suklaasta ja makkarasta yhdessä. Seuraa selonteko makkaroista ja muusta syömisestä: suklaan sijaan makkara syödään mieluummin sinapin kera. *"Kebab ranut"* on yhden oppilaan valinta. Lempimakkaroista on myös selkeä käsitys: *"Kabanossi ja Wilhelmi ehottomasti. Eiku Wilhelmi kyllä nykyään, kun se on mejän sponsori. Wilhelmmin juustomakkara."* *"Tai hiillos"*, joku jatkaa. Makkara on paras valmistaa nuotiolla, tai kuten joku toteaa: *"Grillillä Wilhelmin juustomakkara."*

Makkaroista puhe kääntyy paikallisiin perinneruokiin. Oppilailta kysytään, mitä Toivakassa päin yleensä syödään: *"maalaisruokaa"* ja *"perus kotiruokaa"* kuullaan ensimmäisinä luonnehdintoina. Eräs huikkaa: *"Grilliruoka!"* Ajatus grilliruuasta Toivakan perinneruokana aiheuttaa naurua, ja eräs oppilas pohtii: *"No en mä nyt tiää perinne, mutta tää on sellanen"*

kesäpaikka... Aika monet käy täällä kesäsin vaan, niin kyllä grilliruuan tuoksun haistaa, jos ei asu jossain hevон korvessa." Kannatusta saavat myös "Upin grillin ranskalaiset." Joku on eri mieltä, ja kannattaa pikemminkin Sun Toiveen ranskalaisia.

Vieraita ja tuttuja kuvia

Seuraava rakennettua ympäristöä esittävä kuvavirike herättää heti kommentteja. *"Onks tää jostain ulkomailta? Tää näyttää vähän Kiinalta. Mulla on aika paljon tommosia kuvia, kun faija kävi entisessä työpaikassa Kiinassa."* Kuvista tulee myös tulevaisuuden rakennukset mieleen: *"Sanoin vaan et tuo yläkulma on varmaan joku tulevaisuuden talo."* Eräs oppilas selvittää: *"Tuo näyttää sellaselta, miltä Toivakka ei tuu ikinä näyttämään. Tai ehkä tuo yläkulma joo... Isot rakennukset ja tiiviisti asutut paikat, ne ei näytä Toivakalta. Mutta tuo vanha talo ja tuo rötöskö niin ne näyttää vähän tutulta. Toivakkaan tulee ens vuonna kerrostalot. Kolmekerroksinen kerrostalo, se on hitti... Tai sitten se homehtuu ekan viikon aikana, hirveet laskut tulis."*

Kuvakenttä ei kaikkineen näytä tutulta eikä kotoisalta. *"Ei kyllä näytä Toivakalta."* Kun oppilailta kysytään, olisiko mukava asua kaupunkikuvaa esittävässä ympäristössä, saadaan monesta suusta vastaus *"ei"*. *"Mä ainakin eksyisin sinne"*, todetaan. Hyviäkin puolia löytyy: *"Ois kiva asua varmaan tommosessa, kun siinä asuis varmaan aika monta kaveria lähellä. Ja tossa näyttäis olevan futiskenttä."* Punainen ovi sitä vastoin tuo jollekin mieleen rinnakkaisluokalla olevan kaverin talon oven. Kaikille asuminen kuvan esittämässä ympäristössä ei ole vastenmielinen ajatus: *"Kyl mä voisin asua... Varmaan maksais aika paljon."*

Seuraavassa virikekuvakokoelmassa soittava bändi muistuttaa Toivakan kirkosta. Toisessakin kuvassa on tuttuja elementtejä: *"Tää nyt on ihan Toivakan näkönen. Pelataan jotain lautapelejä ja hiihetään."* Toinen jatkaa: *"Musta tuntuu, että tää vois olla joku eskarin aktiviteettipäivä. Et mennään hiihtämään ja sitten syydään jotain leipää mitä tossa paistetaan ja sitten mennään pelaamaan lautapelejä ja päivän lopuks mennään johonkin... Toivakassa."* *"Nyt näyttää hyvältä"*, joku toteaa hiihtämistä esittävästä kuvasta. Muut oppilaat eivät kerro hiihtävänsä, tosin *"mun äiti hiihtää"*, eräs mainitsee.

Soittamassa olevaa yhtyettä esittävä kuva yhdistyy kirkkoon, koska Toivakan kirkossa voisi olla kyseisen näköinen bändi esiintymässä. Kirkossa käydään muutenkin. *"Kirkossa ollaan käyty aika monta kertaa tän koko homman aikana... Elinaikana. Kouluaikana käydään kolmesti... Pääsiäiskirkko, joulukirkko, kevät-kirkko, syyskirkko."* Kirkossa käydään rippikouluun liittyen: *"Vähän jos riparille haluaa niin oon.... Just viikonloppuna kävin syömässä riisipuuroa."* *"Siellä oli ensimmäinen adventti... Siitä sai sen adventtikirkon pois alta..."* Adventista puhe siirtyy joulun viettoon: *"Mummo ja pappa tulee meille ja tuota... sukulaisia tulee."* Paikallisia jouluperinteitä ovat joulumarkkinat, jotka järjestetään *"liikkasalissa"* ja joita moni oppilas sanoo odottavansa. Muitakin paikallisia perinteitä on: *"Toivakan kirjastolla on Toivakan Rivakan pikkujoulut, sieltä saa paljon riisipuuroa."* *"Ja sitten Toivakassahan on joskus joulunavaus ja siellä saa riisipuuroa ja joulupukki tulee Perälään."* *"Se on aina se riisipuuro sulla"*, kommentoi joku luokkatoverilleen. *"No ääh, siis se on hyvää."*

Oppilailta kysytään, harrastaako joku musiikkia. *"Mä yritän soittaa kitaraa."* *"Mä soitan suuta."* *"Mä soitan pianoa ja laulan välillä."* *"Mäkin soitan pianoa."* Musiikkia harrastetaan kotona, joku on aiemmin käynyt myös soittotunneilla. *"Mä harrastin seitsemän vuotta ja sit mä lopetin ja nyt mä soitan vaan ite."* Musiikista tulee mieleen myös muuta. *"Hei muuten sit... siitä Toivakka jutusta, niin jos tulis Toivakkaan pitäis sanoa Arja Koriseva. Tuli mieleen, kun puhuttiin laulamisesta ja soittamisesta."* Oppilaat kertovat, että Koriseva asuu edelleen Toivakassa, ja hänen lapsensa käy tätä samaista koulua.

K-Market Perälä. Kuva Sulevi Riukulehto.

Oppilailta tiedustellaan lisää henkilöistä, joiden koetaan kuuluvan kotiseutuun. Mainitaan eräs henkilö nimeltä, mutta paikallaolijat eivät kuitenkaan suostu kertomaan hänestä lisää. Sen sijaan mainitaan muita julkisuuden henkilöitä. *”Kyllä täällä kesällä on porukkaa... Tai siis on kesällä kaikkia julkiksia, kun on niitä kesämökkejä.”* *”Patrik Laineen mummolan mökki on tuolla”, ”niitte mummon mökki.”* Jääkiekkoon ja musiikkiin liittyen mainitaan kuuluisuus: *”Poju asuu täällä”, ”Poika saunoo -ukkelt”, ”asuu Huikossa.”* Keskustellaan taustalla vilkkaasti Pojun tarkemmasta asuinpaikasta. Muitakin urheiluun liittyviä nimiä mainitaan kuten paikallisesti tunnettu *”salibandyn fysiikkavalmentaja ja Jyväskylän Hapteen valmentaja”*.

Koteja ja kotoisia paikkoja

Oppilailta tiedustellaan, montako kotia heillä mielestään on. Heti ensimmäisenä huikataan, että yksi. Muutama sanoo ääneen, että kaksi. Joku haluaa tietää, tarkoitetaanko kysymyksellä kotien määrää tällä hetkellä: *”Siis jos kotiin voi laskea sillä tavalla niiku mökki ja... jotkut paikat ja kaikki nää, niin onhan niitä aika monta.”* On myöskin vaikea nimetä kotoisinta paikkaa, sillä moni paikka tuntuu läheiseltä. *”Ei vaan on jotenkin niinkun läheisiä... Koti ja sitten Lappi... Ylläs ja mökit ja nämä.”* Seuraava jatkaa: *”Salibandy-kentät ja sitten oma koti tietysti ja mummon mökki Vaajakoskella. Tai tunnen itteni kotoisaksi siellä. En sano, että se on mun koti.”* Oman kodin lisäksi jollekin oppilaalle kodilta tuntuvat myös kavereiden kodit: *”Me ollaan niitten kaa ehkä enemmän perhettä.”* Myös mummola voi tuntua kodilta: *”Voin lisätä vielä mun molemmat mummolat, sielläkin mä käyn aika paljon.”*

Myös kotien väliset etäisyydet vaihtelevat. *”Pisimmillään seittämänsataa kilsaa.”* *”kaheksan kilsaa.”* *”Tässä on nyt kaks kilsaa salibandy kenttään... Siihen yhteen kotiin on äärettömän pitkä matka... Se on muuttuja X. Ja sitten sinne mökille on, no Vaajakoskelle paljonkos sinne on... se on vähän lähempänä – joku kolkytkaks ja sinne mun lähimummolaan, se on järven toisella puolella, vois uida sinne.”*

Juontaja tiedustelee, kuuluuko Jyväskylä oppilaiden kotiseutuun. *”Joo, jos sielä kolme kertaa viikossa käy.”* Moni muukin luokassa on sitä mieltä, että Jyväskylä lasketaan osaksi

kotiseutua. Useat oppilaat kertovat käyvänsä Jyväskylässä viikoittain. Joku harrastaa Jyväskylässä salibandya. Jyväskylään yhdistävät myös perhesuhteet: pari oppilasta mainitsee, että heillä isä asuu Jyväskylässä, jollain oppilaalla siellä asuu tätejä ja setä. Jollakin Jyväskylässä asuu mummo. Kun oppilailta kysytään, onko joukossa joku joka ei käy Jyväskylässä juuri koskaan, saadaan vastaukseksi syvä hiljaisuus.

Varmistetaan vielä, onko luokassa joku sillä kannalla, että hänellä on vain yksi koti. Ensimmäisenä kysymykseen vastannut perustelee kannanottoaan: *"Niin, jos konkreettisesti, niin on vain yks koti, mutta..."* Yksi oppilaista kysyy, että entä jos koteja ei ole yhtään. Tilaisuuden juontaja vastaa, että sellainen on erityisen kiinnostavaa, jos joku ei koe olevansa missään eikä minkään asioiden parissa kotona. Sama oppilas jatkaa ironiseen sävyyn, että hän tuntee olevansa kotona koulussa ja että kirja on hänen paras ystävänsä: *"Mä oon tällainen luonnonlahjakkuus täällä koulussa."*

Kotiseudun muutos Toivakassa: poistettu Salen penkki ja ruosteinen rautatolppa

Kun tullaan kysymykseen, onko kotiseutu muuttunut, ensimmäisenä moni oppilas huudattaa yhtä aikaa, että muutoksia tosiaan on ollut. Kotiseudun muutoksina luetellaan katuvalot, kunnantalo, Sun Toive, kaukalo, kävelytie ja poistettu Salen penkki. Myös aiemmin mainittu koulukeskuksen C-rakennus mainitaan. Lähikauppakaan ei ole entisensä: *"K-Market Perälän logo on muuttunut vähäsen"*, joku kertoo. Kauppa on myös laajentunut. Kaupassa on tapahtunut muitakin muutoksia: *"K-Marketissa on vaihtunut vaikka kuinka monta kertaa järjestys."* *"Saleen tuli lämpöhyilly... paistopiste"*, toinen jatkaa. Kerrotaan myös, että joku liike on lopettanut: *"Se Rauta-Tuliainen lähti, mä melkein itkin kun se lähti."* Arvellaan, että yritys olisi mennyt konkurssiin, mutta tarkennetaan, että koko yritys ei mennyt konkurssiin vaan kauppa lopetti.

Joku toteaa, että käytetään rahaa *"ihan turhaan... kakkaan"*. *"Ja Apinapuisto, sekin on semmonen"*, huikkaa toinen väliin. Erityisesti keskustelua herättää paikkakunnalle pystytetty *"ruosteinen tolppa"*. *"Niin meidän verorahoilla on tehty joku rautanen tolppa tonne... siis ruosteinen tolppa! Siis hyi että, ihan sairaan ruma."* *"Makso varmaan kymppitonnin"*, todetaan ja väitellään tolpan kustannuksista. *"Se on niin kun tervetuloa Toivakkaan."* Seuraa yleistä hälinää ja keskustelua aiheesta, ja oppilaat valottavat, että kyseessä on *"Toivakan oma, vähän niin kun Kuokkalassa on se..."* *"Siis se on semmonen rautatolppa, missä lukee Toivakka ja siihen tulee valot ja se on ruosteessa."* Tolppa ei miellytä ketään, tosin yksi tarkentaa: *"Paitsi yöllä kun sitä ruostetta ei näy siinä, silloin se on ihan siisti."* Oppilailta kysytään, mitä he olisivat laittaneet kyseisen rautatolpan sijaan. Moni vastaa jälleen yhdestä suusta, etteivät olisi laittaneet mitään tervetulotolpan tilalle. Rahat olisi sitä vastoin voitu käyttää vaikka *"uimahalliin"*, *"parempiin penkkeihin"*, *"hyppytorniin, suoja... eikun kävelyteitä enemmän"*, *"uusiin hiihtolatuihin"*, *"ite olisin käyttänyt Tommy Hilfigerin vaatteisiin"*, *"uus Salen penkki."* *"Semmonen lämmitys vielä"*, joku toteaa penkkiin liittyen.

Joitakin hyviäkin muutoksia on: *"Toi Toivakkatalo. Se on ihan siisti juttu, että se tuli."* Toisaalla kuitenkin todetaan: *"Mut siinäkin oli ennen legenda paikka, se keltanen höskä, siinä oli se lava."* Vastaaja kertoo leikkineensä *"isoakin stunttimiestä"* kyseisellä paikalla ja kaatuneensa pyörällä. Seuraava jatkaa: *"Kaikki muutokset sinänsä hyviä, paitsi tuo... Nojoo en mä enää kasiluokalla tekis sillä C-rakennuksen puistolla mitään. Musta tuntuu, et kaikki on hyvin."* Myös kehitysehdotuksia tulee mieleen: *"Toivakassa ois hyvä olla joku sellainen autio mesta, mikä ois asvaltoitu ja siellä saisi niinku ajaa mopoilla ja moottoriurheilua harrastaa."* Toisen oppilaan mielestä tällainen paikka jo löytyy: *"Periaatteessahan se on..."*

Toivakka-kyltin luona, mutta se nyt on vähän ”Skeittisparkki”, huikataan. Myöskään helelmäpeliiä ei enää löydy pelikoneista.

Oppilailta kysytään vielä varmuuden vuoksi, mikä ja missä on Toivakkatalo. ”Kunnantal”, vahvistetaan. ”Se on tuo höskä tossa”, joku selventää. Tästä seuraa innostusta, kun oppilaat ehdottavat, että haastattelun jälkeen, kun heillä on tauko, niin sinne voitaisiin mennä yhdessä kahville ja jatkaa vaikka samalla teemakeskustelua.

Tilaisuuden juontaja palauttaa keskustelun takaisin kotiseudulla tapahtuneisiin myönteisiin muutoksiin ja kysyy, onko mitään sellaista, minkä oppilaat ovat huomanneet menneen hyvään suuntaan: ”Ei mitään”, sanoo joku. ”Toivakkatalo”, on toisen mielipide. Muutoksena mainitaan myös, että ”pikkujää lähti”, mihin kommentoidaan, että ”se on hyvä muutos”, koska ”ei siellä oikeen nähnyt luistella”. Lisäksi mainitaan tekojää, josta joku paikallaolija kertoo olevansa ylpeä, mutta myös kuullaan kieltäviä kommentteja. Suomi sata vuotta -rappuset mainitaan myös. ”Ai niin, nekin on olemassa”, joku havahtuu. Kyseessä on puorappuset, joissa on sata porrasta ja joihin on laitettu nimiä. Oppilailta kysytään, olivatko rappuset heidän mielestään hyvä juttu: ”Ehkä pari ihmistä käy siinä juoksemassa kesällä joo ja siinä on joittekin nimet... Niin on se ihan joo hyvä”, ensimmäinen aloittaa. Seuraava jatkaa kommentoiden edellistä puheenvuoroa: ”Makso varmaan kymppitonnin... ei se mitään.” Hinna ei ole yksimielisiä: ”No ei siihen, ehkä viiskymppiä menee laudanpalasiin.” Jonkun mielestä rappusiin kyllä meni enemmän rahaa. Muitakin muutoksia on: ”Ja rc-rata sekin tuli... ”No se nyt on aivan turha”, kommentoidaan. ”Kukaan ei oo rc-radalla melkein ikinä.” ”Paitsi se Lievestuoreelta pikkupoika”, kuuluu tarkennus. Lisäksi skeittirampit on poistettu, tosin ”ne nyt oli rikki jo valmiiksi.”

Seuraavaksi kysytään, mikä kotiseudulla olisi sellaista, mikä ei saisi muuttua ja jonka jälkeen paikka ei enää tuntuisi samalta: ”Sora-Manninen”, ”Perälä”, ”Sale.” Toiset vastustavat: ”Sale on huono”, ”Sale pois ja Lidl tänne.” Koulukin mainitaan merkittävänä paikkana: ”Ehkä tää koulu, kun mun äitikin on ollu tässä koulussa, niin ehkä tää koulu.” ”Mun isäkin oli täällä”, toinen jatkaa. Koulun pysymistä samana pidetään hyvänä asiana: ”Ehkä tää koulu ei sais muuttua. Tää ei oo homeessa, tai no ehkä vähän.” ”Mutta ei mejän tarvi olla niin moderneja, että tää pulpetti ois joku ipadi, niin ei siinä ois mitään järkeä”, sama keskustelija jatkaa ja toteaa lopuksi, että ”ainakin vielä vuoden tässä pystyy oleskelemaan, sitten pääsee sinne Jyväskylän ihmeelliseen maailmaan.”

Jyväskylästä puheenollen kysytään, tuleeko kukaan jäämään paikkakunnalle. Moni oppilas vastaa tähän yhteen ääneen kieltävästi. Jääminen näyttää epätodennäköiseltä ja joillekin peräti poissuljetulta. Joku toteaa muuttavansa Ylläkselle isona. Paluu Toivakkaan vaikuttaa todennäköiseltä vaihtoehdolta vasta vanhemmalla iällä: ”No ehkä sit kun on se seikkyt niin joo.” Tämä ajatus saa kannatusta. ”Kyl mää tänne sit loppujen lopuks tuun.” Kysymys siitä, tuleeko uudesta paikasta kotiseutu, saadaan vastaus: ”No ei... Tai no periaattees joo, mutta ei muistot häviä ikinä paitsi jos tulee joku alzheimer, pää räjähtää....”

Minipossu ja muita muistoja

Kysymykseen ”muistatko silloin kun...” saadaan ensimmäisenä vastaus jo aiemmin mainitusta minipossusta: ”Muistin sillan joo, kun possu juos pihalta.” ”Muistatko The Rasmuksen”, jatkaa seuraava. ”Muistatteko te Superpark-reissun?” Kyseistä reissua, joka tehtiin kuudennella luokalla, kuvaillaan ”farssiksi” ja ”hyväksi.” Matkan muistelu saa aikaan yleistä naurua ja hälinää. Eräs oppilaista muistelee: ”Se oli hauskaa ja siel tapahtu pikku tapatur-

ma. Ei me nyt sitä muistella, mut se Superpark-reissu.” Puhe kääntyy erääseen opettajaan, josta luokassa vallitsee varsin monenlaisia mielipiteitä.

Myös jumppakerho muistetaan: *”Ja poikia ei otettu sinne!”* Joku tarkentaa, että kyllä otettiin ja kaikki pääsivät osallistumaan kerhoon. Kerrotaan, että kerhossa oli kyse siitä, että välitunnilla haluttiin olla sisällä. Joku muistelee pitäneensä kerhoon kuuluneita parempina kuin muita.

Yhteisiä muistoja on lisää, tällä kertaa lumilinnapeli: *”Joo, tytöt ei vaan ikinä tulle mejjän semmoseen yhteiseen, kun oli lunta, oli semmonen lumilinnapeli. Me ryöstettiin lumipaakkuja toisten linnoista ja sitten painittiin.”* Kerrotaan myös ”vastuu”-nimisestä pelistä, jota kuvaillaan ”legendaariseksi”. *”Meillä on semmonen peli kun ’vastuu’ ... Me otettiin pallo ja potkittiin sitä ja juostiin... heitettiin sitä toiseen ja sitä tuli vastuu ja sitten kuka oli viimeisenä, sen piti palauttaa pallo sinne mistä me otettiin se. Siitä kehitettiin telinevastuu, piti potkasta siihen ja keneen se osu, niin se jää. Ja siis meidän pitäis saada joku stipendi, tälläkin hetkellä jotkut ykköset leikkii sitä tuolla pihalla.”* Kyseistä peliä leikittiin myös sisällä: *”Kat-tolamppu lähti välillä irti.”* Tämän jälkeen seuraa kertomus kahdesta pallosta: *”Sitten meillä oli kaks palloa, toisen nimi oli Mössö ja toisen nimi oli Lössö.”* Käy ilmi, että toinen palloista hävisi kuudennen luokan viimeisenä päivänä ja vaikka etsintöjä jatkettiin seitsemännellä luokalla, palloa ei löytynyt. Kuullaan myös kertomukset nastojen laittamisesta toisen oppilaan jalan alle ja housujen vetämisestä jalasta osallisten nimet mainiten.

Virtuaalinen maailma ja älylaitteiden merkitys

Tilaisuuden viimeisessä kuvavirikkeessä ensimmäisenä huomio kiinnittyy peliin. *”FORT-NITE”*, joku oppilaista huudahtaa. Toisen mielestä Fortnite on surkea peli. Yksi kuva tuo mieleen tulevaisuuden. *”Tää näyttää ihan semmoselta... Näyttää tulevaisuudelta.”* Oppilailta kysytään, kuinka paljon he käyttävät aikaa virtuaalisessa ympäristössä. *”Pari minuuttia päivässä”*, kuuluu ensimmäinen vastaus. Moni muukaan ei kerro viettävänsä virtuaalimaailmassa paljoa aikaa. Joku toteaa, että ei edes tiedä, mitä se sellainen on. Älylaitteiden käytössä on myös rajoituksia: *”Eikö se oo joku kaks tuntii se raja.”* *”Varmaan joku kaks tuntii plussa tai miinus, viikonloppusin varmaan viis plussa tai miinus, mut ei sillon kun on peliviikonloppu”*, toinen vastaaja pohtii. Pelimatkoilla jutellaan kavereiden kanssa kasvotusten: *”Ei sillon kun mä oon peleissä. Sillon mä oon peleissä ja juttelen kavereille bussimatkat.”*

Oppilailta kysytään, pystyisivätkö he luopumaan älypuhelimesta kahdeksi viikoksi. Ensimmäiset vastaajat toteavat, että asia kävisi helposti, eikä tulisi vieroitusoireita. Jollekin ajatus elämästä ilman älypuhelinia ei ole yhtä helppo. *”Mulle se ois sinänsä vaikee”*, joku arvelee. Älypuhelimesta liikenevän ajan yksi oppilas käyttäisi *”metässä olemiseen”*. Yksi oppilaista kertoo olleensa ilman puhelinia silloin, kun puhelin tippui järveen. Elämä ilman puhelinia tuntui *”kauhealta”*. Seuraa lyhyt sananvaihto siitä, onko luokassa puhelinaddikteja. Eräs paikallaolevista pojista kommentoi tyttöjen puhelimien käyttöä: *”Tossa on tollanen tyttöjen rivi... just äskenkin otitte selfien.”* Tästä seuraa vastalauseita. Tutkijat haluavat tietää, mihin puhelinia käytetään. Tähän väliin toinen poika ennättää sanomaan, että *”niitten elämään”*, viitaten äskeiseen kommenttienvaihtoon. *”Valitettavasti semmoseen asiaan, mikä pitäis oikeesti poistaa universumista eli TikTokiin, Snapchattiin, WhatsAppiin, Instagramiin, YouTube”,* kuuluu tytön antama vastaus. WhatsAppia sitä vastoin pidetään hyödyllisenä: *”Se on päivittäinen arjen ratkaisu”*, kuten eräs muotoilee. Facebook saa tuomion surkeana sosiaalisen median kanavana, ja luokassa epäillään kuka Facebookia enää edes käyttää. Oppilailta kysytään, onko virtuaalisessa ympäristössä jotain, missä tuntuu kuin olisi kotonaan. Yksi

vastaaja mainitsee tällaisena ympäristönä Netflixin, mutta muita virtuaalisia ympäristöjä ei tässä yhteydessä enää mainita. Sen sijaan osa oppilaista alkaa puhua keskenään peleistä.

Salatut elämät mainitaan: *"Salkkarit ne on tärkeit."* Tästä puhe kääntyy televisioon, jota moni kertoo katsovansa *"totta kai"* ja joku myös kuuntelevansa radiota. Radiota kuunteleva joutuu jopa hieman perustelemaa: *"Kyllä kuuntelen. Meillä on leivänpaahtimessa radio."* Televisio-ohjelmista mainitaan nimeltä Peliruutu, uutiset sekä Urheiluruutu. Myös tubettajia seurataan, *"tietenkin"*, kuten eräs toteaa: *"Kaikki seuraa täällä jotakuta."* YouTubeen liittyen mainitaan *Kärsimyskalenteri*. Väliin huikataan: *"Tonttu Toljanteri, se on legenda."* Lisäksi mainitaan, että luokastakin löytyy youtubettaja.

Tärkeät asiat ja paikat valokuvassa

Tilaisuuden lopuksi oppilaita pyydetään kertomaan, että mikäli he saisivat ottaa vain yhden valokuvan jostain tärkeästä paikasta tai asiasta, mitä kyseissä kuvassa olisi. Nopeasti kuul-laan listaus kohteista: *"Toivakkatalo. Salibandykenttä, salibandymaila, salibandyilasit..."* *"Meiän koti, pihalta"* *"Äkäslompolo... Kesänkitunturi, se Kesänkijärvi ja puita ja se tunturi... talvella ja termospullo... ja makkarapaketti ja nuotio."* Myöhemmin vastaaja ehdottaa samaan maisemaan lisättäväksi myös hirvikivääriä. Kuvia otettaisiin myös metsästä, kuten yksi oppilaista pohtii: *"Jostain hienosta metsästä kuva."* Toinen ehdottaa luokkatoverilleen, että kuvassa sitä vastoin olisi tietokone, koska *"se on sulle tärkeä"*. *"No kaipaat sä kuvaa jostain tietokoneesta... Mieluummin pistäisin seinälleni kuvan metsästä kun tietokoneesta"*, kuuluu vastaus. Metsäkuvia otettaisiin myös omasta perintömetsästä. *"Metsässä on iso mäki, mihin me mennään aina mun kavereitten kans pulkalla niin varmaan sieltä"*, pohditaan myös. Yhden kuvassa olisi *"Kuokkalan kämppä"*. Lisäksi oppilas luettelee listan läheisiä henkilöitä ja koiran, jotka tulisivat myös kuvaan. Perspektiivi vaihtuu, kun yhden oppilaan kuvausideaan sisältyisi koko maapallo: *"Mä ottaisin maapallosta, tulee avaruus ja maapallo kokonaankin."*

Moni ottaisi kuvan kodista: *"meijän koti"*, *"teijän koti"*, *"kodista"*, *"kotoa varmaan"*, *"varmaan just omasta kotipihasta, siinä näkyis eläimet ja kaikki läheiset kaverit."* Joku ottaisi kuvan kotitalosta ulkoapäin, toisen kuvassa olisi talo ja lisäksi *"siinä ois kaikki mun kaverit"*. Yhdellä oppilaalla kuvassa olisi koti ulkopäin kuvattuna, ja lisäksi mukana olisivat *"ainakin perheen eläimet ja mun kaverit"*. Yhden kuvassa olisi oma huone ja kuvaan olisi sisällytetty kaiutin, mistä soisi musiikkia: *"Ja siinä olis Taru Sormusten Herrasta."*

Kun oppilailta kysytään, onko koulussa ollut opetusta kotiseudusta, kukaan ei muista tällaisia tunteja. *"No ei todellakaan! Ei oo ikinä varmaan puhuttu."* *"Semmonen kyllä pitäis olla."* Joku muistaa, että ensimmäisenä kouluvuotena on ollut *"Tervetuloa Toivakkaan"* -hetki. *"No just ykkösellä kun tultiin tänne niin tervetuloa Toivakan koulukeskukseen, tästä alkaa teijän..."* Joku toteaa, että kotiseutuun liittyviä oppitunteja pitäisi olla maantiedon tun-nilla. Kun kysytään, pitäisikö kyseisten tuntien sisältää esimerkiksi tutustumiskäyntejä, joku oppilaista innostuu: *"Joo! Perinnepäiväjutut."* Tähän huomautetaan, että he ovat käyneet koulun kanssa perinnepolulla. *"Niin, mut uudestaan"*, todetaan. Kyseessä on *"reitti, jota tol-pat ohjaa"*, *"perinnepiha, siinä on talo ja siinä on kaikkea"*, *"varmaan tuhat vuotta vanha talo."* Oppilaat muistelevat, että retki tehtiin viidennellä luokalla, ja matkalla syötiin tikku-pullaa. Myös muita kotiseutuun liittyviä retkiä muistuu mieleen: vanha pappila ja veneranta mainitaan, kuten myös se, että jollain päiväretkellä on harjoiteltu tulen sammuttamista pei-tolla. Retkellä on myös käyty aiemmin tilaisuudessa mainitun puun luona. Kukaan ei kuiten-kaan muista, että oppikirjoissa olisi mainittu kotiseutua. *"Ei kai, en mä tiedä."* Tilaisuuden

juontaja tiedustele, että mistä oppilaat ovat saaneet tietoa esimerkiksi Suomen isoimmasta havupuusta tai syvimmästä kohdasta. Kuullaan, että puun luona on käyty retkellä. Järven syvienteessä ei sentään ole käyty sukeltellessa, mutta eräs vastaaja kertoo käyneensä paikalla *"monta kertaa pikkuserkun kanssa kalassa ja veneellä ajeltu siitä"*. Vielä mainitaan, että Arja Korisevan asuinpaikka on saman järven rannalla, ja onpa samainen keskustelija ajellut veneellä läheltä Korisevan rantaa. Lopuksi taustalla käydään keskustelua Päijänteestä ja sen vesireiteistä.

Kotiseutu sanoina

Kaikki paikallaolleet 13 oppilasta osallistuivat kirjoitustehtävään, jossa heitä pyydettiin nimeämään kolme tärkeää paikkaa tai asiaa ja perustelemaan valintansa. Eniten mainintoja sai koti, jonka oli merkinnyt tärkeäksi paikaksi kymmenen oppilasta: *"Koti, koska koti."* *"Koti: minä asun siellä."* *"Koti, koska se on koti."* *"Oma koti on tärkeä, koska siellä voi tehdä mitä haluaa eikä tarvitse keskittyä mihinkään voi vaan olla."* *"Koti. Koska asun siellä."* *"Koti: koska mä asun siellä."* *"Koti = vietän eniten aikaa ja on tärkeä."* *"Koti on vain tärkeä paikka."* *"Koti on koti."* *"Oma koti koska voi pelata ja lämmin ja oma sänky."* Lisäksi yksi oppilas oli maininnut tärkeäksi paikaksi erityisesti lapsuudenkotinsa, jossa oli asunut monta vuotta syntymästään lähtien. Yksi oppilas oli tarkemmin maininnut oman huoneen: *"koska rauha."*

Lähikaupat olivat myös tärkeitä paikkoja ja kodin jälkeen seuraavaksi eniten mainintoja saivatkin paikalliset kaupat, eli Sale ja K-market Perälä. Molemmat oli mainittu lukuisia kertoja. *"Perälä, koska käyty X kertaa. Läheinen paikka."* *"Perälä, koska se on lähellä ja se on kiva paikka."* *"Perälä. Ostosten teko Perälässä koska hyvä henkilökunta."* *"Sale. Käyn kaupassa ja hyvät muistot."* *"Sale, koska siinäkin hyviä muistoja ja kavereitten kanssa on tullut hengailtua siinä."* *"Sale, kauppa, jossa on paljon kaikkia muistoja."* Salen kerrottiin olevan paikka, jossa *"tulee vietettyä aikaa frendien kaa jos on kylällä"*. Lisäksi erikseen oli vielä mainittu Salen penkki yhdessä vastauspaperissa: *"Salen penkki. Koska siinä on mukava oleskella ja viettää aikaa kavereiden kanssa."*

Metsä oli mainittu neljä kertaa. *"Metsästäys, työt."* *"Metsä, koska rauha ja voi olla kaukana ihmisistä."* *"Metsät. Luonto ja eläimet/linnut."* Lisäksi tarkemmin mainittiin kerran tietty metsä, Satumetsä: *"Kävimme ja käymme Satumetsässä eli talomme viereisessä metsässä retkillä perheen kanssa."* Metsään liittyen yksi oppilas oli maininnut metsästyksen, *"koska saa ruokaa ja pääsee nauttimaan luonnosta"*. Samoin vesistö oli mainittu kerran kalastuksen ja mieleisen tekemisen takia.

Lopuissa vastauksissa oli enemmän hajontaa. Sora-Manninen oli mainittu kahdesti. Myös Toivakkatalo oli mainittu kahdesti: *"Toivakkatalo: täällä on kiva olla"* ja *"koska ilmainen kahvi."* Samoin uiminen oli mainittu kahdesti. *"Koska uimarannalla on beachvolley-kenttä ja oleskelu paikkoja. Siellä vietetään kesät kavereiden kanssa."* *"On käynyt pienestä asti siellä uimassa ja piknikillä yms."* Lisäksi yhdistelmä *"uimala + kaukalo"* oli mainittu kerran: *"tulee urheilua kesä/talviajalla."* Kerran oli mainittu pulkkamäki hyvin muistojen takia, ja samoin kerran oli mainittu *"metsän pulkkamäki, koska paljon muistoja siinä mäessä."* Upin grilli esiintyi vastauspapereissa kerran, *"koska siellä saa olla jos on kylmä, hyvää ruokaa jne."* Lisäksi hiljaisuus, rauhallisuus ja turvallisuus oli mainittu muutamassa vastauksessa Toivakkaa kotiseutuna luonnehtivina piirteinä: *"Rauhallisuus ettei tarvitse kuunnella niin paljon melua kuin esimerkiksi kaupungissa."* *"Ja no yleisesti Toivakka on tosi turvallinen paikka asuu."*

Koulu tärkeänä kotiseudun paikkana sai yhden maininnan. *”Siellä oppii ja voi nähdä kave-reita.”* Omaan pihaan ja peltoautoon liittyi kahdella vastaajalla paljon muistoja. Mummola oli mainittu kerran, koska *”mummo on mukava ja hän tekee hyvää ruokaa”*. Lisäksi yksi oppilas oli maininnut mummin, vaarin ja sukulaiset tärkeänä asiana.

2.10 UUDENKAUPUNGIN YHTENÄISKOULUN YHDEKSÄSLUOKKALAISTEN KOTISEUTU

TIMO SUUTARI

Uudenkaupungin yhtenäiskoulu sijaitsee Uudenkaupungin keskustassa. Koulussa on op-pilaita 650 vuosiluokilla 1.–9. Uudenkaupungin yhtenäiskoulu muodostuu kahdesta vie-rekkäin sijaitsevasta kiinteistöstä Pohitullin koulu (1.–6. luokat) ja Viikaisten koulu (7.–9. luokat). Uudenkaupungin yhtenäiskoulun tilaisuus järjestettiin 22.9.2020 Viikaisten koulun auditoriossa, ensin yhdeksäsluokkaisille ja sitten seitsemäsluokkalaisille. Yhdeksäsluokka-laisten tilaisuuteen osallistui 18 oppilasta.

Tilaisuuden alussa yksi oppilaista sanoo ääneen valkokankaalle heijastetun sanan koti-seutu ja välittömästi kuullaan kaksi vastausta, että kotiseutu on kaupunki. Täsmennetään vielä, että nimenomaan Uki, kuten paikallaolijat kaupunkia kutsuvat. Mökki ja koti todetaan seuraavaksi. *”Semmoset tutut paikat”*, pohtii eräs vastaaja ja *”semmosia, missä viettää aikaa mielellään”*, lisää toinen. Hesburger ja *”Hesen parkkipaikka”* ovat myös ensimmäisten jou-kossa, kun mainitaan kotiseudusta mieleen tulevia asioita.

Seuraava keskustelija laajentaa kotiseudun koskemaan laajaa maantieteellistä aluetta. *”Niin ja sitten ehkä koko Kalanti ja näin, mä lasken ne kotiseuduksi. Aika iso alue. Ne pai-kat, missä menee suurimmaksi osaksi.”* *”Joillekin voi olla Turussa”*, lisätään. Yhtenä syy-nä kotiseudun laajenemiseen lähikuntiin esitetään harrastuksissa käynti: *”Siellä on kaikkii harrastuksi.”* Hetken hiljaisuuden jälkeen pohdinta alueellisesta näkökulmasta jatkuu. *”Nyt kun alkaa miettimään. Varsinkin kun asuu tällaisessa pienessä paikkakunnassa, mis niin-kun silleen, että ei oo sitä kaupunkia. Vaan just että kaikki niinkun Laitila ja... Kalanti... ja Lokalahti ja Pyhämaa lasketaan...”*

Alueellisen levittäytymisen ohella oppilaat pohtivat kotiseutukokemuksen ydintä. *”Sem-monon niinkun... en mä tiedä, kotiseutu on tuttu paikka, turvallinen olla.”* Pienen tauon jälkeen samainen vastaaja jatkaa kuvaamalla kotiseudun tunnetta: *”Sit kun tulee jostain ja huomaa sen niin sitten täksä tietää että on lähellä kotia.”* Toinen keskustelija puolestaan nostaa esiin tuttuuden kokemuksen: *”Tietää täältä kaiken, että minne mennä, kaikki kadut tiedät.”* Useampi paikallaolija innostuu puhumaan yhteen ääneen, mutta edeltäviä puheen-vuoroja kannatetaan. *”Toi oli hyvä. Että sitten jos tulee jostain kauempaa ja huomaa, että nyt on niinkun pian kotona.”*

Luokkaan laskeutuu hiljaisuus, jonka joku rikkoo kuiskaamalla *”pieni paikka”*. Häntä rohkaistaan sanomaan kommenttinsa ääneen. *”Tää on tämmönen pikkupaikka”*, kuullaan toistamiseen. *”Niin. Meren rannalla”*, täsmennetään. *”Kaikki tarpeellinen löytyy jos vaan niin haluaa”*, toteaa joku. Toteamus *”pieni ja kaunis kaupunki”* saa hyväksyviä kommentteja. Eräs paikallaolija tiivistää sen, mitä pienellä paikkakunnalla eläminen hänen mielestään tar-koittaa. *”Ukis pitää käyttää mielikuvitusta ennenkun täst saa kaiken irti. Jos sä tuut tänne ja sä aattelet, että täällä on kaikki valmiina, niin et sä periaattees löydä täältä mitään. Mut sitte kun sä aattelet, että mitä sä voisit tehdä tai mitä sä haluat tehdä, niin täällä on aika mo-neen asiaan kummiski, niinkun urheiluun ja kaikkeen sellaseen kummiski mahollisuudet.”*

Tilaisuus Viikaisten koulun auditoriossa.
Kuva Sulevi Riukulehto.

Puheenvuoro johdattaa keskustelemaan alueen historiasta: *"Ja onhan täällä nyt paljon historiaa". "Niin just, aika vanhaa historiaa. Yli 400 vuotta."* Erikseen mainitaan historiallisista vaiheista ja kohteista *"kaikki ne vanhat puutalot, "sit jotkut nää Aadolfit...", "ja ne tykit siellä" ja "sitten ne museot, siellä on se luotsimuseo ja kaikki muutkin"*. Museoista ajatus kulkeutuu autotehtaaseen sekä maisemaan. *"Ja hiano merimaisema ja saaristo. Sitä unohtamatta."* Keskustelu palautuu vielä muutaman puheenvuoron verran paikkakunnan pienuuteen: *"Tuttuja tosi paljon", "liikaakin", "ja sitten on vielä aikaa tutustua kaikkiin."*

Keskustelu vaimenee, joten tilaisuuden juontaja kysyy oppilailta, missä he viettävät aikansa. Vuorotellen kuullaan useaan kertaan, että kotona tai nuorisotaloilla. Jotkut vastaavat sekä että. Myös muita paikkoja mainitaan: *"autotallissa", "missä milloinkin", "jäähalli"*. Uudenkaupungin keskusta mainitaan erikseen. *"Keskustassa on kaikki... siitä löytää."* *"Siis keskusta on oikeesti ihan sairaan hyvä, vaikei se ookaan iso."* Keskustan tapahtumista nostetaan erikseen esille venetsialaiset ja uudenvuodenjuhlat: *"Kaikki on silloin siellä."* *"Niin, se on niinkun se kohokohta vuodessa ja sit muuten vietetään aikaa nuokkarilla tai harrastuksissa tai jossain."* Joku täsmentää vielä melkein pä asuvansa nuokkarilla.

Tilaisuuden juontaja kysyy, millaisia harrastuksia oppilailla on. Mainitaan harrastuksina jalkapallo, koripallo, ratsastus sekä tanssi ja pianonsoitto. Joku kertoo lopettaneensa pianonsoiton, kun taas joku jatkaa sitä edelleen. Kun juontaja toteaa, että paljon on liikuntaa ja vähän taideaineita, niin tätä halutaan täsmentää: *"On meill tosi paljon taideaineitakin, mut kun kukaan ei vaan sano mitään."* Nimeltä mainitaan kaksi oppilasta, joiden musiikkiharrastus on monipuolista ja jotka soittavat useita eri instrumentteja: *"viulua, pianoa, huilua, ukulelee, kitaraa."* Kuullaan, että näiden soittamista voi harrastaa paikkakunnalla eikä tarvitse lähteä kauemmas. Myöskään muiden harrastusten perässä ei tarvitse välttämättä lähteä merta edemmäs. *"Kyllä kaikki voi periaatteessa harrastaa täällä."* *"Ja kaikki on tosi lähellä toisiaan, että ei oo mitenkään sillai hirveit kilometrei."* *"Talli on ehkä kauempana, sinne on kolme-kaks kilsaa. Ei sekään oo kauheesti. Paitsi uksissäällä",* todetaan nauraen. Monet liikuntaharrastukset onnistuvat aivan koulun läheisyydessä. *"Kaikki futiskentät, uimahallit ja frisbeegolfradat on kaikki lähekkäin", "voi harrastaa koripalloa". "Ne on niinkun kaikki periaatteessa tässä yhdellä alueella."*

Kotiseudun kuvailu

Seuraavana paikallaolijoille esitetään kysymys: *"Miten kuvailisit kotiseutuasi sellaiselle, joka ei sitä tunne entuudestaan?"* Kysymystä täsmennetään ja helpotetaan tiedustelemalla, että mihin oppilaat veisivät paikallaolevan tutkijan, joka ei ole aiemmin käynyt Uudessakaupungissa. Heti kuullaan usean vastaajan sanovan, että Pakkahuoneelle. Myös mainitaan yleisesti kaupungille ja erityisesti *"kattoon kaupungin hienoa lahtea"*. Kaupunginlahden historiasta ja nykypäivästä halutaan kertoa enemmänkin. *"Joskus ennenvanhaan sinne laitettiin kaikki Uudenkaupungin jätökset."* *"Mut siis ennen sitä, kauan aikaa sitten, se on ollut kauppapaikka, kun Turusta on tuotu paljon rahtii. Niin sit just kannattaa – käydä lukeen, kun siinä rannassa on sellasii hiano! Kivistön Iiron suunnittelema juttuja, niin kannattaa mennä kattoon niitä, koska niissä lukee kaikissa Tukholmasta, Kööpenhaminasta... Lontoosta, ja sieltä kun on tullut kauppalaivoja Suomeen, niin ne on käyny Uudenkaupungin kautta tuomassa tavaroita, niin siellä lukee kaikista niistä kaupungeista historiaa ja sitten vähän senaikaisii tapahtumii Uudestakaupungist – Ja sitten jos ei halua lukee, niin sitten on semmonen sovellus, mistä löytyy ne kaikki kuunneltavana ja äänenä. – Se on aika hieno."*

Kaupunginlahden ranta-alueetta pidetään hienona. *"Kun se on nyt kunnostettu se ranta."* *"Siellä on hienot valot."* *"Se on aika hieno oikeesti."* Ranta-alueen kerrotaan myös hou-

kuttelevan kävijöitä. *"Ja sitten kaikki sanoo, että siellä rannalla, siellä lahden toisella puolella on kaikkii ravintoloita ja kaikkii sellasia, tosi usein käy siellä syömässä."* *"Ne on ihan täynnä"*, toteaa joku. Lisäksi mainitaan, että alueella on Bonk-museo, josta kuullaan seikkaperäinen kuvaus. *"Bonk-museo on sellanen, että se on niinkun museo periaattees, mikä perustuu fiktion. Sillä ei oo mitään oikeeta, mutta on keksitty sellainen tarina, mikä on tapahtunut aikaisemmin ja sitten ollaan tehty kaikkia välineitä, millä ei oo, periaatteessa ikinä ollu mitään tarkoitusta – se on saatu se tarina elämään periaatteessa niitten kautta. – Ja sitte siellä on ollu joku tiedemies ja siellä on kerrottu sen tiedemiehen elämää Uudessa kaupungis, se on keksiny kaikkia erilaisia juttui. Ja sitte periaatteessa alat uskomaan siihen tarinaan, vaik se ei oo totta ja se on hieno kokemus, kun sit sen tarinan jälkeen sulle kerrotaan, että tää on ollut kaikki ihan fiktiota, että ei tää oo koskaan tapahtunutkaan. Ja sit sä oot ihan, että mitä, sä oot koko ajan luullut, että se on ollut oikeesti olemassa se tyyppi. Niin sekin on aika hauska."*

Tilaisuuden juontaja kysyy, mihin paikkaan oppilaat haluaisivat viedä itselleen todella tärkeän ihmisen. *"Samat"*, kuullaan ensimmäisenä. Toinenkin keskustelija vahvistaa tämän: *"Varmaan just menisin rantaan kävelemään ja... tosi kivan paikan, jonkun kauniin."* Pakkahuonetta ehdotetaan tällaisena paikkana. Juontaja täsmentää kysymystään, että nyt saa nimetä henkilökohtaisesti tärkeitä paikkoja. Keskusteluun nouseekin uusi kohde, jonka moni paikallaolijoista tunnistaa. *"Varmaan Kuuanvuorelle."* *"Joo, toi on totta."* Aiheesta syntyykin vilkasta keskustelua. *"Mä en oo käynny siellä... kymmeneen vuoteen"*, *"sieltä näkee..."* Tarkennetaan, että Kuuanvuori on paikka Kalannissa. *"Se on Varsinais-Suomen mun mielestä korkein kohta. Ja sieltä näkee periaattees koko sen kaupungin ylhäältä. Että se on tosi kaukana, mutta sä näät kaikki, esimerkiksi autotehtaan ja sitten... vesitornin."* Väliin huikaetaan, että sieltä näkyy myös kirkko. *"Kemiran ja vesitornin ja kaikki. Ja sit se on semmonen, että sä näät sen yläpuolella olevan metän ja sä näät sieltä kaikki tuulimyllyt ja sellaset. Se on sellanen aika hieno, se on periaattees, se on vuori. Taustalta kuuluu kommentti, että "se on talvella hieno" ja kerrotaan myös, että sinne on varsin helppo päästä. "Me just ajeltiin skootterilla"*, kommentoidaan. Joku kertoo, että ei ole käynyt Kuuanvuorella, mutta haluaisi käydä.

Muita kohteita, joihin vastaajat veisivät itselleen tärkeän ihmisen ovat omat mökit. *"No varmaan meidän mökille."* *"Joo, tosi moni ukilainen mökkeilee."* *"Tai jonnekin saaristoon"*, joku huomauttaa. *"Veneilee"*, kommentoidaan. *"Sekin on aika lähellä niinkun tätä meidän kaupungin juttuu, semmonen veneily ja saaristoelämä."* Keskusteluun nousee vielä yksi uusi kohde saaristosta. *"Missä on se meriravintolakin"*, joku kysyy. Kuullaan, että kyse on Isokarista. *"Isokariinkin voi viedä. Tietty mä veisin jos mä voisin, mutta kun se on niin kaukana. Siis se on semmonen majakka."*

Henkilökohtaisesti tärkeät kotiseudun paikat ja asiat

Keskustelu tärkeistä kotiseudun paikoista jatkuu. Nyt paikallaolijoita pyydetään miettimään erityisesti sitä, missä he itse viihtyvät. Ensimmäisten vastausten joukossa kuullaan oma koti, mökki ja kaverit. Eräs paikallaolijoista alkaa pohtia kysymystä siten, että minkä paikan katoaminen tuntuisi ikävältä. *"Siis mun mielestä se olis, no kyl harmittais, jos vaik, vaik en kyl tiä, joku tuhoituis täällä, että en mä tiedä, että mikä se sitten olis, silleen että alkais harmittaa."* Tällaisena kohteena mainitaan nuokkari.

Keskustelu menee seuraavaksi kirjaimellisesti metsään. *"Mun mielestä on tosi tärkeätä, että meillä on metsää."* *"Mun mielestä se on muuten, koska kun mä mietin, että minne mä meen koiran kaa lenkille, niin pääsee ihan tosi helposti metsään jos haluaa."* Laavut

mainitaan erikseen. *"Siellä on käyty ain pienempänä."* *"Kuink monta laavuu meillä edes on täällä, meillä on jotain neljä-viis laavuu sellateen että pääsee ihan helpostikin."* Väliin muistutetaan, että alueella on golfkenttäkin. Yksi kokoava puheenvuoro vielä käytetään tärkeistä luontokohteista. *"Mut siis pääsee tosi helposti kaikkialle luontoon. Niin ne on ehkä just metsät ja sellaset laavut on tärkeitä. Ja just kun oli korona-aika, niin aika moni nuori kävi siellä laavulla viettämäs aikaa kavereitten kaa."*

Edeltävä kommentti ajanvietosta kavereiden kanssa saa pohtimaan paikan merkitystä sosiaalisten suhteiden kautta: *"Musta se on tärkeä paikka, missä on niinkun ystävät."* *"Se on totta"*, kommentoidaan. Itselle tärkeä paikan katoamista pohtinut keskustelija palaa vielä aiheeseen keksittyään tärkeän paikan. *"Kyllä mua harmittais, ei Hesburger ruokapaikka, vaan tiäksä sellanen kokoontumispaikka. Jos se katois."* Hesburgerin merkitys kokoontumispaikkana tunnistetaan. *"Niin, koska sinne tulee kaikki. Tai jos on vaik joku ilta tai jotain, niin sinne voi mennä vaan kaikkein kans. Ja sit sieltä heitetään ulos."* *"Sit kun on ylittänyt sen ajan."*

Paikallaolijat pyrkivät tekemään yhteenvedon käydystä keskustelusta ja esiin nousseista teemoista.

- *Just niinkun koti ja mökki ja sellaset.*
- *Mut se on just hyvin sanottu, että se missä on kaverit. Niinkun semmoset paikat.*
- *Että jos miettii, että mikä oikeesti harmittais, jos lähtisi pois, niin semmoset missä on viettänyt eniten kavereitten kanssa aikaa ja jossa on hyviä muistoja.*
- *Kaikki jäähallit, nuokkarit, Hesburger ja niin.*

Eräs oppilas kysyy toiselta: *"Eiks sulle ollu tärkeä paikka autotalli?"* Vastauksena saadaan myöntävä hymähdys, mutta ei sen tarkempaa kuvausta. Tilaisuuden juontaja kysyy, missä päin vastaajilla on mökkejä ja ovatko ne lähellä saaristossa. *"Ei todellakaan"*, vastataan. Tähän kommentoidaan: *"No on se nyt aika lähellä, kun joku ajaa Helsingistä tänne."* Kuullaan hieman närkästynyt vastakommentti: *"Hmh, voi Jeesus. Tarkotti varmaan veneellä sitä matkaa, tosta noin kilsa."* *"No viistoista minuuttia veneellä"* ja *"tuolta pääsee tuolta Elkkysistä"*, täsmennetään.

Henkilökohtaisesti tärkeiden kotiseudun paikkojen ohella paikallaolijoilta tiedusteltiin kotiseutuun liittyviä tärkeitä asioita kysymällä, minkä parissa he viihtyvät parhaiten. Ensimmäisten vastausten joukossa kuultiin kavereiden kanssa, mutta myös *"matikan sorvin ääressä"* sekä *"ruuan parissa"*. Ratsastus, pianonsoitto, ja tanssi mainittiin tärkeinä asioina ja kuvattiin nimenomaan sitä, miten näiden harrastusten parissa ikävätkin asiat unohtuvat. *"Joskus ratsastaa. On levollista päästä kun on ollut huono päivä, niin tuntuu, että siellä voi unohtaa kaiken."* *"Välillä jos on huono päivä, niin kun soittaa pianoa, niin se on kyl kivaa."* *"Siis jos on huono päivä ja menee pelaamaan futista, niin alkaa ärsyttää vielä enemmän, mutta jos on huono päivä ja menee tanssimaan, niin se oikeesti auttaa."* Jalkapallon vaikutuksesta mielialan säätelyssä on toisenlaisiakin näkemyksiä. *"Ja mun mielestä, jos mulla on huono päivä, niin mä oon menny vaan potkiin."* *"Se on sama. Mulla ehkä futis vapauttaa sillain kun pääsee vähän potkimaan ja näkemään kavereita."* *"Ja sitten kun on jalkapallotreeni niin ja sitten kun siellä on oikeesti hyvä meininki."*

Naurun säestämän todetaan, että *"puhelimien ja peiton kanssa on kivaa"*. Myös kerrotaan siitä, kuinka *"joskus viikonloppuisin on kivaa, kun pääsee iskan kans käveleen ja se vie kaikkiin hienoihin paikkoihin"*. Syöminen tuodaan esiin uudestaan sekä myös nukkuminen mielialaa kohottavina tekijöinä. *"Mutta ei liian syöminen, siitä tulee paha mieli."* *"Tästä saa läheltä kaikkea, jos tekee mieli jotain"*, lisätään vielä syömiseen liittyen.

Kotiseudun tärkeiden paikkojen ja asioiden ympärillä käytävä keskustelu hiipuu ja jotkut oppilaista alkavat kommentoida tähän asti hiljaa olleiden luokkatovereidensa puolesta. *"Se viihtyy 24/7 BB:n parissa."* *"Antaa tulla, oot aina niin äänekäs"*, komentaa eräs oppilas luokkatoveriaan. Tähän saadaan lyhyenä vastauksena *"pleikkaria"*. Hänen puolestaan vielä lisätään: *"Tallissa aina viihtyy Amigan kaa."*

Kotiseudun luonnonympäristö

Luonnonympäristöjä koskien esitetään kuvakenttä, jossa oli kuvat metsästä, järvestä sekä laiturilla olevasta lehmästä. Aluksi kuullaan tirsuntaa, minkä jälkeen kommentoidaan, että *"lehmä ei kyl kauheesti kuvaa Uttakaupunkia"*. Asiasta on eriäviäkin näkemyksiä ja kuullaan paikoista, joissa voi nähdä lehmiä. *"Ei mut mikä se on se Elkkysissä, sielläpäin on se yksi pelto, niin eikö siellä oo lehmiä..."* *"Siis kyllähän tuo kuvaa siinä mielessä. Siellä on ja sitten tuolla Kytämässä on."* *"Mun mielestä Lokalahdelle kun menee sinne tuulimylly kattomaan, niin siellä on yksi sellainen Valion maitotila."* Lehmiin liittyen todetaan, että ne eivät kuvaa niinkään tämän päivän Uttakaupunkia vaan pikemminkin mennyttä aikaa. *"Siis kyllähän toi on, mutta ei kukaan ikinä niistä kauheesti puhu muuta kun isovanhemmat silleen 'kyllä mä muistan silleen, kun katottiin aina lehmiä kun ne vaan laiturilla'"*. Lehmistä keskustelu laajenee muihin eläimiin ja maatalouteen. *"On mullakin ollut joskus isovanhemmilla on kanala."* *"No mun isoäitillä ja isovanhemmilla on ollut joskus karitsa."* *"En mä kyllä aattele, että tää olis jotekin kauheen maatalous, että täällä näkis jotain eläimiä koko ajan jossain."*

Vastaajat pohtivat saariston merkitystä uusikaupunkilaisten kotiseudun osana. *"Mut jos nyt miettii sillai kummiskin, että minkälaisen Uudenkaupungin mä nään, kun mä oon tästä kaupungista, niin en mä kauheesti yhdistä saaristoa Uutenkaupunkiin, että se on sit enemmän joku Elkkynen."* *"Täällä on tosi paljon saaristoa"*, todetaan. Virikekuvakentän kuva metsästä ja pitkospuista tuntuu kuitenkin erälle vastaajalle kotoisemmalta. *"Kyllä mun mielestä ehkä enemmän tuo oikea [kuva metsästä] ja sit toi kun mennään sinne golfkentän takaiseen mettään, niin siellä on tosi paljon ton näkösiä."* *"Luontopolkuja"*, joku täsmentää edelliseen puheenvuoroon. Mainitaan luontopolku, joka kiertää järven ympäri. *"Eiks noi oo jotkut pitkospuut"*, joku huomaa kuvasta. *"Joo niin, niit on ihan sikana siellä"*, tiedetään kertoa.

Paikallaolijoilta kysytään, että lisäisivätkö he kuvakenttään jonkin kuvan. Ensimmäisenä tarjotaan kuvaa kirkosta, mikä saa myös kannatusta. Kuvassa näkyvä lehmä ilmiselvästi vaivaa jotain keskustelijoita. *"Toi on oikeesti silleen aika hyvä, mutta toi eläinjuttu tossa on vähän..."* Onko siinä väärä eläin, kysytään ja saadaan heti vastaus: *"Täällä on enemmän hevosia."* *"Mä mietin just ihan samaa."* *"Täällä on tosi paljon hevosia joka paikassa"*, vahvistetaan. *"Mun mielestä ehkä hevonen voisi olla parempi. Tai sit joku pellon kuva, koska täälläpäin on aika paljon pelloja, jos sä meet jonnekin Lokalahdelle päin."* *"Niin joo, totta"*, kommentoidaan taustalla. Pelloista käytävä keskustelu jatkuu, kun joku toteaa, että heilläkin on peltoa. Myös mansikkamaata ehdotetaan kuva-aiheeksi ja todetaan, että *"mansikoita on aivan sairaasti"*. Lisäksi Taivassalossa sijaitsevaa Kaitaisten siltaa ehdotetaan kuvattavaksi sekä Ruokolanjärven suihkulähdettä. Keskustelu palaa vielä eläimiin ja mainitaan, että kuvassa voisi näkyä lintuja. *"Joutsenii. Joutsen ehkä kuvais hienosti sitä, koska tuolla edustalla näkee, meilläkin oli kerran melkein 58 joutsenta. Mut joo, ei täällä kauheesti lehmiä oo."*

Kotiseudun rakennettu ympäristö

Koska jo luonnonympäristöä koskevan keskustelun loppupuolella alkoi nousta esiin joitain rakennetun ympäristön kohteita, näytetään oppilaille seuraava kuvakenttä, jossa on tarjolla erilaisia rakennelmia. Ensikkommenteista kuultaa hämmennys ja se, etteivät kuvat tunnu paikallaolijoille kotoisilta. ”Öö, mikä toi nyt on?” ”Nou, nou.” Kuva vanhan rakennuksen ulko-ovesta tuntuu kuitenkin jollekin tutulta. ”No siis ehkä tos toi punanen ovi... toi punanen ovi kyl kuvaa.” ”No ehkä hiukan”, myönnellään. Kuullaan myös vastalauseita ja kommentti: ”Siis toi on valkonen ovi.”

Kuvassa näkyvää puuhun rakennettua majaa kommentoidaan seuraavaksi kummastellen. ”Joo ja sitten toi pömpeli tossa.” ”Mikä toi puupömpeli?” ”No miten toi liittyy...?” Jotain tuttua majassa kuitenkin on. ”Mut Pyhärannas päin, onks se Pyhäranta, on varmaan, niin sielläpäin ainakin on niinkun, en mä tiedä, siitä tulee vähän mieleen tuo puupömpeli.” Naapurikunta Pyhärantaa kommentoidaan naurun säestyksellä: ”Kun sä meet Raumalle tiäksäs sielt Pyhärannan kautta, niin tuntuu, että siellä on just tuonnäkösiä paikkoi.” Vastaavanlaisia rakennuksia löytyy lähimaastostakin: ”Kyllä sä voit nähdä tollasta jossain lenkipolun metsässä.”

Kuvat kaupunkiympäristöistä rakennuksineen ovat erään vastaajan mielestä ”ihan ei”. Erityisesti kuvissa näkyvä rakennustyyli oudoksuttaa. ”Tulee mieleen tosta semmonen jokin alankomainen rakennustyyli.” Keskustelu palaakin vanhan puurakennuksen ulko-oveen ja kuistiin.

Mutta ehkä toi punanen ovi on ehkä silleen...

- Se on valkonen!
- No joo, mut silleen koska kaikki vanhat puutalot, niin ne tulee mieleen.
- Toi on just silleen toi ovi on semmonen vähän koristeellinen, onhan täälläkin.
- Mun tulee ehkä mieleen joku Vallila, jos se olis punanen niin tosta.
- Totta.
- Ja toi kuisti.
- Tosi moni, joka on kaupungis puutalos asunu, niin on tonttylinen lasikuisti.

Päädytään melko yksimielisesti siihen, että kuvakentän kuvista vanhan puutalon ovi tavoittaa parhaiten sen, mitä Uudenkaupungin ysiluokkalaiset pitävät kotoisana rakennettuna ympäristönä. Joku huikkaa, että kotoisampi olisi kerrostalo ja täsmentää: ”Keltanen ruma kerrostalo.” Kun tiedustellaan, voisivatko he olla kuin kotonaan muissa rakennuksissa, kuulaaan kieltävä vastaus. ”Mun tulee sellainen olo, että mä olisin ulkomailla”, kommentoidaan. Joku kuitenkin täsmentää, että häntä ei häittäisi asua kyseisissä rakennuksissa, mutta: ”Ei se olisi Uki, ei se olisi se paikka missä...” ”Jos mä muuttaisin, niin sitten”, myönnetään. Todeksinkin, että jos muuttaisi pois Uudestakaupungista, niin siinä tapauksessa kuvissa esitetyt ympäristöt voisivat olla mahdollisia, mutta ”en mä nyt aattelis että – Ukiin tommonen pölvempiirtäjä”. Myös kuvissa esiintyvät rivitalot ovat ”liian sumpussa”. ”Niin on, ne on tosi lähekkäin. Ne on tosi epä-ukilaisia.”

Keskustelu rivitaloista ja asumisväljyydestä jatkuu. ”Meilläkin on siinä, kun meillä on omakotitalo, niin meillä on siinä isot pihat ja kaikkee, niin rivitaloillakin on siinä meidän toisella puolella aika silleen, kyl se tiivis on, mutta niillä on kans paljon omaa tilaa. Niin eikä siinä oo muita rivitaloja sotkemassa.” ”Ne rivitalot on punasia yksikerroksisia”, täsmennetään.

Seuraavaksi kommentoidaan kerrostaloalueita. *"Ja vaik ehkä siellä, mikä se on se Merilokikukuja ja siellä..."* *"Ai Kaunisranta vai?"* *"Niin, kun sä lähet siitä sinne perille ettiin, niin Harmaalokinkuja, niin siinä on sellasii kerrostaloja. Mut silti ne on vähän erilaisia."* Kyseisiä kerrostaloja pidetään kuitenkin erilaisina kuin virikekuvassa näkyviä. *"Mutta niilläkin on tosi paljon omaa pihaa."* *"Niin onkin. Jos Ukis olis tommosii, niin katot olis samanvärisiä."*

Oppilailta tiedustellaan, puuttuko heidän mielestään kuvakentästä jokin kuva. Kerrostalo mainitaan uudelleen, minkä lisäksi ehdotetaan kuva-aiheena hiekkateitä. Kuviin toivotaan myös omakotitaloja. *"Silleen hyvinjärjestetyt omakotitalot, joissa olis samanväriset katot."* Kerrotaan omakotitaloalueen kadusta, joilla talojen värit vaihtelevat numeroiden mukaan: *"Siis Tyrnkukuja, siinä on parittomat on valkosii ja parilliset on punasii. – – se on jotenkin tosi hauska silleen."* Rivitalot palaavat myös keskustelunaiheeksi: *"Siis siellä saaristos päin, siellähän on vaik kuinka paljon rivitaloja, siellä on se yks koko alue, mikä on täynnä rivitaloja."* *"Siellä on ne kaikki kaukalot ja ne, mä asuin siellä joskus",* täydentää joku.

Edelleen palataan kerrostaloalueisiin. *"Mutta sitten jos me saataisi kerrostalat [kuvaan] niin me saatais Hakamettääkin vähä."* Kerrotaan, että Hakametsä on kerrostaloalue, mutta siellä on myös omakotitaloja ja rivitalojakin. Keskusteluun nousee erityiset "kolmiotat", jotka monet paikallaolijat tunnistavat mutta jotka myös jakavat mielipiteitä: osan mielestä ne ovat kauniita, kun taas jotkut tuomitsevat ne *"ihan kauheiksi"*.

"Mä haluaisin joskus asua semmoses", joku ilmoittaa. Toinen paikallaolija hieman toppuuttelee intoa: *"Mä olin semmoses päivähoitossa, mä voin sanoa, että ne ei oo kovin hienoja. Ne portaikot on ihan semmosia katonrajassa. Ou nou, mä oon kolme, mä en pysty käveleen täällä."* Aletaan jopa epäillä, että puhutaanko samoista taloista. *"Kyllä mä luulen, että siitä kun sä tuut siitä, mistä sä voit kääntyä kaikkiin kerrostaloihin – – kun sä käännyt Hakamettän... niin siinä oikealle puolelle, joo."*

Rakennettua ympäristöä koskevan osion lopuksi oppilailta vielä tiedustellaan, minkälaisessa talossa he haluaisivat asua. Ensin kuullaan kommentti: *"No kotona!"* Omakotitaloasuminen saa kolmelta paikallaolijalta kannatusta, mutta kerrosluvusta on eriäviä näkemyksiä: *"kakskerroksisessa omakotitalossa", "ykskerroksisessa".* *"Mä en haluaisi asua missään muualla, mä rakastan mun kotia. Paitsi kolme kerrosta, liikaa siivottavaa."*

Kotiseudun sosiaalinen ympäristö

Kotiseudun sosiaalista ja henkistä ympäristöä koskeva kuvavirike tarjoaa vastaajille erilaisia harrastuksia ja kuvia yhdessäolosta: on kuva perheestä pelaamassa lautapelejä, orkesteri esiintymässä, lapsi hiihtämässä sekä nuotio nokipannukahveineen. Heti ensimmäiset kommentit kertovat siitä, että kuvakenttä tuntuu kotoisalta. *"Toi on aika hyvä kyllä!"* *"No niin on!"* *"Mun mielestä, mä en tiedä, kuinka paljon me pelataan lautapelejä, mutta toi on toi hiihtokuva, kaikilla on pienenä otettu tommonen kuva",* kertoo vastaaja innostuneesti. *"Niin on" ja "älä",* hihkaistaan myöntävää sävyyn. *"Nykyäänhän täällä on aina hyvä hiihtää ulkona talvisin, täällä on niin hyvät talvet",* kommentoidaan ironiseen sävyyn.

Ironinen sävy jatkuu, kun hiihtokuvaa kommentoidaan: *"Sut on pakotettu itkeen ja hiihtämään",* mutta kuva palauttaa mieliin myös monia mukavia ja yhteisesti jaettuja muistoja. *"Meillä oli aina Hippo-kisat."* *"Siis toi hiihtokuva näyttää justiin, mitä musta on otettu."* *"Siis varmaan kaikista on otettu joskus tommonen. Ja meillä oli Hippo-hiihtokisat jossain Kalannin – – kentällä."* *"Nappulakisat",* huikataan. Hiihtokuvan ohella myös retki-aiheinen nuotiokuva herättää muistoja. *"Ja sit päiväkodissa varmaan kaikilla on otettu tommonen kuva, mis ollaan retkellä."* *"Kyllä, eskarissa",* lisätään.

Lautapelikuva tuo vastaajille mieleen pelaamisen isovanhempien kanssa. *"Sit kaikki varmaan on pelannu mummin kanssa, mummon tai mummin kanssa lautapelejä."* *"Eipä oo"*, kommentoi joku ja syykin selviää: *"Ai se alzheimeri, niinpä, anteeks."* Joku kaipaa kuvia luistelusta tai yleisurheilusta. *"No yleisurheilu, nappulakisat!"* Moni kertoo osallistuneensa nappulakisoihin. *"Mä lisäksi kaukalon kuvan. Täällä on paljon jäitä."* Mainitaankin jäähalli sekä luetaan kaukaloita, kuten Hakametsän kaukalo, jota kutsutaan Hakitsuksi. *"Hakitsu on grilli"*, huomautetaan. Hakitsusta eli Hakametsän katukeittiöstä todetaan, että: *"Hakitsun grillillä on ihan oikeesti hyvää ruokaa"* ja mainitaan jokin ruoka-annos nimeltä.

Kuvakenttää kommentoidaan vielä yleisesti: *"Mitenkä tähän on osattukin ottaa tälläiset kuvat."* *"Nää on kyllä oikeesti aika hyvät."* Ilmeisesti grillistä käydyllä keskustelulla on ollut vaikutusta, kun joku taustalla ehdottaa lähtemistä grillille syömään. Tilaisuuden juontaja vielä varmistaa, että kuvien joukossa haluttaisiin nähdä kaukalo ja yleisurheiluaiheinen kuva. Tämä saa hyväksyviä kommentteja, mutta kaikille ei liikuntapaikat ole kotiseudun suosikkikohteita: *"Mä kyl vihaan yleisurheilua."* *"Niin mäkin."* Mainittujen paikkojen merkitystä kuitenkin puolustetaan: *"Niin mutta kaukalo ja yleisurheilukenttä on kuulunut meidän lapsuuteen. Kaikki oli aivan, ne itki sitä, kun se hävis."* Moni puhuu samanaikaisesti urheilemisesta ja muistelee tappioita ja voittoja.

Kuvavirikkeiden jälkeen esitettiin ytimekäs kysymys: montako kotia sinulla on? Kuullaan useita vastauksia samanaikaisesti. Useimmat sanovat, että yksi tai kaksi. Toteamus *"okei, no ehkä kolme vois sanoa"*, aikaansaa toisissa oppilaissa kiinnostusta. *"Kolme, missä sun yks koti on?"* *"Mun yks koti on teidän koti"*, kuullaan perustelu. Joku muukin oivaltaa saman. *"Niin periaattees kaks, koska mä oikeesti asun ton luona"* tarkoittaen luokkatoveriaan. *"Mummola"*, huikkaa joku. *"Mä laskin mun mökin kodiksi, kun mun äiti ja isä asuu siellä."* Kotien joukkoon lasketaan myös esimerkiksi kaverien kodit, mikäli ne tuntuvat erityisen koitoisilta.

- *Tai mä laskin kodin niinkun sellaseks paikaksi, missä voit vaan mennä jos sä vaan haluat mennä jonnekin.*
- *Eli meiän kotiin?*
- *Niin, mä voisin oikeaasti vain mennä sinne. Teidän talo on oikeesti vähän sellainen kakkoskoti välillä.*
- *Hyvä, se on kiva kuulla.*

"Okei, mulla on oikeestaan neljä kotii", havahtuu joku käydyin keskustelun perusteella. *"Okei, mulla on... no kun tallikin joskus olis voinut olla – – Silloin kun me harrastettiin kaks vuot sitte ratsastusta, niin talli oli kyllä semmonen paikka, mihin sä voit vaan mennä ja makaa siellä pas... kakkasessa laattiassa."* Vastaaja ei kuitenkaan pidä hevostallia tällä hetkellä kotinaan. *"Niin, ehkä nyt se ei oo enää, mutta sit kun menee just jonnekin, no ei oikeestaan. Mut ehkä mökki ja sitten koti. Mut just se, missä kaverit ja perhe on."* *"Ai niin mökki"*, joku havahtuu. *"Mullakin on kolme kotii."* Perheenjäsenten asuntoja ei kuitenkaan välttämättä aina koeta kodiksi. *"Välillä mä en kyllä laske isäniäkään kodiksi, mä oon vähän silleen, et mä tuun tänne kyl joka viikko, mut mä vähä silleen."* Keskustelu palaa vielä kaverien koteihin. *"Mulla on varmaan niinkun oma koti ja sitten [kaverin] koti, koska sinne voi vaan mennä."* *"Sinne voi vaan kävellä"*, *"sinne voi vaan mennä"*, vahvistetaan. Myös kyseinen henkilö vahvistaa tämän kertomalla viime viikonlopusta: *"Noi molemmat vaan tulee mun huoneen ovelle."* *"Oli just romanttinen kohta menossa"*, todetaan mutta asiasta ei kerrota tämän enempää.

Muutama oppilas on ollut varsin hiljaa. Heiltä tiedustellaan, montako kotia heillä on. Kuullaan lyhytsanaiset vastaukset: *"No varmaan kaks on."* *"Kaks."* Erikseen kysyttäessä kuullaan täsmennyksiä: *"No siis tottakai oma koti ja sitten meillä on vene. Siinähan ne oli. Mökki ja koti."* Välikommenttina huikataan hieman ironiseen sävyyn: *"Siis koti on siellä, missä sydän on."* *"Koti ja mökki"* sekä *"en mä tiedä, talli, siellä vietetään paljon aikaa"*, mainitaan vielä. *"Amiga"*, kuullaan kommenttina edellisen puhujan mainitsemaan talliin. Selviää, että kyse on autotallista, jossa kyseinen keskustelija *"korjaa Amigaansa"*. *"Mä voin tulla tekeen jonkin konehuollon sinne"*, kiusoittelee joku. *"Ihan vapaasti"*, kuullaan vastaus.

Kotiseudun muutos

Seuraavaksi oppilailta kysytään, onko heidän kotiseutunsa muuttunut jollain tavalla. Ensimmäiset kommentit kuvaavat kysymyksen aiheuttamaa hämmennystä: *"oo, öömm"*, *"on"*, *"ei"*, *"on se ehkä"*, *"ei se silleen"* ja *"musta tuntuu jotenkin..."* Keskustelu pääsee kuitenkin liikkeelle, kun joku mainitsee ranta-alueen. *"No ranta on muuttunut, muistatko kuinka kauhea se oli."* Tästä ollaan samaa mieltä, mutta samalla joku huomauttaa, että *"ei semmosii lasketa"*. *"Mut ei oo silleen ainakaan huonompaan suuntaan."* Pääosin ollaan samaa mieltä, että muutos on tapahtunut parempaan suuntaan, *"paitsi nyt täällä tapahtuu kaikkia ihan jättäviä juttuja"*. Puhuja ei tarkenna kommenttiaan, mutta kuullaan, että *"ainakin ulkonäöllisesti nyt sitte"*.

Kotiseudun muutoksen kokemisen arvellaan olevan ikäryhmäsidonnaista. *"Nuorten mielestä on ehkä menny parempaan suuntaan, mut jos kysyy joiltain vanhoilta ihmisiltä, niin ne vois sanoa, että on menny huonompaan suuntaan."* Yhtenä syynä tähän mainitaan nuorten oleskelu uuden kaupan lähistöllä. *"Koska nuoret on niin paljon tuolla keskustassa ja esimerkiksi tossa K-Marketin edessä, kun tuli toi uus kauppa, niin kaikki kerääntyy ain siihen polttelemaan ja vähän kerääntyy siihen, niin vanhukset ei tykänny siitä."* Kaksi paikallaolijaa alkavat kiusoitella toisiaan kaupan läheisyydessä oleskelusta ja tupakoinnista.

Keskustelu muutoksista siirtyy uuteen kouluun. *"En mä tiedä, meille tulee se uus koulurakennus... Niin kyllä se silleen."* *"Sitten kun tää [koulurakennus] puretaan."* Viitataan ilmeisesti tuleviin kuntavaaleihin, kun todetaan, että *"niin, mutta nyt kun ne valitaan uudestaan, päättäjät"* ja ilmeisesti pohditaan mahdollisuutta, että koulua ei purettaisi.

Muutoksena parempaan mainitaan erikseen nuorisotilat ja erityisesti niiden yksi työntekijä. *"Kun [nimi] saatiin nuokkarille, niin koko kaupunki parani."* *"Se on totta"*, vahvistetaan. *"Turvallinen aikuinen tarvitaan aina, sellanen kenelle sä voit puhua kaikesta tyhmästä, mitä sä oot tehnyt."* *"Niin, [mainittu henkilö] on nuori aikuinen, nuokkarilla, tai niinkun nuoriso-ohjaaja ja sille voi puhua oikeestaan kaikesta. Se on vähän semmonen isosisko."* Keskustelijalta tiedustellaan, onko hän nuorisotiloissa kuin kotonaan. Kuullaan myöntävä vastaus sekä kertomuksia siitä, kuinka *"oltiin siellä koko viime vuosi"*. Nuorisotilojen merkityksestä ja siellä tapahtuvista asioista käydään vilkasta keskustelua.

- *Siis sieltä saa ruokaa jos haluaa! Siis sä voit itkeä siellä, jos sä haluat.*
- *Siellä tehdään kaikkia, nacho-peltejä, tortilloja.*
- *Siis silloin kun mulla oli synttärät, niin sinne oli yhtäkkiä tullu jotkut, synttäri... oli synttärilyhlat ja kaikki nää, siellä oli kakkua ja kaikkea nää, mä olin, että mitä ihmettä.*
- *Ooo!*
- *Sit siellä oli kerran sellanen mikä se oli mocktail-baari.*

- *Joo, et sinne tuli semmonen ihminen opettaa, et miten tehään niikun alkoholittomia juomia... siis alkoholittomia juomia, niin ne tuli sitten opettamaan meille sinne. Se oli semmonen kurssi.*
- *Ja sitten siellä pelataan bingo ja siellä on biljardipöytää ja pöytäfutista ja pleikka-rei ja sitten ilmakiekkoo ja telkkarei ja sohviä ja mitä... liikuntasali.*
- *Se on muuten kiva.*

Oppilaita pyydetään kertomaan lisää kotiseudun muuttuneista kohteista. *"Se kun se ranta muutettiin." "Niin, ranta muutettiin sellaiseksi oleskelukelvolliseksi." "Niin, sielläkin on sellaisia penkkejä, aurinkotuoleja." Rannan kerrotaan olevan: "kesäisin kyl kiva paikka." Lisäksi mainitaan tekonurmi. "Sitten ehkä... kiva, että saatiin tekonurmi, koska sitähän ei ollut vähä aikaa sitten." Toisin joidenkin mielestä "on se jonkun aikaa ollu". "Kymmenen vuot sitte", täsmennetään.*

Puistoon tulleet riippukeinut koetaan myönteisenä uudistuksena. *"Se oli kiva kun tuonne Rauhanpuistoon, tonne tuli ne riippukeinut." "Niin on, kesäisin tuli semmosen, Kirkonpuistoon tuossa keskustassa tuli semmoset riippukeinut, mis nuoret voi hengaila ja se on siinä rannan vieressä. Niin ne on tosi kivoja." Harmitellaan kuitenkin sitä, että "räkikset" tuhoavat riippukeinuja. "No se on kyl vähän. Sit kun tänne tulee jotain uutta, niin kyl ne tuho." Keskustelu jatkuu vielä puistoista. "Ja sit meille on tulossa skeittipuisto Leijonapuiston viereen. Joo sinne rannan toiselle puolelle." Väliin kommentoidaan juoksuportaita: "Meille tuli, juoksuportaat ja nyt tulee uudet juoksuportaat" sekä "semmosia liikuntalaitteita." Näistä kaikki eivät ole tietoisiaakaan: "Tuleeko, minne?" "Lähemmäs kaupunkia", tarkennetaan. Juoksuportaat saavat osakseen kritiikkiäkin: "Ne mitkä nyt rakennettiin, ne on ihan syvältä. Ne on ihan peestä."*

Keskustelussa palataan skeittipuistoon. *"Mut se on vähän silleen, että sit kun tänne tulee jotain uutta, niin nuoria ainakin kuunnellaan, että kun pojat alko skeittaamaan aika paljon." "Mun mielestä se oli hienoo, ne teki just alotteen siitä, että haluttais saada se skeittipuisto... niin ja sitten pojat sai sen skeittipuiston, minkä ne halus." Skeittipuistoa kuuleman mukaan aletaan vasta rakentaa. Erikseen vielä halutaan painottaa, että skeittipuiston toteutumiseen on vaikuttanut nuorten oma aktiivisuus. "Ne saa sen skeittipuiston, minkä ne halus, koska ne ite halus tehdä siitä sen kyselyn. Niin sekin oli kiva silleen, että voi tehdä, niinkun ite päättää, kysyä ja olla päättämäs asioista."*

Osallistumiseen liittyen muistetaan myös kaupunkikeskustan Demokatu-projekti: *"Milloin meillä oli se joku demokatu?" "Aa niin, meillä oli sit yks kesä sitten oli auto... toi koko pääkatu oli tosta noin suljettu, ja sit siinä oli kaikkii sellasii esineitä ja sellasii juttuja." "Tuoleja. Tosi iso, jättituoli. Se on nyt jossain musaopiston lähellä. Perukoilla." Demokatua käsitellään vielä yhden puheenvuoron verran. "Niin, että se oli vähän niinkun kävelykatu. Että autokatu oli suljettu ja siinä oli nurmikontapaista juttua ja sit siinä voi hengaila. Et sekin oli kiva." Yleisemminkin kaupunki-ilmeen parantuminen oli havaittu: "Tätä on ruvettu, kaupungille on tullut kaikkea, kukkaruukkuja ja semmosia jättikukkaruukkuja. Kivan näkösiä." "Sit se Torinpuisto on rempattu."*

Eräs keskustelija muistaa asian, josta hänen piti mainita. *"Okei, nyt mä muistan, mitä mun piti sanoa. Niin yks juttu, mitä mä ainakin haluaisin tänne, on joku semmonen kunnan vaatekauppa." "Se ei oo kannattavaa", kommentoi heti joku. "Täällä oli Seppälä joskus", muistetaan. "Se oli aika kallis. Ei sielt saa mitään." "Siellä oli kaikki mummot", sanotaan tarkoittaen jotain toista vaatekauppaa mutta ei ilmeisesti kuitenkaan Seppälää. "Mun äiti käy siellä", toteaa joku. "Siis Studio25:ssa siellä on kaikkia Leviksen vaatteita ja tällaisia,*

mutta silti mä haluaisin jonkun H&M:n tai... no ei ehkä H&M mutta jonkun muun, koska... täällä oli Seppälä joskus, mutta miks se loppu?" "No koska se koko konserni meni konkurssiin", tietää joku kertoa. Vaatekaupan kannattavuudesta käydään vielä keskustelua. "Öö, no mä en tiedä, mä olen kuullut sellasta, että se ei välttämättä ole kannattavaa perustaa tänne vaatekauppaa, koska kuluttajaryhmä on niin pieni sit loppujen lopuksi." Silti erikoisliikkeitä kaivataan ja tuntuisi mukavalta, jos kaupungissa olisi useampia vaateliikkeitä "tai joku kirppari." "Täällä on kirppari", huomautetaan.

Uusi nuorisotila mainitaan kotiseudun muutoksena. *"Tännehän tuli muuten sellanen uus nuorisotila sellanen Uniikki." Harmitellaan, että: "se ei oo koskaan auki", ja selityksenä kuullaan koronarajoitukset. "Kyllä se oli auki vähän ennen korona-aikaa, mut sitte korona-aikana se meni kiinni." "Nyt siel ei oo ketää valvoja." Keskusteluun nousee koronan tuomat muutokset omassa arkielämässä ja -ympäristössä. "Must tuntuu, että kaikki mitä täälläkin on ollut häiritsevää, niin on ollut vaan koronan takia, että se ei oo ollu sen takia, että olis jotain muuttunu, vaan sen takia, että on vaan rajoituksia." "Ettei voi olla samalla lailla, mitä ennen. Se on vähän häiritsevää." Muistetaan kuitenkin täsmentää, että "meillä ei oo semmosta hätää, mitä pääkaupunkiseudulla" tai "mitään maskipakkoa tai sellaista, että meidän pitäis pitää maskia". "Niin, mut silti pitää olla niis jutuis ja suojata toisii. Koska vaan kaikki, ainakin mun isovanhemmat on ihan vainoharhasii kaikista."*

Tilaisuuden juontaja ohjaa keskustelun uuteen koulurakennukseen sekä yleisemmin koulun merkitykseen kotiseudun osana kysymällä, onko koulukin koti. Kuullaan heti muutama kieltävä vastaus ja siirrytään puhumaan tulevasta koulurakennuksesta. *"Mä toivoisin, että se tulis mahdollisimman nopeesti." Huomautetaan, että "me ei joka tapauksessa päästä". "Mä haluaisin käydä lukion tossa, niin mun ei tarvitsis mennä minnekään Novidan puolelle lukeen pitkää matikkaa." Tulevaa koulurakennusta pidetään havainnekuvien perusteella hienona. "Siis mä haluaisin sen koulun, koska loppujen lopuks se on tosi hiano." Joku on tästä samaa mieltä. Nykyistä koulurakennusta vastaan puolestaan kuullaan muutamia kommentteja. "Koska... tää [nykyinen koulu] on ehkä mun mielestä jäätävän ruma rakennus." "Ja kyllä tässä nyt alkaa huomaan, että on vikoja. Vesi ei maistu hyvälle ja... pää särkee." Joku hörähtää taustalla näille kommentteille.*

Uutta koulukeskusta odotetaan innolla. *"On vähä semmonen, et kyl semmonen kiva uus olis, olis mukava tulla tänne, että on jotain uutta mitä ain nähä." Erityisesti koulun yhteyteen tuleva uimahalli kiinnostaa. "Vaikkei pääsis opiskelemaan, niin sekin on hienoa, että tässä on niinkun uimahalli ja kaikki liikuntamahollisuudet yhteydessä." "Että kumminkin pääsee sit sinne uuden rakennuksen sisälle. Jollet sä nyt koulua käy, niin kyllä sä uimahalliin pääset sisälle ja tälleen näin. Se on kiva, että ne on silleen yhdessä." Kriittisempiäkin kaupunkikuvaan liittyviä äänenpainoja kuullaan. "Mua häiritsee, kun tehdään, mun mielestä, toi on tosi hieno rakennus ja kaikkee, mut sit kun mä katoin sitä kuvaa siinä, siinä on puutaloja ja tää tulee semmonen moderni." "Se ei sovi tänne" ja "siellä on hienoi vanhoja taloja ja sit siihen tulee...", vahvistetaan taustalta. "Siitä tulee sitten Ukin keskus", joku kommentoi.*

Kuullaan uutta koulurakennusta puolustava puheenvuoro, jossa vertailukohtaa haetaan Kristiinankaupungista. *"Mä oon esimerkiksi käyny Kristiinankaupungis, niin vaik siellä on ihan sairaan hienoja puutaloja, niin silti siellä on hiano lukio vuoren rinteellä. Niin mun mielestä se ei vie millään tavalla niiden puutalojen hienoutta, kun sä vaan osaat kattoo sillä silmällä, että toi on koulu. Koska mun mielestä nyt on paljon rumempaa, sellasia puutaloja ja tällänen vanha köntty rakennus siinä vieressä. Niin mun mielestä se vie niiltä puutaloilta sitä arvoa siinä kun sitten se, että siihen tulis sellanen hiano rakennus siihen viereen. Niin niitten puutalojenkin arvo saattais nousta heti." "Niin no joo", myöntelee uudisrakennuksen*

sopivuutta puutaloalueelle alun perin kyseenalaistanut keskustelija. Myöskin epäillään sitä, kertooko nähty havainnekuva koko totuutta rakennuksen sopivuudesta ympäristöönsä. *"Ja koska se kuva, mikä me ollaan nähty, niin on vain, et on pimeetä ja sit sieltä vain näkyy ne valot, mutta miettikää sitten kun on päivä, niin kyllä ne puutalot sitten sieltä näkyy joka tapauksessa."* *"Ja miettikää sitä, kuinka hianolt siältä koulust näkyy, kun näkyy kaikki ne puutalot. Niin aatelkaa silt kantilta sitä kans."*

Koulun sisätilojen viihtyisyyttä alettiin myös pohtia. *"Onkohan toi tarpeeksi... Meil on ihan tylsän väriset kaikki nämä seinät täältä sisältä..."* Oppilaat ovat itse päässeet vaikuttamaan sisätilojen suunnitteluun, ja arvellaan, että rakennus on viihtyisä sisältä. *"Kyl mä uskon et, me oltiin suunnittelemassa. Me saatiin se yks kurssi siihen yhteen päivään, niin me just sanottiin kaikkea – mitä me halutaan sinne sisälle. – Kun me haluttiin sinne delfiinei – se ei ehkä onnistu, mutta me saadaan sinne ehkä delfinimaalaus."* *"Tai jotain akvaarioita tai jotain semmoista. Niin kyl sinne niinku ain kuunnellaan."* Oppilaita on kuunneltu ja heiltä on kerätty ideoita, joita on pyritty mahdollisuuksien mukaan toteuttamaan. *"Ja me ollaan tehty tosi paljon töitä täällä, muistatteks, seiskaluokalla me piirrettiin kuviks kaikki, ne käyttää kaikkii niitä materiaaleja, että ne saa siitä koulusta... Niin mä uskon, että siit tulee joka tapaukses hiano."* Kerrotaan vielä, että koulussa on tehty tarina: *"unelmien uusi koulu."*

Yhteiset muistot

Kotiseudun muutoksista jatketaan muistoihin, kun oppilaita pyydetään jatkamaan lausetta: *"Muistatko silloin kun..."* Ensimmäisenä todetaan *"ahaa, okei"* innostuneella äänensävyllä. *"Muistaksä silloin kun sä olit vähä kännissä"*, kiusoittelee joku luokkatoveriaan. Seuraavana muistellaan ala-asteen opettajaa, jonka kaikki tuntuvat muistavan. *"Se oli kyl sellanen."* *"Siis oli kyl oikeesti aika läppä jätkä."* *"Se oli sellanen veijari, et huh-huh!"* *"Semmonen vanha mies"*, täsmennetään.

Muistetaan myös tapaus, kun oppilaat kulkivat yhdessä kaupungilla ja *"pidettiin kaikki siit hyppynarusta kiinni"*. Syytä tähän oli se, että oppilaat eivät osanneet kulkea jonossa. *"Meillä oli liivit päällä ja me oltiin varmaan ton kokosia, me mentiin siellä sellasen hyppynarun kanssa, käveltiin pitkin kaupunkia."* Yhteisistä leikeistä muistetaan kivihippa ja kirkonrotta. *"Joo, vika kiven päällä."* *"Muistatteks kun aina vaihettiin kaikkia pipoja, että joo, nyt sä näytät tältä tyypiltä ja sit huudettiinkin väärä nimi."*

Muistellaan myös puhallinkerhoa, jota edellä mainittu opettaja piti. *"Matikantunnilla siin tai äikäntunnilla näyttelee jottain sormituksia niitten soitinten kanssa ja sit välillä osa meni johonkin kirjastoon soittelemaan puhaltimii, kun toiset yritti laskea matikkaa jossain luokassa."* Opettajaa muistellaan edelleen: *"Siis meidän ala-asteen opettaja oli kyllä oikein... avaruuden kulkuri..."* Koulumuistelut jatkuvat kirjastolla, johon *"mentiin aina puiloon ja pelattiin kaikkee"*. *"Sit me etittiin koko tunti jotain yhtä kirjaa."* Kerrotaan myös, kuinka *"kaikki lähtee ovet paukkuen luokasta, et mä käyn vessassa"*.

Hetkeksi vakavoidutaan pohtimaan muistojen pysyvyyttä. *"Mä aatteelin, että se koulu puretaan, niin se kirjasto ja se tietokoneluokka se niinkun toinen tietokoneluokka, se kirjaston viereinen tietokoneluokka niinkun jää."* *"On siellä niinkun hyviäkin muistoja, semmosia asioi, mikkä vois säätää tai niinkun... tai antaa vaikka niinkun..."* *"Muistot menee sen mukana, mut uudet on tehty"*, pohtii eräs paikallaolija.

"Punanen, vihree ja sininen käytävä", toteaa eräs oppilas, eikä muiden tarvitse kauaa miettiä, mistä on kyse. *"Sininen ja vihree ja punanen... sit me säälittiin aina sitä sinistä käy-*

tävää, kun se oli aina lasten käytävä. Sitten sinne oli tungettu yks kutosluokka.” Kerrotaan, että vihreälle käytävälle ei yleensä menty. ”Kyllä me sitten kutosluokalla mentiin sinne, kun me haluttiin.” Lisäksi muistellaan käytävällä juoksemista: ”Sit se oli kova, kun me ain juostiin se pitkä käytävä sinne punaselle käytävälle – – Sit openhuoneen edessä piti hidastaa sit alkaa ihan täysiä.” Muistellaan myös sitä, kuinka käytävällä on odoteltu bändikerhoon menoa. Yhteisesti jaettu muisto on myös se, kun luokassa epäiltiin olevan hometta ja ”sit me oltiin kaikki tunnit jossain ruokalassa”. ”Me oltii kaikki, että oh my god, pyörryttää.”

Tilaisuuden juontaja tiedustelee, kuinka pitkään luokka on pysynyt yhdessä. Kuullaan, että yhdeksän vuotta. ”Täältä on lähteny pari ja tullu yks.” Käydään keskustelua siitä, kuka on ollut välillä pois ja kuka on tullut myöhemmin luokalle. Kerrotaan yhdestä oppilaasta, joka meni Yhdysvaltoihin kuudennella luokalla ja on nyt palannut takaisin. ”San Francisco, eiks se asunu San Franciscossa?” ”Jossain siellä.”

Koulumuistelot jatkuvat. Nyt muistellaan lunttaamista ja opettajan tupakointia. ”Se oli niin chillii. Me vaan luntattiin kaikki musiikinkokeessa silloin.” ”Erityisopettaja tai apulaisopettaja, aina tuli se tupakantuoksu, kun se autto meitä matikassa.” ”Kaikki oli, että taas se on tupakoinu.” Lisäksi muistellaan, kuinka tunneilla kirjoitettiin lappuja ja lähetettiin niitä eteenpäin toinen toisilleen. Niin sanottu keltainen tupa herätti monia muistoja: ”Muistatteko te sen keltasen tuvan?” ”Oli sellanen välkä kun sinne sai vissiin mennä ja siellä oli kaikki pelejä.” ”Ja sitten jos oli pienikin ongelma... sai mennä sinne.” ”Me mentiin valittaan [opettajasta] sinne.” Selviää, että keltainen tupa oli koulukuraattorin huone, joka oli saanut nimensä sisutuksen mukaan. ”Se oli sellainen pieni huone niinkun ala-asteella, ja sit oli koulukuraattori siellä, sinne sai aina mennä.” ”Se oli ihan keltainen, siellä oli keltaiset seinät ja keltaiset sohvat. Siellä oli kaikkee pelejä ja tyynyjä.” ”Sit kun oli pienikin murhe, niin voi mennä sinne itkemään, tyynyt oli kaikki ihan räässä”, kerrotaan nauraen.

Virtuaalinen kotiseutu

Oppilaille näytetään kuvakenttä, jossa on kannettava tietokone, jonka näytöllä näkyy pelejä, virtuaalilasien käyttäjiä sekä älypuhelimien käyttäjiä. Kuvakentästä ei tahdo syntyä keskustelua, vaan pikemminkin aiemmin käyty keskustelu hyytyy. Syntyy vaikutelma, että opiskelijat olisivat voineet jatkaa keskustelua ala-astemuistoista pidempäänkin.

”Ööö, tää ei nyt oikein...”, ”onk se...”, toi vr-lasijuttu ei nyt ainakaan.” Eräs pitkään hiljaa ollut keskustelija sen sijaan löytää kuvasta itselleen tutun asian todetessaan ”Fortnite”. Pelaaminen ei sen sijaan kiinnosta keskustelijaa, joka toteaa, että ”no en mä tiedä, mulle on vain toi puhelin”. ”Siis mä en ees käytä tietokonetta, mä en ees kato telkkariä. Mä käytän vaan puhelinta.”

Kaksi paikallaolijaa jopa toteaa, että kuvakenttä ei edusta mitenkään heidän elämäänsä. ”Kyl vaan tietokoneet kuvaa mun elämää”, huomauttaa joku keskustelija. Tietokone tai edes televisio eivät tunnu olevan välttämättömiä kotoisuuden tunteen tuojia, mutta puhelin sitä vastoin tuntuu olevan monelle erottamaton osa jokapäiväistä elämää. ”Siis jos mä oon yksin kotona, mä saatan mennä telkkarin ääreen kattomaan Netflixiä, mut muuten mä katon vaan omasta puhelimesta, jos mä katon jotain.” ”Siis mä oon nyt nähnyt oikeesti sellasia unia, että mä katon telkkaria. Mun mielestä se on ihan hauskaa.”

Keskusteluaiheeksi nousee iltasatujen lukeminen. ”Mun mielestä se on tyhmää, kun pienille lapsille... Mielummin mä hahuaisin kuulla iltasadun.” ”Mä oon miettinyt, että kaikki laittaa jotain äänikirjoja tai jotain sellaisia. Kun mä olin pieni, niin mä menin vaan nukkumaan.” Eräs paikallaolija saa ihastelevia ja myöteläviä kommentteja kertoessaan omasta

iltasatuhetkensä: ”Äiti luki mulle iltasadun ja peitteli mua. Jos mä en saanut unta, niin se aina piirsi kuvioita mun selkään.” Kuullaan, että samaa menetelmää on käytetty rauhoittamaan keskittymisongelmaisia oppilaita koulussa. Iltasadun lukeminen tuo jollekin myös mieleen koulussa kiertäneen pehmolelun: ”Joo, semmonen Aurora-koira.”

Palataan uudelleen pohtimaan kotiseudun virtuaalista ulottuvuutta. ”Mutta ööö... en mä tiedä, tää ei oikeestaan kuvaa mun elämää mitenkään.” ”Ei munkaan”, vahvistetaan. Aiempi puhuja kuitenkin hieman täsmentää lausuntoaan: ”Ehkä vähän toi Minecrafti, mikä tuolla on.” ”Nii joo, Minecraftii pelattiin joskus kolmosluokalla”, myönnetään. ”Niin pelattiinkin. Mut joo, eikä mulla oo edes pikkusiskoo tai mitään, niin en mä tiedä, liittyyks toi mitenkään mun elämään.”

Oppilailta tiedustellaan, onko kukaan sitä mieltä, että vasta nyt päästiin kotoisiin asioihin, kun näytettiin kuvia välineistä, joilla voi olla virtuaalisissa ympäristöissä. Useammasta suusta kuuluu kieltävä vastaus. ”Tosta tulee sellanen epämurkava filis, että kuinka paljon nykyään ollaan koneella.” Puhelin mainitaan jälleen esineenä, joka koetaan itselle tärkeäksi. ”En mä, siis ei mun mielestä, no okei ehkä toi puhelin on ainut mikä tossa, mutta ei ehkä VR-lasit... mun mielestä ehkä nykyään liikaa laitetaan kaikkee sähköisesti.” Puhelin on väline, jota ilman olo tuntuisi orvolta. ”No ehkä just ainoastaan puhelin, mutta kaikkia muita ilman mä pysytyisin elään.” ”No en mä käytä tietokonetta oikeestaan mihinkään. Tai ainoo, missä mä käytän jotain tietokonetta on koulu.”

Älypuhelimien välityksellä ”jutellaan kavereitten kaa”, ”snäppäillään” ja ”pidetään yhteyksiä joihinkin kavereihin, jotka asuu ehkä vähän kauempana”. ”Odotetaan siltä tietyltä viestiä”, todetaan salaperäisesti. ”Niin, se yks mieltietty siellä puhelimes...” Tämä saa pohtimaan, miten ennen vanhaan tutustuttiin ja pidettiin yhteyttä ystävien kesken.

- Miettikää ennen vanhaan, että: ’moi, tehtäiskö jotain, voiks olla’.
- Miettikää ku pienenpänä, kun mullakaan ei ollut puhelinta, mä menin vaan mun naapuriin, että moi, voiks olla.
- Se oli ihan hirveitä.
- Me nähtiin ain [kaverin] kaa tiettyyn kellonaikaan siin meidän jossain pusassa.
- Joo, siellä on se puska.

Kerrotaan, että vieläkin nykyäänkin jotkut käyvät paikan päällä kysymässä kavereita esimerkiksi ulos. Joku vielä huikkaa, että puhelin kuuluu kotiseutuun. Viimeisenä kommenttina pelaamiseen liittyen joku kertoo pelaavansa paljon futista, ”mut pleikkarilla”.

Kotiseudun kuvat

Kaikkia oppilaita pyydetään vastaamaan, että mikäli heitä pyydetäisiin ottamaan yksi ainoa valokuva heille tärkeästä paikasta tai asiasta, niin mitä kuvassa olisi? Vastaaminen aloitetaan järjestyksessä. Ensimmäisenä vastausvuoroon tullut oppilas on varsin hiljainen. Taustalta kuiskitaan hänen puolestaan ehdotuksia ja mainitaan esimerkiksi K-Supermarketin arvonnasta voitettu Kinder-polkupyörä. Seuraavana vastausvuorossa oleva ehdottaa kaveriaan kuvauskohteeksi. ”Voiii”, ”söpöä”, ”ihanaa”, kommentoidaan kuvaehdotusta. Seuraavaksi tarjolle tulee kuva Riejusta. Tilaisuuden juontaja ei tiedä, mistä on kyse, joten tarkennetaan, että kyse on moposta.

Seuraavana kuva-aiheena on koira tai luokkatoveri. Tarkennetaan vielä, että kyse ei ole mistä tahansa koirasta, vaan ”meidän kahesta koirasta, ne on tärkeitä ja ne on kuvauksellisia”. Myös seuraavassa kuvassa voisi olla joko kaveri tai Turussa asuva serkku: ”Se on semmonen

koht kaksvuotias.” Järjestyksessä on edetty takarivin oppilaisiin, joilta kuullaan vastauksia: *”Varmaan mun koirasta tai sitten jostain hevosesta”* sekä *”Varmaan kavereista. Ja sit jääkiekosta.”* Seuraa hetken hiljaisuus ja suostuttelunkaan jälkeen seuraava vastaaja ei suostu kommentoimaan. Sen sijaan joku muu kertoo hänen puolestaan, että henkilö kuvaisi oman huoneen, kun se on niin hieno. Tämän jälkeen ehdolla on luontokuva, mahdollisesti kuva linnuista.

Yhteen kokoontunut perhe ja ystävät olisi seuraavan valokuvan aihe. Myös pikkusisko pääsisi erään oppilaan kuvaan. *”Mä ottaisin kuvan musta ja mun nuorimmasta pikkusiskosta. Se on sellasta kinastelu.”* Mökki ja ranta ovat muutaman vastaajan kuva-aiheita. *”Mä ottaisin varmaan meidän rannasta. Me asutaan siellä.”* *”Mä ottaisin varmaan kuvan... ööö. mökiltä ja sit siellä olis kaikki mun kaverit.”*

Seuraavaksi saadaan kaksi vastausta, joissa molemmissa kuvassa näkyisi vene sekä yksi mönkijäaiheinen kuva. Viimeiset kaksi vastaajaa ottaisivat kuvan itselleen tärkeistä ihmisistä sekä nimeltä mainitusta kaveristaan.

Kotiseutuopetus

Viimeisenä keskustelukysymyksenä tiedustellaan, mitä koulussa on puhuttu kotiseudusta. *”Ei mitään”*, todetaan heti kuuluvasti. *”Öööö”*, kuullaan hämmentynyt kommentti. *”Me puhutaan ain jostain muusta.”* *”Olipas lame kysymys”*, toteaa joku naurun säestyksellä ja toinen ehdottaa siirtymistä seuraavaan kysymykseen.

Tilaisuuden juontaja hämmästelee, eikä yhdeksän kouluvuoden aikana ole koskaan puhuttu kotiseudusta. Kommentit ovat epävarmoja. *”Ei oo kukaan mun opettaja...”* *”Kai ne nyt välillä jotain, tosi vähän.”* *”En mä ainakaan muista, että me oltais ikinä.”* Täsmennetään, että *”ei me ikinä rupertella mistään kaupungista, että mitäs tällain...”* *”Me puhutaan kaikesta muusta sellaisesta olennaisesta”*, toteaa joku. Moni intoutuu puhumaan päällekkäin, mutta keskustelusta voi tulkita, että ylipäätään oppilaat eivät ole keskenäänkään jutelleet kotiseudusta tällä tavoin. *”Siis oikeesti, ei me olla puhuttu.”*

Kysytään vielä erikseen, että onko koulussa puhuttu siitä, mitä kotiseutu tarkoittaa. Epäroidään ja todetaan, että *”ehkä joskus ala-asteella”*. Asiaa kuitenkin pohditaan muutaman puheenvuoron verran.

- *Niin. Joku ympäristöopin tunti kerran niinkun perjantaina iltapäivällä, kun ei jaksu kuunnella muutenkaan.*
- *Milloin kaikki teki läksyt aina siinä oven ulkopuolella, kuka ei ollut tehnyt, niin sitte katto [luokkatoverilta].*
- *Must tuntuu, että se on aina ollut jotenkin selvä, ei se oo mitenkään vaikee.*
- *Niin, kyllä se on käynyt läpi joskus ala-asteella, mutta ei me nyt silleen kauheesti.*
- *Niin, se on varmaan paljon hankalempaa jossain muualla kaupungissa. Jossain Turussa.*
- *Tää on sellainen pieni paikka.*
- *Niin, tää on pieni paikka, mutta aika laaja.*

Kotiseudun tärkeät paikat tai asiat

Tilaisuus päättyi kirjoitustehtävään, jossa oppilaita pyydetiin nimeämään kolme heille tärkeintä kotiseudun paikkaa tai asiaa ja perustelemaan, miksi ne ovat heille tärkeitä. Kaikki luokassa olleet 18 oppilasta vastasivat kirjoitustehtävään.

Eniten mainintoja kotiseudun yksittäisenä tärkeänä asiana tai paikkana sai koti, ja kaikkiaan 16 vastaajaa oli maininnut sen. Vastauksia oli perusteltu erityisesti turvallisuudella. *"Kotona on helppo olla eikä tarvitse pelätä mitään."* *"Kotona voi vain oleskella eikä pelätä et se on turvallinen paikka ja siel saa rakkautta."* Turvallisuus onkin sana, joka toistuu monessa kodin kuvauksessa. *"Ihan vaan oma koti, koska siellä on turvallista ja ihana olla."* *"Koti, koska siellä on aina hyvä ja turvallinen olla. Kotona on aina perhe."*

Turvallisuuden tunteen ohella kotia luonnehtii oma rauha ja muut läheiset ihmiset. *"Omakoti, koska siellä on turvallista ja voi olla yksin omassa rauhassa ja seuraa löytyy pikkusiskosta."* *"Koti: sen takia, sillä sinne voi aina mennä koulupäivän jälkeen rauhoittumaan."* *"Koti siksi, koska veljet on muuttanu pois ja aina ku ne tulee takas ni ollaan kotona yhdessä."* *"Koti: sielä on kaikki mitä mä tarviin. Mun perhe, lemmikit ja mun kaverit voi tulla sinne kun haluu. Jos mä haluan jotain ni mä pyydän."* Myös oma mummla tai kavereiden kodit tuntuvat läheisiltä ja turvallisilta: *"Mummola, koska siellä on helppo olla ja voi mennä koska vain."* *"Kaverien kodeissa on turvallista ja kotoisaa."*

Koti koetaan tärkeäksi myös siitä yksinkertaisesta syystä, että siellä vietetään paljon aikaa: *"Koti, koska vietän paljon aikaa siellä ja sieltä on hyviä muistoja."* *"No kotona vieteään paljon aikaa ja se on muutenkin hyvä mesta."* *"Koti, koska siellä voi nukkua."* Kaksi vastaajaa oli tiivistänyt kodin olemuksen lyhyisiin toteamuksiin: *"Koti koska se on ihan jees"* ja *"Koti koska se vaan on."*

Yhdeksän vastaajaa oli maininnut luonnon yleisesti tai erityisesti metsän paikkana, jossa voi rauhoittua ja rentoutua. *"Luonto, koska sinne voi mennä milloin tahansa ja siellä voi rauhoittua ja ketään ei ole häiritsemässä."* *"Metsät ovat rauhoittavia ja ihania lenkkeilymaastoja ja rentoutumispaikkoja."* *"Metsä, koska vietän tosin paljon ajastani metsässä tai metsän reunassa."* *"Lähimetsä, koska siellä voi rauhoittua."* *"Lähimetsä, koska sinne voi mennä kävelemään kun on surullinen, iloinen tai vihainen."* Myös esimerkiksi mainitaan Saarniston koulun läheinen lintutorni paikkana, jossa *"saa olla rauhassa yksin"*.

Kuudella vastaajalla luontokokemukset liittyvät vahvasti mökillä oloon. *"Mökki, koska luonto on lähellä ja saa olla yksin."* *"Mökki: sillä siellä on luonto läsnä. Mökillä voi uida, kalastaa ja käydä metsässä."* Monella vastaajalla mökki on saaristossa, joten mökkeilyyn kuuluu erottamattomana osana meren läheisyys ja veneily. Kuusi vastaajaa olikin maininnut meren ja veneilyn tärkeimpänä kotiseutuunsa kuuluvana asiana. *"Meri ja mökki. Oman mökin rannalla voi rentoutua ja olla yksin omien ajatusten kanssa. Siellä unohtuu kaikki murheet ja stressi. Ja meren äänet rauhoittaa."* *"Mökki, pystyy veneilemään, olemaan rauhassa, luonto ja meri."* *"Meri/saaristo: sielä on meidän mökki ja pääsen veneilee tai purjehtii milloin vaan ja uimaan."* *"Meri. Se rauhoittaa ja tuo turvallisuuden tunnetta. Se on myös erittäin kaunis asia ja tuo pirteyttä elämään."* *"Meri, koska sinne voi jättää kaikki murheet."* *"Veneen kanssa voi matkustaa pitkin meriä minne vain. Veneilystä jää aina tärkeitä muistoja."*

Niin ikään kuudelle vastaajalle kavereiden tapaaminen oli tärkeä kotiseutukokemuksen osatekijä. *"Kaverit. Ne saa sun olon tärkeäksi ja et ne hyväksyy sut vaikka oisit mikä tahansa. ne auttaa jos on tarve ja tukee jos on tarve."* Kavereita tavataan erityisesti kaupungin keskustassa ja nuorisotiloissa. *"Kaupunki, sieltä löytyy aina porukkaa ja ystäviä esimerkiksi Nuokkarilta löytyy aina ystäviä."* *"Nuokkari, koska saa olla oma itsensä ja jutella turvallisen aikuisen kanssa. Myös kavereiden näkeminen."* *"Kaupunki/keskusta: sinne pääsee nopeesti ja siel voi nähdä kavereita, mennä perheen kans ravintolaan, pitää hauskaa jne."* Kaupungin keskustan rakennukset ja maisemat myös mainitaan kotiseudun tärkeinä

asioina. *”Kaupunki on myös tärkeä, koska siellä on helppo olla kavereiden kanssa ja siellä on kauniit kaupunkimaisemat, kuten kaupungin lahti, uusi- sekä vanha kirkko ja vanhat puutalot.”*

Viisi vastaajaa oli maininnut joko autotallin tai kulkuneuvot, useimmiten mopon, itselleen tärkeänä kotiseutuun liittyvänä asiana. *”Talli, pystyy korjailemaan venettä ja mopoa.”* *”Tallissa saa korjata kulkupelejä.”* *”Autotalli koska mopedi on siellä.”* Urheiluharrastuksestaan ja siihen liittyvistä suorituspaikoista oli kertonut neljä vastaajaa. *”Yleisurheilukenttä; lähellä kaupunkia joten sinne tulee lähdettyä usein. Hyvät mahdollisuuden kaikkiin lajeihin.”* *”Liikuntakeskus, koska pelaan siellä sulkapalloa ja se on tärkeä asia minulle.”* *”Talli; hevoset ja ratsastus ovat rauhoittavia ja keskittymistä vaativia asioita joten ne ovat hyvin mielenkiintoisia.”* *”Jääkiekko on intohimo ja siitä kun edes näkee lätkää tulee turvallinen olo ja onnellinen samaan aikaan. Siel saa unohtaa kaikki murheet hetkeksi kavereitten kanssa ja sitä on kiva joskus jännittää. Ja saa kannustaa ketä haluaa ettei sua pilkata siitä ketä kannustat.”*

Jääkiekko on myös yksi merkittävä syy sille, että Raumasta on tullut eräälle vastaajalle toinen kotikaupunki. *”Rauma, koska käyn siellä usein veljen jääkiekkopeleissä ja tärkeä ihminen asuu siellä. Ns. toinen koti kaupunki.”* Yksi vastaaja oli kuvannut sitä, kuinka kotoisin paikka on sänky ja unessaolo: *”Sänky. Unissa oon onnellisimmillani eikä tarvii ajatella todellisuutta.”*

3. LASTEN JA NUORTEN KOTISEUTU KARTALLA

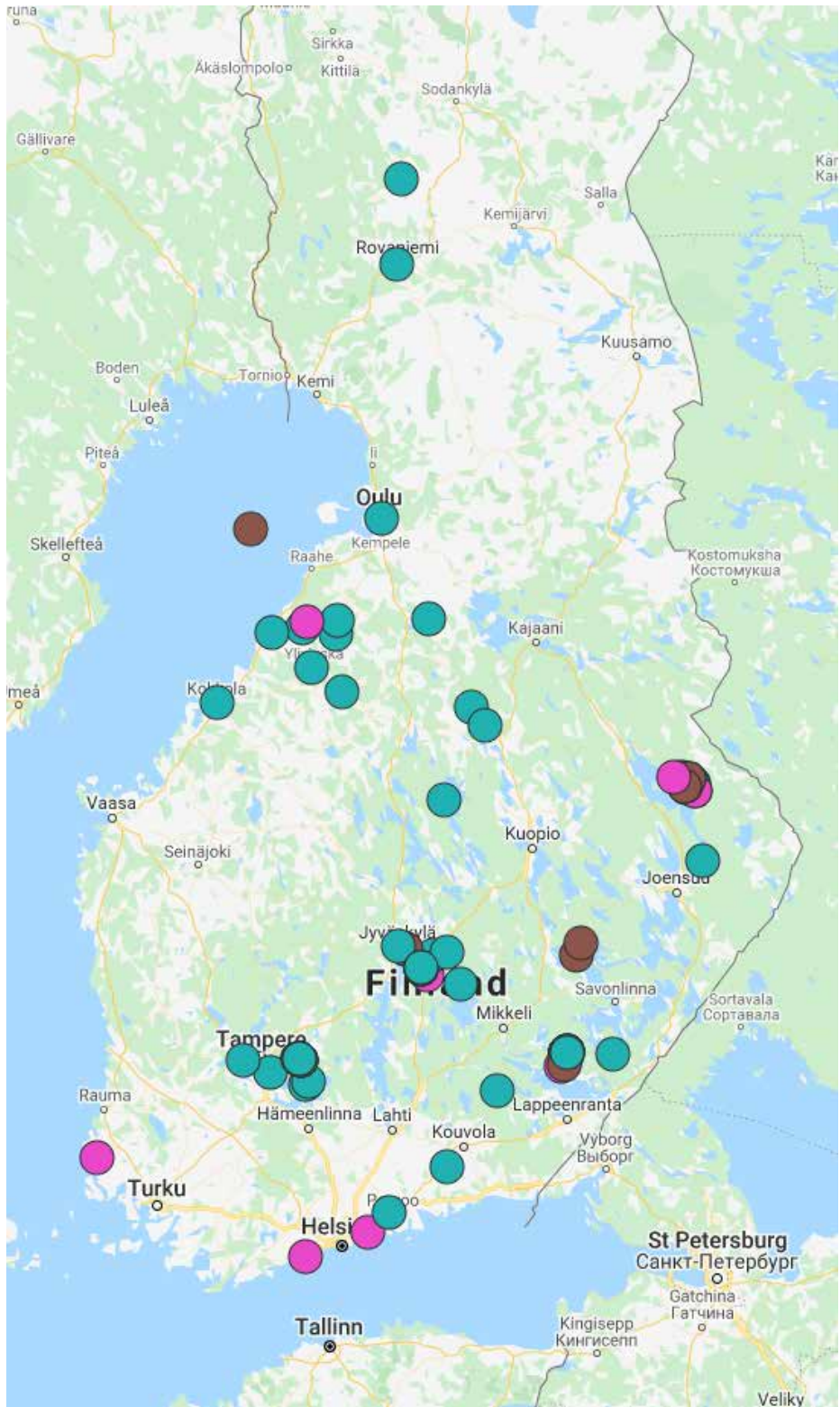
TIMO SUUTARI

Hankkeen pääaineisto kerättiin kouluissa järjestetyissä keskustelutilaisuuksissa, ja edellä on esitetty yksityiskohtaisesti näiden tilaisuuksien kulku ja sisältö. Keskusteluaineistojen lisäksi kotiseutukokemuksia kartoitettiin internetpohjaisen paikkatietokyselyn avulla, jonka tarkoituksena on täydentää keskusteluissa muodostunutta kuvaa lasten ja nuorten kotiseudun rakentumisesta ja avainkohteista erityisesti tilallisesta näkökulmasta. Tämän vuoksi kyselyssä käytettiin paikkakokemusten tutkimiseen kehitettyä pehmoGIS-menetelmää.

PehmoGIS-menetelmällä tarkoitetaan internet-työkalua, jonka avulla kokemuksia ja käyttäytymistä koskevaa tietoa voidaan merkitä digitaaliselle kartalle. Menetelmä perustuu sijaintitietoa ja sijainteihin liittyvää ominaisuustietoa digitaalisessa karttamuodossa käsittelevään paikkatietojärjestelmään (*GIS, Geographical Information System*). PehmoGIS-menetelmää on kehitetty Suomessa etenkin kaupunki- ja yhdyskuntasuunnittelun välineenä, ja Ruralia-instituutti on soveltanut sitä aiemmissa kotiseutututkimuksissa. Menetelmän nimessä oleva ”pehmo” tarkoittaa sitä, että kerätty tieto liittyy subjektiivisiin ja kokemuksellisiin tekijöihin erotuksena ”kovasta” datasta, kuten esimerkiksi tilastotiedoista. PehmoGIS-menetelmän käyttö perustuu vastaajien kykyyn arvioida omia kokemuksiaan suhteessa tilaan, paikkaan ja maisemaan digitaalisen kartan avulla. Omien kokemusten siirtäminen digitaaliseen karttapohjaan ei kuitenkaan ole helppoa. Tämän vuoksi pehmoGIS-menetelmää hyödyntävät käyttäjäliittymät on pyritty rakentamaan sellaisiksi, että kokemus voitaisiin tavoittaa monipuolisesti tarjoamalla vastaajille mahdollisuuksia liittää karttamerkinnän lisäksi mukaan kertomuksia, valokuvia tai internet-linkkejä. (Suutari 2018 ja 2020; pehmoGIS-menetelmästä esim. Kyttä ja Kahila 2006; Kyttä, Broberg ja Kahila 2012; Brown ja Kyttä 2014; Kahila-Tani 2015.)

Lasten ja nuorten kotiseutukyselyn alustana käytettiin kaupallisen toimijan tarjoamaa palvelua. Palvelu mahdollisti sen, että vastaajat merkitsivät omalta päätelaitteeltaan (tietokone tai älypuhelin) heille tärkeitä kotiseudun kohteita (paikkoja, reittejä ja alueita) suoraan verkkopohjaiselle digitaaliselle kartalle ja lisäsivät näihin kohteisiin liittyviä kommentteja sekä valokuvia. Vastaajilta ei tiedusteltu muita taustatietoja kuin heidän luokka-asteensa ja missä koulussa he opiskelevat. Kartalle merkityt tiedot luonnollisesti olivat tutkijoiden käytössä, mutta sen sijaan tutkijoilla ei ollut pääsyä vastaajien päätelaitteiden IP-osoitteisiin tai niiden mahdollisiin paikannustietoihin. Kaupallinen toimija huolehti kyselyn tietosuojasta ajantasaisen lainsäädännön ja omien periaatteittensa mukaisesti, ja tutkimuksen toteuttajataho puolestaan huolehtii kyselyaineiston käsittelystä ja säilyttämisestä Helsingin yliopiston ohjeiden mukaisesti.

Kysely suunnattiin vuosiluokkien 4–9 oppilaille. Vastauksia saatiin viidestä koulusta: Jamin koulu (Lieksa), Juho Oksan koulu (Oulainen), Puumalan yhtenäiskoulu, Sariolan koulu (Sahalahti) sekä Toivakan koulukeskus. Kaikkiaan 43 eri henkilöä vastasi vähintään yhteen kysymykseen. Kun ilmeisesti virheelliset tai kahteen kertaan annetut vastaukset poistettiin aineistosta, jäi karttapohjaan 86 yksittäistä pistettä sekä 16 reittiä ja 6 aluetta. Kaksi kuvaa oli liitetty mukaan vastauksiin, toinen niistä oli vastaajan omakuva ja toinen oli kuva koirasta.

Kartta 2. Kotiseutukyselyn karttamerkinnot koskien tärkeitä ja kotiseutua parhaiten luonnehtivia paikkoja

Ensimmäisenä tehtävänä vastaajia pyydettiin merkitsemään karttapohjaan heille henkilökohtaisesti merkityksellisiä paikkoja ja kohteita. Ne voivat olla tärkeitä eri syistä ja niihin voi liittyä erilaisia tapahtumia, kokemuksia ja muistoja. Vastaaja sai halutessaan merkitä kartalle useita paikkoja sekä kertoa niistä sanallisesti ja lisätä niihin liittyviä valokuvia. 35 eri henkilöä oli merkinnyt karttaan tällaisia paikkoja. Karttapohjaan oli tehty kaikkiaan 54 merkintää, jotka näkyvät oheisessa kartassa 2. Näiden symboleina on käytetty vihreää ympyrää. Taulukossa 1. puolestaan on esitetty kokoavasti vastaajien kuvaamat merkitykselliset paikat. Vasemmanpuoleisessa sarakkeessa on esitetty vastaajan antama kuvaus paikasta ja oikeanpuoleisessa on lyhyesti selostettu, mihin merkintä on kartalla tehty. Vastauksia on tiivistetty ja muokattu luettavuuden parantamiseksi ja pyritty samalla varmistamaan, ettei niistä käy ilmi vastaajan henkilöllisyys.

Taulukko 1. Kotiseutukyselyn vastaukset koskien merkityksellisiä paikkoja.

Merkityksellinen paikka (kirjallinen vastaus)	Merkityksellinen paikka (karttaan tehty merkintä)
Koska siellä voi tehdä kaikkea kivaa ja siellä on paljon tilaa.	Lieksan keskusta, satama-alue
Siksi koska siellä on mun koti ja joki.	Liekka, Puhakansalmi
Siellä on mun parhaat kaverit.	Joensuu, Mökkikylä
Aloitin mun harrastuksen siellä.	Kangasniemi
Minun mummola.	Toivakka, keskustaajama
Asuin täällä ennen ja todella hyvät toverit asuvat täällä.	Jyväskylä, Haapaniemi
En halua kertoa.	Toivakka, Kankainen
Se on kotini.	Toivakka, keskustaajama
Olen ollut siellä paljon kavereiden kanssa.	Jyväskylä, kauppakeskus Kolmikulma
Olen asunut siellä aina.	Toivakka
Se on asuinpaikkani.	Hankasalmi
Asun siellä.	Toivakka
Asun siellä.	Sahalahti
Asun siellä.	Sahalahti
Ylipäättään koko Suomi. Koska se on rakas kotimaani.	Keitele, Koirasuo
Koska opin siellä uusia asioita.	Sahalahti, Sariolan koulu
Siellä on metsä.	Sahalahti, kuntorata
Se on kotipaikka ja olen asunut Sahalahdella koko ikäni.	Sahalahti, merkintä talon tarkkuudella
Koska asun siellä!	Nokia, Koskenmäki
Se on mun koti.	Sahalahti, merkintä talon tarkkuudella
Asun täällä.	Oulainen, keskustaajama, merkintä talon tarkkuudella
Mummola on täällä.	Merijärvi
Koska serkut asuu siellä.	Nivala
Koska serkut asuu siellä.	Kokkola, merkintä talon tarkkuudella
Kaveri asuu siellä.	Porvoo

Siellä on serkkujen mökki.	Rovaniemi, Kemijoen ranta
Siellä on kiva lomailla.	Kalajoki
Serkut asuu siellä.	Oulu, keskustan läheinen asuinalue
Se on kiva soppailla.	Ylivieska
Minä asun täällä ja täällä on mun kaverit.	Oulainen, merkitty talon tarkkuudella
Perhe, oma huone.	Puumala, Kotiniemi, merkintä talon tarkkuudella
Koska siellä on koti.	Ruokolahti
Koska asun siellä. Ja täällä on koti, talli, perhe, hoitoponi.	Puumala, keskustaajama
Perhe ja kaveri.	Elimäki, merkintä talon tarkkuudella
Koska se on mummola.	Puumala, merkintä talon tarkkuudella
Se on mun koti.	Puumala, merkintä talon tarkkuudella
Perhe ja kaverit.	Puumala
Koti.	Puumala, merkintä talon tarkkuudella
Asun siinä.	Puumala, merkintä talon tarkkuudella
Koti on siellä.	Mäntyharju, Korpijärvi
Mummola.	Puumala, merkintä talon tarkkuudella
Kaveri asuu siellä.	Puumala, merkintä talon tarkkuudella
	Lieksan keskusta, asuintalo
	Kiuruvesi, Purola
	Liekka, Vartiala
	Toivakka, keskustaajama
	Vieremä
	Pälkäne, merkintä keskelle metsää
	Siikalatva, Kinnunen
	Lempäälä, merkintä keskelle metsää
	Rovaniemi, Meltaus
	Puumala, keskustaajama
	Puumala, Eteissaari
	Puumala, keskustaajama, satama-alue

Kuten taulukosta huomataan, jokaista karttamerkintää ei ollut selostettu kirjallisesti, ja annetut kuvauksetkin ovat varsin tiiviitä. Näin ollen tutkijalle jää osin arvailujen varaan, mikä tekee kyseisestä paikasta vastaajalle merkityksellisen ja mitä kokemuksia, muistoja ja kertomuksia yksittäisen karttamerkinnän taakse kätkeytyy. Vastauksia on kuitenkin mahdollista tarkastella esimerkiksi keskittyen siihen, millaisia vastaajien kuvaamat kotiseudun tärkeät paikat ovat ja millaiset tekijät niitä yhdistävät kokemuksellisen kotiseututeorian valossa: ovatko oppilaiden mainitsemat kotiseudun tärkeät paikat pääosin luonnonympäristön, rakennetun ympäristön vai sosiaalisen ympäristön kohteita.

Sosiaaliseen ympäristöön liittyvät asiat nousivat selkeästi eniten esiin kyselyvastauksissa. Oma perhe, isovanhemmat, muut sukulaiset sekä kaverit saivat 16 mainintaa, kun kysyttiin

merkityksellisistä paikoista. Lisäksi erikseen oli mainittu asuinpaikka 11 vastauksessa, ja kahdeksan vastaajaa oli kertonut, että nimenomaan koti on hänelle merkityksellinen paikka. Näidenkin vastausten voidaan tulkita tarkoittavan kotiseudun sosiaalista ympäristöä, joka muodostuu läheisistä ja merkityksellisistä ihmissuhteista.

Karttamerkintöjä oli tehty yksittäisiin asuintaloihin, kauppakeskusten läheisyyteen ja koulurakennukseen. Vaikka pari rakennetun ympäristön kohdetta kuten hevostalli ja mökki oli mainittu myös kirjallisissa vastauksissa, ei näissäkään ollut kyse ensi sijassa rakennetusta ympäristöstä sinänsä vaan siitä, mitä mainituissa paikoissa tapahtuu: Kauppakeskuksissa vietetään aikaa kavereiden kanssa ja käydään ostoksilla. Hevostallilla hoidetaan ponia. Koulussa opitaan uusia asioita.

Luonnonympäristön kohteita sen sijaan kuvaillaan vain kahdessa vastauksessa, joissa mainitaan joki ja metsä. Kuitenkin muutama ilman sanallista kuvausta oleva karttamerkintä on tehty metsäalueelle tai vesistöön. Ajallinen ulottuvuus nousee esiin neljässä vastauksessa. Kaksi vastaajaa painottaa asuneensa koko ikänsä samassa paikassa ja yksi kertoo asuneensa aiemmin paikassa, jota hän yhä pitää tärkeimpänä kotiseudussaan. Yhdelle vastaajalle karttaan merkitty paikka on tärkeä sen vuoksi, että hän on aloittanut harrastuksensa siellä. Vaikka useimmilla vastaajilla merkityksellinen paikka on jokin tietty melko rajattavissa oleva kohde, kuten oma koti tai asuinpaikka, joka käytännössä on vieläpä rajattu kartalla kotitaloon, on kuitenkin yksi vastaaja laajentanut merkityksellisen paikan koskemaan koko Suomea.

Toisessa kysymyksessä vastaajaa pyydettiin valitsemaan yksi kotiseudun paikka tai asia, joka on hänelle henkilökohtaisesti kaikkein tärkein ja kertomaan tästä sanallisesti. Lisäksi valittu asia pyydettiin merkitsemään karttapohjaan, mikäli mahdollista. Kaikkiaan 37 vastaajaa oli maininnut joko kirjallisesti tai merkinnyt kartalle kotiseudun tärkeimmän asian. Karttamerkintöjä oli tehty 21 kappaletta ja ne on esitetty oheisessa kartassa 2. purppuranvärisillä ympyröillä. Edellistä kysymystä seuraillen eniten kirjallisia vastauksia keräsi koti, jonka 11 vastaajaa oli maininnut joko vain yhdellä sanalla tai kuvannut hieman monisanaisemmin, esimerkiksi keitä kuuluu kodin piiriin. Perhe ja läheiset mainittiinkin erikseen viidessä vastauksessa, ystävät ja kaverit neljässä. Kaksi vastaajista määritteli kodin siten, että he ilmoittivat kyseessä olevan asuinpaikkansa. Karttamerkintöjä tarkasteltaessa huomattiin, että monet niistä oli tehty yksittäisen talon tarkkuudella, joten on syytä olettaa, että vastaajat olivat merkinneet nykyisen kotinsa sijaintipaikan. Näitä merkintöjä ei kuitenkaan ollut selostettu tarkemmin. Eräs vastaaja oli pyrkinyt merkitsemään oman kotinsa karttaan, mutta ei ollut onnistunut siinä: *”Kotini on tärkein asia, en löytänyt sitä kartalta.”*

Luonnonympäristön kohteen tärkeimpänä asiana oli maininnut kuusi vastaajaa. Mainittujen asioiden joukossa oli vesistöjä kuten Pielinen, Viekijärvi sekä Halinjoki, jossa eräs vastaaja kertoi uineensa pienestä pitäen. Lisäksi muutama vastaaja oli tehnyt karttamerkinnän vesialueelle, muttei ollut kertonut, miksi kyseinen paikka on hänelle tärkeä. Vesistöjen lisäksi luonnonkohteista mainintoja saivat metsät ja kallio.

Oman kodin ja läheisten ihmisten ohella tärkeimpinä sosiaaliseen ympäristöön liittyvinä asioina mainittiin erilaiset harrastukset, kuten metsästys, hevosharrastus ja lemmikkieläimet. Eräällä vastaajalla oli hyviä muistoja Paloskylän leirikeskuksesta, jossa hän oli pienenä viettänyt monet kesät. Lähikaupan oli valinnut kotiseutunsa tärkeimmäksi kohteeksi neljä vastaajaa ja lähigrillin yksi vastaaja. Koulun oli maininnut kaksi vastaajaa. Yksittäisiä mainintoja saivat sairaala, kirjasto, uimahalli, tietokone sekä liikuntasali, joka oli eräälle vastaajalle tärkeä nimenomaan sen vuoksi, että hän oli aloittanut siellä salibandyharrastuksena.

Kolmantena tehtävänantona vastaajia pyydettiin piirtämään kartalle reittejä, jotka ovat henkilökohtaisesti merkityksellisiä ja joissa vastaaja mielellään nykyisin kulkee tai on joskus

kulkenut. Mahdollista oli piirtää yksi tai useampi reitti ja kertoa niistä sanallisesti tai lisätä niihin liittyviä kuvia. 10 vastaajaa oli piirtänyt kartalle kaikkiaan 16 merkityksellistä reittiä, ja muutamia reiteistä oli kuvailtu lyhyesti. Kuvailut reitit olivat esimerkiksi koulumatka asun- toalueelta koulukeskukseen, reitti kouluun ja lähikauppaan, läheisten kanssa tehty kävelyret- ki sekä reitti kotoa hevostallille. Useimpia reittejä ei ollut kuvailtu sanallisesti, ja ne saattoivat lähteä yksittäisestä talosta ja kulkea usean kunnan alueella.

Vastaavanlainen tehtävä oli merkityksellisten alueiden piirtäminen kartalle, jossa vastaa- ja pystyi rajaamaan karttapohjaan yksittäistä kohdetta laajemman alueen, kuten esimerkiksi kokonaisen kylän. Tässäkin tehtävässä oli mahdollista valita useita alueita sekä liittää nii- hin kertomuksia ja kuvia. Kuusi eri henkilöä oli rajannut kartalta alueen ja myös lyhyesti sanallisesti kertonut siitä. Kahdessa vastauksessa alueella sijaitsi koulu ja koti, yhdessä oli kuvattu serkun asuinpaikkaa ja yksi kuvasi aluetta, jossa: *”tulee oltua kavereiden kanssa”*. Yksi vastaaja kertoi rajauksestaan, että *”se on kotipaikkani alue”* ja yksi totesi ytimekkäästi: *”iso alue.”*

Viimeisenä karttatehtävänä pyydettiin vastaajia valitsemaan yksi asia, joka kuvaa heidän kotiseutuaan kaikkein parhaiten ja josta he myös kertovat mielellään muille. Kun aiemmissa kysymyksissä vastaajia oli pyydetty pohtimaan kotiseutuaan henkilökohtaisten kokemusten kautta, nyt kysymyksenasettelulla haluttiin kääntää huomio siihen, millaisten asioiden ar- vellaan erottavan omaa kotiseutua muista ja mitä kotiseudusta halutaan kertoa muille. Vas- taajaa pyydettiin myös merkitsemään kotiseutua parhaiten luonnehtiva asia kartalle, mikäli vain mahdollista. Kysymykseen vastasi kaikkiaan 24 henkilöä. He luonnehtivat kotiseutuaan 20 kirjallisessa vastauksessa sekä tekemällä 11 karttamerkintää, jotka on esitetty kartassa 2. ruskealla värillä. Muutama vastaajista oli kertonut valitsemastaan asiasta sekä kirjallisesti että tehnyt karttamerkinnän.

Taulukko 2. Kotiseutukyselyn vastaukset koskien kotiseutua parhaiten luonnehtivia asioita.

Kotiseutua parhaiten luonnehtiva asia (kirjallinen vastaus)	Kotiseutua parhaiten luonnehtiva asia (karttamerkintä)
Puut koska ne on kivan näköisiä.	Liekka, Niitty-Jamali / Jamalinjoki
Paljo karhuja.	Liekka, Västäräkki
Rauhallista.	Liekka, Tupakkala
Vähän ihmisiä ja kaikki tuntee kaikki.	Puumala, keskustaaajama
Koti.	Pohjanlahti, Oulun edustalla
Saimaa.	Rantasalmi, Toivosaaari
Täällä on paljon vesistöä.	
Kallio.	
Metsä.	
Siellä on rauhallista ja nättiä.	
Mäkinen paljo metsää ja peltoja.	
Koti.	
Kaunis luonto :)	
Rauhallinen.	
Iha ok.	
Koulu.	

Paljon peltoja ja muutama järvi.	
Se on pieni kylä, jossa kaikki tuntee kaikki.	
Pimee.	
Metsäinen.	
	Varkaus, Kurenlahti, auringonpimennysmuistomerkki
	Pielinen, Västäräkinlahti
	Puumala, merkintä talon tarkkuudella
	Jyväskylä, Haapaniemi
	Puumala, Saimaa, Niinivesi

Näissä vastauksissa luonnonympäristön kohteet olivat huomattavasti vahvemmin edustettuina kuin muissa kyselyn osioissa. Metsät, vesistöt, pellot, kalliot ja eläimistö olivat kaikki tulleet mainituiksi. Yleisesti kotiseutua luonnehdittiin ilmaisuilla *”kaunis luonto”* tai *”siellä on rauhallista ja nättiä.”* Rauhallisuus voi liittyä myös sosiaaliseen ympäristöön, jota luonnehdittiin parissa vastauksessa myös siten, että *”kaikki tuntee kaikki”*. Yksi vastaaja oli tehnyt karttamerkinnän auringonpimennyksen muistomerkin kohtaan, mutte ei ollut kertonut tästä tekemästään merkinnästä tai siitä, miksi se hänen mielestään kuvaa osuvasti kotiseutuaan.

Kokonaisuutena kyselyn vastaukset seurailivat keskustelutilaisuuksissa käsiteltyjä teemoja ja aiheita eikä kyselyaineistosta noussut esiin yllättäviä näkökulmia. Tutkimuseettisesta näkökulmasta pehmoGIS-sovellusten käytön yhteydessä on usein pohdittu sitä, että vastaajat eivät välttämättä ole tottuneita työskentelemään karttapohjaisten sovellusten kanssa. Huolet ovat liittyneet lähinnä vastausten merkitsemisen tarkkuuteen, jolloin kyse on siitä, miten vastaaja onnistuu kohdistamaan pisteen tai rajauksen kartalle haluamaansa kohtaan. Skaalautuva karttapohja helpottaa halutun merkinnän tekemistä, mutta silti viime kädessä on kyse vastaajan taidosta käyttää välinettä. Epäilemättä vastaaminen digitaaliseen karttapohjaan on vaativaa myös kouluikäisille, vaikka he olisivat tottuneita tietokoneiden ja älypuhelimien käyttäjiä. Merkinnän osumatarkkuuden ohella kuitenkin vähintään yhtä tärkeää on se, kuinka hyvin karttapohjaan tehty merkintä onnistuu tavoittamaan sen, mitä vastaaja on merkinnällä halunnut kertoa. (Suutari 2020, 89; vrt. Brown & Kyttä 2014, 131.)

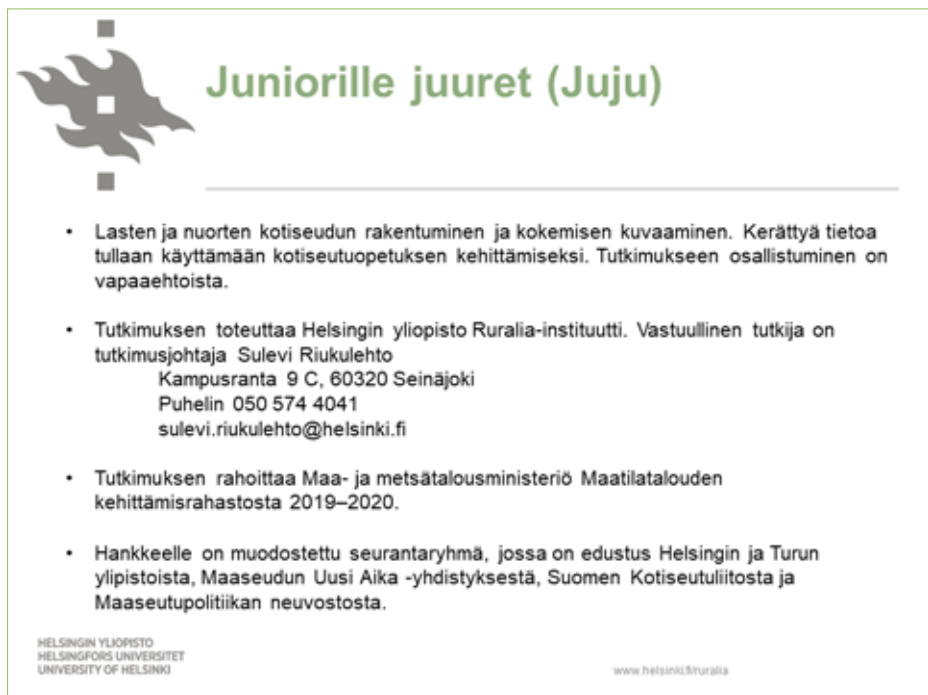
Yhdessä tilaisuuksista tutkijat pääsivät seuraamaan vierestä, kun oppilaat vastasivat kyselyyn. Huomiota herätti se, että jotkut vastasivat puhelimellaan varsin nopeasti kyselyyn. Tämä kertoo toisaalta siitä, että teknisesti vastaaminen oli heille helppoa, mutta toisaalta myös siitä, ettei tehtävään jaksettu kovin kauaa perehtyä. Toinen päähuomio oli, että vastaamisen aikana syntyi pieniä ryhmiä tai työpareja, jotka yhdessä etsivät kartalta kohteita ja keskustelivat tehtävänannosta. Tämä toki heijastui vastauksiin siten, että niihin tuli yhdenmukaisuutta. Kotiseutuopetuksen näkökulmasta pehmoGIS-menetelmä saattaisi kuitenkin toimia parhaiten siten, että tehtävää käsiteltäisiin luokissa pienissä ryhmissä, kun samalla aiheesta keskusteltaisiin.

KIRJALLISUUS

- Blickle, Peter (2011). *Heimat. A Critical Theory of the German Idea of Homeland. Studies in German Literature, Linguistics, and Culture*. Camden House. Rochester NY 2011 [2002].
- Brown, Greg & Marketta Kyttä (2014). Key issues and research priorities for public participation GIS (PPGIS): A synthesis based on empirical research. *Applied Geography* 46 (2014), 122–136.
- Eichmanns, Gabriele & Yvonne Franke (toim.) (2013). *Heimat Goes Mobile*. Cambridge Scholars Publishing.
- Helminen, Ville, Nurmio, Kimmo & Sampo Vesänen (2020). Kaupunki-maaseutu-alueuokitus 2018 - paikkatietopohjaisen alueuokituksen päivitys. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 21/2020.
- Kahila-Tani, Maarit (2015). *Reshaping the planning process using local experiences: Utilising PPGIS in participatory urban planning*. Aalto University publication series: Doctoral Dissertations, 223/2015.
- Kytä, Marketta & Maarit Kahila (2006). *PehmoGIS Elinympäristön koetun laadun kartoittajana*. Teknillinen korkeakoulu. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus. Arkkitehtiosasto. Otamedia Oy, Espoo.
- Kytä, Marketta, Anna Broberg & Maarit Kahila (2012). Urban Environment and Children's Active Lifestyle: SoftGIS Revealing Children's Behavioral Patterns and Meaningful Places. *American Journal of Health Promotion*, Vol. 26, No. 5, 137–48.
- Mäkinen, Minna (1996). *Kuvia kotiseudusta. Lempääläisnuorten kotiseutumielikuvia piirustusten ja kirjoitusten valossa*. Jyväskylän yliopisto, Etnologian laitos. Joulukuu 1996.
- Mäkinen, Minna (2009). *Kotikunta kaupunginosaksi. Säynätsalon kunnan ja Jyväskylän kaupungin kuntaliitos kulttuurisena ilmiönä*. Jyväskylän yliopisto. Historian ja etnologian laitos. Etnologia. Jyväskylän kaupungin raportit 2009.
- Rinne-Koski, Katja & Sulevi Riukulehto (2013). *Kotiseudun kerroksia Kuortaneelta. Kuortanejärven lähiympäristö kotiseutukuvassa*. Helsingin yliopisto Ruralia-instituutti. Raportteja 110.
- Riukulehto, Sulevi (2013a). Homely Sites and Landscapes as Elements of Regional Identity. Teoksessa Kuhn, F. (toim.), *Identities, Cultures, Spaces: Dialogue and Change*. Cambridge Scholars Publishing, 41–56.
- Riukulehto Sulevi (2013b). Muisto kohtaa maiseman. Kotiseutu syntyy kokemuksista. Teoksessa Saressalo, Lassi (toim.), *Kotiseutu 2013*. Suomen kotiseutuliitto, 21–26.
- Riukulehto, Sulevi (2020). Kotiseutukokemus verkossa. Teoksessa Riukulehto, Sulevi & Ari Haasio (toim.), *Virtuaalinen kotiseutu*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Tietolipas 266, 12–37. Helsinki.
- Riukulehto, Sulevi & Timo Suutari (2012). *Joki on Nurmon äiti. Nurmonjokilaakso kotiseutukuvassa*. Helsingin yliopisto Ruralia-instituutti. Julkaisuja 28.
- Riukulehto, Sulevi & Timo Suutari (2016). Kestävä kotiseutu. Kuntarakenteen muutos ja kotiseutukokemus. Teoksessa Riukulehto, Sulevi (toim.), *Kunnat, rajat, kulttuuri*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 264–296. Helsinki.
- Riukulehto, Sulevi & Timo Suutari (tulossa): Exploring experiences. Ethnographic tools for experiential field research. Teoksessa Elize S. Van Eeden (toim.), *Community Engagement research in South Africa: Methods, theories, histories and practice*. Van Schaik.
- Sinkkonen-Tolppi, Merja (2009). *Maailma kutsuu, katkeavatko juuret? Nuorten kiinnittyminen kotiseutuun ja sen yhteys sosiaaliseen pääomaan*. Kuopion yliopiston julkaisuja E 125, yhteiskuntatieteet.
- Suutari, Timo & Katja Rinne-Koski (2015). Kotiseutututkimus kokemuksellisuutta tavoittamassa. *Maaseudun uusi aika: maaseutututkimuksen ja -politiikan aikakauslehti* 3/2015, 54–64.

- Suutari, Timo & Sulevi Riukulehto (2018). Kotiseutua kartoittamassa Etelä-Pohjanmaan Järvisseudulla. Teoksessa Suutari, Timo (toim.), *Kotiseutua kokemassa. Kotiseutukokemuksia Järvisseudulta*. Helsingin yliopisto Ruralia-instituutti. Raportteja 182, 13–20.
- Suutari, Timo (2018). Järvisseutu kotiseutukyselyn valossa. Teoksessa Suutari, Timo (toim.), *Kotiseutua kokemassa. Kotiseutukokemuksia Järvisseudulta*. Helsingin yliopisto Ruralia-instituutti. Raportteja 182, 21–50.
- Suutari, Timo (2020). Kotiseutu digitaalisella kartalla. Teoksessa Riukulehto, Sulevi & Ari Haasio (toim.), *Virtuaalinen kotiseutu*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Tietolipas 266, 84–99. Helsinki.
- Tuan, Yi-Fu (2011). *Space and Place. The Perspective of Experience*. University of Minnesota.

LIITE 1. VIRIKKEET

- Tutkimuksessa kerätään keskusteluaineisto sekä yksi kirjallinen eläytymistehtävä. Lopuksi täytetään johdetusti internetpohjainen paikkatietokysely, jossa merkitään itselle tärkeitä paikkoja, reittejä ja alueita sähköiselle kartalle. Kokonaisuus kestää kaksi oppituntia.
- Osallistujille esitetään joukko kotoisuuteen ja kotiseudun kokemiseen liittyviä kuva- ja sanavirikkeitä, joista käydään vapaa keskustelu. Virikkeitä ei välttämättä kysytä mitään. Oikeita ja vääriä vastauksia ei ole.
- Tutkimukseen osallistuu kymmenen opetusryhmää eri puolilta Suomea siten, että kaikki maaseutuluokittelun tyypit ja kaikki luokka-asteet tulevat katetuiksi. Tutkimukseen on otettu ryhmät koulujen oman ilmoittautumisen perusteella. Tutkimus kuuluu näiden ryhmien osalta koulujen vuosisuunnitelmaan.
- Aineistonkeruutilaisuus äänitetään ja kirjoitetaan puhtaaksi. Tallenne ja sen litterointi säilytetään pysyvästi tutkimuskäyttöön ilman henkilökohtaisia tunnistetietoja eikä sitä yhdistetä mihinkään rekisteritietoihin. Tallenteisiin liitetään vain ryhmäkohtaiset taustatiedot (keskustelun aika, paikka, osallistujien lukumäärä ja ikäluokka).
- Kaikista tilaisuuksista laaditaan tiivistelmäkuvaus, jotka julkaistaan Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin Raportteja-sarjassa. Tässä julkaisussa kuuluu tutkittavien oma ääni, mutta yksittäisten osallistujien henkilöllisyys ei ole tunnistettavissa.

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

www.helsinki.fi/ruralia

Virike 1.

Kotiseutu

Virike 2.

Miten kuvailisit kotiseutuasi sellaiselle,
joka ei sitä tunne entuudestaan?

Virike 3.

Minulle tärkeät paikat

Virike 4.

Minkä parissa viihdyt parhaiten?

Virike 8.

Montako kotia sinulla on?

Virike 9.

Onko kotiseutusi muuttunut jollakin tavalla?

Virike 10.

Muistatko silloin kun...

Virike 12.

Jos pyytäisin ottamaan yhden valokuvan
sinulle tärkeästä paikasta tai asiasta,
mitä kuvassa olisi?

Virike 13.

Mitä koulussa on puhuttu kotiseudusta?

Virike 14. Kirjoitustehtävä

Nimeä kolme sinulle tärkeää kotiseutusi paikkaa tai asiaa.

Mitä ne ovat?

Miksi?

Linkki verkossa täytettävään kotiseutukyselyyn

<https://app.maptionnaire.com/fi/9293/>

Kiitos

LIITE 2. KOTISEUTUKYSELY

Juuret juniorille

Juuret juniorille -tutkimushankkeen aiheena on lasten ja nuorten kotiseudun rakentuminen ja kotiseudun kokemisen kuvaaminen. Kerättyä tietoa tullaan käyttämään kotiseutuopetuksen kehittämiseksi. Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista.

Tutkimuksen toteuttaa Helsingin yliopisto Ruralia-instituutti.

Vastuullinen tutkija on tutkimusjohtaja Sulevi Riukulehto

Kampusranta 9 C, 60320 Seinäjoki

Puhelin 050 574 4041.

Sähköposti sulevi.riukulehto@helsinki.fi

[Questionnaire Privacy Policy](#)

Kyselyn vastausohjeet

Voit vastata kyselyyn täyttämällä sen heti loppuun asti ja tallentaa vastauksesi painamalla lopuksi Valmis-painiketta. Voit myös keskeyttää vastaamisen milloin vain ja jatkaa myöhemmin loppuun. Siinä tapauksessa sinun pitää jatkaa vastaamista tällä samalla laitteella, jolla aloit täyttää kyselyä, jotta aiemmat vastauksesi säilyvät.

Jos täytät kyselyä samalla tietokoneella tai älypuhelimella kuin kaverisi, näette kaikki toisenne vastaukset. Jos siis haluat, että vain tutkijat näkevät vastauksesi, niin täytä kysely omalla tietokoneellasi tai älypuhelimella.

Karttaa voi lähentää ja loitontaa hiiren rullalla tai sivun reunassa olevilla työkaluilla (plus- ja miinusmerkit) kunnes saat haluamasi kohteen näkyville kartassa. Voit hakea haluamasi kohteen myös osoitteen perusteella sivun reunassa olevan suurennuslasin avulla.

Kyselyyn vastaaminen tapahtuu nimettömästi.

Voit liikkua kyselyssä nuolien avulla eteenpäin tai taaksepäin.

Henkilökohtaisesti merkitykselliset paikat

Sijoita karttaan sinulle merkityksellisiä paikkoja ja kohteita. Ne voivat olla tärkeitä eri syistä ja niihin voi liittyä erilaisia tapahtumia, kokemuksia, muistoja ja tunteita.

Kohteita voi olla useita. Voit halutessasi kertoa kohteesta ja lisätä mukaan myös kuvan.

Aloita painamalla oheista kuvaketta. Kun olet saanut osoittimen haluaamasi kohtaan, paina alla olevaa vihreää painiketta

Merkityksellinen paikka

Kotiseudun tärkein asia

Valitse yksi asia, joka on sinulle henkilökohtaisesti kaikkein tärkeintä kotiseudussasi ja kirjoita siitä alla olevaan tilaan. Mikäli asia on mahdollista merkitä kartalle, paina alla olevaa kuvaketta.

Kotiseudun tärkein asia

Valittuasi ja merkittyäsi kotiseudun tärkeimmän asian jatka nuolipainikkeella eteenpäin.

Henkilökohtaisesti merkitykselliset reitit

Voit halutessasi piirtää kartalle reittejä, jotka ovat sinulle merkityksellisiä ja joissa kuljet tai olet kulkenut mielelläsi. Voit piirtää useamman reitin ja lisätä niihin kertomuksia ja kuvia.

Aloita piirtäminen painamalla alla olevaa kuvaketta.

Merkityksellinen reitti

Henkilökohtaisesti merkitykselliset alueet

Voit halutessasi piirtää kartalle yksittäistä kohdetta laajemman alueen, joka on sinulle merkityksellinen kuten esimerkiksi jokin tietty luontoalue, kokonainen kylä jne. Voit rajata useamman alueen ja halutessasi liittää niihin myös kertomuksia ja kuvia.

Aloita piirtäminen painamalla alla olevaa kuvaketta.

Merkityksellinen alue

Kotiseudun kuvailu

Valitse yksi asia, joka mielestäsi luonnehtii kotiseutuasi kaikkein parhaiten ja josta kerrot mielelläsi muille. Mikäli asia on mahdollista merkitä kartalle, paina alla olevaa kuvaketta.

Kotiseudun kuvailu

Valittuasi ja merkittyäsi kotiseutua parhaiten luonnehtivan asian jatka nuolipainikkeella eteenpäin.

 Taustatiedot

Missä koulussa opiskelet?

Kuinka monennella luokalla olet?

Lähetä vastauksesi painamalla "Valmis"-painiketta. Kiitoksia vastaamisesta!

<

Done

